

სამხრეთი ხელოვნება

GOBETGROE
UGKYGGTBO

SOVIET
ARTS

SOWJETKUNST

ART
SOVIETIQUE

1968

1335 1968

15.12.68

სამკურთხე საქართველო

ორბელიანი
 მუსხიშვილი
 მხარეშვილი
 კონი
 ურბნაძე
 მხარეშვილი

2

1968

სტალინგრადისათვის მებრძოლთა უკვდავსუფთად მამის ყორღანზე შექმნილა

ლიდების ძეგლის სკულპტურულ-არქიტექტურული ინსაგზალი

რობერტ სტურუა
გამარჯევა

ანამედროვე ახალგაზრდობის აღზრდისა და განათლების მთელ საქმეს უნდა წარმოადგენდეს კომუნისტური მორალის შეტანა ახალ თაობაში. ეს აზრი ვ. ი. ლენინის ეკუთვნის და ჯერ კიდევ კომკავშირის მესამე ყრილობაზე თქვა, როცა ჩვენი ქვეყანა ის იყო წულს იმაგრებდა, ახალგაზრდა საბჭოთა სახელმწიფო პირველ ნაბიჯებს სდგამდა. ლენინი ამ აზრს აღრმავებდა შემდგომაც და თან-

ახალგაზრდობის აღზრდა — ბაქარჯიევი!

მიმდევრულად გვახსენებდა, რომ კომუნისტური საზოგადოება ნიშნავს კომუნისტური სულიკვეთებით აღზრდილ მომავლის ახალ თაობას.

მას შემდეგ თითქმის ნახევარმა საუკუნემ განვლო და ლენინის ეს მოთხოვნა პარტიისა და მთავრობის სამოქმედო პროგრამად რჩება, ახალ ასპექტში ვლინდება ახალგაზრდობის კომუნისტური მორალით აღზრდის პრობლემა.

იმაზე, თუ როგორ წარმართავთ ახალგაზრდობის აღზრდას, ბევრად არის დამოკიდებული რა ძალის აღმზრდელებს ვიმრავლებთ ახალ-ახალ თაობათა აღსაზრდელად.

ახალგაზრდობის პრობლემა მართო სკოლაში და ოჯახში როდია წყდება. თანამედროვეობაში სამოღვაწეოდ აქტიური ჩაბმა, — აი მთავარი, ურომლისოდ ვერ მივიღებთ მაღალი მორალით გამდიდრებული

ჩვენი საზოგადოების ადამიანების სრულყოფილ ბუნებას. ცხოვრება, შრომა, ბრძოლა, შემოქმედება, წარმატებით, სინდელის დაძლიებით მოპოვებულ სიხარული და დაუძლეველობით გამოწვეული ტკივილები, იბიტიტური სამყაროს სწორად აღქმა, გადარქმევა და ისევ ახლის ძიება, — აი ის სამოქმედო მიზანი, რაც ახალაზრობის სწრაფვასა და მოქმედების სფეროში დევს.

ესადა, ყოველივე ამის მოცემა და მოგვარება შეუძლია სწორედ ისეთ თაობას, ვინც ნაწილობაში მაღალი, პროგრესული, საკუთრივ იდეებით, ამაღლებული მოქალაქეობით მთავალაობით, კომუნისტური მორალის დაცვით და გარმსაგვიბთ.

ასეთ დანაშაულო ახალაზრობას კეთილწარმართვად მიიქცევიან მარქსიზმ-ლენინიზმის მოძიერება. მას დაწაფებული ნორჩი თაობა არს იბტიკეობს და კუნთებს იმაგრებს. ყველა პრობლემის გადაძმერულ მუხებზე ამოქმედებს და დიდი მომავლის განხორციელებას აახლოვებს. ამას სჭირდება კოლხოსალური მატერიალური და სულიერი ძალების მოზიდვა, მობოლოება. კომუნისტური პარტია, კომპარტიზმი და პროფსოხალური გაერთიანების ყოველდღიურად ახდენენ ახალაზრობის პოტენციის გამოყენებულ-კოორდინირებას. პარტიის მოქმედებით მოპყვება ყველა შემოქმედი აბტიური ძალა და, ბუნებრივად, ხელოვნებას ამ დარსხალში თავისი მნიშვნელოვანი ადგილი უზღავს.

მაგრამ ხელოვნება ოთხ კეცელში ჩაკეტილი სასწავლო კლასი არაა, როდესაც მასწავლებელი ხსნის და მოწაფეები ისმობენ. ხელოვნების სფერო უფრო ფართოა, შესაძლებლობები კი მით უფრო მეტი და, რა თქმა უნდა, შედეგები დიდი მოსდებს. ეს ასე არის, მაგრამ ყველაფრის ერთნაირი რილია, ზოგჯერ მოსავლი მაღალია, ზოგჯერ კი მწირი. ეს ალბათ იმიტომ, რომ მატერული შემოქმედების პოტენციალს მატერულს, ხან ივლებს, ეს პროცესი მიდის იმის უკუპროპორციულად, თუ როგორ ესმით შემოქმედებით კოლექტივებს თავისი მოვალეობა ენახაზრის ხალხს, განამდობს მოსკელი, დახვეწიან ადამიანების ესთეტიკური გემოვნება, ანამატკიკონ მათი მიზანდასახულება, კი არ შეეცდონ პოლიტიკურ თუ ორგანიზატორულ ინსტრუმენტებს, არამედ დახვეწონ მათ სულიერი ფაქტი შემოქმედებით ახალი საზოგადოების მშენებელი ახალაზრობის მორალურ-ესთეტიკურ ფორმირებაში.

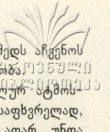
ხელოვნება უნდა ზრუნავდეს არ მარტო თეატრისა და საგამოყვანი დარბაზის შევსებაზე, არამედ იქ მისთვის სულში ჩაწვდობაზე, მათ განმდობაზე, იმის მაღალ მოვალეობაზე, რომ ყოველი მათგანი სახლ-ში დაბრუნდეს იდურად დაბრუნებული, მატერიალურ დახარჯვად, დარწმუნებული და მას შთაავარა, დაუძევებელი. ზოგჯერ კი სხვადასხვაგვარად ხდება. ესა თუ ეს საბჭოთალო, ფილიმი, ფერწერული, სკულპტურული და მუსიკალური ნაწარმოები საღი მომხმამებლობის მცირე ძაღის დღევედ ზოგჯერ გვცხა და უნებურების გრძობების წარმოშობის მაყუებელში და მსმენელში, შემოქმედების მოკლებულ საინტელიგენტი ამყოფებს აუდიტორიის და ამით მიიღი შემოქმედებითი კოლექტივის ცდასა და მონდობისაკენ აუფასოებს, თანამშრომელ მდგომარეობაში აქცევს მხატვრებს, მუსიკოსებს, აქტიორებს, რეჟისორებს. ზოგჯერ პირველად, როგორც საზოგადოების შეზამდენელი ინდივიდი, კოლექტიური მხატვრული თვალათხივების განერქმ რჩება და ამით ხელოვნებას ვეღარ იპირებს ესთეტიკური ტკიბობის მოწყურებულ მასებს. თქმას არ უნდა, პირველად საზოგადოებრივი აზრის ბუნებრივი ნაწილია და ხელოვანი მას შორს არ უნდა აყენებულს. მხატვრული შემოქმედებითი კოლექტივებით თავისი რეზონანსის უმნიშვნელოვანეს მოვალეობა და უნდა ობლიდონ პარტიკულად, ი დეკურ განვითარებას, მასში მის მაღალი ნაწილობითი ჩვეულებითი და მშკობრივად რეზონანსულად რეზონანსულად.

ადამიანის იდუირი სიმთვლე, მისი ესთეტიკური და ეთიკური სიმწიფე თეატრისა და კინოს, სახეობი ხელოვნების საზოგადოებრივ სფეროში, რომლისთვისაც არაფერი არ დაიშურება. ამ მხრივ ბევრი რამ კეთდება: ჩვენი თეატრის საბჭოთალო, საბოკო დამდები, სიმფონიური, გამყარებული ნაწარმოებები და ფილმები თავიანთი შემოქმედების სიხივებს სწორედ პირველების იდურ-ზნობრივი, კომუნისტური მორალის ჩანერგვა-განვითარებისაკენ მიზნობრივად და შედეგებივ არის. თანამედროვე ახალაზრობის ბევრად განაზრდა თავისი დამოუკიდებელი პოლიტიკური შეგნებულობით, ცხოვრების ცოდნით, საზოგადოებრივ მოვ-

ლენებში დრმა წვდომით, რთულ პრობლემებში გარკვევით, მარტო მარტო დროის სამხატვრო ობიექტების ჩამოთვლივ კი ნათელ სურათს იძლევა გაყვებულზე. მხატვართა რესპუბლიკური სახეობილი გამოცემა საკრთიველი და შედეგ კი მისიკონი, — ამის დღესატრებაა. ისე, როგორც წინ დიდი გამოცემა — „შევიღობის სადარჯოზე“, ახალმა საბჭოთაური ექსპოზიციას ხალხის მაღალი შეფასება მიიღი. ხალხმა კი ხელოვნებისაკენ ბევრი რამ კეთილ იღი, შინაგანად ამაღლდა, თანამედროვეობისა და სამაყვის გრძობით აღივსი. გამოცემის მხატვრულმა დანახეს თავიანთი თავი და მოქმედება, მიზანსწრაფვა და სურვილები. მხატვართა დახმარა ცხოვრება ენახათ ისეთივე რაული, შეუღამებელი, მართალი, როგორც სინამდვილეშია, თუმცა ზოგჯერ, ვერც ისეთი ძალით და იმ მასშტაბით, როგორდაც შეიძლებოდა.

რა დააკლეს მხატვრებს და რის მიცემა შეეძლოთ? ბევრად მეტის, იმ მხრივ კი არა, რომ ცოტა იყო საბჭოთაური გამოცემაზე, ომბეტური სურათები? შრომაზე, წარმოებაზე, საკოლმეურნეო ცხოვრებაზე. ასეთი ფერტალობისა და ამ თემაზე გამოძირული ნაქანდაკანი კომპოზიციების გაათეკება მხატვართა შემოქმედებით კოლექტივის საყოველღეობა ნაწარმოების ამოცანას წარმოადგენს და ეს აბტი არის. დღემდე იდურმა საწარმოებმა, მაღალი საზოგადოებრივი ვლადობის ტიპულებმა კვლავაც უნდა განსაზღვრონ ჩვენი სახეობი ხელოვნების დღევანდელი და ხელონდელი სახე, მისი იდუირი მიმართულება, პროგრესული ხასიათი, მებრძორობა, თანარეულობა. ეს არის უმატრესი და უძველესი. მაგრამ, ამასთან ერთად უმატრესი ამოცანას წარმოადგენს ასეთივე „დიდი თემატიკა“ — ადამიანის, პირველების ზნობრივი კომუნისტური მორალის თემატიკა. ამის ჩვენება, ამის ქადაგება, ამის ამაღლება კი უფრო რთულია და მხატვართა დახვეწილი გემოვნების, პროფესიულობისა და მსოფლმხედველობითი პოტენციის ამზობნებას მოითხოვს. არა გმარა მხატვარი, დრმატიკერი, მუსიკოსი, აქტიორი, რეჟისორი საკუთარი თავში იწვევს მოვლენებს ობიექტური ხედვის უნარს, საჭიროა იმუშავდეს სუბიექტურ, მორალურ პოზიციებსაც. არა გმარა, ობიექტურად გაიზაროს კომუნისტური მსოფლმხედველობა, საჭიროა ამ მსოფლმხედველობის ეთიკური ნორმების გამოყენება მხატვრულ შემოქმედებაში. არა გმარა იმით დაემაყოფილება, რომ შემოქმედი პირველად მაღალი იდურ პოზიციებზე დგას. საჭიროა, რომ ამავე ადგილებზე სხვაშიც იდურ ნაწარმოებებით. ზოგჯერ კი სიტყვა საქმის სიცილებმა, ძლიერადაა ნაწეპიმი, სუსტადაა გაყვებულნი. მხატვარი, დრმატიკერი, მუსიკოსი, თეატრისა და კინოს მიღევარ მაღალ იდურ ნორმებს ქადაგებს, შემოქმედებაში კი აპოლიტიკურობას ავლენს, — მშენებელად ვერც წარს სურათს ამ მუსიკოსს, მაგრამ ვერც სტებს მასში მშენებელი ადამიანის ძლიერ სულს, ხატავს მისი ხელოვნების საზოგადოების მებრძოლის პორტრეტს, მაგრამ ვერ აყენებს ამავე პიროვნების მორალურ, ზნობრივ, სულიერ ამაღლებულობას.

ეს ოთხის მხატვრული ინსტიტუტის კურსდამთავრებულების ნაწილზეც თქმა არ უნდა, თბილისის სამხატვრო აკადემია, სახელმწიფო კინოსინატორი და თეატრალური ინსტიტუტი პროფესიული და მხატვრული-იდური წრების საიღილ სასწავლოა. თანამედროვე დიონი ქართული საბჭოთაური მხატვრული ინტელიგენციის ასპილტურ უნდავლდობას სწორედ ამ სამი სამხატვრო უმაღლესი საწავლოების კურსდამთავრებულნი წარმოადგენს. მხატვრები, კომპოზიტორები, დირიჟორები, აქტიორები, რეჟისორები ჩვენივე სახეობი ინსტიტუტების აღზრდელნი არიან. ამ ნიჭსა და უნარისაგან უნდა ვუმაღლოდით, რომ დღეს ფხვდაფხვ მისდენს ჩვენი ხელოვნება რესპუბლიკის საწარმოლ და სამეურნეო წარმატებას. ეს არავითარ დღესატურად ქართული სახელმთი დღევანდელი თუ კულტურის დღევანდელი ჩატარებით ჩვენს კავშირში და საზღვარგარეთ. მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ ამ მხრივ ყველაფერი რიგზეა. მარტო ის, რომ ჩვენი ხელოვნება ფხვდაფხვ მისდენს რესპუბლიკის სამეურნეო საქმიანობისა და ვერ უსწრებს მას, მარტო ის, რომ ხელოვნება უფრო მეტი ინტენსივობით ვერ შემოქმედებს საზოგადოების ახალი თაობის უფრო მაღალ და კომუნისტური ზნობითა და მორალთ აღსაზრდელად, შევცახსენებს მხატვრული თემატიკებით კოლექტივების მოვალეობას უფრო ვა მამდროს თავიანთი ცდა დრმად შეიქმნას ხალხის გულში, ობიექტულდონ მასებთან ახლოს, განამატკიკონ ხალხთან კავშირი, იქადაგონ და პრაქტიკულად განახორციელონ სოციალიზმის მშენებელი პიროვნების

მორალურ-წინაგობრივი სრულყოფა, ისეთი ნაყოფის მოხმნა და შედეგის მიღება, როგორც დღესას პარტიამ ხელშეუძენს, არა იქნება და სამომქმედო პროგრამად იქცა პარტიის ოცდამესამე კრილობაზე, რაზედაც არაერთხელ შეახსენა ქართული ხელისუფლების დიდმა და ნიჭიერ არმიას საქართველოს პარტიულმა ხელმძღვანელებმა, ვასილ მგავანიამ.

ამ საკითხებსა და ამ პრობლემებს მივყავართ ახალგაზრდული ორგანიზაციების მრავალი ღონისძიებზე, ვერძოდ, შარშან და შარშანწინ ბაკურიანში ჩატარებული ახალგაზრდა შემოქმედელა სემინარი, ახალგაზრდა შემოქმედელა მეგრება ბორჯომში, რომლებზედაც გაიშალა სერაოზული და დიდი ღალატარა ახალი თაობის მაღალ მორალულ და მსოფლმხედველობით მისწრაფებებზე, კომუნისტურ მოვალეობაზე, საზოგადოებრივ ზნობრივ ნორმებზე.

ვიმეორებ, ყველაფერი ამის გადამწყვეტი არის ის მხატვრული ინტელიგენცია, ვინც თავისი განაღობება მიიღო თბილისის სამ ძირითად სამხატვრო ინსტიტუტში. მაგრამ ვერც იმაზე დავსჯებთ თვალს, რომ დღეს ჯერ კიდევ ახალგაზრდათა ნაწილი, ფრიად რთმ ამარბნება იმ დისციპლინებს, რომლებიც ასწავლიან კომუნისტური მორალის, კომუნისტური ზნეობის, აღმანიასა და საზოგადოების ინტერესების შესახების მომთხზენ და ამხსნელ მოძღვრებას, მარქსიზმ-ლენინიზმის მოძღვრებას, სტრეფს უმაღლეს სასწავლებელს და შემდეგ ამ ცოდნას ვეღარ ავრბავებს, ცურდება შიშველი პროფესიონალიზმის რელსებზე, თითქოს ყველაფერის ისე აკეთებს, როგორც წესია, მაგრამ ღრმად თუ ჩავეუღებთ, იმის ნახვარასაც არ აძლევენ საზოგადოებას, რასაც მათგან მოლოდინენ. ეს ალბათ იმიტაც აიხსნება, რომ საზოგადოებრივ მენეჯერებათა საგნებში ასეთ „ფრიადონისებ“ უნათარსად გასწავლიდით „ცივი შემადლებლებით“, როცა მენეჯერება და მორალი ერთმანის ვერ უკავშირდება. ვასწავლით ხატვას და მორალს, მაგრამ ვერ ვასწავლით ერთმანეთიდან გამოძინარებას. ვასწავლით მასობის სცენურ ოსტატობას და მოქალაქეობრივ მოვალეობას, მაგრამ ღრმად ვერ ვერწერავთ ერთმანეთიდან განუსრულებლას, ვასწავლით სიმღერას და თეოვას და ვერ ვაჩვენებთ ერთმანეთის გამაძინებლას. ვასწავლით თეოვით ცალ-ცალკედ და არ ვაჩვენებთ მათი შერწყმის აუცილებლობას, იმის დანახვარას, რომ შეუძლებელია შემოქმედება მაღალი მორალური სრულყოფის გარეშე, შეუძლებელია მხატვრული მდიდვარე იერსახის ის ნაწარმოებების შექმნა შინაგანი ზნობრივი სიწმინდის გარეშე. მხატვრულია და თეოვური შეურწყმელობის მიმი.

რასაკვირველია, საჭიროა, რომ მხატვრულ ინსტიტუტში მოსწავლენ იცოდეს ისტორია, იცნობდეს ფაქტებს, ყრილობების და პლენუმების გადაწყვეტილებებს. ეს აუცილებელია, მაგრამ ამასთან ერთად საჭიროა ვასწავლიდეთ ამ ფაქტების, გადაწყვეტილებების ლოკაცასაც, ეუხსნოდით თუ რატომ მოხდა ესა თუ ის ისტორიული ფაქტი, რატომ მიიღო ყრილობა, პლენუმმა ასეთი გადაწყვეტილება და არა სხვაგვარი, საჭიროა საზოგადოებრივი მენეჯერების დისციპლინის სწავლება ისე, რომ მსმენელი თვითონ აანალიზებდეს ფაქტებს, შეიძლება. მაგრამ, ამისათვის საჭიროა, პირველყოფის, პედაგოგს მოვლენის მოსწავლეების წინაშე მოვლენების შემოქმედებითი ახსნა, არა ქრონოზმტარული ილუსტრაცია, არამედ „ანატოლი“ თხრობა, იმისი ინტერპრეტაცია, რაც მოვარა არის ლექციის თანამედროვეობასთან ყველა ძველი და ახალი საკითხის დასახსოვრებლად, თეორიული და პრაქტიკული პრობლემების გადახარბავად, საზოგადოებისა და პიროვნების ფუნქციების შესაბავსებლად, პოლიტიკისა და პრაქტიკის, მოვალეობისა და მორალის დასაკავშირებლად. უმაღლეს სასწავლებელში, შემოქმედებითი კოლექტივების შეარბებზე არა მარტო თეორიული განცხადებებით, არამედ პირადი მოქმედებითა და ქვეყნითაც უნდა დასტურდებოდეს საბჭოურბო, კომუნისტურბო, მაღალიმორალურბო, თეოვურბო. პირადი მაღალი მაგალითი უნდა იქნეს თეოვული ხელისუფლების მორალურ საქმეშიმდევანელი და ეს უნდა ხდებოდეს დიად, ფართო შეგრებებზე, განხილვებზე, საჯარო გამოსვლებზე, გამოფენებზე, კონცერტებზე, სპექტაკლებზე, ყველაგან, სადაც კი შემთხვევა მიეცება შემოქმედის აჩვენის თავისი მხატვრული და მორალური მრწამსის ერთობლობისა.

სიტყვა საქმეს შევერწყათ. საზოგადოებრიობა მორალურ აქტის ფერის უნდა ქმინდეს კოლექტივი ცუდის გამოვლის დაშლასხერბლად, გადმინაშნება და რევიდოვის ამოსაძირკვად. ადვილი აღარ უნდა ქმინდეს მხატვრულ ინტელიგენციამ აქა-იქ კიდევ მომდარ შემთხვევებს, როცა თავს იჩენს ლიბოთა, ხელისუფლება, კორიკანობა, ინტრიგის ბადის დადგავება და საზოგადოებრივ შფოთის გაჩაღება, პირადული ხელმძღვანელობა და „კეში-შენიაობით“ მოქმედება. სხვის თვალში დაწევის ამბობრას საკუთარში კი მარგილის დაშლასობა, კარგზე დაღმებვა, ცუდზე გასწვება, წარმატებაცე ქილიკობა, უწყსობისათვის გუნდურბის კმევა, ისეთი ამორალური საკვირების ჩადენა, რაც საკუთარ სულსაც ვნებს და საზოგადოებასაც წყენს.

ასეთების წინააღმდეგ საბრძოლველად საჭიროა ხშირად შევახსენოთ ადამიანებს ადამიანური მოვალეობანი, ვადიდებთვ ჩვენის თვალში დამოუკიდებელ აზროვნებას, შეგრძე აქტივობას, შევავე კაცობისისა დაყენება-გადაწყვეტება, იმის ერთობლად მოგვარებაში, რაც ჩვენი პარტიის ყოველდღიურ მოთხოვნას წარმოადგენს. ამისევე უნდა წარვიმართოთ მიველი ჩვენი შესაძლებლობები, ღონისძიებები; ახალი თაობის კომუნისტური მორალთ აღზრდის ყველა დიდი და მცირე შესაძლებლობები; — იდუური და მაღალმხატვრული საქტაკლები, ოპერები, სიმფონიები, ფილმები, ფერტკლები და სკულპტურული ნაწარმოებები, ლექციები, სადალომორ შრომები, დისერტაციები მხატვრულ მოვლენებზე, მხატვრულ სფეროში მოვლეობაზე და მოვლევებზე; — ამრიგად ზოგი რამ გადასართმეობელია კარგია, რომ სადალომორ შრომები იყრებინა ცალკეულ მასობებზე, მათ შემოქმედებითი ბიოგრაფიებზე. ეს ამდიდრებს მასალებს თვატარის ისტორიისათვის. მაგრამ უკეთები იქნება თუ მსმენლები უფრო გააფართოებენ თავიანთი ხედვის დიასაზონს, აიღებენ განსოვადებულ თემებსაც, ფართო საზოგადოებრივ ჯედვარების საკითხებს, რომელთა დამუშავება და გავრცელება გაჩვეულად გაახსენებებს ყურადღებას აქტუალურ პრობლემებზე, კომუნისტური მორალისა და ეთიკის საკითხებზე, პიროვნების მორალურ-ეთიკურ ნორმებზე, ხელისუფლების პარტიულობაზე და ხალხურბობაზე. — ყოველდღე იმაზე, რომლის მიშველებითი კიდევ უფრო ავანაღლებთ ჩვენი ახალგაზრდობის იდუურ-ესთეტიკურ დონეს, მათ პროფესიული სწავლების ხარისხს, მხატვრული შემოქმედების საერთო წარმატებას.

განა არაა დამოუკიდებელი კვლევისა და შრომის დილის თუნდც ის ფაქტი, რომ თბილისში მცხოვრები რუსთაველის ინსტიტუტის კურსმათავარებელი მოლანანდ წაივინდეს ახალციხეში და შექმნის მესსეისის სახელმწიფო დრამატული თეატრი. განა არაა სპეციალური ყურადღების დილის რუსთაველ ახალგაზრდული კოლექტივი, რომელმაც დედაქალაქიდან დაცილებით, მუშაობა ქალაქში თეატრი შექმნა. განა „გორდელას“, სახელმწიფო ცეკვის ანსამბლის, კამერული ანსამბლის ახალგაზრდობის და სხვა კოლექტივების მოღვაწეობა საბჭოური ქართული ხელისუფლის სახლის გასატანად არაა დილის სპეციალური მოზოვარებობის, შრომების თუ სამეცნიერო მოხსენებების. რასაკვირველია არის და ამის გაკეთება იმავე ახალგაზრდა კრიტიკოსების, თეატრმცოდნეების, ხელოვნებათმოდენეთ და მუსიკისმოდენეთს ევალებათ.

ახალგაზრდობის წარმატების აღნიშვნა და მათი კარგი მაგალითის გავრცელება მთელი საზოგადოების სულიერ და ესთეტიკურ ამაღლებას იწინებს, ხალხის გემოვნებისა და მორალური სიწმინდის, მისი შენეებლობის ამაღლებას ეხმარება, კომუნისტური მშენებლობის დიად საქმეს ამტკიცებს.

ახალგაზრდობის კომუნისტური აღზრდა და მთელი საზოგადოებრიობის საპატიო ამოცანაა. იგი მარტო სადღესი, ლოკალური ამოცანა არაა, ფართო და სამერბისო მოვალეობაა და ამ დარგში უფრო მეტის მოთხოვნა და გაკეთება დღესაც გვარგებს და ხვალაც სიკეთეს მოგვტანს.

ეროვნული

ბიბლიოთეკა

მამის ყორანი.

„მოკვდები ივენწ ისინი თუ არა?!”

(ანამბლის ნაწილი)

უკვლავების ქებლი

ილია ტატუმელი

ს

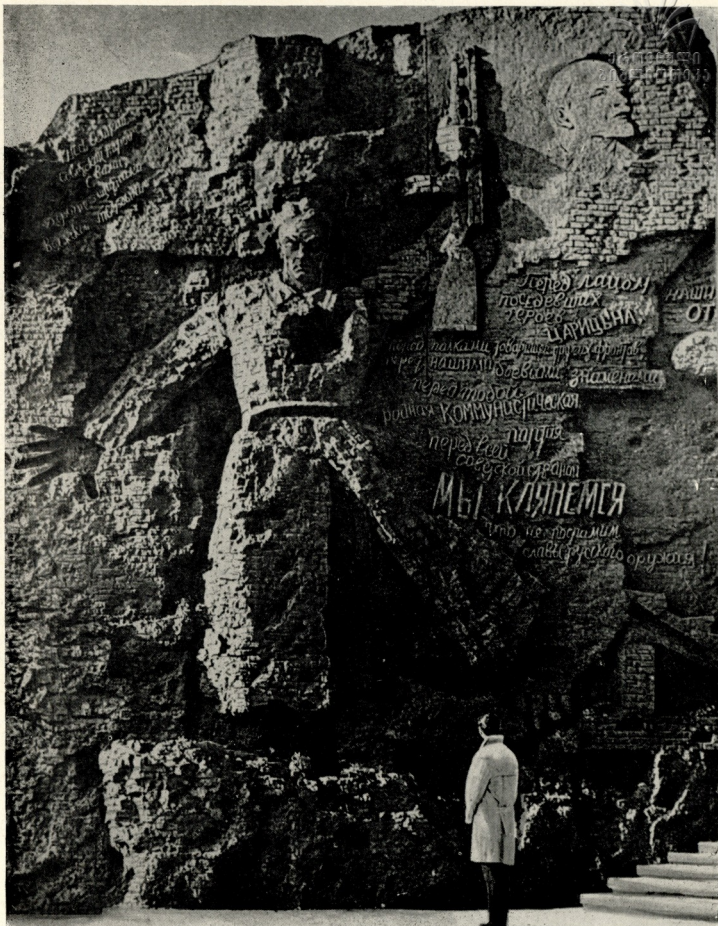
ტალინგრადი! ქალაქი ვოლგაზე, სამკედრო-სასიცოცხლო შეტაკებათა ასპარეზი... დიდი სამამულო ომის დროს რუსეთის დედა მდინარის — ვოლგის ნაპირებზე მსოფლიოს ორ უძლიერეს არმიას შორის 135 დღე-ღამე მძინვარებდა საბრძოლო კარცეცხლი. იქ, სტალინგრადის მიწაზე წყვდებოდა არა მარტო სოციალისტური სამყაროს, არამედ მსოფლიოს ბედ-იბადაიც. ამიტომ ესოდენ დიდი როლი ინიჭებოდა ფაშისტი აგრესორების შეჩერებას ვოლგის ნაპირებზე. საბჭოთა მებრძოლებმა, გმირი ქალაქის დამცველებმა ჯერ შეაჩერეს გაყოფებული მტრის შემოტევა, შემდეგ კი წულში გატეხეს პიტლურის საუკეთესო, შერჩეული დივიზიები, რამაც ძირფესვიანად შეცვალა მეორე მსოფლიო ომის ვითარება.

ვის არ წაუციხავს ან არ გაუგონია სტალინგრადის გმირული ეპოპეა, მისი დამცველების გმირობა, გამძლეობა. მაგრამ წაიციხული და გაგონილი განდილსა და ნანახს ვერ შეედრება. საქართველოს კვანტრალური კომიტეტისა და საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს მუშაკების ერთი ჯგუფი 1967 წლის 2 დეკემბერს ვოლგის ნაპირებს ვეწვიეთ.

„თორემ მტრებს ისიც კი შეაშინებს, ერთხელ ხმამალა რომ ვთქვათ — მარაბა!“

გესურდა გავცნობოდი იმ დიდი საბრძოლო ტრადიციების ქალაქს, რომელმაც მსოფლიოში გაითიქვა სახელი, როგორც უდრეცმა და დეუმორჩილებელმა; გეწადადა გინების თვალთი აღგვედგინა ის ადამიანები, რომლებიც ჩვენს გვერდით იბრძოდნენ და გმირულად კვდებოდნენ, გვინდოდა გვენახა თუ როგორ გამოიკურებოდნენ ე. ვუჩეტის მიერ მამის ყორ-

ღანზე ქვაში გამოკვეთილი სტალინგრადის გმირები. ბევრ ჩვენთაგანს საკმაოდ გარკვეული წარმოდგენა ჰქონდა ამ დიდი ხელოვანის შემოქმედებაზე, რომელმაც მსოფლიო აღიარება ჯერ კიდევ დაიმსახურა აღმოსავლეთ ბერლინში — ტრეტოვ პარკში აღმართული სკულპტურული ანამბლის შექმნით (1946—1949 წ. წ.). სტალინგრა-

დის ეპოპეის ქვაში აღბეჭდვაც მას მიენდო. დიდ სამამულო ომში მოქანდაკემ განვლო სასახლო საბრძოლო გზა ჯარისკაცებიდან ბატალიონის მეთაურამდე. მან საკუთარი თვალით ნახა და განიცადა ომის მთელი სამიწე-ლებანი. სწორედ ამ ომის ქარცეცხლში მონაწილეობამ განსაზღვრა მისი, როგორც ხელოვანისა და მოქანდაკის შემოქმედებითი ინტე-

რესები. მან შექმნა მთელი სერია ქანდაკებებისა, რომლებიც გამოხატავენ საბჭოთა არმიის გმირულ გზას და გამარჯვებული საბჭოთა ხალხის შრომით მამაცობას. ეს ქანდაკებები აღმასაზრებს და ამშვენებენ ჩვენი ქვეყნის მრავალ ქალაქს. ფართო მოწონება დაიმსახურა მისმა ქმნილებამ „გადავჭედეთ მახვილისაგან სახსნისი“ (1957.). მოქანდაკემ გამოძიერა ხელოვნებისა და კულტურის მოღვაწეთა, გმირთა და მხედართმთავართა შთამბეჭდავი სახეები, მაგრამ მისი ტალანტი ყოველმხრივ და სისრულით მონუმენტურ ქანდაკებაში გამოვლინდა, კერძოდ — ბრწყინვალე ნამუშევარში მამაის ყორღანზე. ვუჩეტიანთან ერთად მის შექმნაზე მუშაობდნენ არქიტექტორები: ი. ბელუოპოლსკი (სახელმწიფო პრემიის

ლაურეატი), ვ. ბიომინი, ფ. ლისოვი, მოქანდაკეები: მ. ალუმენკო, ვ. მეტროსოვი, ლ. მასტერენკო, ა. მელნიკი, ვ. მირონოვი, ა. ნოვიკოვი, ა. კურენიკოვი; საინჟინრო ჯგუფის ხელმძღვანელი — ვ. ნიკიტინი, სამხედრო კონსულტანტი, საბჭოთა კავშირის მარშალი ვასილი ჩუიკოვი. ამ სახელოვანმა კოლექტივმა საბჭოთა მთავრობის, სპეციალისტებისა და მუშების დახმარებით 7 წელიწადი (1960—1967 წლები) იშრომა, რათა შეექმნა მსოფლიოში ყველაზე უნიკალური და ამაღლებელი ქმნილება, რომელიც მთლიანად ისტორიული სინამდვილიდან გამომდინარეობს. ანსამბლში გამოკვეთილი ყოველი სახე, წარწერა თუ ლოზუნგი, რომელიც თოდენ დიდ ემციურ შემოქმედებას ახდენს მნაველზე, იმ

გამის ყორანი. „ფიშიშის ბუნაისკაენი“ (ანსამლის ნაწილი)

დროინდელ მებრძოლთა სახეები და ქალაქის კედლების ნანგრევებზე დატოვებული წარწერებია. ამიტომ არის ეს ძეგლი ასე ამაღლებული და შთამბეჭდავი, ამიტომ ატყვია მას შთაგონებული ხელოვანის ხელი.

ანსამბლი შესდგება 9 ძირითადი ნაწილისაგან: იგი იწყება შესავალი კომპოზიციით, მას მოსდევს „ალვისსებების პირამიდული ხეივანი“, მოედანი „იდექ სიკვილილამდე“, „ნანგრევი კედლები“, „უმირთა მოედანი“, „მონუმენტური რელიეფი“, „მხედრული დიდების დაპაზი“, „მუხარბების მოედანი“ და თვით ძეგლი „დედა სამშობლო“. თვითველი ისე ორგანულად ერწყმის მთლიან ანსამბლს, ისე ავსებს ურთიერთს, რომ მნახებელს ვერც კი წარმოადგენია მათი ცალკეულად აღქმა. აქ არის გამოყენებული ბრწყინვალე ფერები და ძვირფასი მასალები, მთელი ანსამბლი მკაცრ რუს ფერებშია გადა-

წვეტილი. ძირითადი მასალა ქვა, რკინა და ბეტონი, რაც უხვტად შესატყვისება სულთ ძლიერი და რკინისებური ნებისყოფის — სტალინგრადის დამცველთა სახეებს. თუ გსურს შეიგრძნო ამ ანსამბლის სიდიადე, ისინი სტალინგრადის ბრძოლების ექი და განიცად სულთ ძლიერი ჩვენი თაობის გმირული ხვედრი, უნდა ირასულო ქალაქი ვოლგაზე და დიდებული ძეგლი — ანსამბლი მამის ყორლანზე. ამ პატარა სტალინგრადის შოგადი შთაბეჭდილებანი შემოდისა გადმოვეყ — ჩანაწერების სახით გამოყოლილი, და განცდები, რაც მესხსიერებაში შემობრჩა.

როგორც კი მიუახლოვდებით მამის ყორლანს, სადაც სამშობლოს დასაცავად შეუდრეკავი იდგნენ მისი გმირული დამცველები, მამინებ განცდების რკალში აღმორჩლებით. ძეგლი-ანსამბლი, ანუ ქვის წიგნის ორტომეული, იწყება პირობივით, რომელიც მთავ-

სებულა ე. ი. ლენინის გამზირზე, მამის ყორლანის ძირთან. „თაობათა ძეგლის“ ქვის კედელზე გამოკვეთილი სააღლუმო სვლა გვირგვინებითა და გამშლილი დროშებით. სხვადასხვა ერის წარმომადგენლები, ჩვენი თანამედროვენი მიდიან, რათა პატივი სცენ დაღუპულ გმირებს. თავდახრილნი და დამაპუნლი თითქოს მთელი მსოფლიოს ადამიანებს აფრისიებუბენ იყენენ წინდახებულნი და ფიხსუნლი, რათა არ განმეორდეს კაცობრიობის დამღუპული ომი, გული სიამაყით გვეხება, რომ ცვეთინი იმ თაობას, იმ სახელმწიფოს, რომელსაც ესოდენ დიდი ღვაწლი აქვს ფაშისტური ურჩხულისაგან მსოფლიოს განთავისუფლებაში. შიკვეები ხევივნებს შორის გამშლი გრანიტის ფართო საფეხურებს, რკინიგზის ლიანდაგზე რომ გადავიყვას, და თვალწინ იმღება ძეგლის ანსამბლის სკულპტურული კომპოზიცია. რამდენადაც უახლოვდები, მით უფრო ცხადად ისახება ძეგლი „იდექ სიკვილილამდე“. ზემოთ კი აღმართულია ქანდაკება „დედა სამშობლო“. ქალი გმირობისაგან მოუწოდებს შვილებს. ამ ამაღლებული ადგილიდან, როგორც ხელის გულზე, მოსჩანს სტალინგრადის კვარტლები, სატრაქტორო ჭარხნის შენობები და ვოლგის ორი სანაპირო.

იმ ადგილას მრავალი მებრძოლი დაეცა გმირის სიკვილილით, მაგრამ არც ერთი ნაბიჯით უკან არ დაუხვიეთა. სამშობლოს მოწოდება — „იდექ სიკვილილამდე“ უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე იყო აღბეჭდილი საბჭოთა პარტიტების შეგებაში. მებრძოლი გოლიათი იმდენად მკერდით და ძლიერი კუნთებით ისე მკვიდრად ღვას შობილოური ქალაქის დასაცავად, რომ მას ვერავითარი ამქვეყნიური ძალა ადვილიან ვერ დასმარას. მისი სახე მეტყველებს გაეკაცობაზე, რკინისებურ ნებისყოფაზე. ბავეს კი ღიმილი დასთამაშებს, თითქოს სიკვილილს არზად აედებსო. ასეთინი ეგებებოდნენ სიკვილს სტალინგრადის გმირი დამცველები, საბჭოთა ადამიანები, რომელთა მწვიდობიან ცხოვრებაში შემოიჭრა ომის ქარცეცხლი. მაგრამ სიკვილის შიშმა ვერ დააჩქავე ჩვენი ხალხი. მტრისადმი სიძულვილმა და გამარჯვების წაურთილმა ყოველივეს სძლია. მებრძოლი გოლიათი — ეს არის მოქანდაკის მირღრნადა გააზრებული სახე, ჩვენივის უაღრესად მასლობელი. იგი ჩვენს გვერდით იღვა, ჩვენთან ერთად შრომობდა, იბრძოდა და იმარჯვედა.

ჩვენი დღევეცაცა კედლების ნანგრევებს უახლოვდება. ტემპერატურა სამ გრადუსს ყინვას აწევნებს. 25 წელი წინათ, ამ დროს, ამ ადგილას, 30-33 გრადუსი ყინვა იყო. იქვე, გმირთა მოედნის 100 მეტრთან კედლებს, როგორც გამშლი დროშაზე, წარწერათ: „რკინისებური ქარი ურტყამდა მათ სახეში, მაგრამ ისინი მანინ მილიოდნენ წინ. შიმშირეული და შტქმწუნებელი მტერი გათქვევით კითხულობდა. ხალხი იყო შეტყვევებ რომ მიიღოდა? მოკვდალნი იყენენ ისინი?“. და მართლაც გასაკვირია, რა გამძლეობა, რა ნებისყოფა, რა დისციპლინა, სამშობლოს რა დიდი სიყვარული

საქართველოს
ქრონიკა

უნდა პქონოდა ხალხს, რომ 135 დღეამის განმავლობაში გაძლო ასეთი ჯოჯოხეთისათვის.

„კედლების ნანგრევები“, რომელიც კიბის ორივე მხარეს არის მოთავსებული, ისეთ შთაბეჭდილებას სტოვებს, თითქმის ბომბებს უხარმაზარი სახლი ან დიდი ქარხნის შენობა დაენგრეოს. ერთ ცოცხალ ადგილსაც ვერ იძივი. ფრონტელის გუნბი თუ გვიანრბანებს, რომ ამ მყარ კედლებს, რომელსაც დიდი უძღვდურები-სათვის გაუძლიათ, ჩვენი მებრძოლები ადვილად არ დატოვებდნენ და თავდაცვის ზღუდედ გამოიყენებდნენ. მართლაც, ცეცხლით გარუჯულ ამ ნანგრევებში თითქმის იმდროინდელი ნისლიდან წამოვიდგებათ მებრძოლთა გამოსახულებანი. ნანგრევების მარცხენა კედლი, მასზე გამოკვეთილი სახეები და წარწერები მებრძოლთა ფეხს გამოხატავს. ქვის წიგნის ეს პირველი ტომი გვიჩვენებს წარსულის ცოცხალი მატანეა. განსაკვირვებელი ხელოვნებითაა შექმნილი გმირთა სახეები. მათ მიერ კედლებზე ამოკვეთილი ავტორგაფები, კპითეატები, ლოზუნგები და ჯარისკაცული სხარტულები უშუალოდ გაგრძობინებენ ომის ექს. უკურებ და თვალს ვერ აცილებ, უკურებს, როგორც მოკადღებულნი და ადვილიდან ფეხს ვერ იცვლი. უცებ, კედლის სიღრმიდან მოისმის ყველასათვის ნაცნობი მრავლისმეტყველი ხმა ლეგიტანისა, ჩაწერილი მაგნიტოფირზე: „სტალინგრადში მიმდინარეობს მძიმე თავდაცვითი ბრძოლები“... „ბრძანება საბჭოთა შეიარაღებული ძალების მთავარსარდლისა“... მას მოსდევს კონტრეტევაზე გადასულ მებრძოლთა ყოყინა, ქვემეხების ბათი, ნდმტყორცვებისა და შრანელების შხუილი, ტყვიამფრქვევისა და ავტომატების კაკანი. ბრძოლების შუალედში კი ისმის მებრძოლთა გულთა ლაპარაკი, შემდეგ ცალკეული გასროლისა და აფეთქების ხმა. მას ფრონტული ნაღლიანი სიმღერები სცვლის... ყოველივე ეს უშუალოდ განცადგვიჩენს ომის ატმოსფეროს და ემოციურ საზურავში ესხვევ.

მარცხენა კედლის ნანგრევის თავზე გამოკვეთილია ლაბადაწამოსხმული და ავტომატ-მომარჯვებული მებრძოლი გუმჯაგი. იგი გამომწვევად დგას და მზად არის თუნდ მთელ ჯოჯოხეთს შეებრძოლოს მარტოდმარტო. ქვევით წარწერაა: „ყოველი სახლი ციხე-სიმაგრეა“. მიდობარ ნანგრევებს შორის, რომელსაც ბოლო არ უჩანს და გასწინდება თანამებრძოლი მეგობრები, რომლებიც ოდესღაც გვერდში გედგნენ და გმირულად დაეცნენ ბრძოლის ველზე. რა დამაიწყებს მამუკა ტატიშვილის ნაღლიან და ჭკვიან თვალებს, ლიბავივით დაუდგვარ თეიმურაზ სიმონიშვილს, ჯიუტ ნიკოლაი საწინოვს, ბავშვივით გულმრწყვილო მიხაილ სტეპანოვს და მრავალ მათგანს, რომლებიც გმირულად შეუწირნენ სტალინგრადის წმინდა მიწას. ამავე მარცხენა კედლის ძირთან გამოხატულია მომენტით, როდესაც ჩვენმა მებრძოლებმა სამდინარო ზღუდე გადალახეს, პატარა ხიდს ერთი დარტყმით გადაივლნენ და შეტევაზე გადავიდნენ. მის

ქვევით წარწერაა: „გოლგის იქით ჩვენთვის მიწა არ არსებობს!“ ეს სიტყვები წარმოთქვა საბჭოთა კავშირის გმირმა, სნაიპერმა ვასილი ზაიცევმა მისი პარტიაში მიღების დროს.

სტალინგრადის ერთ-ერთი დამცველი მთელი სხელით აფრებია შობოლდური ქალაქის კედელს. მკერდი გამოხრეული აქვს ყუმბარის ნაგლეჯისგან, მარცხენა ხელით ავტომატი აღუმართავს, მარჯვენა ხელით კედელი შეუგრევა. მის თვალებში სიკვდილია დაბუდეებული, მაგრამ მანც ფეხზე დგას და კეტავს ქალაქის მისასვლელს. რამდენი ძალა, მტრი-

საღმი როდენი სიძულვილია გამოხატული სახეზე! ასეთები იყვნენ სტალინგრადის ნამდვილი დამცველები.

მრავალი დღეუბლი ამხანაგის კომკავშირული და პარტული ბილეები შემოხანხეს შოამომავლობის ამხანაგებმა. რამდენი დანიწვე მფლობელებთან ერთად ტანკებსა და თვითმფრინავებში, ექვსი ასეთი ბილეით ინახება სტალინგრადის მუზეუმში: ესპანეთის კომუნისტური ბელადის დლორეს იბარურის შულის — კომუნისტის სტალინგრადის დამცველის რუენ იბარურისა, რომელიც აქ —

მამის ყორანი. „დედა-სამშობლო მოვიწოდებ“ (ანსაბლის ცენტრი)

ძმათა საფლავში განისვენებს. ჩვენი თანაკურსელის სტალინგრადის სატანკო სასწავლებლიდან, კომკავშირულ ნიკოლოზ ბარაფლინიას, ვასილი ბუტკოვისა, ალექსანდრონჩენკისა და პავლე კადატკოვისა, რომელმაც მტრისთვის დანებების ტანკში ცოცხლად დატოვა ამოხსნა, „57 უკვდავ“ ჯგუფის უფროსის ალექსი ირკინისა. მარცხენა კედლის ბოლოს ქვის წიწისი ჩრდილოეთი მთიანერგება დაღვრილი მებრძოლია ტყვეებით — ისინი აწვლენ უბრალო მოკვდიელ იყვნენ“. ეს არის დაღუპული უმთბარო სახეები იმ გვირგვინსა, რომელთა სხივებს ხალხი გულით ატარებს. კედლის დასასრულს პერიოდულად კლავ ორივება მაგნიტოფონი, ისმის ბაზის კლერადი და სვედიანი მუსიკის ხმა, რომელიც დიდად უწყობს ავტორისეული ჩანაფიქრის გახსნას და ცოცხლად გაგრძობინებს წარსულის მკაცრ სინამდვილეს.

მარჯვენა კედლის ნანგრევების საძირკველთან გამოსატოლია ცეცხლის ალში გახვეული მიხეილ პანიკაჟო. იგი ლევენდა იქცა. მამის ყურღანის ჩრდილოეთით ჩვენს პოზიციებს განმარტოვებს ტანკები უტყვევან, როდესაც ჩვენს სანგრეს მიუხალოდნენ, პანიკაჟო საგრძობად სწრფავდა ამისტა. ურთიდა ცეცხლწამიდი სისხითი სასყე ბოთლი ესროლა ტანკისათვის, მაგრამ ამ დროს ბოთლს მტრის ტყვიამ მოხდა და ცეცხლი თეთრობს მის მოედო. ამაყ ვერ გატეხა გმირი. მან მეორე ბოთლი მოირაგდა და როგორც ცეცხლოვითი დეფილი ჩირაღდანი, მტრისაკენ დაიძრა. ბოთლი ძრავის სარქველიან გატეხა და მტრის ტანკი ცეცხლში გატეხა. ცეცხლში დაიღუპა თეთრონაც. კომკავშირულ მიხეილ პანიკაჟოს გმირობა თაობიდან თაობას გადაეცემა. მისი ქანდაკებულ ამოკვეთილას: „მარბიული დიდად შუენ, საზღვაო ჭეჭითი ჯარისკაცი, კომკავშირული მიხეილ პანიკაჟო“.

მარჯვენა კედლი, ახე ქვის წიწის მეორე ტომი მოვივითობს სტალინგრადის ქუჩებში გამართულ ბრძოლებზე. მასზე გამოსატოლია ჯარისკაცი, რომელიც ამაყად ამბობს: „მე 62-დან ვარ“. მრავალი ხელნაწერი, რომელიც გადმოტანილია დანგრეული ქალაქის კედლებიდან, ნათლად გამობატავს იმდროინდელ სულსეკვეთებსა, წარმოადგენს მებრძოლთა ფიქს, რომლის გულგრილია წყისგანა შეუძლებელია. ერთგან ვითხოვლობთ: „ჩვენი ჭაბუკა მამების წინაშე, ცარიცინის გმირი დამცველების წინაშე, სხვა ფონტინის პოლკთა წინაშე, ჩვენი საბრძოლო დროშების წინაშე და მთელი ჩვენი საბჭოთა ქვეყნის წინაშე, ვფიცავ, არ შევრჩებინო საბჭოთა იარაღს დიდება და ძალა“.

შესანიშნავადაა გადაწყვეტილი მებრძოლის სახე. იგი მიმართაობია. კანარა შეტრავს და უნდა ცვეთის მტერს. მისი თვალებიდან ურყევი გადაწყვეტილება გამაოფრის, ღია ბავიდან თითქმის გესმის შეტევაზე გადასულ ჯარისკაცთა „ურჯაა“ სწორედ ასეთებისათვის წყნად ინტერკუქსიაში შემტევი ჯგუფისათვის 62 არმიის სარდალი გ. ჩუკოვი: „აგზობატი

კისერზე, ათი ყუმბარა ხელში, მამაცობა მკერდში — იმეჭმედე!“
 ავტორს კვიდეზე გადმოუტანია კომკავშირული კრების ოქმიდან ამონაწერი კითხვა: „არსებობს თუ არა საპატიო მიზეზი ცეცხლის ხაზიდან გასვლისა?“ პასუხი: „ველა გამამართლებელი მიზეზიდან შედეგდებოდა მითილება მხოლოდ ერთი — სიკვდილი“. ეს არის ხელის მკაცრი კანონი. სწორედ ასეთა შეუდრეკლებლია დაღვრა ომში გაწვეული გენინენილია დივიზიები და სტალინგრადის დიდი ბრძოლა გამარჯვებით დაკვირვანა.

როგორც ეს ფერდობს გადასკივლებით, გმირთა მოედანზე აღმონდებით, რომლის გარშემო მრავალი მცენარე ხარობს. შუაში უზარმაზარი წყლის პარტერია. ეს სიმშვენიერე მამინ ვერ გიხიბო, რადან წყალი გაყინული იყო და ზეზოდან თოვლის სქელი საზანი ჭქონდა გადაფარებული. მრავალი ქვეყნიდან ჩამსული ადამიანები რგავენ ამ მოედანზე ჩამსული რიგებს.

გმირთა მოედნის მარცხენა მხარეს ვალაპეგულთა ექვსი სკულპტურული კომპოზიცია. პირველს ასეთი წარწერა აქვს: „გამაგრდით, დაგამარცხეთ სიკვდილი“, მეორე კომპოზიცია დასავლეთით, მისივე გმირთა და თავგანწირვებს, მესამე მიმდებელია ჩვენი სახელოვანი მსუღერებისადმი, მეოთხე გამობატავს სსსკვდილოდ დაჭრილ მეთაურს, რომელიც არ ტოვებს ცეცხლის ხაზს და უკანასკნელ ამსოუნქვამდე ხელმძღვანელობს ბრძოლას. მეხუთეზე ასახულია მებრძოლის დაღუპვა, ხოლო უკანასკნელი — მეექვსე — ფაშოზზე გამარჯვება გამობატავს.

თეთროვანი კომპოზიცია სამშობლოს სიყვარულზე დაღვრებს. ყველი მათგანი წყვილი პერსონაჟისგან შედგება. ესეც ნიშანიმურია: ჭირსა თუ ლინში ჩვენი ადამიანები ერთმანეთის გვერდით დგანან და ერთმანეთის ხედვრს იზიარებენ. აი, თუნდაც, პირველი კომპოზიცია: მებრძოლი სსსკვდილიდა დაჭრილი, ძალაგამოღულს მარჯვენა ხელი, რომელიც ხელუწყებარა უკავია, უმთბაროდ ჩამოშვებია, ღრმინდილის მუხლები გვეკრება, ზედა ტანი მოშველი აქვს, თითქმის მტკიცება ზღილითი ძალასთან ერთად ტანსაცმელიც შრისსვევითა. მოახლოებულ მტერს ისეთი შრისანოვითი უყურებს, გერჯა — უკანასკნელ ძალას მარტობის და ყუმბარას მტრის თავზე აფიქვითავს. მარცხნივ თანამებრძოლი ამოსდგამობია, არ ტოვებს ვანასაკვლში ჩავარდნილ მგობარს, ეხმარება, რომ ფეხზე წამოაყდოს. მარცხენა ხელში ვაზნებგამოღული ავტობრული უყურია და მზად არის თუნდაც კარგული ხელით სსსკვდილოდ ცვეთოს ფაშოზი დამკერობელს.

შემდეგი კომპოზიცია ასახავს თუ როგორ გვემარტობენ ჩვენი დები, დღვები, თუ ცოცხელი ომის მიმე ვლუებში, რამდენად საუთარი სიციცხლის სიფათში ჩავდებით მიხილებულნი დაჭრილთან უშუალოდ ცეცხლის ხაზზე და ქალური სუსტიც მალავევით გამოუყვანიათ ბრძოლის ველიდან მიმედ დაჭრილი-

ბი, სიციცხელ შეუნარუნებით მათთვის სწორედ ეს მიმენტი ალბეგულია ე-ვერტერის შეიძლება მან ქანდაკებამი წინადად სმირნივას სახე გამოიფერა, რომელიც 62 არმიის შემადგენლობაში იბრძოდა და ვოლვის ნაპირებთან დაწვეულია ბერლინიდან გზა ბრძოლებით ვანგლო, მრავალ ასეულ დაჭრილ აღმურეულს საშვიდინო დახმარება.

უარესად შამაგინენებლია ქანდაკებაც — მებრძოლი მზღვავეური. სასიკვდილოდ დაჭრილი მებრძოლი, გონებგაყვანილი და ძალაგამოღული მარჯვენა ხელის იდაყუზეა დაყრდნობილი. იგი ვეღარაფერს ხედავს. მოახლოებულ მტრის ტანს წინ აღდგობია მისი მებრძოლი, რომლის მებრძოდან ჩამოვარდნილი ლაბადა დაჭრილს ვინებება. ორივე ხელში უყმბარების შეგვრა ისე მიმდარჯვებია, თითქმის სურს უშუალოდ ხელთი დასტოვოს მტრის ტანს. იგი მზად არის დაიღუპოს, ოღონდ მტერს სამაგიერო მიუღლის მგობრის სიკვდილისათვის.

გმირთა მოედნის დასკენით ნაწილი, რომელიც საბჭოთა ხალხის ფაშოზზე გამარჯვების სიმბოლია, მოქანდაკის მიერ ასეა წარმოსახული: მებრძოლი მებრძოდ მიგრძობდა დასავლეთით ცალიტინების კვლევებს. ერთერთი მათგანი ძირს ანარტებს მომხმარებელს ველსთან შეუდგას, ხოლო მეორე მზად არის ნამსხრევებადა აქვის ფაშოზსკერი სესატყვას. მოქანდაკე მათ სახეზე ალბეგულია გამარჯვებული ხალხის განწყობილება.

სწორედ სტალინგრადის დანგრეულ კედლებთან ჩაესება ფაშოზის მზე, ჯერ კიდევ 1943 წლის თებერვლით აქედან, სისხლითი შეპიხილი მამის ყურღანიან ამოკაფდა გამარჯვების მუწყველები ვარსკვლავი, მამის ყურღანის მუწყველზე დასტოვა თავისი ხელნაწერი უცნობმა ჯარისკაცმა, რომელმაც ტირილის ხისგან გამოთლიდა ზღის ნამვენებელი ამოკვეთილია მიმართულება და წარწერა — „ბერლინისკენ“. იგი დღესაც ხელგულზედა დგას. იქვეა გაკეთებული მონუმენტური ბარელიეფი, რომელიც შეტევაზე გადასულ საბჭოთა არმიის წარბსზეა. მკერდაგანხილი და ქედმოდელი მთებერი ვასულებთან ი. ბ. სტალინის გამონათქვამს: „ჩვენს ქუჩაზეც დაღვება დღესსაწელი“, შედეგი კი იწყება დასავლეთის დასასრული. კვიდევე კვამობატეულია ფელდმარშალ პაულიუსის არმიის დამტყვევების ამსახველი ბარელიეფი. აღსანიშნავია, რომ გერმანული ყოველი სახე ალბეგულია სინამდვილიდან. ბარელიეფის ზევით კვლავ ისინი ბესარაიონის ძე სტალინის სიტყვებითა: „ფაშოზსკერ რანდებს ურდოდათ ნახათ ვოლგა. ვითხვება არმიამ მისცა მათ ამის შესაძლებლობა“.

მხედრლო დიდების დარბაზი უშველებელ ბლინდას მოგვაგონებს, შესაძლებელი ისეთივე. მის დაქანებულ ჭირზე ვანდაგებულია სიმაგრის ამსახველი რუხი ბეტონის ფილები. შემხედვ მგობარად უნდა მოუხვიო და აღმირდები ცილნგრადის ფორმის უზარმაზარ დარბაზში. მისი შიდა ზომებია: სიმაღლე 13,5 მეტრი,

დიამეტრი 41 მეტრი. შიდა კედლები დაფარულია დასრილი მოზაიკური დროშებით. სულ 34 დროშაა. მათზე დაბლდან ჭერადღე თიხ-მწკრივად მოზაიკური ასოებით წარწერილია სტალინგრადის ბრძოლაში დაღუპულთა გვარები, ინიციალები და სამხედრო წოდებანი. თვითველ დროშაზე საშუალებ 225 დაღუპულის გვარია, სულ კი 7500 კაცს აღმატება. დარბაზში ყველა შემხველელი ეძებს დროშებზე თავისი მახლობლის, ნაცნობის, თავისი ერის წარმომადგენლების გვარებს. მათ შორის მრავალი ქართული გვარი ამოვიკითხეთ. ბევრიც არ იკითხება იმის გამო, რომ კედლები ძალიან მაღალია და შეუიარაღებელი თვალით თხილდა ზეფით მოქცეული გვარების ამოკითხვა. აი, ზოგიერთი მათგანი: ი. გ. მისიაშვილი, ა. შ. რაზმაძე, გ. შ. შეჭვაბინიშვილი, თ. პ. სიმონიშვილი, ა. ი. სუხიშვილი, ნ. გ. მარჯველაშვილი, ა. ი. ნანობაშვილი, ა. მ. კალანდაძე, შ. ა. როსტომიშვილი, ა. მ. მჭედლიშვილი, ვ. პ. პავლიაშვილი. ძნელია დიდხანს შეჩერება და სიების კითხვა, რადგან უწყვეტ ნაკადად მიედინება ხალხი. დაღუპულთა დროშების თავზე გაკრულია ფართო ლენტის, რომელსაც სამი ზოლი დასდევს. ეს ის ზოლებია, რომელიც გამარჯვების მედალზე და დიდების ორდენებზეა გადაკრული. ამ ლენტზე კი წარწერაა: „დახს, ჩვენ ვიცავით უბრალო მოკვდავნი, ჩვენთანავე ცოტა თუ ვინმე გადარჩა, მაგრამ ყველამ ბოლომდე შევასრულეთ პატრიოტული ვალდებულება დიდად სამშობლოს წინაშე!“

ჭერის პირშემულად დაქანებულ ფილებს შორის გამოკვეთილია საბჭოთა საბრძოლო ორდენების ყველა სახეობა, მის ცენტრში კი თერთმეტმეტრიანი დიამეტრის ოქროსფერი გვირგვინია, რომელსაც შემოხვეული აქვს მედალის ლენტი „სტალინგრადის თავდაცვისათვის“. თვით დარბაზის ცენტრში აღმართულია თეთრი მარმარილოსაგან გამოკვეთილი ქალის მარჯვენა. ქალს ცხვტჩაუქრობელი ლამპარი უჭირავს, რომლის თავზე გამოკვეთილია — „სამარადისო დიდება დაღუპულ გმირებს!“ მოდის ამ ლამპარაან ადამიანების უწყვეტი ნაკადი, ბევრი მათგანი ცრემლისღვრით ჩაუვსებს უკვდავთა ხსოვნის ტაძარს. იქაურობა საესეც ცოცხალი ყვავილებით. ჩვენც ჩამოვიტანეთ ქართულ მიწაზე მოყვანილი ყვავილების თავგული და მიმოვახივით გმირთა საფლავებზე.

გავღვივართ „მწუხრის მოედანზე“. ხელოვნის უშველებელ ლოდზე გამოუკვეთავს თავშალშემოხვეული მწუხარე დედა. იგი ჩახუტებულია დაღუპულ შვილს. მებრძოლს სახეზე გადაფარებული აქვს საბრძოლო დროშა. ეს ქანდაკება, როგორც სხვა მრავალი, შესრულებულია ბეტონში, მაგრამ ისეთი ხელოვნებით, გვერდებთან გამჭვირვალე და მსუბუქი მასალითაგან არის ჩამოსხმული, თითქოს ეს არის ქარი დაუბერავს, გადაზღის გადაფარებულ დროშას და დაინახავთ დაღუპული გმირის სახეს. ეს არის ზოგადი სახე და თითქოს გვეუბნება — დაე, იცოდეს ყველა დედამ, რომ

მათი არცერთი შვილის საფლავი დაკარგულნი არ არის.

მწუხრის მოედნიდან მიწაყრილ ყორღანის სიმაღლისაგან ფართო გზა მიემართება. გზის ორივე მხარეს მწკრივად მისდევს ძმთა სასაფლავო. ყოველ საფლავს დადგმული აქვს ქვა, რომლებზედაც ამოკვეთილია წარწერები. გრანიტის ფილებით მოკირწყვლულ ფართო გზას ყორღანის მწვერვალებისაგან მიყვავართ, სადაც დადგმულია მთავარი ძეგლი — „დედა სამშობლო“. ეს დიდებული ქანდაკება აღმართულია მწვერვალიდან 52 მეტრის სიმაღლეზე და ქალაქის ყოველი კუთხიდან მოჩანს. მისი საერთო წონა 750 ტონაა. ზედამართული რომბისებური მახვილი 10 ტონას იწონის და 22 მეტრის სიგრძისაა. „დედა სამშობლოს“ ჯანლინით სასეც, მიომზობლივი ახალგაზრდა ქალის ფიგურა განასახიერებს. მარჯვენა ხელი, რომელშიც ქალს მახვილი უჭირავს, მტრისაკენ შეუმართავს, თავი და მარცხენა ხელი მებრძოლებისაკენ მოუბრუნებია. მრისხანებით სასეც მისი თვალები და ღია ბაგე გამობატავს მოწოდებას: „მომყვებო, ძებო, ფაშიზმის ბუნავისაკენ, წინ მრავალი სასახელო და საგმირო ბრძოლა გველოდება“. ავტორის მისთვის პირქარი დაუხვედრებია, კაბამი მოსჩანს ჩამოქონილი ქალური ხეულის ყოველი ნაკვით, რაც კიდევ უფრო აღამაზებს და პატივგანს ხდის ისედაც ულამაზეს ქმნილებას. „დედა სამშობლო“ — ამ ანსამბლის გვირგვინი, შეუდარებელი და განუმეორებელია.

შამის ყორღანი. „სტალინგრადიდან — ბერლინამდე!“ (ანსამბლის ნაწილი)

ყორანიდან სამხრეთ აღმოსავლეთით შემობრუნდებით და თვალწინ წარმოგიდგებათ დიდებული ქალაქი, დამწვევბული მრავალსართულიანი კვარტალებით, მოედნებით და ხეივნებით. უყურებ და გასარებს მკვდრებით აღმდგარი, აღორძინებული და გამწვნიერებული გმირი ქალაქის ხილვა, ქალაქისა, რომლის აღდგენას ზოგი საზღვარგარეთელი დიპლომატი იტყვით უყურებდა. განა ამერიკის ყოფილი ულრი საბჭოთა კავშირში დღვისი არ ამბობდა — „ეს ქალაქი მკვდარია და ვეღარ აღადგენთ, რაც მოკვდა, მოკვდა. არ ვიცი, რომ მკვდრებით ვინმე აღმდგარიყო“. დღეს სტალინგრადი ჩვენი ქვეყნის ერთ-ერთი დიდი სამრეწველო და კულტურული ცენტრია; 5 უმაღლესი სასწავლებელი, 20 საკვლევ-საცდელი და საპროექტო ინსტიტუტი, 10 ტექნიკუმი, კულტურისა და ჯანმრთელობის სახალხო ჭნივერსიტეტი და მრავალი სავაჭრო-საბაზო დაწესებულებაა აქ. გმირ ქალაქს მსოფლიოს მრავალი მომე ქვეყნის ქალაქებთან აქვს დამყარებული მეგობრული კავშირი. მათ შორის ქ. ოსტრავასთან, კოფენცთან, დიონთან, ხროსიშთან, პორტსაიდთან და სხვ. ქალაქში ექვსი მუზეუმი, მათ შორის დიდი პოპულარობით სარგებლობს თავდაცვის სახელმწიფო მუზეუმი, სადაც უამრავი ექსპონატი და საზღვარგარეთის ქვეყნების მიერ გამოგზავნილი საჩუქრები ინახება. საინტერესოა ჩერჩილის მიერ 1943 წლის 21 თებერვალს ჩამოტანილი ოქროსტირანი ფოლადის მახვილი, რომელიც მან საზუიში ვითარებაში გადასცა საბჭოთა შეიარაღებული ჯარების მთავარსარდალს ი. ბ. სტალინს. სხვა მრავალი ქვეყნის მიერ გამოგზავნილი საჩუქრები თუ საპატიო წიგნში ჩაწერილი სიტყვები სტალინგრადის განუყოფელი გმირობის უდიდესი და დამსახურებული აღიარებაა.

მუზეუმში დაცულ სხვა ექსპონატთა შორის მნახველი დიდი ინტერესით ეცნობა გენერალ მაიორ ვასილ ალექსის ძე გლახოვის საბრძოლო მახარას, რომელიც 169 ადგილას არის გაგლეჯილი ნაღმის ნამსხვრევებისა და ტყვიებისაგან. ეს ასე მოხდა: 1942 წლის 8 ნოემბერს ქალაქის დასავლეთ მისადგომებთან, დასახლებულ ბუნქტ ეშკანკაში გერმანელებმა გააფთვებული შეტევა განავითარეს. გენერალი გ. გლახოვი მძიმედ დაიჭრა, მაგრამ უარი განაცხადა ცეცხლის ხაზის მიტოვებაზე, კვლავ ადგილზე დარჩა და განაგრძო ხელმძღვანელობა. ამ ბრძოლებში იგი გმირულად დაიღუპა. დამარხულია სტალინგრადის მიწაზე.

გიზიზნებს უკრობი ცეცხლი გმირულად დაღუპულ მებრძოლთა ობელისკებთან, გიზიზნებს და ცეცხლის ენით გეგბასება დაღუპულ გმირთა უკვდავებაზე.

მიდიან ადამიანები ამ ჩირაღდნებთან თავდახრილი და გულში ფიცს სდებენ, რომ არასოდეს დაივიწყებენ ადამიანებს, რომლებმაც სიცოცხლის ფასად მსოფლიოს მშვიდობა მოუტანეს, დაიცვეს გმირის სიკვდილით და ახლა სძინავთ საფლავებში ვოლგისპირეთიდან ოდერისა და შპრეს ნაპირებამდე.

ქორეობრაფიული სუბტა „ოქტომბრის ალი“

ეს საცეკვაო ნომერი გა-
აზრებულა, როგორც
რევოლუციის მღელ-
ვარე დღეების სურათი — ზამთ-
რის სასახლის აღება და დაძაბუ-
ლი დღეები იერიშის შემდეგ. ქო-
რეოგრაფიული აპოთეოზი ეძლე-
ნება „აგრორას“ ისტორიულ გან-
თიადს.
ავანცენაზეა მოსკოვის მე-6
მსოფლიო ფესტივალის ლაურეა-
ტი, პროფტექნიური განათლების

თვითომქმედი ქორეოგრაფიული
კოლექტივი (მხატვრული ხელ-
მძღვანელი — საქართველოს სსრ
ხელოვნების დამსახურებული მოღ-
წე ვაჟა ნოღია, ქორეოგრაფი —
ლევან ბედიანიძე, მხატვარი თე-
მურ გოცაძე).
1917 წლის რევოლუციის ჯა-
რისკაცები. მრისხანე, მოღუშული
სახეები. ცეცხლოვანი თვალები,
გამარჯვების რწმენა, თავისუფლე-
ბის წყურვილი ამობრავებთ...

ბუმლატები, ქურჭები, მეზღაურ-
თა ხალათები, მხრებზე ტყვი-
ამფრქვევთა პატრონტამები... დაი-
დი განთიადით გასხვიოსნებული
ცა. ნისლი მოსჩანს ალესანდრეს
სვეტის და ზამთრის სასახლის სი-
ლუეტი. დარბაზში ისმის რეფო-
ლუციის დიდი პოეტის ვლადიმერ
მაიაკოვსკის მტკვარე ხმა:

„ოქტომბრის ქარი ჰქროდა ვეებით,
კაპიტალიზმის ეპოქაში ჰქუხდა
გროვალო,
მაღე პაერი მამხალბის ხით
გაინგრევა
ზამთრის სასახლეს ელს რევეა,
ელს ზანზარი,
და უცხად, თითქოს აფეთქაო
სამყარო ვრცელი,
ისმის აგრორას“ ქვეშეხების ხმა
სამწიელი,
ყუმბარის ცეცხლი ატეკი იყო
რისგითი გამსჯარო,
შურისძიებით შეუტრეს გარწყინავ
დაბაზუხს...“

ლექსი გადმოვიცემს რევოლუ-
ციურ დინამიკას და აჯანყების
მრისხანე სურათს... გრიალებს
ინტერნაციონალი... იერიშზე გა-
დასული მოცეკვავეთა ტალღები
მიემართებიან წინ. მეზღაურები,
ჯარისკაცები, მუშები, გლეხები
უტყვენ ზამთრის სასახლეს.
ორგესტრი ასრულებს რევოლუ-
ციური სიმღერების მელოდია-

ებს — „ვარშავიანკას“, „მარსე-
ლესას“, „ინტერნაციონა ლს“.
სცენაზე, პირველ რიგში დგანან
კომუნისტები, კომისრები, მეთა-
ურები, რომლებიც ამხნევევენ
ამხანაგებს და მოუწოდებენ უკ-
ანასწენელი იერიშისაკენ.

ისმის დაფაფთა მოწოდება.
შუქრდილები და მუსიკა ჰქმნი-
ან კულმინაციას და აი, ამ გადა-
მწყვეტ წამში თეთრგვარდიელთა
ტყვიით მიიმედ დაიჭრა მოიერი-
შეთა მეთაური. სასახლის შავი
ტიშკრის წინ შეტორტმანდა მი-
მედ დაჭრილი, იგი ეცემა, მაგრამ
იკრებს უკანასწენელ ძალღონეს და
მოუწოდებს იერიშისაკენ...

დროებითი მთავრობის უკანასკ-
ნელი მასტიონი დაეცა. საბჭოების
ხელისუფლებამ გამარჯვა.
ქორეოგრაფიული სურათი ის
აპოთეოზი გააზრებულა, როგორც
გამარჯვებული თაობის მიერ
საპროდოლო ესტაფეტის გადაცემა
დარბაზში მყოფი ბედნიერი ახალ-
გაზრდა თაობისათვის.

ქორეოგრაფიულ სურათში „ოქ-
ტომბრის ალი“ ორგანულად იყო
შერწყმული მხატვრობა, ქორეოგ-
რაფია, მხატვრული კითხვა. ასე
გაიკონცლდა ჰქორეოკული რომან-
ტიკით აღსავსე რევოლუციის
დღეები.

ომის გრიგალმა დიდი ხანია გადაიარა. ახლა მეისტორიანი სხედან და აღნუსხავენ სამშობლოსათვის თავგანწირულ ბრძოლათა ამბებს, დიდების მარავანდელი მოსავენ ბიროტებსათან შეჭიდულ დეკაცთა თავდასასვალს...

მკითხველს ვთავაზობ ერთი თეატრის კოლექტივის სამხედრო საშფეო მუშაობის მასალებს, მოვუხირობთ იმ ჩერვიულ და დამაბულ შრომასზე, რომელსაც მსახიობები ომის ქარცეცხლიან დღეებში უწოდებდნენ. დაე, ამაზეც იყოფეს მომავალმა თაობამ, რადგან ისიც კუმშარიტი გამიბობა იყო...

სამხედრო საშფეო მოღვაწეობა საბჭოთა თეატრის ისტორიაში ახალი მოვლენა იყო. თავიდან იგი სტიქიურად, პირდაპირ ინიციატივით, ომის პატრიოტული კარნახით დაიწყო, მაგრამ თანდათან უდიდესი მნიშვნელობა და სასყებით ორგანიზებული სახე მიიღო.

ბრძოლებითა და ათასგვარი განსაცდელით ღონებშიდლი დაჭრილ ჯარისკაცებს სულიერი და მორალური მხარდაჭერა ესაჭიროებოდათ.

მოსკოვის სამხატვრო თეატრის, კიევის ფრანკოს სახელობის თეატრის თუ სხვა წამყვანი თეატრების საუკეთესო მსახიობები უშუალოდ ფრონტის წინა ხაზზე მიდიოდნენ და ბრძოლებით დაქანცულ დივიზიებში შეჭინდით სიხალისე, რწმუნა, ენერჯია.

საქართველოს თეატრებიც არ დარჩენილან იმ მხრივ ვალში. თბილისის რუსთაველის, მარჯანიშვილისა და გრიბოედოვის სახელობის თეატრების კოლექტივები ომის დაწყების პირველი დღეებიდანვე აქტიურად ჩაებნენ სამხედრო-საშფეო მუშაობაში და თავიანთი ხელოვნებით აღაფრთოვანებდნენ მებრძოლებს.

ამჟერად საუბარი გვეყენება მარჯანიშვილის სახელობის თეატრზე. ვინც ამ თეატრის სარქივო ფურცლებს გადახედავს, გაუკვირდება თუ როგორ ახერხებდა თეატრი ერთდროულად განხრითი გათვალისწინებული სპექტაკლების ჩვენებას და სისტემატური საშფეო კონცერტების გამართვას.

საშფეო მხატვრულ ბრგადებებში გაერთიანებული იყვნენ თეატრის საუკეთესო ძალები: ცეცელია წუწუნავა, ვერეიკ ანავაფარიძე, ელენე სიბილა, ალექსანდრე ჟორჯიანი, აკაკი კვანტალიანი, ალექსანდრე გომელაური, ვასო გომიაშვილი, სერგო ზაქარაიძე, ბაბო გამრეკელი, მალვა ჯაფარიძე, კომპოზიტორი არჩილ კერესელიძე და სხვები.

თეატრის საშფეო-სამხედრო კომისიის ხელმძღვანელობდა თეატრის დირექტორის მოადგილე პალატი დარხაველიძე.

ომის პირველ თვეებში მსახიობებს უჭირდათ საკონცერტო პროგრამის შედგენა. ძირითადად იყენებდნენ ფილარმონიის პორტფელში ადრე ასრულებულ მინიატურებს, სექტრებსა თუ ფელეტონებს. მაგრამ შემქმნილი ვითარება ახალი პროგრამის, ომში ჩამბული საბჭოთა ხალხის სულიერი განწურვების შესატყვისი პროგრამის შექმნა-შერჩევას მოითხოვდა. ბევრ შემთხვევაში ამას თვითონ მსახიობები კისრულობდნენ. საუკეთესო რეპერტორი ჰქონდათ კვანტალიანსა და გომელაურს. სექტიი „სოფიერთი ქალები“ დაწერა, ხოლო შემდეგ თვითონვე რუსულად თარგმნა მსახიობმა ბაბო გამრეკელმა. „სოფიერთი ქალები“ დასცინოდა ისეთ ქალებს, რომლებიც არად ავადებდნენ ომით გამოწვეულ სიმწუხრებს. არ წუწუნებდნენ ფრონტზე შექმნილი კრიტიკული ვითარებები. რევიორის გვასლ ყუმბატაშვილის დამხარებით და უშუალო მონაწილეობით შეიქმნა სექტიი — „ორი პაუზა“.

წუწუნავამ და სიბილამ მოამზადეს ერთაქტიანი პიესა „ბედნიერი დღე“, რომელიც ფრონტელთა ცხოვრებას ასახავდა.

თანდათან ცენტრალურ გაზეთებში გამოჩნდა ცნობითი საბჭოთა ჟურნალისტებისა და მწერლების ვოდეგოლები და ფელეტონები, რომლებიც აგრეთვე გამოყენებულ იქნა მხატვრული ბრგადების პროგრამების გასამდიდრებლად.

მარჯანიშვილის თეატრის ძალებით სამხედრო ნაწილებსა და ევაკოპოსიტლებს ომის პერიოდში, სულ ჩატარდა 550-მდე კონცერტი, მაგრამ აქ ციფრი როდია მთავარი!..

საშფეო კონცერტების გამართვა მრავალ სიმწინესა და დაბრკოლებასთან იყო დაკავშირებული. ხშირად გვიანდებდა მანქანის მოწოდება, ადგილებზე მსახიობებს უხდებოდათ არანორმალურ პირობებში გამოსვლა, არ გაანათო სცენა და გრიმის გასაკეთებელი ადგილი. იყო შემთხვევები, როცა დღისით ქალაქარეთ მიდიოდნენ კონცერტის ჩასატარებლად, საღამოს კი, მგზავრობით მოქანცულებს სპექტაკლი უნდა ეთამათო.

საქართველოს თეატრალურ მუზეუმში ინახება ასობით ფრაგინა, რომელზეც აწერია „ОТЗЫВ“. ამ ფურცლებში გამოთქმულია პოსპიტლების ექიმთა, დაჭრილ ჯარისკაცთა და მებრძოლთა შთაბეჭდილებები, მათი მადლიერება კონცერტების გამო.

საშფეო მუშაობა მოხლოდ კონცერტების ჩატარებით და საშფეო ფონების გასამდიდრებელი სპექტაკლებით არ ამოწურებოდა. თეატრის კოლექტივი სხვა მრავალ საველმოქმედო ღონისძიებასაც ახორციელებდა. ყიდულობდნენ საქურებს დაჭრილი მებრძოლებისა და ფრონტელისათვის, აგრეთვედნენ მათთვის მხატვრულ ლიტერატურას. 1942 წლის აპრილში № 1422 პოსპიტლს 10720 მანეთის საწურები გადაეცა. მათ შორის იყო მანდლონიები, ფანდურები, ჭადრაკისა და დომინოს კომპლექტები.

1944 წლის 22 თებერვალს, პარტიული კომიტეტის ინიციატივით № 1422 ევაკოპოსიტალში მოეწყო „დაჭრილი მებრძოლის დღე“. ეს იყო უდიდესი ზრუნვისა და სიყვარულის გამოხატულება საბჭოთა მებრძოლებისადმი. ამ დღეს პოსპიტალს ესტუმრნენ მსახიობები, რეჟისორები, ორქესტრის სოლისტები, თეატრის სადურგლო სამსჯროს მუშები. მაგრამ ამჟერად კონცერტის ჩატარებას არავინ აპირებდა. გადაწყვეტილი ჰქონდათ პოსპიტლის გენერალური დალაგება-გაწმუნება. ელენე სიბილამ ორი თანამშრომით მე-19 პალატა დალაგა. ცეცელია წუწუნავა „მეკრავთა მხარედასა“ თავაკაობდა, რომელიც პოსპიტლის თეატრის სახლებდა, დააკავა აგრეთვე 100 გიმნასტური, დურგლებმა თავისი აქვე მონახეს — გააფრონტეს ბიბლიოთეკის კარადა, დაზიანებული ავეჯი. საგრნონობად შეკეთდა საჯინიბიც.

9 კაცმა ეოს დაგავაზე იმუშავა. დაჭრილებმა ხუმრობით თქვეს: მარჯანიშვილის თეატრის მსახიობებმა შესანიშნავად შესრულეს მეუზოვის, მეკრავის და დიასახლისის როლები.

დიდ სამამულო ომში აქტიური საშფეო მუშაობისათვის თეატრის მსახიობები დაჯილდოებული იქნენ მედლებითა და სიგელებით. 1943 წელს კი თეატრს გადაეცა საქართველოს ხელოვნების მუშაკთა კავშირის ცენტრალური გამგეობის გარდამაცალე დროშა.

საშფეო საქმიანობა თეატრს არც ომის დამთავრების მერე შეუწყვეტია. თეატრის კოლექტივსა და სამხედრო ნაწილებს შორის დაგარებული მეგობრობა მტკიცე და მუდმივი აღმოჩნდა.

დრომ გაიჭრია. ომის გრიგალმა დიდი ხანია გადაიარა. ბევრი მითათანი, ვაზეც ჩვენ ესაუბრობოდა, ცოცხალთა შორის აღარ არის. ახლანდელთა მაცურებლობა უნდა იყოფდეს, რომ ისინი განსაცდელის გამს ვაჟკაცურად ედგნენ მხარში დედა სამშობლოს.

ქართველი
წიგნისწამებლების
კავშირის
საბჭოთაო
კავშირის

ეროვნული დრამატურგია
ქართული მწერლობის სასურსამი

ქართული მწერლობის როლი ჩვენს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში იმთავითვე განსაზღვრავდა მის დამკვიდრებულებას თეატრისადმი. ეროვნული თეატრის აღორძინება იყო ჩვენი დიდი წინაპრების ერთ-ერთი უპირველესი საზრუნავი. სიამაყით უნდა ითქვას, რომ დღეა და ფასდაუდებელი ქართული თეატრის დასახურება იმ ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობაში, რომელსაც ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი და ვაჟა-ფშაველა მეთაურობდნენ. ყველასავე დევნილი ქართული სიტყვა თეატრში პოულობდა თავშესაფარს, იქიდან აფიხიზდებდა მიძინებულ ეროვნულ შეგნებას და დაუღალავად მოუხმობდა ქართველობას წინსვლისა და განახლებისაკენ.

დღესაც როცა აცვავებული ქართული კულტურის ყველა დარგს თავის მურვე ჰვაყვს და ქართული მწერლობა ბევრი საზრუნავისავე გათავისუფლებულია, მას არ შეუძლია ხელი აიღოს თეატრისათვის ზრუნვაზე, უფლება არა აქვს ერთი წუთითაც კი ყურადღება მოაკლოს თავის სისხლსა და ხორცს — ქართულ ეროვნულ თეატრს.

ისტორიულმა ბედუკუდმართობამ ქართული თეატრის გზა ისე წარმოართა, რომ მხოლოდ მე-19 საუკუნის დასაწყისში მოხერხდა მისი აღდგენა და განახლება. მძიმე იყო ტვირთი გიორგი ერისთავისა და მისი საქმის გამგრძელებლებისა; დიდი ტრადიცია დავიწყებული იყო, ყველაფერი თავიდან დასაწყები ჩანდა.

XIX საუკუნის ქართული თეატრი დახმარებისა და ხელისშეწყობის მაგივრად დევნასა და ჩაგრვის განიცდიდა, დაუსრულებელ უსასრულობასა და დამამცირებელ გულგრილობას იტანდა და მინც უთანასწორო ბრძოლაზე უარს არ ამბობდა.

ეს ბრძოლა მართლაც რომ გამიზნას უღრიდა, ქართულმა თეატრმა ჩვენ მწერლობასთან ერთად ვაჟაყურად გასწია მძიმე უღელი და თავისი ეროვნული მისია პირნათლად და ღირსეულად შეასრულა.

ქართული თეატრის აცვავება, სი როგორც ჩვენი კულტურის ყველა სხვა დარგისა, ჩვენს საბჭოთა პირობებში მოხდა. თე-

თეატრი და მწერლობა

გრიგოლ აბაშიძე

საქართველოს მწერალთა კავშირის
პირველი მდივანი

ატრისათვის ზრუნვა პირველად იღო თავს საბჭოთა სახელმწიფომ. ამ ზრუნვამ მალე გამოიღო ნაყოფი და ქართველმა ხალხმა სცნაზნედა საეკუთხოდ აწეწა თავისი მაღალი ნიჭის ბრწყინვალეობა.

ქართული სცენის შესანიშნავი რეჟისორმატორის კოტე მარჯანიშვილისა და დიდად ნიჭიერი შემოქმედის სანდრო ახმეტელის მეთაურობით საქართველოში შეიქმნა თეატრები, რომლებიც უსაფუძვლოდ როდი ცდილობდნენ თავიანთი მხატვ-

რული შემართებით მსოფლიოს მოწინავე თეატრების დონეზე ამაღლებას.

რუსთაველისა და მარჯანიშვილის თეატრების საუკეთესო საექტაქლები ნამდვილად დღესასწაულად მოგვევლინა და ღრმა კვალი დასტავა ჩვენს სულერი ცხოვრებაში.

მაგრამ უტრადიციულობამ აქაც თავი იჩინა და ახალი ქართული თეატრისათვის ეროვნული რეპერტუარის სიმცირე იმთავითვე საკარნობი გახდა.

საყოველთაოდ ცნობილია

ქართული პოეზიის უძველესი და უბრწყინვალესი ტრადიციები. უმდიდრესმა პავიგორავთიამ, „ვისრამიანმა“ და ამირან-დარეჯანიანმა, „რუსუდანიანმა“ და სულხან საბა ორბელიანის „სიბრძნე სიცრუისამ“ კარგი ნიადაგი შეუმზადა ახალი ქართული პროზის აღორძინებას. ქართული მწერლობის დარგთან მხოლოდ დრამატურგია აღმოჩნდა უწინაპრო.

გიორგი ერისთავის სოციალური პრობლემატუკისა და ეარგონით გადატვირთული ენი-სალამი თითქმის დაკარგა ინტერესი მეოცე საუკუნის ოციანი წლების მაყურებელმა. ერისთავის გამგრძელებლები ნიჭითაც და გაქანებითაც წინამორბედზე გაცილებით სუსტნი იყვნენ.

საქმეს ვერც ქართული სიტყვის ისეთი ოსტატების ჩარევამ უშველა, როგორც ვაჟა-ფშაველა. დავით კლდიაშვილი და ალექსანდრე ყაზბეგი იყვნენ; თეატრთან ამ დიდი მწერლების ურთიერთობა ეპიზოდური იყო და მათი შესანიშნავი პიესები თავისი მხატვრული ღირსებებით, სამწუხაროდ, ვერ უტოლოდა მათსავე შედეგებს — „ააღუდა ქეთილაურს“, „სამანიშვილის დედინაცვალს“, „მოძღვარს“.

ასეთი მემკვიდრეობის პირობებში ქართულ დრამატურგიას გაცილებით დიდი და ძნელი ამოცანა ეკისრებოდა: მას თითქმის სრულიად ახალი რეპერტუარი უნდა შეემქნა.

პოლიკარე კაკაბაძის, სანდრო შანშიაშვილის, ს. კლდიაშვილისა და კიდევ რამდენიმე გამოჩენილი ქართველი მწერლის ნაყოფიერი შემოქმედებით ქართულმა თეატრმა ასე თუ ისე დასძლია ეს რთული ამოცანა.

ქართული დრამატურგების მოქმედი რაზმი დღესაც ყველაფერს აკეთებს იმისათვის, რომ მკვეთ თეატრების წარმატებას მთელი თავისი შესაძლებლობით შეუწყოს ხელი.

მაგრამ ქართული თეატრის ბურჯების — მარჯანიშვილისა და ახმეტელის წყდებისა და მათი თანამებრძოლი მსახიობების სახელოვანი კოპორტის საყმაღ შეტყობის შემდეგ, შექმნა ახალი ვითარება.

შავგეს მოვლენასთან გვაქვს საქმე რუსეთშიც; იქაც, სტა-

ნისლავსკის, ნემროვიჩისა და მათი თანამოსაგრების შემდეგ საქვეყნოდ სახელგანთქმულ რუსულ თეატრს აბრაჟჰაჰს ჰყავს დიდი და ყველაზეაღმა აღიარებული ავტორიტეტი.

მეცხრამეტე საუკუნესა და მეოცის დასაწყისში რუსეთში შეიქმნა მსოფლიო მნიშვნელობის დრამატურგია. ჩხოვისა და გორკის პიესები დღემდე არ ჩამოდიან მსოფლიოს თეატრების სცენიდან და ძველებურად ხიბლავენ მაყურებელს. დიდი და ცხოველმყოფელი იყო და არის რუსული დრამატურგიისა და თეატრის გავლენა ქართულზე. მაგრამ გოგოლისა და ჩხოვისის, გორკისა და მაიაკოვსკის ლიტერატურამ, სამწუხაროდ, ჩვენს დროში ვეღარ წამოაყენა ისეთი დრამატურგები, რომლებიც რუსულ თეატრში ახალ ძლიერ ცეცხლს მოიტანდნენ. და მაინც საბჭოთა თეატრი ინარჩუნებს თავის მოწინავე პოზიციებს, რადგან სიცოცხლის სიხარულს, დღევანდელი დღის რწმენის განმტკიცებასა და მომავლის ნათელი პერსპექტივის დამკვიდრებას ემსახურება; თავისი

მაღალი იდეურობითა და უანსალი ოპტიმიზმით უპირისპირდება სასოწარკვეთისა და უიმედობის, განწირულებისა და უნიადაგობის მქადაგებულ დასავლეთის თეატრებს. ევროპისა და ამერიკის დრამატურგიაში არის ბევრი ისეთი საყურადღებო მოვლენა, რომელთა უგულებელყოფა და გაუთვალისწინებლობა კარგ სამსახურს არ გაუწევდა ჩვენი ხელოვნების წინსვლას.

იხსენისა და ჰაუბტმანის, მეტერლინისა და შოუს შემდეგ დასავლეთის დრამატურგია თითქოს დაიკალა დიდი ვენებობასაგან. ღმერთებთან შერკინებულის, უსამართლობასთან მებრძოლი ძლიერი ადამიანების ადგილს იკავებენ უსუსი განჩენის შერიგებულნი, უსაგან ცხოვრებით დაღლილი და საკუთარი სულის პაწაწინა ნაბუჭში გამოწყვედილი ადამიანები. კაპიტალიზმის ამ უღბლო პროდუქტებს ვერც დღევანდელი მავნი უსოვიათ სიცოცხლის აზრ და არც მომავლისაგან ელოდა არსებობის რაიმე გამართლებას.

ფრილიზმიზითა და ფსიქოანალიზით ვატყვებამ, ეგზისტენციალიზმის უსასოზამ წიგნებში და სცენაზე კომპლექსიზითა და კომპარეტივ დანუწილი ადამიანები ვაპრავდა. მაგრამ საყურადღებო ის იყო, რომ ადამიანის არსებობის უახრობისა და აბსურდულობის მქადაგებელი მწერლები ცხოვრებაში ბრძოლისუნარიანე ბი აღმოჩნდნენ — ეგზისტენცი აალიზმის ყველაზე ნიჭიერი თეორეტიკოსი და პრაქტიკოსი — კამიუ და სარტრი საფრანგეთის წინააღმდეგობის მბრძოლველნი ჩაებნენ და მარტო სიტყვით კი არა, საქმითაც ებრძოდნენ გერმანულ ოკუპანტებს.

დამთხვეული ცინიკოსი სისხლიანი კალკულუსა და ტირანი ეგოსტის სახეები კამიუსა და სარტრის პიესებში უბრალო ალგორითა როლი იყო. მათ ნიღბზე ქვეშ ნაციტური ტერორით დაოქმებული საფრანგეთი პიტლერის მხეცურ სახეს ხედავდა და სცენაზე გათამაშებულ მტარავლების სიკვდილს აღფრთოვანებული ტაშით ხეგებდა.

ადამიანის არსებობის აზრს ძიებამ, თავისუფლებისა და ბრძოლის, მშვიდობისა და ომის პრობლემებში ჩაღრმავებამ დასავლეთის საუკეთესო დრამატურგები მთოფლიოსა და ანტიორთქისაკენ მიაპრუნა. ძველი ბერძნების ტრაგედიების მარადიული თემების დამუშავება თითქმის ჩვეულებრივ მოვლენად იქცა. ელექტრასა და ანტიგონეს, სიზიფისა და ამფიტრიონის სახეები ხელახლა წარმოვადნენ XX საუკუნის მაყურებლის წინაშე და თუ ყოველთვის არ იყო მოდერნიზებული მათი ტანსაცმელი, ტექსტი, რომელსაც ისინი წარმოთქვამდნენ, ყოველთვის თანამედროვე იყო და ჩვენი საკუთრის ადამიანის საუკეთესო იდეებს, ტკივილებსა და ფიქრებს გამოხატავდა.

თუ, ერთის მხრივ, დასავლეთის დრამატურგია არისტოტელეს პოეტკის კანონებს უბრუნდებოდა, მეორე მხრივ, ენემატოგრაფისა და ბელეტრისტკის გავლენით ტრადიციული ზღუდების დაღწევის ცილოლობა: ჩაქვი და პირანდელი,

თეატრისა და დრამატურგის ურთიერთობისათვის

გიორგი ხუხაშვილი

ასამაჰიდან დღემდე თეატრში მიღებული შთაბეჭდილებები საგრძნობლად განსაზღვრავენ ჩვენს სულიერ მიდრეკილებებს. უსასრულო კამათა სელის წიაღიდან გამოღწეულ ზღაპრებთან ერთად ბავშვის გონებას აღიქვამს ფარდის მიღმა სამყაროდან წამოსული ხმები, ნიღბები და სახეები. ალბათ იმ წუთიდან, როცა სადღაც ძველმანეთი სახეს კარადიდან გამოვაქრინეთ გახუნებული ძველბურთი ჩიხა, ჰამარში გავირქეთ ყავარისაგან გათილი ხანჯალი. წვერვამაღდ მოვირგეთ ახლად დატარებულ სიმინდის ფორები, ნახშირით გავიმურეთ წარბები და მწუანე ხის ტოტებით შემოსაზღვრულ მოედანზე წარვსდგეთ ჩვენივე თანატოლების ფაროდ გახდილი თვალების წინაშე, ჩვენს არსებობა გაიღვამს თეატრმა: და ალბათ ყველა ჩვენოგანი ყოფილა ამგვარი ბავშვური გულბრწყინობით იმპროვიზირებული თეატრის აქტიორი, რეჟისორი, დრამატურგიც და

მაყურებელიც. წიგნების სამყაროდან ჩვენ მიველტვოდით ფარდის მიღმა გაიცილებულ ცხოვრებას და რამის სინათლზე აელვარებული თვალებით ვნთქაჰდით ყველაფერს. ამ მიაჩნური წარმოდგენებიდან ნამდვილი თეატრის სცენამდე ჩვენ ის პირველყოფილი ინტერესი, შეწნობისა და შეგრძობის დაუკუგებელი წყურვილი მივყვითა. უსაზღვრო ბედნიერები ვყოფილვართ მამინ, როცა მთლიანად ვურთდებოდით სცენის მომხმობლავ ფერებში ახმარებულ შორე ქვეყნიერებას. ის შორე ქვეყანა რეალურს გავადა და არც ჰკავდა. ის პირველი გმირები სცენიდან მოგვეგობდნენ, ჩვენს სიზმრებში ხმავრდნენ, ჩვენ იმით სახელებს ვირქმევდით და ვერ ძვალავამატრებელი პატარა ცინკისობები ზღაპრული დევების, ბორბტი ძალების შესაშურად ვწინეზობდით. და რადგან, რაც ერთხელ ცხოვლად სულს დაანდობს, სამეღიმილოდ გარდაეცემისა, ჩვენი ცხოვრება იმ პირველ შთაბეჭდილ-

პრისტლი და მილერი, ვიროდუ და ტენისი უილიამსი თავისი დრამების დროსა და მოქმედების ფონის ცვლას. შინაგან დიალოგსა და მოგონებებში წასვლას ისე მსატატრად ამკვიდრებენ, რომ მაყურებელი აღარ იფარვლება სცენის ცუდი-დიდილი ჩარჩოთა და მის ყოველ წუთში შეუძლია თავი სულ სხვა დროსა და ადგილას წარმოიგინოს.

მაგრამ, როგორც არ უნდა იყოს ტენისა და ფორმა დასავლეთის დრამატურგიისა, როგორი პნელიც არ უნდა იყოს მისი იდოლოგი, ერთი მაინც შეუძლია და ჩვევია ეს არის სასურველი: საუკეთესო წარმომადგენლები დასავლეთი და დრამატურგიისა, ფილოსოფიური სიღრმითა და დიდი დავიერებებით, დივივი ანალიზითა და მაღალი მხატვრული ოსტატობით ცდილობენ ადამიანის არსებობის აზრისა და მიზნის, სამყაროს წესრიგის, საზოგადოებისა და პროფიების ურთიერთობის მარადიული პრობლემების ასხნას.

მათი დასკვნები შეტყილად

რეაქციული და ჩვენთვის მიუღებელი, მაგრამ თვით თავისინაც ამ საკითხებისა, თავისთავად პროგრესის მოსწავვეს, რადგანც მსავსი ანალიზისას კრიტიკის მოიხიტი ზღვა თვითონ კაპიტალისტური წყობილების უცდმართობა, სადაც ადამიანის თავისუფლებას ზღუდავს და აზრს უკარგავს უანონონოზ დაუფუძნებელი სოციალური სისტემა.

სწორედ ამ სისტემის ვახრწნამ და გადაგარებამ წარმოშვა უცდმარტისბამდე მისულ გრატისესა და არანორმალობის მიჯნავს მდგარი ულოგკყო აზროვნების დრამატურგია ბექტისა და ორმესულ ასპურდის თეატრი, რომელიც საბჭოთა ადამიანში მხოლოდ გალიზიანებას ან გაოცებას თუ გამოიწვევს.

ყველაფერი, რაც კარგი და ჯანსაღია დასავლეთის დრამატურგიაში, იოლად იკავებს გზას საბჭოთა სცენისაკენ და ადვილად მკვიდრდება საბჭოთა მაყურებლის დიდი მოწონებით საარტელოს ბრტყის, მილერისა და სხვათა პისეები. ბრტყის

თეატრში ჩვენმა მაყურებელმა ბევრი რამ მხოვა მიზიდველი და სინტრტისო. იგი არა მარტო იდეებით აღმოჩნდა საბჭოთა ადამიანისათვის ახლებელი, არამედ იმ ნოვატორული სულითაც, რომლითაც გაედნთილია ჩვენი დროის ამ დიდ მწერლის შემოქმედება.

საბჭოთა თეატრსა და დრამატურგიას თავისი მიდღარი კლასიკა აქვს და დღევანდელი დღეც იმედის მომცემი გააჩნია. ჩვენ აქ არ ჩამოვთვლით რუსულ, უკრაინულ და სხვა მოძმე ერების მწერალთუვის იმ მიღწევებს, რომლებიც კარგახანია დამკვიდრდნენ საბჭოთა სცენაზე და ჩვენი დრამატურგის ოქროს ფონს შეადგინენ. ქართულ დრამატურგიასაც გააჩნია თავისი თვალსაჩინო ნაწევრები. ქართულ თეატრს ჰყავს ნიჭირ რეჟისორთა მოედნი პლეადი, მაისი საუკეთესო დადგმები მაყურებლის მოწონებას იმსახურებენ და იზიარებოლია შემოხვევა, როცა ისინი წარმატებით დაგმენ სექტაკლებს მოსკოვისა და სხვა ქალაქების სცენებზე.

თეატრისა და კინემატურგირაის გამარჯვება შემოვლად დასოიდეული მწერლობაზე, განა ქართული მწერლობა გაეცქევა თავის პასუხისმგებლობას კინოს წინაშე ქართული კინოს განა გაცილებით მეტი წარმატება არ ექნებოდა, ჩვენი მწერლობა რომ მტაკედე ქდას მას მხარში და მინიმალურდ მაინც აკმაყოფილებდეს მის მოთხოვნებს მაღალმატრულ სცენებზე?

ქართული მწერლობის ყველა დარტვი მოვიდა ნიჭიერი ახალგაზრდა მწერლების დიდი ნაკლი. ისინი უკვე დამკვიდრდნენ ქართულ პოეზიასა და პროზაში, მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ დღევანდელი ქართული მწერლობის შემოქმედებით ცხოვრებაში. მხოლოდ დრამატურგთა რიგებს არ შემატებია არცერთი ახალი სახელი.

ჩვენს თეატრში შესანიშნავი დადგმები განახორციელეს ახალგაზრდა რეჟისორებმა და მათმა სექტაკლებმა საყოფილთაო აღიარება დაიმსახურეს. მაგრამ ჩვენ არ გვეყავს რობტრტურუას, ლევან მირცხელიაგასა

ბებს ხშირად მიბრუნება და მოწიფულობის ვასაც მაღალი თეატრლობით ნასაზღვრედ მოგონებას დაწავებია. და ერთხელ გარჩილი ეს სიყვარული თეატრისა ჩვენი არასულდ მომგვარდა. მერე, მიხუედავად იმისა, ვიყავით თუ არა დაბადებული აქტიორები, რეჟისორებად ან დრამატურგებად, ის სიყვარული არ გავსენებდა, რადგან, ვტოპერისა არ იყოს, ჩვენ მოდიფიკირ ჩვენივე ბავშვობიანა.

დღევანდელ თეატრზე და დრამატურგიაზე ცხარე საუბრის დროს ეს ყველაფერი ზემოთ თქმული მხოლოდ ღირცადა და სხვა არაფერი, მაგრამ მაინც ამით მიზნა და ვიყოფი ჩემი საუბრის. ეს იმიტომ, რომ მიუხედავად დღევანდელი თეატრის ცალკეული გამარჯვებისა, თვით ამ უკუნიბო ხელოვნების სიყვარულს ბზირი გაუნდა ჩვენს არსებობა. ეს იმიტომ როლი მოხდა მხოლოდ, რომ ჩვენ გავიზარდეთ, დაკავადით, მასწილოური ვენებისაგან განვიმუხტეთ, მიწიფულობა კვავიონების ადამიანები ვაგზდით, შევეჩვიეთ თეატრის იდგულ კერას, კულისებში გაემწურდით და ახირებულად არაფერი მოვეცუბის. რა თქმა უნდა, იმ პირველწმინდ ბავშვურ გაოცებას და ჩვენს დღევანდელ გონივრულ დაშოიდელებსა შორის დიდი გზა ძეხს. ისინი სწორია, რომ ჩვენ საგრძნობლად გავიტოვიეთ თეატრული ცხოვრებაში და ბედნიერი მიამიტი მაყურებელი მართლდაც არა ვართ. და მაინც დღევანდელ ჩვენს დაშოიდელებსა თეატრთან უფრო სერიოზულ მიზეზები განაპირობებს, ვიდრე ადამიანში მომდარი ასაკობრივი ცვლილებები და გონივრული განვითარების ნორმალური სახეობები. თქმა არ უნდა, თეატრის დღევანდელი ტენიკური დიწე შეუდარებლად მაღალია, თუდაც ამ უკვანით წლის უწინდელ სექტაკლებთან შედარებით. ასევე ამაღლდა აქტიორული კულტურაც; ვერც ვინც დაბადებულ თანამედროვე დრამატურგიაზე ვრტყვით, თითქმის იგი ყვანდელ დარწმინდოებს და ღრტატატურის საერთო განვითარებას ფებს ვერ უწყობდეს, თუცა ძნელია დღეს მიიძენის მთიერ უმწანი ჩხეიტი, ან ყვარყვარე თუთათე-

რის! ბაღალი დრამატურგიული ქმნილება. ცხოვრება მუდმივი მდინარება და არც თეატრი დღას ერთ ადვილას, ისიც ერებს, განახლებს განიცდის, ახალ ფორმებს, გამოსახვის ხერხებს, სინამდვილის გახსნის მანადე უცნობ საშუალებებს ეტყებია. და მაინც, პირდაპირ ვთქვათ, ის არ არის, რაც გვინდა იყოს და იმ კეთილშობილ დანატრზმსაც რაღაც დააკლდა. ამიტომ იმითადად როდი გვიხსავს დაფარედელები დარბაზები, სადაც ცარიელი ადგილები იკავებდა ხელოვნების ყველაზე უსასტიკესი მტერი - მოწიფილობა. და ეს მაინც, როცა თვინდაც ამ ოცე წინათ, ჩვენს არსებას აფორიატებდა შესპირის გენილური „ოტლო“ და „პალეტი“, გვეხმოდა აკანადებუ! ყვირია, გულიანად ვახაზარებდა ენამაგიელი ვერცხვარე და თვინუკავებულად ვიწინდით ხარტონის უსუსურობას და ვერცხვარეაზუ. ეს თითქმის გვიწმ იყო, დიდი ქართული საბჭოთა თეატრი, მარჯანიშვილისა და ამბეტლის მაღალნიჭიერებით განმსტავებული, ამაღლებული, ტემპერამენტითანი, რომანტიკული. ორი უკანასკნელი საკუენის მანაღლე თითქმის ყოველ თაობას გაუვლია თეატრის თაღებ ქვეშ, მიმწიფეულია და ჩამოკალიბებულია თეატრთან კონტაქტში. ეს მწერი ომონისა და თეატრისთვის უროიორუმომქმედების დიალექტიკური პროცესი, უროიორთავანაყოფიერების უტყუარი ფაქტორი. ჩვენში ახლაც მღერინა ლაგერტის „რღვევის“ ამაყი მუღღაურების, ვინწესის „ოტომისტური ტრაგედიის“ გმირები, ახლაც ვაკვირებენ ყვარყვარე და ხარტონი. ომის წლებში მანადე უცნობი გმირები აღიოდნენ ავანსენაზე, და თვინუკავებულად თეატრში მაინც გაბობია არ ყოფილიყო, ბეგირ რამ კლებოდა დეფორაციებსაც, აქტიორებსაც, ჩვენ მაინც არ ვერძნობდით სიცივის თეატრში. არ ყოფილა პერიოდ ჩვენი ცხოვრებისა, რომელიც თეატრის სცენაზე არ გამოჩენილიყოს. და თუცა ყოველთვის ვერც დრამატურგიულ ნაწარმოები და ვერც სექტაკლი იდგასასრველ დინწე, თეატრი განაგრძობდა ნორმალურ ცხოვრებას.

და გიორგი ქავთარაძის ტოლი არცერთი ახალგაზრდა მწერალი, რომელიც საკუთრივ თეატრისთვის მუშავებდა და მხოლოდ დრამატურგიაში მოღვაწეობდა.

წინააღმდეგობის პოეზიით განთქმული ქართული მწერლობა, ჩვენი პოეტები რატომღაც თეატრის არ წყალობენ. ყველამ კარგად იცის, რომ დრამის დედა ლექსი იყო და რომ მსოფლიო დრამატურგიის შედეგები ის უმრავლესობა ლექსად არის დაწერილი. ინგლისელები თავიანთ ყველაზე დიდ პოეტად სიმარალიანდ თვლიან შექსპირის, ხოლო ფრანგები — რასინს. ჩვენს დროში პიესებს იშვიათად წერენ ლექსად, მაგრამ, თუ გავისვენებთ კლოდელისა და ელიოტის უხუცესი მაკაულიებს, ერთხელ კიდევ რწმუნდებით, რომ პოეზია არაა იმდენად არ ძველდება და თეატრს იგი ყველა დროში სჭირდება.

„— მე გვინდა, — წერს დიდად გამოსვლილი ინგლისელი მწერალი და თეატრის კარგი მყოფენი მოგონი, — რომ დრამატურგია ასევე სწორ გზას,

როცა ცხოვრებისეულობისათვის ზრუნვამ მას ხელი ააღებინა ლექსის ფორმაზე. ლექსს აქვს ზემოქმედების სასტიკი უფრო ძალი და ამას ყველას შეუძლია დარწმუნდეს იმ მდლდ ვარებით, რომელსაც მაყურებელში იწვევს რასინის ტრაგედიის ტირადა ან შექსპირის რომელიც გნებავთ შედეგები... ლექსს შეუძლია დრამა აიყუდოს მის მშვენიერების ისეთ სიმაღლეზე, რომელზედაც პროზა ვერც იოყნებებს“.

ჩვენი დრო პრაქტიციზმისა და პროზის დროა. ეგებ ამიტომაც დაწმირდნენ თეატრი და პოეზია ერთიმორცხე; მაგრამ პოეზია და, მით უფრო ქართული პოეზია არ უნდა ურავდებოდეს ამ გათიშულობას. იგი უნდა იბრძოდეს კანონიერად კუთვნილი ავადილისათვის ქართულ თეატრში.

ქართულ თეატრს და მწერლობას თავის სრითულ გაანჩნა. მათი გარკვევა და დაძმვევა ერთობლივი შრომითა და მეგობრული დაინტერესებით შეიძლება და არა ნაწლის ერთიმორცხე გადამბრლებული. ეს

ამოცანა თხოულობს ჯანსაღი შემოქმედებითი ატმოსფეროს შექმნას.

ჩვენ ვიცით, რომ დრამატურგია ყველაზე ვიწრო და ძნელი უბანია დღევანდელი ქართული მწერლობისა. თუ ჩვენ იმას მივადწვევთ, რომ მწერლობასა და თეატრს შორის კარგი ურთიერთგაგებას დავაყვარებთ, თუ ჩვენს ნაკლებ გულახდილად ვილაპარაკებთ და ერთმანეთს მომავლის გეგმებს ვავეზიარებთ, ესეც უკვე ერთი წინადადებადგამოლი ინაპოვი იქნება იმ ატმოსფეროს შესაქმნელად, რომელიც ასე ესაჭიროება თეატრისა და მწერლობის ერთობლად. ხელიხელაქცემად უ ლ შრომას.

ჩვენი პარტია და მთავრობა ყოველდღიურად ზრუნავს თეატრისა და მწერლობისათვის. უკანასკნელ წლებში ქართულ თეატრსა და დრამატურგიაში იგარბნობა ერთგვარი გამოცოცხლება. დაიწერა ახალი მნიშვნელოვანი პიესები, დაიდგა საინტერესო სპექტაკლები, ქართული თეატრი საშუთა აკუმირის დედაქალაქებში ჩატარებულ

გასტროლების შემდეგ წარმატებით წარსდგა სოციალისტურ და დასავლეთის მაცურებლის წინაშე.

სულ ახლახანს რესპუბლიკის შეგება კიდევ ერთი თეატრი — რუსთავის დრამატული თეატრი შემოქმედებითი ენერგიით სავსე ახალგაზრდაული კოლექტივით. მნიშვნელოვანი წარმატებები აქვთ ქუთაისის, ბათუმისა და სოხუმის თეატრებს.

უდავლა ეობრძობოთ ჩვენი გმირული თანამედროვეობის ამსახველი პიესებისა და სპექტაკლების მიღწევისა. ვილაპარაკოთ ახალ მიღწევებზე, თვალს ნუ დაბუჭავთ გიორგიობის ნაკლებ, ვითო მიუღებომენი და პრინციპული კოლექციის შრომის დაფასებაში და ნუ წარმოიდგენენ, რომ ქართული თეატრი ან მწერლობა რომელიმე ცალკე შემოქმედის ან ჯგუფის საკუთრებაა. ქართული თეატრი და მწერლობა ქართული ხალხის სულიერი საკანაქურია და ამ განხს ჩვენ ყველამ ერთად უნდა მოვუაროთ ფრთხილად და სათუთად.

ალბათ ვერაფერი წაშლის ჩვენს მესხიერებაში „მეფე ერეკლეს“, თუნდაც მხიარულ „ჭრიტინას“ და „ჯვას“. ვერაფერი დაფარავს პიერ კობახიძის ბესიეს, გიორგი შავგულიძის საათნოვას, ვერეკო ანჯაფარიძის იედლის ან ს. ზაქარიაძის თინიბეს. ეს, რა თქმა უნდა, ყველა სათვის ცნობილი სიმაღლეებია. მაგრამ ეს სიმაღლეები თეატრის განუწყვეტელი ცხოვრების გზაზეა აღმართული.

მერე? მერე ერთ პერიოდში თითქოს განაწლდა თეატრისადმი ინტერესი. კინოს ნიადაგარმა გზა გადაუჭრა თეატრის მაცურებელს. წამოვიდა ჩვენი და საზღვარგარეთული კინემატოგრაფიის დიდი ნაკადი. და რა დასაძალია, მაშინ ცოტათი ჩრდილ მიადგა თეატრის კარს. ამასზე ბუფრი დაიწერა, ბუფრი ითქვა. მერე, სულ აგერ, აწითო ტელევიზორის კინოფერე კვარანტი, აწითო ეს უწყველო რამ, ჩვენი დროის ერთ-ერთი საინტერესო და სავარძელში არხებულ წამომოწლი კაცთან თავისი ფუნთი მივიდა უსაზღვრო ქვეყნიერება. და არც ეს არის დასამბლი: თეატრის ხელახლა მოხსნა თავისი თვითმყოფადობის ამტკიცება. ამისათვის დიდად მიხარდა არ კმარადა და საჭირო შეიქმნა მისი საშუალებების, ფორმების, მისი იდეების სამყაროს განახლება.

ასევე დარგვა თავისუფლების სათამა დრამატურგიათვისაც. თეატრს უნდა მოეპოვებინა თავისი ადრინდელი დღესასწაული. იგი კვლავ უნდა ქვეყნული ზეიმიდ, მომხიბლავ. ადამიანის შინაგანად შემძერულ სანახაობად. მას უნდა კომიხუბ და ტელევიზორზეც ოდიოგანვე მოპოვებული უპირატესობა: კონტაქტი ცოცხალ ადამიანთან. მას უნდა დაებრუნებინა იმ დღეთა განწყობილება, როცა თეატრი სიარული ჩვევა იმ უბრალო ინტერესი კი არა, არამედ ადამიანთა უსაზღვრო სისარული იყო, როცა იგი სულიერად განხმევებული გამოდიოდა, როცა თეატრის დრამაზში მომავალი მწერლის პირველი ჩანაფერები იღვიძებდა, როცა შეყვარებულნი თეატრთან ნინაფდნენ სასუფარ პაპისას. ამ პერიოდში უხვად იყვნენ მომარალებულნი „დრამის მეტეფლები“.

სპექტაკლები გაზრთებითი ერთი დღე ცოცხლობდნენ, თეატრის სცენაზე მომხდარი ამბავი დარბაზში მყოფთა ცხოვრების ზედაპირული გავრძელება იყო და სხვა არაფერი.

ეს არც თუ ისე შორეული ამბავია. სწორედ იმ წლებში თეატრის და დრამატურგიის მესყვეური საგრძობად დააფიქრა ბრეტის პიესებმა, „ბერლინის ანსამბლმა“, ებიური თეატრის ნოვატორულმა იდეებმა. იმ წლებში ახალი სიო მოჰყვა „სოფრემენიკის“ დაბადებას, უფრო აქეთ ტავანკის თეატრს. სწორედ იმ წლებში პირველად შებედეს სამხატვრო თეატრის ურყევ პრინციპებს, ამ ძიებებში, ზრთა ჭილინი, გადაჭარბებში, ცალკევედ შეცდომებსა თუ ბედნერ მიგებებში იბადებოდა საშუთა თეატრის და დრამატურგიის დღევანდელი და ხვალისდელი დღე.

თეატრის მოღვაწეთაგან გამიგინია: თეატრი ძნელად იძენს მაცურებლს და ადვილად კარგავს. ჩვენს თეატრებს, რა დასაძალია, ამ ათ-თუთმეტ წელიწადში ხელახლა მოუწდა იოლად დაკარგვის ძნელად ამბრებები. აქ, ამ რთულ მიმდებში ქართული დრამატურგია გვერდით უნდა ამოვყოფოდა თეატრს, გაემატებინა მისი ზეიზობი, მოქალაქობრივი, ენოტიკური პოზიციები. სამუშაოდ ეს მან ვერ შესძლო მოლიანად. პროცესი დღესაც გრძელდება და მისი შემდგომი განვითარება ბედრად არის დამოკიდებული იმაზე, თუ რას მისცემს მის ქართული მწერლობა. სწორედ ქართული მწერლობა, რადგან მაცურებელს, უპირველეს ყოვლისა, თავისი ცხოვრება აინტერესებს სცენაზე, ეძებს პასუხს თავის კითხვებზე, არა უბრალოდ მოვლენათა სიყარალისტერ კომპრებას, არამედ თანამედროვეთა ამდღებულ ცხოვრებას, მძაფრ ენებებს, მულტერებას, რეგულირებურ პათოსს, შემართებას, რაც საბოლოო ჯამში ამტკიცებს ადამიანთა ცხოვრების რწმენას, სიცოცხლის დაუოკებელ წყურვილს ასაზრდოებს, რადგან ადამიანი ვამუღმებით ეძიებს, წინ მისწრაფის, ზეიზობრე სრულ-

ყოფას, შინაგანი ძალების პარმიონულ განვითარებას მიეღობის. „მე დაიბადე ჩემივე თავის უბადრეკ მოვლად და მინდა მეორედ დაიბადო სრულყოფილ ქმნილებად“. მიქაბანკოლის სინტიკის ეს სიტყვები ეპიკურად აქვს წამყვანურული არსულის ერთ პიქსას. ამ დღი შინაგანი გარდაქმნის ამოცანამ მოითხოვა მწერლის ისტატობის მაღალი დონე. ჩვენ ბევრს ვაპატივდით იმის წლებში დაწერილ ნაწარმოებს, ბევრს არაფერს ვიხილეთ გულწრფელის გარდა. და იყო პიქსები, რომლებიც უსახელო ვარისკაციებით თავის საქვს აკეთებდნენ და კვებობდნენ. უკანასკნელმა ორმა ათეულმა წელიწადმა გაზარდა ჩვენი მიხივების, ჩვენი მაყურებლის მიმოხილვებია. ბევრი ვნახეთ, ბევრი ვიკითხეთ, ბევრი ვისწავლეთ. და ჩვენან ბევრი მოითხოვა ცხოვრება. „ცხოვრების ნიჭები დამკვირვებელი ჩვენში ცოტანი როდი იყვნენ მუდამ; ჩვენს დრამატურგებში იმეათად რწმნილიოდნენ გამოცდილი ადამიანები, რომელთაც მსგეილი თვალთ და ახლის შემწევის უნარი გააჩნდათ, მაგრამ ცხოვრების შთაბეჭდილებათა სიჭარბე მათ ისე იკებოდა, რომ საჭირო ძალას ვერაფრით ვერ პოულობდნენ თავის თავში, რათა ერთადერთ და უსტაბი ნაწივე ფორმალე ვიფიქრო ყოველივე ამის დახატვისას. აი რატომ არის, რომ ამჟამად ნათლად ვხედავთ ჩვენს დრამატურგებში სინალებს ისტატობისას, რომელსაც ძალუქს თავივე დაკვირვებების მსატრულად მძლავრად გადმოცემა“.

ამას წერდა ლექსი არბუსივი 1956 წელს. ჩვენს დრამატურგებსაც ეტივობდა ეს ნაკლი, მაშინ, როცა პროზას უფრო ადვილად დავტყობოდა და მაღალი მომთხველობის პრინციპული ანგარიშგაწევა. ამ პროცესს ბუნებრივად მოჰყვა ისეთი პიქსების ინტერესი, როგორიც გახლდათ ჩვენ დრამატურგის კოლუქსის „როცა ასეთი სიყვარულსა“, რომლის მიმართ ახალაზრობის ინტერესს საივრად დღი აღმოჩნდა. დასმული პიქსების სიტრე და სიმძაფრე აქ ორგანულად შეუივითა რეტრანსპორტის ხერხზე დაფუძნებულ პირობით ახრება. პირობითობამ სრულიად არ აწნი ფსიქოლოგიური ჩარღმავების ამოცანა. და რუსთაველის თეატრის კვლევებმა დაიბრუნა დაკარგული დღესასწაული... ამ გზას მოჰყვა არბუსივის „ორკუქტის ისტორია“ და „როზივის „გზა მშვიდობისა“, ბოლის მისივე „მიმინავეწ წერილები“, რომლებიც თეატრის სცენიდან გადავიდა ვერანზე და ახალი ტეპამ დაიწყო ჩვენს ხელოვნებაში. რა დასაბალა და, ჩვენს დრამატურგებს არ ვუც ძალა და შემართება იმ წლებში თამაშად ატყობოდა ძახილს. ამ ათი წელს წინათ შექმნილა პ. კაკაბაძის „სკოლორის პარა“ არ იყო „ყვარყვარესა“ და „კომპოზების ქორწინების“ სიძლიერისა. საკმაოდ პოპულარული „მანა წყნეთელ“ და თითო-ორილა პიქსას სასურველ ამინდს ვერ შექმნიდა. და მოხდა ის, რაც უნდა მომხდარიყო ბუნებრივად: თეატრმა მიაკითხა პროზას, ინსცენირებების გზა აირჩია. ამა წარმოიდგინეთ უკანასკნელი ათი წელიწადი ქართულ თეატრში E. დღესამაის რომანების გარეშე, „კოლხების ცისკრის“, „პირველი ნაბიჯის“, „პასტრინისის“, „აგვიდ ბიგვას“ გარეშე. საკუთარი რომ შემოიგველია, უტყობარი ინსცენირებასაც მივყავით ხელი. მართალია, ყველაფერ ამან გამოიყოსლა თეატრში, ასეა მისი ღიბტრატურული დონე. მისი ელრდობა და ხედობები წონა, მაგრამ ორიგინალური დრამატურგიის ტვირთი მანვე ვერ ასწია. ეს ტვირთი დღესაც დღეს უბრავდა. ნურავის ეყენებთ ყველაფერი ეს, რადგან ჩემი პიქსებიც (მოგონების პოზის გარეშე) არ მიმარჩია სცენიდან გრადა სასურველი ამინდის შემქმნელად. განა არ იწყებოდა პიქსები? იწყებოდა და ახლაც იწყება. ზოგი მთავანი იღებება, ზოგი იბეჭდება, წინადაც გამოიკცება. და მინც არ არის ნამდილი დრამატურგია — დროის შესაფერისი, ის დრამატურგია, რომელიც ახალბედის თეატრის ატვორტობის, ქვემნატილ დღესასწაულს დაბრუნებს მის კვლევში.

ძალიან კარგია, რომ რუსულად პრესამ მოსკოვში გასტროლებს დროს ასე აქო და დიდა ჯერ მარჯანიშვილის, ხოლო მერე რუსთაველის თეატრში. ისიც სახატებია, რომ ეს უკანასკნელი სახელოვანად დაბრუნდა ამას წინათ რუნიერში მოგზაურობიდან. მაგრამ ცოცხა გამხელოლი სკოლის: „მე, ბებია, ილიკო და ოლარიანი“, „მე ვხედავ მუსს“, „ბებერი მთავრები“ ან „სიმბრძლე სიყვარული“ მხოლოდ ერთეულში. თანე სამი მუხარბანი მხოლოდ მერედ დაიბადა დრამატურგიულ ფორმებში. ძალიანაც რომ ეცადოს ვინმე, ამ ნაწარმოების ხედობით

წონას ჩვენს კულტურულ ცხოვრებაში ვერ დაამცირებს. მანამ გამომტახილი გასცდა ქართულ სცენას და შორს გაიტანა ჩვენს წიაღში აღმოცენებული სიკეთის, გონებამახვილობისა და სიმბრძნის უცვლადი სული. მაგრამ ეს მინც პროზის გამარჯვება სცენაზე. დააკვირდით უბრალო ამბავს: როგორც უცებ ზრდის მაყურებლის ინტერესს ქართული პიქსის გაიზარება. შეიძლება ბევრ ჩვენგანს სხვადასხვა აზრი ჰქონდეს აკ. ვეჯისის პიქსულა „წმინდანები ჯოჯოხეთში“. მაგრამ ფაქტი ფაქტია: მან გაავიძინა ინტერესს მაყურებელში. თბილისის გარდა, ეს პიქსი სხვაგვარად ვნახე და კიდევ ერთხელ დავრწმუნდი ამაში.

მაგრამ რატომ უნდა ჩნდებოდა ჩვენს სცენაზე თუღვანე „წმინდანების“ დონის ნაწარმოები ორ სამ წელიწადში ერთხელ? სად არიან ჩვენი კოლეგები, ქართველი მწერლები, რომელთაც პირობებიც თუ შეხვდები თეატრში, ისიც უფეროთ? იმის მომიხვეჭება, თითქმის დრამატურგია უბრალოდ განჩია, არაფერს ამბობს. ლექსის ამ რომანის წერა უფრო ადვილია, ამ რომანში რამ შეატყობ მწერლები? ნუეთო. ტილაის „აქვარეშით“ ან ა. სულაკაურის „წყალიდობით“ და სამილად ნოვლის ინსცენირების ამოიკონა ყველაფერი? ეს მიზეზები ანაწილად, როგორც ჩანს, მთელი კომპლექსია, რომლის გახსნას საჭიროა სწორედ დღეს. ჩვენი თეატრისა და დრამატურგიის ხელოვნადი დღის სახელი იმას ვიტყვით, რაც ჩემს ტყავზე გამომიცვია და ამით იქნებ ზოგიერთი ჩემი კოლეგის სთაქმელიც ვიკეთ.

პიქსა, უპირატესი ყოვლისა, თეატრისათვის იწვევება, მაგრამ იგი დამოუკიდებლად ისეთივე ლიტერატურული ნაწარმოებია, როგორც რომანი, მოთხრობა, ლექსი. ეს ლექსიტრატურული ჭეშმარიტება ხშირად ვეწყვედებთ ხოლმე ჩვენს რედაქციებსა და გამომცემლობებს. როგორ? ანაწილად უკლებლია სჯობია ცვლ პიქსა? ჭეშმინვე, როცა თავისი მოთხრობების კრებულში შექმნდა „მეხუთე კოლონა“, წინასიტყვაობაში წერდა: „როცა პიქსა გადავიკითხე, დარწმუნდი: რომ იმისამაიუხე-დავად ვარცა თუ არა იგი სცენისათვის, კარგად იკითხება და ამიტომ გადაწყვიტე მისი შეტანა მოთხრობების წიგნში. ესეც მოთხრობაა და იგი რამდენად დაუსალოვეს წიგნს თანამარდვეობისა“. როცა ამ ოცინამუნელ სტრიქოს წერდა, ჭეშმინვე გულისხმობდა დრამატურგიის ქმნილ ბუნებას. მის ოპერატულობას მოღელმანა ათვისებდა. დიას, ოპერატულობას, რადგან სცენიდან შეიძლება უფრო ხელისაწყოვლად დადევ ადამიანების წინაშე, ვიდრე ეს შეუძლია დამბეჭდი წიგნს. სულ სხვა, აგრეთვე, ხალხით სასეს დაბანაში, როცა ერთბრუნლად განიძლი სცენასავე და დრამაში მყოფ ადამიანთა მულტაგრაფიაც. პიქსა უცებ პასუხობს ხოლმე ყველაზე მძაფრ მოვლენებს. ჭეშმინვე „მეხუთე კოლონა“ აჯანყებულ ესანეთში წერდა, როცა სასტურული თეატრისა და კორმეო უკმაბრები სცდებოდა, და დასძინდა: თუ პიქსა ცვლიდა, ალბათ, იმ ყუზმარების ბრალია, თუ კარგია — ალბათ ამაშიაც იმ ყუზმარებს მიუძღვის დამასტურება. ერთი სიტყვით, პიქსის ლიტერატურა და ამავე დროს სხვა განხრებულ ელასტიკური. მოდის, თუ ჩავთვით მას ჩვენი მწერლების უკანონო მოვლად. და თუ პიქსას უნებო კაცი სწერს, ეს ისეთივე შეიკრდება, როგორც უხეირო მოთხრობისა და ლექსების წერა, რაც არც თუ ისე იმეათით ხილია ჩვენში. „ბიროტი კაცი დანიშნულ ბიროტი არის“ (შექმირი). ვაი, რომ პიქსის ნაკლი უფრო მაგიოლ ჩანს, რადგან თეატრის საკრე არც არის, არამედ გამადიდებელი შუშაა.

მაგრამ იცხვიან — ეს ყველაფერი პრაქტიკულ სფეროს განეკუთვნება. რაც ცოტაა პრაქტიკული მიზეზი! ახლა ამას დამუხტობ თეატრის ზოგიერთ მსყვერთა უსასრულო კამპიები — „მომერება — არ მომერება“, „ესხვად — არ ვხვად“... ვინ არის განმსჯელი? მწერლისა და რეჟისორის დავაში ამბიტივის როლი რეჟისორის განეკუთვნება. შემეფისებლის ის არის, მსჯავრის განმბეჭდით. თუ სტატეკული გამოვა, რეჟისორის გამარჯვებაა, თუ ჩავარდ — პიქსა არ ვარვარო, იცხვიან, თუმცა გამოიწავლის აქვე არსებობს, მაგრამ ეს მხოლოდ ბედნიერი გამოხატობისა.

და მინც ეს ყველაფერი გარეგანი ფაქტორებია. თავი და თავი სატკავარისა ისევე და ისევე თვით დრამატურგიაშია. ეს უცვ ყავითის თეთროული საბეჭდს შეეჭება. თვითყოფადი ერთეული დრამატურგობაში ინტერესის შესტყვებამ საბოლოოდ ჩაულა ჩვენს მწერლობაში ამ აჩნური მუშაობის სურვილი. პ. კაკაბაძის გარდა ქართულ თეატრს

თითქმის ჩამოსცილდნენ ძველი თაობის ცნობილი ოსტატები. ახალ-გაზრდებმა თითო-ორილა პიესა სცადეს და ამით დამკაფიოდნენ. თანამედროვე პიესის დადგმა თეატრისათვის გალის მოზად იქცა. რეჟისორებიც ასე, „რისკს“ აპრობირებენ დრამატურგიული ნიმუშების დადგმას ამჯობინებენ. აქ ზომ რეჟისორული ოსტატობის გამოვლინების დიდი სარბიელია. ასე, თანდათან, მიულ სეზონში ორიოდ პიესის გამოჩენა ამა თუ იმ თეატრში ანა რა სახარბილო მდგომარეობას შექმნა?

ამგვარადა დამოკიდებულებამ ხელფეხი გაუსწადა საქვეუ ნიჭის პიესების შევსებას. მათ საკმაოდ გაიდგეს ფსევდი პერიფერიული თეატრების სცენებზე. დიდი გასავალი მიეცა საკმაოდ უგემოვნო ვოლუნიურ იაფფასიან შტამზე შექმნილ დეტექტივებს. იქნებ გვიფიხინ — სხვა უკეთესი პიესები იყო და არ ვდგამდით? მაგრამ ქართველი მწერლობაში იყო და არის ტემპორალად მაღალი დრამატურგიის შექმნის პოტენცია. ამის თავიღებია მისი საერთოდ მაღალი ლიტერატურული დონე.

ჩემი აზრით, საჭიროა დრამატურგიის სფეროში რეალური კრიტიკური შემოღობვა ახლდგეს თავის უფლებებში. რა პრინციპზე შეიძლება ლაპარაკი თეატრსა და დრამატურგიაში, როცა ჯან კოკტის ნაწარმოების გვერდით თეატრში იდგმება იაფფასიანი მულოდრამა ან დეტექტივი, რომელიც რაიონული სასამართლო პროცესის უხერო სტენოგრაფის დონეზე ვერ დგას.

ჩვენი ცხოვრება კი განუწყვეტილ სვამს უამრავ კითხვას. სრულიად მივიწყებული ან ზურღლად დამუშავებული დაღვანდელი ახალ-გაზრდასათვის სანტიმეტროს პრობლემატიკა. არ მინდა ამ მხრივ მაღალი დრამატურგიის ნიმუშად ჩავთვალო როზოვისა და არბუზოვის პიესები, მაგრამ ისინი საკმაო სიღრმით, მწვავედ აყენებენ ახალგაზრდობის ცხოვრების საკითხებს, მისი მესიტყვები, მისი ცხოვრების პოეტები არიან თეატრში.

ალბათ ჩვენში სათანადო ტაქტი ვერ მოგვეცეით იმით, ვისაც ამგვარ თემებზე მუშაობის საიმედო თვისებები გააჩნდა. თეატრი მუშაობს დრამატურგებთან — სრულიად ლიტონი სიტყვაა, რადგან ამას მაშინ ამბობენ, როცა დრამატური ავად თუ კარგად დაწერილ ნაწარმოებს მიიტანს თეატრში. სრულიად მივიწყებულია თანამედროვე ოჯახის, მორალურ-ეთიკური საკითხები, თავი რომ დაეანებით ფილოსოფიურ პრობლემატიკას და სატირულ კომედიას. თავისთავად ამ ინერტიულობამ განსაზღვრა თეატრისა და დრამატურგისადმი ინტერესის შესუსტება. ბუნებრივია, რომ რადგან არც მასალა ჰქონია სათანადო, ლიტერატურული კრიტიკაც გაუყურდა ამ სატკივარს, იგი დღემდე რჩება რეგისტრატორის როლში და მოკლებულია წარმმართველ ფუნქციას.

ჩვენი დრამატურგიისათვის სრულიად უცნობია ის სოციალური

ტენდენციები, საკითხების ის არე, რომელიც დღევანდელ ადამიანებს ადლებებს დედამიწის ყველა კუთხეში. თავი რომ დაეანებონ დეტექტივ-ტურ დრამატურგიას, „ჩვენი პიესები“ მოკლებულია იმ აუცილებელ ინტელექტუალურ დონეს, რომელიც მას შექმნისას ეროვნულ მასალაზე, საგულისხმოს გახდია დაღვანდელი მსოფლიოსათვის. ეს მაშინ, როცა ჩვენი მწერლობის სათავესთან დგას ფილოსოფიური აზროვნების უდიდესი გიგანტი, საიგრად ვრცელი მასშტაბების პოეტი ვეა-ფაშაველა. საკამარისი გახდა კიდევ ერთხელ ვაგას დრამატული პოეზიის, მის სამყაროსთან დანათესავებულის, სიგარის მინდასა დადგმა და ქართული თეატრის სცენამ ისევ არაა მაღლა.

მთლი ჩვენი ქართული მწერლობის ძირფასმა წლებმა გაიარა თეატრთან ურთიერთობაში. კ. მარჯანიშვილის ტალანტმა მარტო სპექტაკლების შექმნა როდი ითავა, დრამატულ მწერლობას მისცა სათანადო ბიძგი. ამა ერთი სკადის რომელიმე რეჟისორმა, ივისოსის ეს დიდი მისია. სხვისი ნაწარმოების გადმოკეთება იოლი საქმეა, ორიგინალურის შექმნა უძნელესი. დაიბ, იქ სადაც მრავალი ცდაა, ნამდვილი ქმნილების სასურველი რაოდენობაც ადრე თუ გვიან გაჩნდება. ისე კი რა მწერალი ხარ თუ მარტო საკუთარ კარიმდამოში არხენად ცხოვრობ და უბრალო სურვილიც არ გაქვს დრამატურგიის პოუზიასთან მიხედვისა. ჩვენი საუკუნის არცერთ მწიგნულოვან შემოქმედს არ უცხოვრია დრამატული მწერლობისაგან მოწყვეტვლა. ვ. შაველაძეც, „აბანოს“, „ბაღინჯოს“ ავტორი, აქტიურობასაც არ თაკილობდა.

ბლოკი უბრალო თეატრში კლავდიუსის როლს თამაშობდა. სერგეი ესენინი მეგობრობდა თავის დროის დიდ თეატრლებს, აისედროა დუნკანი და კარალოვი შთაგონებდნენ მის პოეტურ მუხას. პ. იაშვილი და ტ. ტაბიძე ახალი თეატრის მსევერები იყვნენ. თეატრალური ცხოვრების გამოძახილები გაბნეულია გ. ტაბიძის უბადლო პოუზიას. საჭიროა ჩვენმა მწერლობამ დაიბრუნოს ეს ტონუსი, ეს სწრაფვა დრამატურგიული აზროვნებისაკენ. მაშინ პ. კაკაბაძე და მისი თითო-ორილა კოლეგა მარტონი არ იქნებიან, ვერც თეატრი შეებდას თავის გულგრილობას იმ მწერლობას, რომელსაც უნდა ეყრდნობოდეს, ვერ მოსჭრის იმ ტოტს, რომელზეც დგას. მაშინ თანდათან გაქრება თეატრალური კაპრიზები, რომლის მიხედვით ნამდვილ ტემპერამენტურ ფაბო პათოსად ითვლება, ჩურჩული — მტყვევლების მაღალ კულტურად. მომაგდინებელი პაუზები შექმნილი არიტმია — ტუმბორი. რიტმად, უსიცილო ფერები — ფერწერის ნიმუშად. მაშინ ცაში გაბოჭილებული არ იქნება ცნება — „სინთეზური თეატრი“. სიტყვა, მუსიკა და მხატვრობა — ეს სამი უბადლო მუხა, ნამდვილი თანამეგობრობით იცხოვრებენ სცენაზე და დრამატურგიაში გამოვლინებული მხატვრული სიტყვის ძალა კვლავ დაიგვიდრებს კანონიერ ადგილს ჩვენს სცენაზე. სიტყვას კი მხოლოდ მაშინ აქვს ძალა, როცა მას ოსტატები სწერენ.

გაზეთ „თბილისის“ რედაქციის კლუბის სხდომა. მარცხნიდან: 5. ჯანა — რედაქტორი, პ. კობახიძე — რედაქტორის მოადგილე, თო. იოსელიანი — პასუხისმგებელი მდივანი, გ. ოქროშელიანი — თოფარია, ს. ზარაშვილია ე. სიხარულიძე, დ. მელუა, თო. გაგუა (განყოფილების გამგებები).

გაზეთ „თბილისს“ პირველი ნომრის გამოსვლისათვის წლისთვისადმი მიძღვნილი საღამოს პრეზიდიუმში: მარცხნიდან მარჯვნივ: შოთა ბუბრაშვილი, ოთარ ლოლაშვილი, ვესელოდ შვეცივი, სამედი ავეტისაიძე; წ. იმანჯელოვი, სალულა კრამატოვი, ნიკოლოზ ჯაში

თბილისელთა საყვარელი გაზეთი

სთი წლის წინათ, 1958 წლის 15 იანვარს ქართულ და რუსულ ენებზე გამოვიდა ყოფილდღიურ საღამოს გაზეთ „თბილისს“ პირველი ნომერი, რაც ხალხზე პარტიისა და საბჭოთა მთავრობის მშობლიური ზრუნვის კიდევ ერთი ნათელი გამოხატულება იყო. გაზეთ „თბილისის“ გამოცემა დიდი მოვლენა გახლდათ ჩვენი საბჭოლოდანი დედაქალაქის კულტურულ ცხოვრებაში, დედაქალაქისა, რომელიც მაშინ თავისი არსებობის 1500 წლისთვის აღინშნავდა.

ბევრ მკითხველს, ალბათ, კარგად ახსოვთ ჩვენი დედაქალაქის წარჩინებული ადამიანების დია წერილი თბილისელებისადმი — „გვიყვარდეს ჩვენი ქალაქი“, რომელიც 1958 წლის 13 მაისს გაზეთ „თბილისში“ დაისტამბა. პოტი-აკადემიკოსი ი. გრიშაშვილი,

მოწინავე ხარატები — ა. მარგველაშვილი და პ. ზუბრიცი, პროფესორი ი. ცინცაძე, არქიტექტორი გ. ლევაია, ინჟინერი გ. ბუბანიშვილი, ქარსნის დირექტორი ა. აივაზოვი, მკვლევარი ნ. ბადრაიშვილი, უნივერსიტეტის სტუდენტი ლ. ხორავა დია წერილში წერდნენ: „თბილისელებო, ძვირფასო თანამოქალაქნო!

ჩვენი ქალარა, მრავალჭირნახული ქალაქი შემოდგომაზე თავისი დაბადების 1500 წლისთვის აღინშნავს. აი, სწორედ ამასთან დაკავშირებით გვინდა გულთა, გულბნადილი ლაპარაკი შენთან, ჩვენი თანამოქალაქე, გვინდა ლაპარაკი თბილისის ავ-კარგზე, მის ძველსა და ახალზე, აწმყოსა და მიმავალზე.

ვინ იცის, რამდენ ქარიშხალს გადაუვლია მის მკვიდრზე, რამდენ მიმხედულს უპოვინა აქ

სამუდამო სამარე, ქალაქი იბრობდა და ცოცხლობდა. მას თავისი ბედნიერებითა და უბედურებით გამოწვეული სიმწრის მრავალი დღე ახსოვს. ჩვენს წინაპრებს, თბილისელებს, ცალ ხელში მახვილი ეჭირათ და კვეთდნენ დუმამას, მეორეში კი საჭურთული ან ყაღამი, რომლითაც აჩუქებდნენ და ხატავდნენ ტაძრებსა და სასახლეებს, ქმნიდნენ ხურთომოძვრებისა და ფეფურის უხადლო ნიმუშებს, ქვასა და საღებავში აქსოვდნენ თავიანთ დიდ სიყვარულს ქალაქისადმი...

დიდი ოქტომბრის მუშე მოუტანა ჩვენს ხალხს, ჩვენს დედაქალაქს, ჩვენ ყველას ბედნიერება, ახალი ცხოვრება.

საბჭოთა ხელისუფლების პირობებში თბილისმა ძირფესვიანად იცვალა სახე, გაიზარდა, გამაშვენიერდა. ახალი ცხოვრებით იწყო სუნთქვა, გატბუყდა, გაახალგაზრდავდა.

ქალარა თბილისი მაინც ჭაბუკია!

შემდეგ ღია წერილის ავტორები წერდნენ იმ მიღწევებზე, რომლებიც მოაოებებოდა ჩვენს დედაქალაქში საბჭოთა ხელისუფლების წლებში და მოურიდებლად ამხედდნენ ჯერ კიდევ არსებულ ნაკლოვანებებს თბილისის კეთილმოწყობის, განწვენების, სისუფთავისა და წესრიგის დაცვის საქმეში; სახეებით სწორად აღინშნავდნენ, რომ ქალაქის სისუფთავე თვითული მოქალაქის წმინდა მოვალეობაა, რომ როგა, რომელსაც თბილისი ეკიბრება, სუფთა ქალაქია, მაშასადამე, თბილისიც ისევე სუფთა და კოსტა უნდა იყოს, როგორც მომე ლატავის დედაქალაქი. და განა თბილისში ყველგან რიგზეა ყველაფერი? ვაი, რომ არა! აწყურინ? გული გტკივა? მერე, ვისუხვა ეს დამოკიდებული? თვითულ ჩვენგანზე. არ კმარა მართო ჩვენ ვიცავდეთ წესრიგს. სხვასაც უნდა ვუშოილეთ უსუფთაობას თუ ვიგვიარს ჩვენი ქალაქი, თუ ძვირფასთა თვითეული ჩვენგანისათვის მისი ღირსება.

ლია წერილმა მყისვე მიიპყრო საყოველთაო ყურადღება და ფართო საზოგადოებრივი დღე-ღამეობა მოიპოვა. გააზეთმა „თბილისმა“ დედ-ქალაქის პატრიოტთა ჯგუფის წერილი მთელ მოსახლეობაში დიდი პოპულარობა მოიხვეჭა და სულ მალე თბილისელთა საყვარელ გაზეთად გადაიქცა.

მოწოდებას მხრეაღელე გამომგზავნენ თბილისის ორგანიზაციები, მიჰქალაქები. გაზეთის ფურცლებზე დაბეჭდვად რეზერვები: „გვიყურადეს ჩვენი ქალაქი“, „ჩვენი ქალაქის კულტურისა და სილამაზისათვის“, „გადააქციეით თბილისი მაღალი კულტურისა და სანიმუშო საზოგადოებრივი წესრიგის ქალაქად“. ამ და სხვა რუბრიკებით გაზეთში იბეჭდებოდა და იბეჭდება წერილები, რომლებიც მკითხველებს აცნობენ ჩვენი ქალაქის კეთილმოწყობის სამუშაოებს, ქვეყნდობდა სისუფთავებსა და წესრიგს დაცვაში არსებულ ნაყოფანებათა მამოძღვებელი კრიტიკული მასალები. სწორედ ამ პერიოდში გამოჩნდა „თბილისში“ საღამოს გაზეთის ერთ-ერთი თავისებურების გამოშვავებული „დამურა“, რომელიც მკითხველთა დიდი მოწონებით სარგებლობდა... განყოფილებაში „გვიყვარდეს ჩვენი ქალაქი“ საერთო მოწონება კპოვ და ხელმძღვანელი ორგანიზების, რესპუბლიკური პრესის დადებითი შეფასება დამსახურა. ეს რუბრიკა გაზეთის დაარსებიდან დღემდე არ შორდებდა მის საინტერესო, შინაარსთან ფურცლებს.

ათი წელიწადი ისტორიისათვის თვალის ერთი დახამამებაა. მაგრამ რამდენი რამ დავკეთდა თუნდაც ჩვენს რესპუბლიკაში, მის დედაქალაქში ამ ხნის მანძილზე! სწორედ ჩვენი დედაქალაქის ზრდა-განვითარების, მის შრომის მატთანეს ქმნიდა, სხვა ბეჭდვით ორგანიზებთან ერთად, გაზეთი „თბილისი“.

თუბთუბი საუკუნეა არსებობს თბილისი, მაგრამ მხოლოდ დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის შუქმა, დიდი ღვინის გენიამ გახადა იგი სვეტდნიერი, ასეთი ლამაზი და წარმატები.

საბჭოთა საქართველოს 47 წელიწადი შეუსრულდა. რა იყო მისი დედაქალაქი ამ ორმოცდამეოცი წლის წინათ? ჩამორჩენილი, პატარა პროვინციული ქალაქი. ბევრ თანამედროვეს კარგად ახსოვს ვიწრო, უღიმღამო ქუჩანაზიანი ძველისძველი უბნები — ავღაბარი და ხარფუხი, ორთაქალა და ჩუღურეთი, სიბინძურეთი განთქმული მტკვრის ნაპირები და მადათოვის კუნძული. სადღა ისინი? ქალაქმა მხრები შეიბერტყა, ბებუნი განივრდა გამალა, ვაკე, საბურთალო, ნავთლდისი, ღრმალდელისა და დიდობის ახალი დასახლებები, სპორტის სასახლე, ახალი სანაპირო, კ. მარქისა და ნ. ბარათაშვილის ახალი ნივდები, სასტუმრო „ივერია“, ჩვენი სიამაყე მეტროპოლიტენი და მრავალი სხვა — აი, მოკლედ ახალშენებლობათა არასრული ნუსხა, რომლითაც შეივსო ჩვენი დედაქალაქი ამ უკანასკნელ ათ წელიწადში.

მარტოს ფაქტი, რომ უკანასკნელ ათწლეულში თბილისს ორ მილიონამდე კვადრატულ

ლი მეტრი ახალი საცხოვრებელი ფართობი აიკეთდა და ფართო საცხოვრებელი ფონდის თიქტის შესაძლებელი შეემატა, განა მრავალსმეცხველი არ არის!

ათი წლის წინათ „თბილისის“ რედაქციის შემოქმედების კოლექტივს, რომლის ძირითად ბირთვს უმაჯარესად თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის ჟურნალისტიკის განყოფილების კურსდამთავრებული ახალგაზრდები შეადგენდნენ, არ ჰქონდა პრესაში მუშაობისა და, განსაკუთრებით, საღამოს გაზეთის გამოშვების გამოცდილება. კოლექტივის ამოცანა იყო მოეზიდა მკითხველთა და კორესპონდენტთა ფართო აქტივი, დაემყარებინა და გაეძლიერებინა გაზეთის მასებთან, პარტულად და საბჭოთა ორგანიზაციებთან, საწარმოო-დაწესებულებებთან, ღრმად ჩასწვდომიდა ჩვენი დედაქალაქის ცხოვრების ყველა მხარეს. გაზეთ „თბილისი“ მზარდ პოპულარობასა და ავტორიტეტზე ლაპარაკობს თუნდაც ის ფაქტი, რომ მისი ტირიჯი, ოპერატულ ნივთობაში 2,5-ჯერ გაიზარდა და ამჟამად 100 ათასს აღწევს.

„თბილისის“ რედაქციისათვის მთავარი იყო საღამოს გაზეთისათვის დამახასიათებელი სპეციფიკური ხაზი შეექმნა, რაც მაღალ დივორობასთან ერთად ცოცხალ, ოპერატულ ინფორმაციას, რეპორტაჟს გულისხმობს. ინფორ-

მაციის სიჭარბე, ოპერატულტა-გაზეთისს თემბატიკის გაფართოება და ხარისხის გაუმჯობესებასთან ერთად რედაქციის ღირსების საკეე.

ათი წლის მანძილზე გაზეთმა „თბილისმა“ არაერთი ახალი ფაქტი, მოვლენა, უცნობი მამულმოვლილი გამოავლინა. აი, ერთი მაგალითი: 1965 წლის 26 იანვარს „თბილისში“ გამოქვეყნდა ნარკვევი „სალვატორე“, რომელშიც აღწერილი იყო მურმანსკი მცხოვრები ქართველი მწიგნობარი, იტალიელ პარტუზანთა გვერდით ყოფილი მებრძოლის შალვა აღექსანდრეს ძე მუნჯვილისის სამართლო შემართება. ნარკვევი გადაბეჭდა მურმანსკელ მუნჯებელთა მრავალტრიაჟიანსა გაზეთში. ყოფილი პარტუზანის წარსულით დაინტერესდნენ იმიგრაციის პარტული და კომკავშირული გაზეთები. სტატემა ფართო გამოხმურება კპოვს. მკითხველთა შთაბეჭდილებები აისახა ახალ ნარკვევში „სალვატორეში“ რა ქანა?“, რომელიც 1965 წლის 7 აპრილს დაიბეჭდა „თბილისში“. გაზეთმა „კომსომოლეც ზაპორაში“ გამოაქვეყნა საბჭოთა კავშირის გმირის ნ. პუსტინცევისა და სხვების წერილები, რომლებშიც წინადადება წამოაყენეს შალვა მუნჯვილისის მთავრობის ჯილდოზე წარდების შესახებ. გამარჯვების 20 წლის-თავზე სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა იგი დააჯილდოვა დიდი სამამული

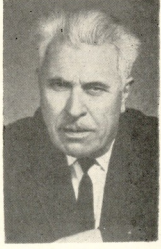
ჩვენის რესპუბლიკის პირველი

ახალციხის სსკაქანიო რეპეტილი თეატრის შეიქმნაველი კოლექტივი

რეპისორი ნანა დემეტრაძე

ღიდ ისტორიულ თარიღზე — საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების 50 წლისთავზე მესხეთის სახელმწიფო დამატული თეატრი გაიხსნა. თეატრის ახალგაზრდა კოლექტივი საინფორმაციო მატეხიან შესდგება იგი ძირითადად დაჟამალდებულთა შ. რუსთაველის სახელობის თეატრალური ინსტიტუტის სასამოხიო ფაკულტეტისა და თბილისის მატეტრული-ფილოლოგიური კულტ-საგანმანათლებლო სასწავლებლის თეატრალური განყოფილების კურსდამთავრებულები. საერთო შემოქმედებითა ენთუზიაზმმა, თბილის მეგობრობა ატმოსფერო ათიმიტური სულსისხლეთებით გამძვულა დასი.

თეატრის დირექტორი მ. მეგრიაშვილი

ომის პირველი ხარისხის ორდენით. 1966 წლის ოქტომბერსა და ნოემბერში საბჭოთა კავშირისა და იტალიის გაზეთებში გამოქვეყნდა ცნობა, რომ ომის ვეტერანთა საბჭოთა დელეგაციის შემადგენლობაში შალვა მუნჯიშვილი ეწვია იტალიელ მეგობრებს და იმოგზაურა საომარ ადგილებში. მან იტალიაში მიიღო 6 ჯილდო, მათ შორის „გარდაბლდის ვარსკვლავის“ ორდენი. შალვა მუნჯიშვილისა და ყოფილი იტალიელი პარტიზანების მეგობრობის მიუძღვნა აგრეთვე 1967 წლის 20 მარტს „თბილისში“ დაბეჭდილი ნარკვევი „სისხლთი განმტკიცებელი მეგობრობა“. სახელგანთქმული პარტიზანი შალვა მუნჯიშვილი ახლა მთავართბილშენის სახელმწიფოლოის კომბინატის შემოიტატეთა მოწინავე ბრიგადირია.

თბილისი მსხვილი სამრეწველო ცენტრია. აქ თავმოყრილია რესპუბლიკის მანქანათმშენებლობის, ელექტროტექნიკური, საფეიქრო, კვებისა და სხვა დარგების დიდი საწარმოები. გასაგებია, რომ საკალკო გაზეთი ფართოდ უნდა აუქვეყნდეს მათს მრავალფეროვან ცხოვრებას. გაზეთი „თბილისიც“ პირველი ნომრებიდანვე ბეჭდავდა მასალებს საწარმოთა აუკარგვზე, აქვეყნებდა ნარკვევებს, ჩანახატებს, ინფორმაციებს, სტატიებს, კრიტიკულ წერილებს.

გაზეთ „თბილისის“ ერთ-ერთი ძირითადი

თემა ხალხთა მეგობრობა. მის ფურცლებზე დიდი ხანია ფეხი მოიკიდა რუბრიკებმა „ქალაქებში, რომლებსაც ვეგობრებით“, „ხალხთა ლენინური მეგობრობის დროში“, „ამიერკავკასიის რესპუბლიკებში“, „მოძვე სოციალისტურ ქვეყნებში“ და ა. შ.

თბილისი ინტერნაციონალური ქალაქია. აქ ძმურად და მეგობრულად ცხოვრობენ ჩვენი დიადი ქვეყნის თითქმის ყველა ეროვნების წარმომადგენლები. ჩვენი რესპუბლიკის დედაქალაქის საწარმოებში ერთმანეთის მხარდამხარ შრომობენ ქართველები და რუსები, სომხები და აზერბაიჯანელები, უკრაინელები, ბულგარელები და სხვანი. მათ შესახებ „თბილისში“ დაისტამბა არაერთი წერილი, სტატია, რეპორტაჟი თუ კორესპონდენცია, რამაც მკითხველთა მოწონება დაიმსახურა.

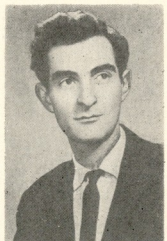
კომუნისტური მორალის პრინციპების დამკვიდრებისათვის განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა აქვს დადებითი მაგალითის ძალას, იმას, რომ ვასწავლიდეთ მასებს დადებითი მაგალითებით, ფართოდ გუქვეყნებთ საბჭოთა ხალხის უდიდეს წარმატებებს, ახლის, კომუნისტურის ყლორტებს ჩვენი საზოგადოების ცხოვრებაში. „თბილისის“ მთელი პრობანა-დისტული, საავტორო და ორგანიზატორული საქმიანობა აუქონდ არის წარმართული.

კრიტიკა და თვითკრიტიკა ბოლშევიკური პრესის უმნიშვნელოვანესი მეთოდია. ამიტომ

ბუნებრივია — გაზეთი „თბილისის“ ყველა მხარეში კრიტიკის ქარცეცხლი წარმართოს. იმ დროს, როცა მოქმედისა და ჩამორჩენილის წინააღმდეგ, რაც ხელს გვიშლის ჩვენს ყოველდღიურ საქმიანობაში, ამხილის ფუქსაგატები, უსაქმურები, იოლი ცხოვრების მოყვარულები, პარაზოტი ელემენტები.

მშრომელთა წინადადებებისა და საჩივრების საფუძველზე ბევრი კრიტიკული მასალა მზადდება ვაჭრობის, ტრანსპორტის, კომუნალური მეურნეობისა და საყოფაცხოვრებო მომსახურების, კეთილმოწყობის საქმეში არსებულ ნაკლოვანებათა გამოსაკლებლად, მუშა კორესპონდენტების, ტრანსპორტისა და მილიციის მუშაკების, სააჭირო დაწესებულებათა წარმომადგენლების მონაწილეობით ეწყობა რეიდები. კრიტიკული მასალების გამოქვეყნების შემდეგ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მათზე რეაგირებას, გამოსწორებას. დედაქალაქის ბევრი ორგანიზაცია დროულად და საქმიანად უბასუხებს რედაქციასა და ავტორებს. ეს კი თავის მხრივ უფრო სიოცოცხლსუნარიანსა და მეტროტოს ხდის გაზეთ „თბილისს“. ამ საქმეში აქტიურად მონაწილეობენ შტატგარეშე აქტივი, მუშაორები.

გაზეთ „თბილისის“ რედაქციის მუშაკებს შეგნებული აქვთ, რომ მშრომელთა წერილებზე მუშაობა უმნიშვნელოვანესი საქმეა, გარდა ისმით მშრომელთა წერილების მნიშვნე-

რე. დ. ციკარიძე

მსახ. თ. ჩერქეზიშვილი

მსახ. ი. ბაგრატიე

მსახ. ლ. თევზაე

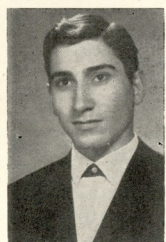
მსახ. პ. ქადაგიშვილი

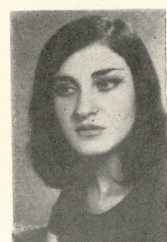
მსახ. კ. ხამაბიძე

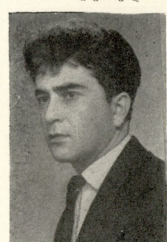
მსახ. გ. კატირიძე

მსახ. ნ. მჭარიაშვილი

მსახ. ვ. გვირია

მსახ. ო. ორბელიანი

ლობა გაზეთის შინაარსის გაუმჯობესებაში, მასებთან მისი კავშირის განმტკიცება-გაფართოებაში, კრიტიკისა და თვითკრიტიკის განაღდებაში.

შრომობლა წერილების მოზიდვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი არხია სასოფაღდებოვ საწყისებზე მომუშავე შტატარუმე განყოფილებათა საქმიანობა. გაზეთ „თბილისის“ რედაქციაში ნაყოფიერად მუშაობენ ტრანსპორტის შტატარუმე და იურიდიული კონსულტაციის განყოფილებები. პირველ მათგანს კარვად ხელმძღვანელობს მოლიციის პოდპოლკოვნიკი ი. ჩოფიკაშვილი.

გაზეთი „თბილისის“ თავის ერთ-ერთ სერიოზულ ამოცანად თვლის შრომობლა მხატვრულ-ესთეტიკურ აღზრდას და კარგი გემოვნების გამოუმუშავებას, ხშირად ილაშქრებს თვითმოქმედებასა და პროფესიული კოლექტივების რეპერტუარში ჩვენთვის უცხო, მიუღებელი მოტივების წინააღმდეგ, იცავს სახლურ შემოქმედების სიწმინდეს. გაზეთი ხშირად გამოსულა ქართული სიმღერების არასწორად შესრულების თაობაზე. ბევრ წერილში მხილებული იყო უცხოური ქანების გავლენით დაწერილი ქართული სიმღერები და მათი დაბალხარისხოვანი შესრულება, მხატვრული თვითმოქმედების გატაცება უცხოურთ ეროვნული სიმღერებისა და ცეკვის საზიანოდ. დიდი გამოხმაურება გამოიწვია თბილისის კონსერ-

ვატორიის სტუდენტების წერილმა, რომელშიც დაყენებული იყო მივიწყებული ქართული ხალხური სიმღერების აღდგენისა და შესრულების საკითხი.

გაზეთმა გააკრიტიკა საქართველოს სახელმწიფო სიმფონიური ორკესტრი პროგრამის უხარისხოდ შესრულებისათვის, ქართული ესტრადა ნაკლებმხატვრული ნორმებისათვის, პოლიტექნიკური ინსტიტუტის მხატვრული თვითმოქმედება უცხოურით გატაცებისათვის, ზოგიერთი თვითმოქმედი მხატვრული კოლექტივი, რომლებიც საქალაქო დათვალიერებაზე ცუდად გამოვიდნენ.

არ ყოფილა თბილისის ცხოვრებაში არც ერთი კულტურული თუ მეცნიერული მოვლენა, რომელსაც გაზეთი არ გამოხმაურებოდა.

„თბილისის“ რედაქცია ოპერატიულად ასახავს ქალაქის ცხოვრების მნიშვნელოვან მოვლენებს, ფუნდამენტურ მიპყვება მათ, გაზეთის ყოველი ნომერი თავისებური სარკეა, რომელშიც აირეკლება პარტიული და საკეთილა მუშაობის, თბილისელთა ყოფის, კულტურის, ხელოვნების, მეცნიერების, სპორტის მრავალფეროვანი ყოველდღიურობა.

ჩვენი ცხოვრების სინამდვილე ყოველდღე ბაღებს ახალსა და საინტერესოს, მისაბასა და მზარდასაქვს. გაზეთის ათი წლის კომპლექტი დედაქალაქის მაჯისცემის ამსახველი მატანება, რომელშიც ღრსეული ადგილი დაიმი-

კვირა ქალაქის საუკეთესო ადამიანების სახალხო საქმეებმა, თბილისის ზრდა-განვითარების ნათემა სურათებმა. ამასთან ერთად გაზეთი გადაიტყა პარტიული და საბჭოთა ორგანიზაციების თანაშემწედ ჩვენს საერთო ბრძოლაში იმ გამოვლინებათა წინააღმდეგ, რაც ჩრდილს აყენებს და ჩირქსა სცხებს მიუღ მსოფლიოში სახელგანთქმულ, ლამაზსა და საყვარელ თბილისს.

გაზეთის საპატიო მოვალეობაა შემდგომშიც შეუნლებლად იბრძოდეს ქალაქის ღრსევისა და სახელისათვის, მისი შემდგომი წინსვლისა და აყვავებისათვის. ამაში იგი მუდამ გრძობს მეტიმგვალა აქტივის, ფართო სასოფაღდებორობის მზარდაქვრას. ისინი გაზეთის საიმედო ძალა და დასაყრდენია, მათი ყოველი საქმიანი გამოსვლა, შენიშვნა, წინადადება, სურვილი, თვითთული წერილი თუ მეგობრული რჩევა რედაქციას საშუალებას აძლევს განსაზღვროს გაზეთის სწორი გეზი, მთავარი და აუცილებელი, მზარდმზარ მიპყვებს ცხოვრებას. სწორედ მეტიმგვალა, მუშებმა, ინტელექციის წარმომადგენლებმა უკანასკნელ რედაქციას თბილისის შემდგომი განვითარების ზრუნვით გამსჭვალული ბევრი ძვირფასი თემა, რომლებიც ეხებოდა ახალგაზრდობის აღზრდას, თბილისელებში თავიანთი ქალაქის მიმართ პატრიოტული გრძობის გაღვივებას.

გულთიად მადლობას იხსახურებს ყველა,

მსახ. გ. კობრვიე

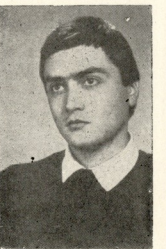
მსახ. მ. თუშვილი

მსახ. მ. გოგოლაშვილი

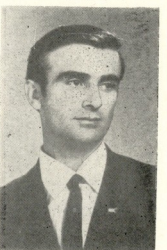
მსახ. ნ. სელცკაშვილი

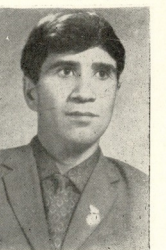
მსახ. ზ. ილორიძე

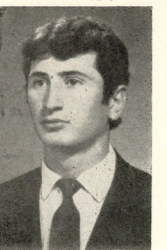
მსახ. ა. ვაშვილი

სახ. გ. გოგიბე

მსახ. ა. ყურაშვილი

მსახ. ა. ორულანი

მსახ. გ. ნიკოლაშვილი

ვისაც უყვარს თავისი გაზეთი, ზრუნავს და ფიქრობს მასზე, ყოველი წერილის, ინფორმაციისა და სხვა სახის მასალის ხარისხის სრულყოფაზე, ვინ აწვდის რედაქციას საყურადღებო სიახლეთა ამსახველ კოლესპონდენტებს, ახალ თემებზე და რუბრიკებზე. თუ არა მათი მხურვალი მხარდაჭერა და დახმარება, მეგობრული რჩევა-დარიგება, ცნადია, შეუძლებელი იქნებოდა გაზუთის თავი გაერთიანა მის წინაშე დასახული სულ უფრო მზარდი ამოცანებისათვის. ამოცანები კი მართლაც დიდია და მკითხველი ყოველ ნომერში უნდა პოულობდეს უხე სულიერ საზრდოს, საქამათოსა თუ დასაფიქრებელს, გრძობდებს, რომ გაზუთმა მას ახალი ამაგი, მეტი ცოდნა შესძინა, დარწმუნა, უკარნახა, დაასვენა, როგორც იტყვიან, ძვირფასი სამაგალი ფართობი ამოდარ დაღკარგულა. ამ მხრივ გაზუთ „თბილისის“ რედაქციის შინაარსურსებზე, შესაძლებლობანი ამოუწარგია და მკითხველთა ხელშეწყობით იგი მიაღწევს მეტ ცხოველმყოფელობას, აქტიულობას, გაფორმების სინატიგვას და შინაარსის სიღრმეს.

პარტიის თბილისის საქალაქო კომიტეტი-სა და მშრომელთა დეპუტატების თბილისის საქალაქო საბჭოს აღმასკომის მისალმებში გაზუთ „თბილისის“ რედაქციისადმი, რომელიც საუთუდილო საღამოზე გამოქვეყნდა, ნათქვამია:

„გაზუთი „თბილისი“ თავისი არსებობის 10 წლის მანძილზე მზარდი ვეგა და საქმიან დახმარებას უწევდა დედაქალაქის პარტიულ ორგანოსთვის მშრომელთა კომუნისტური სულიერსებებით აღზრდაში, ამ ამოცანების განუხრტილად გახორციელებაში, რომლებსაც პარტია სახავდა ჭეჭვის სისახლე მეურნეობა და კულტურის მძლავრი განვითარებისათვის. გაზუთი, რომელიც არა ერთი თასისთვისა და ინიციატივის წამოწყებისა, განსაკუთრებით მკაფიოდ აშუქებს პარტიის XXIII ყრილობის ისტორიულ გადაწყვეტილებათა განხორციელებისათვის ბრძოლას, რაზნავს დედაქალაქის მშრომლებს კომუნისტური მშენებლობის გეგმების წარმატებით შესრულებისათვის, მასთვის შემოქმედებითი ინიციატივის გადართობისათვის. გაზუთი ჩვენი რესპუბლიკის დედაქალაქის მშრომელთა დამსახურებელი პოპულარობით სარგებლობს.“

„გაზუთ „თბილისის“ რედაქცია ყოველთვის გრძნობს რესპუბლიკისა და ქალაქის ხელმძღვანელი ორგანოების ყურადღებასა და ზრუნვას, მკითხველთა უფართოების მსგების მხარდაჭერასა და ინტერესს. ეს კოლექტივის ახალი ენერგიით აყვებს. გუჯო არ არის, რომ იგი ყველგან გააკეთებს იმისათვის, რომ გაზუთი „თბილისის“ ჩვენი ღამის წიღ დედაქალაქის უფრო სრული და უფრო ტექუარი მატანე, ხალხის უსავგარღესი გაზუთი იყოს.

გაზუთ „თბილისის“ პირველი ნომრის გამოცემის თარიღს წინაშე უნდა აღვნიშნავთ თბილისისა და დღეს საბჭოთა საქართველოს მუშაკლერკობების თვარეზი შიგნით თბილისის პარტიული, საბჭოთა, კოქამრალი პატივი, საპროფდემანტულილები, ახალმშენებლობის, წარმების მოწინააღმდეგე, კულტურის, ხელოვნებისა და ტექნიკური სფეროების, თბილისის საზოგადოებისა და ცხოვრებისა და ზღვირების ბეჭი სიახლის გაზუთის კოლექტივის წარმოგონებები.

მოკლე მუხავილი სიკეთის შემდეგ საზეიო კრება კანბას საქართველოს კომპარტიის თბილისის კომიტეტის პირველმა მდიანამ ითარსა ღელეუდმა პარტიის თბილისის კომიტეტის პრეზიუმის განყოფილების გამგე, კარლი კეტაშვილმა გამოკვლია საქართველოს კომპარტიის თბილისის კომიტეტისა და მშრომელთა დეპუტატების საქალაქო საბჭოს მისალმება გაზუთ „თბილისის“ რედაქციისადმი.

საქართველოს კომუნისტური პარტიის საქალაქო კომიტეტი წინაშე უნდა აღვნიშნავთ საბჭოთა საბჭოს აღმასკომის ინიციატივა მიმართებაში — მისალმებისა და გაფორმების უფლავანე გაზუთ „თბილისის“ კოლექტივის, მუშა კორესპონდენტის, ავტორთა პატივსა და მკითხველების გაზუთის პირველი ნომრის გამოცემის 10 წლისთავს.

„თბილისის“ არსებობის 10 წლისთავს საგზავრებით აქტივის კრებაზე მოხვედრა გააუთ გაზუთის რედაქციისა და წამბა. იუბილარს გულთბილი, სიტყვები მიძღვნეს: დედაქალაქის მუშა კორესპონდენტის სახელით პირველმსახიო ფარტიის ნოვატორია მსოფელმა, სოციალისტური წრებისა და ტექნიკური სფეროსა და კვლევითი მუშაკისა უახლესგანუდ მოხელისა ვსოვლოდ შევიკვამ, საქართველოს სს რესპუბლიკის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტმა შოთა ძიძიურმა, საქართველოს მწერალთა კავშირის მდიანამ, პიეტბა იოსებ ნოშვილმა, გაზუთ „ვეტერანთა დეპუტატის“ რედაქციისა და მისალმებისა მტრუმა სარ კავშირის სახელით არტბა ვსო კოძიაშვილმა, გაზუთ „საქის“ რედაქციისა და იმანდელმა, საქართველოს თურნალისთა კავშირის გამგეობის თვქვლიმარის მოადგილემ, თურნალ „საქართველოს კომუნისტის“ რედაქციისა შოთა ვაგოშიძემ, გაზუთ „ვეტერანთა“ რედაქციისა „რედაქციისა სამეფო ავეიისადა, გაზუთ „ვეტერანთა თბილისის“ რედაქციისა პავლე ასლინიმა.

საკამოდ ბებრმა მიხეილმა, თანამკალდემ და მეგობარმა გამოუგზავნა იუბილარს გულთბილი მისალმება მომე რესპუბლიკეზიდა და ქალაქებისა:

„გაზუთ თბილისის მკითხველების უფროსებზე ახალ წარმატებებს ჩვენი დიდი საბჭოთა საშობლოს საყიოდღღღ და — წურდა დღემუშა საბჭოთა კავშირის მარშალი კ. როსოვიკი.

დავსუთ ავტიკის ნაპირბინდა მოიღოთ თვქვეში ტრავალურის „ისტორიის“ გეიპანი მხურველ საბჭო და მისალმება სასიხარული თორღისა და — წურენ რედაქციის „ისტორიის“ პატივს — დარტიკორი ბურგინი და თანამეფე ჩანაინა. ჩვენ მუდამ ურადღებით ვითხულობთ „თბილისის“ — დასძინენ ისინი — და მის ფურცლებზე ვეცნობით არა მარტო ჩვენი საყვარელი დედაქალაქის მარსიგვას, არამედ მთელი რესპუბლიკის ცხოვრებას. მუდამ გამარჯვების გზით გველოთ.

ასეიფო ამადღევებელი სტრაიონები მიუძღვნენ იუბილარს საქართველოსა და ჩვენი დიდი საშობლოს ბეჭი თურნალ-გაზუთის რედაქციებმა.

თურნალ „საბჭოთა ხელოვნების“ რედაქციის კოლექტივი ურდღება მთი და თბილისელთა საყიდე გაზუთის უსურვებს კლავტა, მიაღვ წელს ღირსებულად, პირნაილად, მხენ და პირიქილად სიტყვით შეტვეროდეს დედაქალაქისა და, საბჭოთა, ქართველ მკითხველს.

მსახ. თ. ჩიქობავი

ტბ. რეფ. გ. მახლოვა

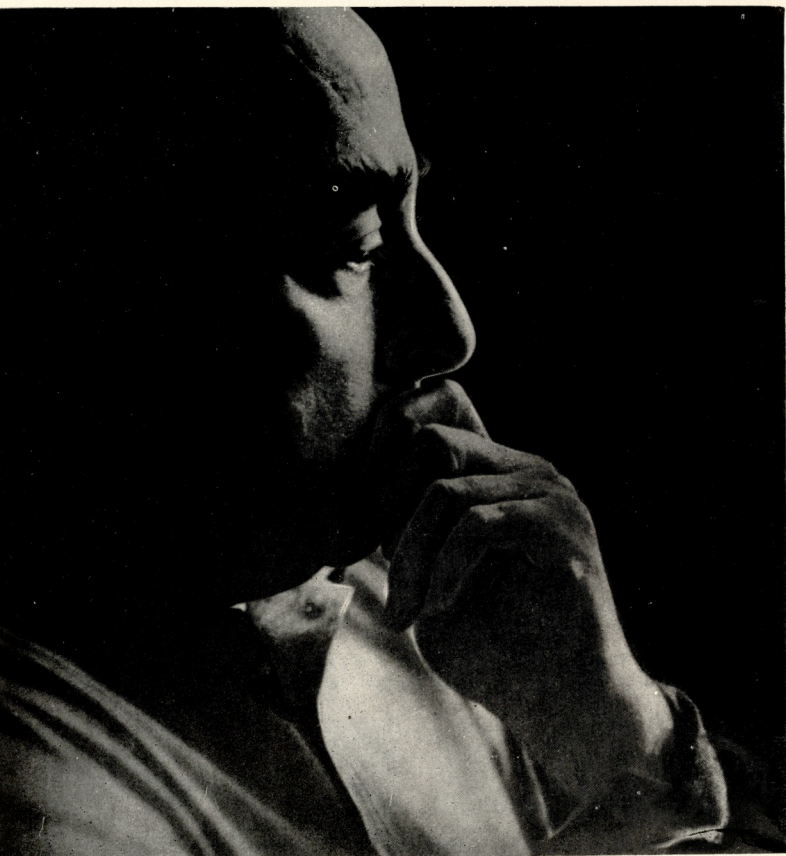
მხატვარი გ. გოლოპი

ტბ. რეფ. თ. ჭავჭავიძე

თავდენვე მიიპრო ურადღენბა თვტარის მრავალდეროდენბა რეპრეტურამაც: კ. ჩხეიძის — „თვლორ“, პ. კაკაბაძის — „ვეჯარე თოთაბერი“ და „კოლმერის კორწინება“, ზ. ჩხეიძის — „სიბრძნე სიყვდილისა“, მ. ჭავჭავიძის — „ლამპარის, ღორწინის“ „ვესტნიკის ისტორია“, ნ. კაკაბაძის — „იღვლილი“, ან. ოტჩინაშვილის — „რომეო, ჭლიბტა და წუღილი“.

„ჩემი დიდი მასწავლებელი კობე მარჩინაშვილი ამბობდა: „თვტარი უნდა იყოს სიხარული და დღესაწული“. ჩვენც ახევი ვცდლობით სიხარული და დღესაწული შევექმნათ ჩვენს მაურბებელს“ — სოქია სიხეიშის სახელმწიფო თვტარის დარტიკორმა, საქართველოს სსრ ხელოვნების დამბურებელმა მოღვაწემ მიხეილ დემარიავილიმა. თვტარის სახსოლო უნდა ითვას, რომ სწრედ ასეით სიხარული დანადღენა მან მაურბებელს თავისეი პირველი სექტიკალინი (ლოდორე). რომლის დადემაც ახევი თვტარის მთავარმა რევისორმა ნანა დემტარავილიმა განახორციელა.

ქრე

ჯაუარიქის

60 ნელი

ხალხისათვის განსაკუთრებით სათაყვანო ხელოვნათა შორისაა საბჭოთა კავშირის სახალხო მხატვარი უჩა ჯაფარიძე, რომლის დაბადების 60 წლისთავი ზეიმიტ აღნიშნა ფართო საზოგადოებრივბამ. უჩა ჯაფარიძის შემოქმედებასთან და მოღვაწეობასთან მჭიდროდაა დაკავშირებული ქართული საბჭოთა სახვითი ხელოვნების ფორმირე-

ბისა და აღმავლობის გზა, როგორც მხატვარი და პედაგოგი იგი განუხრელად, მტკიცედ და თანმიმდევრულად იცავდა რეალისტური ეროვნული ხელოვნების პრინციპებს. ამ პრინციპებით ზრდიდა მხატვართა თაობებს, ამკვიდრებდა ჯანსაღა და მართალ, ქვეშაირტი მაღალი ხელოვნების იდეურ კრედოს. უჩა ჯაფარიძის მთელი შემოქმედება მხატვრის ამ მრწამ-

სის, მისი მსოფლმხედველობის ნათელი გამოხატულებაა. უაღრესად გულწრფელი, თითქმის ფაფი და ფართო დაბაზონის ხელოვანი, იგი დახვეწილი ოსტატობით ასახავს მშობლიური ხალხის ცხოვრებას, ქმნის თავის თანამედროვეთა თუ ისტორიული პიროვნებათა სახეებს, გმირულ-რევოლუციური სულისკვეთების ფართო ტილოებს.

დიდი ხანია ხალხის საყვარელ ქმნილებებად იქცა მისი შესანიშნავი ნაწარმოებები — ვლადიმერ ილას ძე ლენინის, შოთა რუსთაველის, ზაქარია ფალიაშვილის, ლესია უკრაინკას და სხვათა ფერწერული პორტრეტები... სახელოვანი ქართული მხატვრების — ვერცხო აზუა-ფარაძის, უშნავი ჩხეიძის, ვანო სარაჯიანიის არტისტული ხანის წარმომავლის, ჩვენს მგზობრებში არ შეიძლება არ გამოანათოს უჩა ჯავახიძისეულმა პორტრეტულმა ქმნილებებმა, რომლებშიც უკმა მართლად ასე ამბულელებლად და დრამდადა გახსნილი ამ დიდ ხელოვანთა ბუნება, მათი შთაბეჭდილი შემოქმედების ხასიათი. ფუნქცია თუ ფანქარი, სხვადასხვა გრაფიკული მასალით მხატვარი ტილოსა და ქალაღზე აღბეჭდავს ქართული კულტურის შესანიშნავ წარმომადგენლებს. რამდენი დასამახოვრებელი და მკაფიო ინდივიდუალური სახე ამ ვრცელ გაღერვაში, რაოდენ მტკნელი და ცოცხალი თითოეული!

ამ ქანრის ქმნილებებს შორის ერთ-ერთი ბრწყინვალე დიდის პორტრეტები. ფერწერული ტილი „მშობლიურ მადამოვში. დედა“ ეს არის მამაზი, მგზნებარე ჰიშინი, ეს არის თავიანისცემა და მოწინავე ცველაზე ძვირფასისადმი... სამშობლოსა და მშობლის სიყვარულის თემა აქ შეწყნული და აყვებულა მთლიანობაში. დედის გრძობებსა და განცდებს საოცრად გამომსახველად გამოსცემს გრაფიკული პორტრეტის „დედა“, რომელშიც უჩა ჯავახიძე კვლავ გვევლინება ფსიქოლოგიური დახასიათების დილისტატად.

მხატვრის სამშობლო კუთხე — რაჭა, მისი ადამიანები, ბუხნაყები რომანტიკული მო-

ხიზღელობით და დიდი სითბოით აისხა უჩა ჯავახიძის შემოქმედებაში. ნაწარმოებთა ეს ციკლი ვანუშეორებელი სიმფონიური პოემა ქართულ ფერწერაში. ხალხის ყოფის ყოველდღიურობა, სულსკვეთევა, ეროვნული კოლორიტი უჩასეული სინატივითა და სიმახვილით არის მოწოდებული და გახსნილი. „შეხვერა“, „სიყრმის მგობრები“, „დედის ფიქრები“ და მრავალი სხვა ცხოვრებისეული ფილოსოფიური სურათებია, რომლებშიც არ შეიძლება ბეგრი რამ არ წაიკითხოთ და არ შეიცნოთ.

მხატვრის მაღალი სახელით კულტურა, მახვილი ხედა, ჩვეულებრივი ღრმა აზრის დანახვისა და მშვენიერის გახსნის უნარი ჩანს უჩა ჯავახიძის ბუხნაყურ ქმნილებებშიც, რომლებიც ასევე გვიხდვენ ამაღლებული პოეზიით, თავისებური სურნელებით. დიდი ოქტომბრის 50 წლისთავისადმი მიძღვნილ საიუბილეო გამოფენაზე წარმოდგენილი მის ახალ ტილოში „ჩემი სამშობლო“ სურათოვანი განზოადება პოევა

მხატვრის უსაზღვრო სიყვარულმა სამშობლოსადმი. ღრმა სახიერებით წარმოსახა მან ქართული ბუხნაყი, ტიპური შტრახებიცა და დეტალებით ასახა ფართო კლრადობის ეს პანორამული ნაწარმოები.

ვისთვის არ არის ცნობილი მისი მონუმენტური სურათი — მრავალფეროვანი კომპოზიცია „საპირველმისინ დემონსტრაცია თბილისში 1901 წელს“, რომელიც სახელმწიფო პრემიით აღინიშნა. მასში მხატვარმა დიდი მხატვრული ძალით გვიჩვენა ხალხთა მასების რევოლუციური შემართება, ურყევი სწრაფვა გამარჯვებისაკენ.

ფართოა უჩა ჯავახიძის, როგორც შემოქმედისა და მოქალაქის მოღვაწეობის ასპარეზი. თბილისის მხატვარი აკადემიის პროფესორი იგი მრავალი წლის მანიატეში უცვლელად ხელმძღვანელობს ფერწერის კათედრას. მრავალი წლის მანიატეში ედვა საქართველოს მხატვართა კავშირის საქმიანობას, ხოლო ახლა მისი საპატიო თავმჯდომარეა. იგი არის ხელოვნებისა და

ლიტერატურის დარგში აღინიშნური პრემიების კომიტეტისა და საბჭოთა კავშირის მშვიდობის დაცვის კომიტეტის წევრი, საბჭოთა კავშირის სამხატვრო აკადემიის ნამდვილი წევრი. უჩა ჯავახიძე საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს სამგზის დეპუტატია.

29 იანვარს თბილისის ზაქარია ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის აკადემიური თეატრში გაიმართა უჩა ჯავახიძის დაბადების 60 და მოღვაწეობის 40 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო საღამო. აქ შეიკრიბნენ კულტურის მისი მოღვაწეები, პარტიული და საბჭოთა მუშაკები, მრავალი სტუმარი მოსოვიდან, მოკავშირე რესპუბლიკებიდან, საქართველოს ქალაქებიდან და რაიონებიდან.

საღამოზე მოვიდნენ ამხანაგები: ვ. მკვათაძე, პ. როდიონოვი, დ. სტურუა, რ. ფრუძე, მ. ჩოგოვაძე, გ. ძოწინიძე, შ. ტანყუაძე, გ. ჯავახიშვილი, მ. კუჭუაძე, შ. კიანძე, ო. ლოლაშვილი.

უჩა ჩავჭარისის დანაბზიდან 60 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო-საგმიო

საღამო გახსნა საქართველოს მხატვართა კავშირის თავმჯდომარემ საქ. სსრ დამსახურებულმა მხატვარმა ზ. ლევაქამ. უჩა ჩავჭარისის ცხოვრებასა და მოღვაწეობაზე მოხსენებით გამოვიდა აკადემიკოსი შალვა ამირანაშვილი.

საქართველოს კულტურის მინისტრი, რესპუბლიკის სახალხო არტისტი ო. თაქთაქაშვილი იუბილარს მიესალმა რესპუბლიკის კულტურის მოღვაწეთა სახელით.

სიტყვა ეძღვნა სსრ კავშირის სახალხო მხატვარს, სსრ კავშირის სამხატვრო აკადემიის ნამდვილ წევრს, რუსეთის სსსრ მხატვართა კავშირის მოსკოვის

ორგანიზაციის მდივანს დ. შმარინოვს. მან წაითხა სსრ კავშირის კულტურის მინისტრის ე. ფურცევის მისალმება და მიულოცა უ. ჩავჭარიძეს დედაქალაქის მხატვართა სახელით.

იუბილარს გულითადად მიესალმნენ სსრ კავშირის მხატვართა კავშირის სახელით — მხატვართა კავშირის გამგეობის მდივანი, სსრ კავშირის სამხატვრო აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, პროფესორი ნ. პოლომაროვი, სსრ კავშირის სამხატვრო აკადემიის სახელით — აკადემიის მდივანი, რუსეთის სსსრ სახალხო მხატვარი ა. გრიცაი, სომხეთის მხატვართა სახელით — სომხეთის მხატვართა კავშირის

თავმჯდომარე, რესპუბლიკის სახალხო მხატვარი შ. აბეჯანი, აზერბაიჯანულ მხატვართა სახელით — სსრ კავშირის სახალხო მხატვარი შ. აბდულაევი, უკრაინის მხატვართა სახელით — უკრაინის სსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე ს. კირიჩენკო, ლატვიის მხატვართა სახელით — ხელოვნებათმცოდნე ი. ნეფედოვა, უზბეკეთის მხატვართა და კულტურის მოღვაწეთა სახელით — მ. ნაზიევი.

უ. ჩავჭარიძეს გულობილად მიესალმნენ: საქართველოს სახალხო მხატვარი, რუსთაველის პრემიის ლაურეატი დ. გულდაშვილი, პოეტ კ. კალაძე, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი გ. ბერიძე, რესპუბლიკის განათლების მინისტრის პირველი მოადგილე უ. ობოლაძე, სსრ კავშირის სახალხო არტისტი ს. დოლიძე, სსრ კავშირის სახალხო არტისტი ა. შაჭავარიანი, ქალაქის მთავარი არქიტექტორი, რესპუბლიკის ხელოვნების დამსახურებულ მოღვაწე ი. ჩხეველი, რესპუბლიკის სახალხო არტისტი დ. ანთაძე, სსრ კავშირის სახალხო არტისტი ა. ვასაძე, საქართველოს სსრ სახალხო მხატვარი ა. ქუთათელაძე, სსრ კავშირის სახალხო მხატვარი დ. ნალანდიანი.

იუბილარს მიულოცეს აქა-

სკლამის პრეზიდიუმში

დავში. მთელი თავისი შემოქმედება უნა ჩაფარებამ მიუძღვნა მშრომელ ხალხს, საშრობლოს, სოციალიზმის მწვერულზე აღმინებს. მისი მოვარე შემოქმედებითი თემები აღბეჭდულია მაღალი იდეურობით, რამაც იმთავითვე მიაკუთვნა ამ ოსტატს საკუთარი ადგილი საბჭოთა სახვით ხელოვნებაში და თვალწლითვე გამოავლინა მისი მხატვრული კრედიო. სულ მცირე დროში საბჭოთა ხელოვნებას უნა ჩაფარების სახით მოცვლინა ფერწერის შესანიშნავი ოსტატი, რომლის შემოქმედება აღსაყვია რევოლუციური პათოსით და რომლის ფუნქცი ემსახურება ჩვენი სოციალისტური ეტოქის მოვლენების ასახვას. საბჭოთა ხელოვნების ფორმირების მეტად რთული პერიოდი, რომელიც მხატვრის შემოქმედებითი ნიჭისა და შესაძლებლობის ერთგვარ გამოცდას წარმოადგენდა, უ. ჩაფარებამ ბრწყინვალედ დაავიცივინა.

უნა ჩაფარების შემოქმედებას მეტად თავისებური, მიშვიდეული ძალა გაჩინა. ჩვენ მის ხელოვნებას აღვიქვამთ, როგორც პლასტიკურ აღსარებას. ეს როდია ობიექტის კონკრეტულ აღმინებზე ან მოვლენებზე, ეს გახლავთ ზოგჯერ დრამატული, ზოგჯერ კი დირაქული აღსარება, მხატვრის სანუყვარი ოცნებისა და ჩანაფიქრის გამოხვედრება.

როცა უნა ჩაფარების მხატვრობაზე ვლაპარაკობთ, შეუძლებელია არ გავისწნოთ მისი კოლორიტის, მისი პალიტრის ის ეროვნული იერი, ქართული ბუნების ფერთა ის სხივთარბობა, რითაც შეფერილია მთელი მისი შემოქმედება. უნა ჩაფარებამ თავისი შინაგანი ბუნებით ქართველი მხატვარი, თავის მშობლიურ ქართველ ხალხზე, მის ხასიათზე, ისტორიაზე, კულტურაზე და იფიქრო ხილამაზის მიწა-წყალზე შეყვარებული. საესებით მართებული იქნება იმის თქმა, რომ ამ მხატვრის შემოქმედება აღბეჭდილია ნათლად გამოხატული ეროვნული ხასიათით.

უნა ჩაფარებამ თავისი შემოქმედებით უჭირფარესი გაწინა შესძინა საბჭოთა სახვით ხელოვნებას. დიდია მისი როლი ქართული საბჭოთა ფერწერის ფორმირებასა და მისი იდეური სიწმინდისათვის ბრძოლაში.

ვუსურვებ ძვირფას თანამშრომელს, ოდესღაც თბილისის მხატვრო აკადემიის ჩემს სტუდენტს უნა ჩაფარებამ მისთვის ჩვეული შოაგონებით აღსაყვია შემოქმედებითი სინაირები, რომ როგორც იტყვიან — ხელოვნების ეკლიანი გზა მისთვის სულ იავრდით ყოველთვის მოცვლილი.

მეგობრის სიუიკილო

ლადო გუღიაშვილი

უნა ჯაბორბამ საბჭოთა მხატვრობის ერთ-ერთი ფუძემდებელი, საბჭოთა ფერწერის დღოსტატი და მედროზე. მან მეტად რთული შემოქმედებითი გზა ვაწვლო. არც თუ ისე ადვილი იყო სწორი გზის მონახვა სხვადასხვა მიმდინარეობათა შორის. ოცდაათი წლებში ბევრ შესანიშნავ, ბრყინვალე იდეოდელოზობის მხატვრის გაჩინა ამ მიმდინარეობათა გავლენებში.

მამინ ახალგაზრდა დამწვემბა მხატვარმა უნა ჩაფარებამ ზუსტად მიაწინა და აღბეჭდა ყველაზე მნიშვნელოვანი. მხატვრის ინტელიცა დაეხმარა მას საბჭოთა სინამდვილეში აერჩია თემები — თვალსაჩინო და ცხოველყოფიელი. ახალგაზრდა მხატვრის შემოქმედებას ახსიათებდა სახედო, ნიჭიერება, ბოლო მისი ხელოვნების ფუნქცი იმთავითვე ღრმად იყო ჩაწრდული მშობლიურ შინა-

რის, აფხაზეთის, ქუთაისის, სამხრეთ ოსეთის, ამბროლაურისა და ონის რაიონების, ქალაქ გორის წარმომადგენლებმა.

უ. ჩაფარებამ მიიღო 600-ზე მეტი მისასაღმებელი დეკუმე ჩვენი საშრობლოს ფუნჯისა და საკერეთლის გამოჩენილი ოსტატებისაგან, ბულგარეთის, უნგრეთის, გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის, პოლონეთის, ჩეხოსლოვაკიის, რუმინეთისა და საზღვარგარეთის ბევრ ქვეყნის შემოქმედებითი კავშირებისა და თვალსაჩინო მოღვაწეებისაგან.

თავის სიტყვაში უ. ჩაფარებამ დიდი მადლობა გადაუხადა შყერებელთ.

საქართველოს სახე

მისწრაფება — მისწრაფება მისწრაფება
 თბილისი ხელოვნების მინიმალური
 ლოკალიზაციაში
 ეურნალი ასაბუთო ხელოვნება
 იწყებს წარულოების პეკედვის ხელოვნების ცალკეულ ნიმუშებს, რომლებიც ამშვენებენ და თავის განუმეორებელ სახეს უქმნიან ჩვენს დღე-თბილისს.

გადავაქციეთ თბილისი სანიმუშო ქალაქად — ამ მიწოდების ჩვენი დედაქალაქის ყველა მშრომელთან ერთად გულმხურვალედ ემზადებიან ქართველ მხატვრები, მოქანდაკეები, არქიტექტორები. სწორედ მათი მოღვაწეობით ის ხამს ხარკს საერთო-სახალხო

მიხეილ თოფურია

თბილისის ლექსების კვლევა

საქართველოს სსრ შოთა რუსთაველის სახელობის პრემიის ლაურეატის ელგუჯა ამაშუკელის გახტანე გორგასალის ცხენოსანი ქანდაკება ორგანულად შეერწყვა და შეესისლბორცა თბილისის, ამ უძველესი, მაგრამ მარად ახალგაზრდა ქალაქის მრავალსაუკუნოვანი ცხოვრების დინებას და მის ერთ-ერთ უპირველეს დირსშესანიშნაობად გადაიქცა.

ქართველი შემოქმედის ეს დიდებული ნაწარმოები ჩვენი ეროვნული ქანდაკების ჭეშმარიტად კლასიკურ ნიმუშს და თბილისის მარადიულ სიმბოლოს წარმოადგენს. იგი საბჭოთა და მსოფლიო მონუმენტური ხელოვნების საუკეთესო ნაწარმოებთაგანაცაა უთუოდ.

ორიღე წელიც არ არის, რაც ბრინჯაოს ეს მონუმენტი მტკვრის სანაპიროს ქვიან მალღობზე, მეტეხის უძველესი ტაძრის მახლობლად აღიმართა და ახლა ფიქროსი კი შეუძლებელია მისი თბილისისაგან განცალკევება.

საქართველოს დედაქალაქი ამ ქანდაკებისაგან განუყოფელი ასევე, როგორც, მაგალითად, შეუძლებელია წარმოვიდგინოთ მცხეთა უძველესი სუროთმოდერული შედეგების „ჯვარისა“ და „სვეტიცხოვლის“, ლენინგრადი — ფალკონისეული პეტრე პირველისა და ვენიცია — კოლონიის ცხენოსანი ქანდაკების გარეშე.

ელგუჯა ამაშუკელის „ვახტანგ გორგასალი“, მისივე სიმბოლური, დარბისლური და ძლიერი პატრიოტიული პათოსით აღსავსე და მაღალი კუმანური აზრის შემცველი ქანდაკების „ქართვის დედის“ დარად, რომელიც დიდებუ-

ლად თავს დასცქერის თბილისს, ამ უმშვენიერესი ქალაქის წამყვანი და განუყოფელი მხატვრულ-ისტორიული ელემენტია.

თანამედროვე ქართველ ნიჭიერ მოქანდაკეთა მიერ პლეადის ნაყოფიერ მისწრაფებას — თბილისი ექციათ ქანდაკებთა ქალაქად — ელგუჯა ამაშუკელმა შემოქმედებითი მარაგანდები დაადა.

ქალაქისათვის განკუთვნილ მის ჭეშმარიტად ეროვნულ ნაწარმოებებში ამ მისწრაფების საუკეთესო ნიშან-თვისებათა სინთეზმა მძლავრ ეპიურ სუნთქვას და მხატვრულ გამომსახველობას მიაღწია.

ქართველმა საზოგადოებრიობამ ღირსეულად მიაკუთვნა განუმეორებელი ქმნილებების — „ქართვის დედისა“ და „ვახტანგ გორგასალის“ ავტორს თანამედროვე ქართული ქანდაკების დიდოსტატის სახელი.

ქართველი ხალხი ამაყობს ელგუჯა ამაშუკელის ტლანტიტ, რადგან ამ მიწვევარ ტლანტიტის ძალამ მარადიული მხატვრული სიცოცხლე მიანიჭა ისეთ ნაწარმოებებს, რომელთა გარეშე ახლა წარმოდგენილია არა მარტო თბილისი, არამედ მთელი საქართველოც.

ჯერ კიდევ 1958 წელს საქართველოს სახელმწიფო სურათების გალერეაში ვახტანგ გორგასალის ძეგლის პროექტთა საკონკურსო გამოფენაზე ჩვენი საზოგადოებრიობა აღტაცებულა მოიყვანა ელგუჯა ამაშუკელის იშვიათი ნიჭის სიუხვემ.

ამ მეტად ძნელ ტურნირში, მრავალრიცხოვან და შთამბეჭდავ, ორიგინალურ და საუცხოო ცხენო-

საქართველოს
წიგნების
კავშირის
წევრი

სან ჭანდაცხათა შორის, რომლებიც ერთმანეთისგან განსვავებულნი შემოქმედებითი ხელწერის ნიჭით ოსტატებს ეკუთვნოდნენ, ახალგაზრდა მიქიტანავი ბრწყინვალე გამარჯვება მოიპოვა.

პროეტთა ფართო საზოგადოებრივ განხილვაზე განმტკიცდა უმრავლესობის აზრი იმის შესახებ, რომ ვახტანგ გორგასალის ჭანდაცხის ამასუველიყოლმა გააზრებამ დასრულა ამ იერსახის საბოლოო რეალიზაციასზე გამართული გრძელი კამათი. ელგუჯა ამასუველის პროეტმა პირველი პრემია მიიღო.

ხალხი ბრძენია და არასოდეს ცდება. ხალხმა იცის ნამდვილი ხელოვნების და რჩეულთა შორის რჩეული ნაწარმოების ფასი. ხალხმა ღირსეულად შეაფასა ელგუჯა ამასუველის ეს ქმნილება, რომელშიც ვახტანგ გორგასალზე ხალხში შექმნილ და საუკუნეთა მანძილზე ჩამოყალიბებულმა წარმოდგენამ ყველაზე საუკეთესო მხატვრული განხორციელება პოევა.

მესხეთე საუკუნის აღმოსავლეთის დიდი პროგრესული პროცენება — ვახტანგ გორგასალი, რომელმაც თავის სამართლიან ომებში მოღრეკა იმ დროის ყველაზე ძლიერი აგრესორები, გაათავისუფლა და გააერთიანა ქართლის მიწები, დაარსა თბილისი და საქართველოს სახელმწიფოებრივ დამოუკიდებლობას საიმედო დასაყრდენი შეუქმნა, ჩვენი ერის გულში და მესხეთეებში ღრმად აღიჭმდა, როგორც სამშობლოს დამოუკიდებლობისთვის მებრძოლი მამაცი გმირი, დიდი მხედართმთავარი და ბრძენი პოლიტიკოსი.

ელგუჯა ამასუველმა შემოქმედებითად უზალოდ აღიქვა ვახტანგ გორგასალის ეს ეროვნული ხატება. მან შექმნა თავისუფლებისმოყვარე გმირი ქართველი ერის ძლიერი და დაურთგუნავი სულის შემმარტად ეპიკური, მაღალი და მარადიული სიმბოლო.

ელგუჯა ამასუველის ქმნილება მისწონს ქართველ ხალხს და მის სტუმრებსაც, მოსწონს ყველა იმამთ, რომლებსაც აზრიათ სილამაზის აღქმის უნარი გააჩნიათ.

ჩვენი რესპუბლიკის მრავალრიცხოვან კეთილ სტუმართა შორის ჯერ არ შეგვხვედრია ადამიანი, რომელზეც ვახტანგ გორგასალს წარუბოცილი შეაბედინ-

ლებდა არ მოეხდინოს. ამაში არაფერია გასაკვირველი. სრულიად კანონზომიერია ის ფაქტიც, რომ თანამედროვე კოლონიალიზმი სწინააღმდეგე ეროვნული დამოუკიდებლობისთვის მებრძოლ ხალხთა ის წარმომადგენლები, რომლებიც ჩვენი სტუმრად ჩამოდიან, განსაკუთრებით სიმამითი იმსჯელებიან ამ მონუმენტისადმი. ეს ასე ხდება, რადგან ანამედროვე დიდი ქართველი

მოქანდაკის „ვახტანგ გორგასალი“ საბჭოთა კონსტიტუციით დამტკიცებული სოციალისტური რესპუბლიკების სახელმწიფო შევავლობისა და დამოუკიდებლობის განხრს მებრძო შეამბედვი დამაჯერებლობით ეხმანება.

შეუძლებელია გადავადვს ელგუჯა ამასუველის ქმნილების იდეური რაობა და მხატვრული მშვენიერება. ქართული საბჭოთა სხვითი ხელოვნების ამ მებრძო მნიშ-

ვნელოვანი მოვლენიქ დრესტივტიქ სინდრე ვეცოდ და ღრმა ანალიზს მოითხოვს. ჩვენ ეს მოლოდ უზალოდ შეგვიხიბ იმ ძირითად თვისებებს, რომლებიც მორუშტურთა ქანდაცების ამ კვშმ-მარტად დიდ ეროვნულ ნაწარმოებს ახასიათებს.

„ვახტანგ გორგასალის“ ეთიერი დამახასიათებელი თავისებურება, რაც მნახველს ჭანდაცხის პირველი ხილვისთანავე იკერობს, მის პლასტიკურ დამიდარობასა და ექსპრესიულობაში მდგომარეობს. ეს მიღწეულია ამასუველისეული გარეგნულად მდგრადი და შინაგანად დამაბული, ენერგიული, მკვრივი და თავისუფალი ძერწვის მანერა, ძლიერ ემოციურ შემოქმედებას რომ ახდენს მაყურებელზე, ორგანულად განუყოფელია „ვახტანგ გორგასალის“, ამ მონოლითური და სასწიემოდ ზვიადი ნაწარმოების მკაცრ და დასრულებულ, ნათელ და გარკვეულ კომპოზიციურ წყობასთან.

„ვახტანგ გორგასალის“ კომპოზიციური წყობა უზალოდ ისევე, როგორც ამ მონუმენტის სხვა და განსაკუთრებით ძირითადი თვისებები. იგი გვანცვიფრებს თავისი ფართო და დატევილი ეპიკური რიტმით, რომელიც უპრეცედენტო კულმინაციას აღწევს ბრძენი და მამაცი მეუღლის და ხალხის წინამძღოლის, დიდი სახელმწიფო კოლფანის მაღლა ამართულ მარჯვენა ხელის ექსტრს — ქედხურხელ ძალის, რკინის წნებისყოფის და შეუმცდარი აზრის გამომხატველ ექსტში.

„ვახტანგ გორგასალის“ მარჯვენა ხელის მოძრაობის კონსტრუქციულ ანალოგის ქალაქის დამარსებელთა მსოფლიოში აღმართულ ვერც ერთ ცნობილ ძეგლზე ვერ შეხვდებით. მაგრამ ამ ექსტის მნიშვნელობა მხოლოდ მის კონსტრუქციულ ორიგინალობაში როლია. იგი არც შემთხვევით ნა-

ვახტანგ გორგასალი, ფრამენტო

3. საბჭოთა ხელოვნება, № 2. 1968.

ახალი პენსილვანია საპლაკაო სენაზე

პოენი და არც ფორმალური ელემენტია კომპოზიციისა. ეს არის „ვახტანგ გორგასალის“ კომპოზიციური არქიტექტონიკის ზენიტი, რომელიც მთელი ნაწარმოების ღრმა და ფართო მასშტაბური სახეობრივი იდეიდან კანონზომიერად არის ადამიერებული.

ამ ქმედითი და უფლებამოსილი ფესტი ვახტანგ გორგასალი არა მარტო ამჟამის თბილისს, არამედ სპარსეთისა თუ ირანის მდრინავ ლომებს უკუაქვევს საქართველოდან, და ამგვარად, ეს ფესტი თვით საქართველოს სიტყვიერებას განასახიერებს; საქართველოსი, რომელიც აგრეთობათვის გადაუღებავ ზღუდედ იქცა ამ ძლიერი ქართული მეფის მმართველობის დროს. დიხასე „ვახტანგ გორგასალის“ ესოდენ დიდებული ფესტი, უპირველეს ყოვლისა, ღირსშესანიშნავია და საინტერესოა სწორედ იმით, რომ იგი მიეკუთვნება ისტორიული თემის ღრმა გასნას უწყობს ხელს და, რაც მთავარია, ამ ქანდაკების, ამ ჭეშმარიტად ჭეირიული — მხატვრული ქართული ეპოქის, ამაშუკელის საჭრეთლით გამოკვეთილი ეპიური სიმფონიის საზეიმოდ დამავგორავიებული და აუცილებელი კომპონენტი.

„ვახტანგ გორგასალის“ ეპიკურ სიდიდეს მასში გამოსახული ლომისებური ცხენის ძლიერებაც განაპირობებს, ცხენისა, რომელზედაც როგორც სახელმწიფოს შეურყეველ ტახტზე, ამაყად ზის ეს „მთათა მდრეკავი“ გოლიათი.

ეს ის მამანტია, რომელსაც ქართველმა ხალხმა „ქალაქთა მუფე დედის დიდი მწყემსი“ უწოდა და ნაყოფიერების წარმართული ღმერთის კეთილშობილი თვისებები მიაკუთვნა.

ეს ის ჯანით და სულით ძლიერი გოლიათია, რომელიც ჩვ. წ. III საუკუნეში ქრისტიანული (იმ დროისათვის პროგრესული) იდეებისათვის მამაცად იბრძოდა და სრულიადც არ არის საკვირველი, რომ ე. ამაშუკელის შორეულმა და უცნობმა წინაპარმა იგი ლომზე ამხედრებული და არა მსუბუქ და ფიც არაბულ ბეადარზე შემჯდარი გამოხატა.

ელგუჯა ამაშუკელის წინაპარი კოლეგები ზერელე აზროვნების და მსუბუქი ალტინების შემოქმედნი როდი იყვნენ. მათ გარკად იყოლდნენ, რასაც ეპიოდნენ და ქმნიდნენ კიდეც ეროვნული მხატვრობის

უკავებ ნიმუშებს. და აი, მათმა ღრუხულმა მემკვიდრემა გვიჩვენა თავისი შემოქმედების შეუმცდარი ძალა. მან ლეგენდარულ გმირს, ვახტანგ გორგასალს, რომელიც „იალბუხსაც აზნაზარებდა“, მთიანამე-მოკრითი წერილფეხა თისარითი ე არ შეურჩია, არამედ ლომსავით ძლიერი რაში. შეხვერებს ელგუჯა ამაშუკელის „ვახტანგ გორგასალს“ და გულს რომანტიკულ-პატრიოტული სიამის გრძობით ავსებს მისი პოეტური მსგავსება „იროსი ძუძუნაწივთ ჭახტვ გოლიათთან, რომელიც ქართულმა ბუნებამ შვა და რომელსაც მხეცები დაემორჩინენ“.

ელგუჯა ამაშუკელის ქანდაკების ექსპრესიული ნიშან-თვისებები თავის საწყის ქართული რელიეფური პლასტიკისა და კედლის მოხატულობის თავანჯარა წყრობიდან იღებენ და ამაშია სწორედ ამ ამაღლებული ქმნილების ეროვნული თავისებურება, მიმზიდველობის ძალა და სიმართლე. „ვახტანგ გორგასალის“ ამაშუკელისეული ძეგლის ძლიერი და შთამბეჭდავი მხატვრული ენა, როგორც აღინიშნა, თავისი ფესვებით ქვისა და ლითონის მამაშატრულად ამტყვევლების მრავალსაუკუნოვან ქართულ ტრადიციებს უკავშირდება.

ამ ძეგლის სათავე ძველ ქართულ მინერატურ ფრესკულ ხელოვნებაშიცაა. ამაზე მეტყველებს თვით „მხედარ გორგასალის“ სინატიფე და სიდიდე, ჭეშმარიტად ქართული, თავისთავადი, და მთელი ქანდაკების დახვეწილი და მგავთი გრაფიკული გამომსახველობის სილუეტით.

ეს მშვენიერი და დიდებული ძეგლი მოწმობს ელგუჯა ამაშუკელის უზადი უნარს — შემოქმედებითად აღიქვას და მალაღსნატურად გამოიყენოს ტრადიციის უმრეტ წყაროთა ჭეშმარიტად მხატვრული ღირებულებანი თანამედროვეობის იდეურ-ესთეტიკურ მოთხოვნებთან და საკუთარი მხატვრული გემოვნების, ხილვის შესაბამისად.

ეს რატომაა ამაშუკელისეული „ვახტანგ გორგასალი“ ეროვნული, თანამედროვე და სიციცხლისუნარიანი. აი რატომ შეგებამ იგი თანამედროვე თბილისის გარემომცველ ჰეიჯას და ჩვენს ეპოქის ეპიკურ დინებას გაკვეთა სამარადისოდ.

ზაქარია ფალიაშვილის სახელობის თბილისა და ბაღელტის სახელმწიფო აკადემიური თეატრის სენაზე მე-20 წელიწადი წარმატებით იღებება კომპოზიტორად. თორამის ბალეტი „გორდა“ (ლიბრეტო ით. ევაძის, პრემიერა 1949 წ. 30. XII). მაღტატ ლეიტმოტივად გასდევს პატრიოტული თემა და მის ფონზე იზრება გმირთა მღელვარე სულიერი სამყარო, ვითარდება გორდას, ირემსა და ჯავარს სსიყვარული დრამა.

დამდგმულ რეჟისორს სსრკ სახალხო არტისტს, სახელმწიფო და ლენინური პრემიების ლაურეატს ვ. ჭახუკიანს საქეტივი გადაწყვეტილი აქვს ჭეირიულ-რომანტიკული მლანში, კლასიკური და ეროვნული ჭორფორავის ტრადიციების ურთიერთშერწყმით.

„გორდამ“ დადგმის პირველი დღიდან ყოიპკრო სსრკადრებობის მიერ დადგმა. ამ სპექტაკლს სხიარული შეხევა და ჭრთველი ხალხი. აღფრთხილებით მიიღეს მოსკოვსა და ლენინგრადში... მაღალი შეფასება მისცეს მას უნგრეთსა და საფრანგეთში...

გორდას სწორუპოვარი სახე შექმნა ვ. ჭახუკიანმა. მისი გორდა გმირული პათოსით, რაინდული კეთილშობილებით, პლასტიკური გამომსახველობით აღფრთოვანება მაცურებებს. ვ. ჭახუკიანს ირგება აღსაქვე იყო განცდათა სწრფეველი და ლირიზმი. მაღლვარე დრამატუზმით გამოირჩეოდა ი. ალექსიძის ჯავარი. გორდას თვალსაჩინო სახეები შექმნეს ზ. კიკელიძემ, თ. სანაძემ, ბ. მონავარდისა-შვილმა. ირემსი ი. ა. ჯანდი-

ჯავარი — სეეტლანა აბულაძე

ერმა და ლ. ნადარეშივილიმა, ჯავარასი — ლ. მითაიშვილიმა. ამ რამდენიმე ხნის წინ „გორდაში“ პირველად იცეკვეს ჩვენი თეატრის ახალგაზრდა სოლისტებმა ვ. აბულაძემ (ჯორდა) და ს. აბულაძემ (ჯავარა).

ვ. აბულაძე 1963 წლიდან საბალეტო დასის სოლისტია. მან უკვე მოიპოვა მაცურებელთა სიმპათია. ბალეტ „სინათლემი“ შესარულა ავთანდილის პარტია, პრინცი — „მძინარე მზეთუნახავში“, ჭაბუკი — „განთიადში“ და ს. ცინცაძის

„პოემში“. გორდა მოცეკვავის ასალი ნამუშევარია, ჭაბუკური გატაცებითა და შემართებით იყო აღსავსე მისი გმირი. თვალსაჩინო ვახდა მოცეკვავის ტექნიკური მხარე, ემოციური გამოხმობაზედ. შთაბეჭებით ჩაატარა ლირიკული ეპიზოდები.

ს. აბულაძეს კარგად იცნობს მაცურებელი. იგი 1955 წლიდან ცეკვავს ჩვენს სცენაზე. წარმატებით ასრულებდა ფერია იასამანს („მძინარე მზეთუნახავში“), პასკუალეს („ლაურენსია“), ბიანკას („ოტე-

ვლტოეპა
პავლე
შვიპინაოსი

ლო“), კაპასას („გერია“), ქალიშვილს („განთიადი“)... ახლა კი ს. აბულაძე ჯავარას შემსრულებლად ვიხილეთ. მოცეკვავემ ჯერ მომიზიბლავი, კეკელუცი ქალიშვილი წარმისახა, გატაცებული ცეკვით გადმოგვცა სიყვარულის გაღვიძება. შემდეგ კი განსაკუთრებული გამოხმობით გადაგვიშალა უარყოფილი სიყვარულის ტრაგედია, მთელი პარტია მშარდი დრამატიზმით წარმართა, კარგ საბალეტო ტექნიკასთან ერთად გარდასახვის უნარიც გამოავლინა და ჯავარას ნიჭიერ შემსრულებელთა შორის ჩადგა.

კიდევ მრავალ შემსრულებელს გამოავლენს შესანიშნავი ბალეტი „გორდა“. ეროვნული საბალეტო მუსიკისა და ქორეოგრაფიის ამ მაღალ ნიმუშს ხანგრძლივი სცენური სიცოცხლე უწყურია, ვინაიდან იგი სამშობლოს უსაზღვრო სიყვარულს, გმირობასა და თავდადებას, სიცოცხლისა და სიყვარულის სიხარულს უმღერის.

ნათელა საინივილი

ქინემატოგრაფი და მსახივრის ესთეტიკური აზროვნება

ნოდარ ჯინჯიასვილი

1. „მეოთხედიანი“ და „მეცხრედიანი“ ხანის კინემატოგრაფია... მარკ ტვენს უთქვამს — იუმორი სიხარულის კეთილი მხარეა. ამ სიტყვების საილუსტრაციოდ გვასვენდება ხუმრობა ფრანკ პორტიეზე: ჩვენს ოტელში, — გვიამბობს იგი, — განსაკუთრებით პატყვასემ სტუმრებს ნაპოლეონ ბონაპარტეს აპარტემენტებში იღებენ. ეს ოთახები არანაყოფი წარმატებით სარგებლობენ მას შემდეგ, რაც იქ ერთი დღით შეჩერდა ბრიჯეტ ბარდო...

ამ ხუმრობაში ჭეშმარიტება მეტია, ვიდრე შეიძლება მოგვეჩვენოს. ფრანკ პორტიეს კინემატისათვის პირველი პოეტური ლაბორატორია არავის უდებს. რით უნდა ახსნას ეს? — ხელოვნებათმცოდნე ილაპარაკებს მისი გმირების განსაკუთრებულ ტიპიურობაზე, სოციალური განაცხადებს — დროის იცვლებიან და ვერცხვები იცვლებიან, ფსიქოლოგი დაუძაბდება ქალის სილამაზის ასალი ეტალონის დაუწყველ და ტოტალურ ძალაუფლებას... მაგრამ არის სიმართლის კიდევ ერთი მხარე: ბე(ბრიჯეტ ბარდო), მმ (მერლენ მონრო), კკ(კლავდია კარდინალე) და ა. შ. მხოლოდ იქი უნდა ვხედავთ და შევიტოვოთ არიან, რასაც ბურჟუაზიული კინემატოგრაფს ვუწოდებთ. ხოლო კინის ძალის ამა დროის სახის განსაზღვრავში მისი როლის გადაფასება შეუძლებელია. ალბათ, ჩვენი დროის ზოიანი ნარკვევს თანაშემდეგე კულტურულ ყოფაზე კინოთი დაიწყება. სტატისტიკოსები ვგაოცებენ კინოტრეზუბში დასწრებისა და კინოსალაროების შემოსავალთა გასაყარო, ჭეშმარიტად ატრონომიული ციფრებით. კინოს სიცოცხლური ძალა და მისი გავლენა ადამიანზე არაქვეულობრივად დიდი აღმოჩნდა. თავის დროზე კომპანიაც გაჩაღდა დღესუბით: „კინო არცის მაგიერ“, მაგრამ კინოს საზოგადოებრივი ძალა მისი ესთეტიკური ძლიერების შედეგია.

კინემატოგრაფი მხატვრული განვითარების არანაკლებ სისწრაფით ჩვენი ეპოქის ესთეტიკური დონისადაც იქცა. თუ ანტიკური ხანაში ყველსზე მეტად განვითარდა სკულპტურა, ხოლო შუა საუკუნეებში — არქიტექტურა, თუ რენესანსი განსტატყვებდა ფერწერის ბატონობას და თანაც ისე ურყევად, რომ თვით მუსიკასაც ეს პლასტიკურობას „მატებდა“, თუ რომანტიზმის ეპოქაში პოეტები და პროზაიკოსები ისწრაფებდნენ სიტყვის „მუსიკალიზაციას“, ხოლო მიმდინარე საუკუნეში სიტყვა უკვე თვითონ მოიპოვებდა ფერწერისა და მუსიკის, ალბათ თანამედროვეობის მხატვრული დერტი ელემენტ უკავია.

20-იან წლებში ა. პორტოგუსემ წამოაყენა ტერმინი „ხელოვნებათა კინოფილია“. ტერ-

მინი არ დამეცოდნა, თუმცა კინემატოგრაფის გავლენა ტრადიციულ მხატვრულ დისციპლინებზე უდავოა. „თანამედროვე მაცურებელი კინემატოგრაფიულ აზროვნებს, — წერს გ. ტოუსტროფი. — თანამედროვე თეატრალური ატროები, რეჟისორები, აქტიორები, ასევე ვალდებული არიან კინემატოგრაფიულად იაზრებნენ“. პოეტი ოლია სულვინსკი აღნიშნავდა — „თურმე კინოკადრებით ვაზროვნეს“... მაგრამ მიამიტობა იქნებოდა იმის ფიქრი, თითქმის „კინემატოგრაფის საუკუნე“ ძველი მუშების კვდომას იწყვედეს. დღეს აღიარებულია, რომ ერთი ხელოვნება მეორესაგან განსხვავდება არა მარტო ერთი, არამედ ყურადღების საგნითაც. ამიტომაც მათი „ადრევა“ შეუძლებელია. 1926 წელს კინოს უსახლდრო პოეტისკურებით გაოცებულმა ს. კიუნენშტინმა, თეატრს სახისი უწოდა და დასძინდა: „უახრობა სახისის სრულყოფა. გამოვიყენოთ ტრაქტირი“. შემდეგ კი ცხოვრებამ და თვით რეჟისორებმაც უარყვეს ეს „იდეა“. კინემატოგრაფი თავისთავად არავითარ ავადმყოფურ რღვევას არ იწყებს ხელოვნებათა სფეროში. პირიქით — „კინო ლიტერატურების ზოგატორია“ (მაიაკოვსკი). მისი განვითარება თითქმის სტემულს აძლევს სხვა ხელოვნებათა მხატვრულ პროგრესს. ეს საკითხი ერთობ საინტერესო და რთულია, მოითხოვს ცალკე და სეროულად შესჯლილბას.

გავისწნოთ მაიაკოვსკის სიტყვები: „ТОСКОЮ К ЛЮДЯМ ВЕДОМЫМ — ИДУТ В КИНОМАТОГРАФИИ...“ აქ მთავარია ის არის, რომ ფილმების სწრაფი გავრცელება, კინოს ფართო ხელმისაწვდომობა აკავშირებს და აერთებს ადამიანთა მასებს ერთიანი გრძნობებით, აზრებით. სწორედ კინოს ამ თვისებამ მიანიჭა სიცოცხლე მოსაწყვენ, მაგრამ ზუსტ ტერმინს — „მასობრივი კომუნიკაციის საშუალება“. პრესა, რადიო — მხოლოდ ინფორმაციის ანგაზაა. მუსიკის გამტარებელი არაა. ხოლო არცერთ ხელოვნებას არ გააჩნია ისეთი შესაძლებლობა, ადამიანთა გავითარებისა, როგორც კვანძის სავი პოპრესულ ბუნების კინო ავლენს სტივდ იმით, რომ ხელს უწყობს ადამიანთა ურთიერთგაგებას, მათი სულიერი ენერჯის მიმოზრციასა და ერთი მიზნით წარმართვას. თუმცა აქ არსებობს ერთი „მაგრამ“. ახლახანს კოლუმბის უნივერსიტეტის პროფესორმა დ. გელმა განაცხადა, რომ „კავშირის მასობრივი საშუალებების“ პირველი რიგში აქ — კინოს წყალობით „პირველად ამერიკის ისტორიაში გაჩნდა იდეების, სახეებისა და გაროობების ერთიანი სისტემა“. ამ სისტემის საფუველი ჩვენთვის საიდუმლო-

ბით არ არის მოცული; ისიც ვიცი, რომ 30-იან წლებში გერმანიის ისტორიაში პირველად გაჩნდა „იდეების, სახეების და გართობების“ ერთიანი ფიზიკური სისტემა, ვიცი, რომ მის დამკვიდრებელს უკავიაწელ როლს რადიო ასრულებდა კინემატოგრაფი. მაგრამ ეს ფაქტი არ ხსნის ცერანის ხელოვნების პროგრესულობის თვისის. ატომი პირველად „გამოიყენეს“ ხირისმამი, მაგრამ მას იყენებდა დუნაშინი, გასულილი ზუსტული ადამიანის გინის გამოვლინება. ატომული ორთქი წლის წინაა. ბუნარასკიმ გამოსთქვა აწის, რომელიც დღესაც აქტიურად ელერს. „კინო არა მარტო კინემატოგრაფი ეპოქის ხელოვნებაა, არამედ სოციალისტური მშენებლობისაც“.

ისმება კითხვა: როგორ მოქმედებს საზოგადოებაზე, ამ უფრო ზუსტად — რა ცვლილებებს და ძვრებს უწყობს ახალი, ხელოვნების უფრო მასობრივი სახე ხალხის ესთეტიკურ შეგნებაში. ეს კითხვა ამო არ არის, რადან მასზე სწორი პასუხი გვემართება უფრო გააზრებულად და ვეფქტურად „ავაივით“. წარგამოთოთ ადამიანთა მხატვრული აზროვნება. ამიტომაც, გასაოკარია, რომ ჩვენი ესთეტიკოსები ხიოლენ მცირე ყურადღებას უთმობენ მას. დასაგლეოთ ეს უკვე შეიქნას დამოუკიდებელი „პოპულარულ ხელოვნებათა თეორია“. იგი მაინც და მაინც ოპტიმისტური ხასიათისა არ არის; „ჯერტლებით, თვალი უმთავრობის სინამდვილეს — წიგნი განწირულია... სადაც და დავდება დრო, როდესაც საბოლოო სპეციალურად მიიწვევენ ადამიანს, რომელსაც კითხვა იცის“ (ქრისტოფერ ნევილი, პოეტი). „როდესაც ფილმს ვუყურებ... რეჟისორო ადამიანს სადაც ხელოვნებას ვტრება“ (ინგმა ბერგმანი, კინორეჟისორი). „კინო, — თუ ეს მას ხალხურობას სწავია, მაშინ ის არის პაპანოვი, მაია, პარანოია, პალუცინაია, დემიურგი, იდეოლოგი მხოლოდ“ (რაიმონ ბაიე, სორბონის პროფესორი). „ყველაფერი — მხედველობისათვის და არაფერი — ჭკუისათვის. ჩვენს შთამომავალს ენებთა ნესისგანდაც თვალბინ, მაგრამ ჭკუის ნაჭამალიც კი არა“ (დ. კროსი, ამერიკელი ფილოსოფოსი). ამგვარად, ხელოვნების ახალი დროე — კინო, რომელმაც თავის აუდიტორიად თითქმის კაცობრიობა აქცია, ესთეტიკური შემქნენის დაცვისა და უცლობელი რეგრესის მიზეზად მიანიათ.

ბურჟუაზიული ესთეტიკოსების აზრით, ხელოვნების „გამასიერება“ მის დეკლემანციას იწყებს. ჟურ კიტანდ გახლს საუკუნეში მხატვრული კულტურათან ხალხის ზიარებას აღწფოთებაში მოპყვდა ფრიდრიხ ნიცშე, აუვად

ისხნიებდა ვაგენრს იმის გამო, რომ იგი „სქანაზე ანალოგად ხელოვნებას“, რაც მასს ადავობდა. წარმოსადგინა რა გამოთქმები შეამოძრა ნიციელ ლემერს, კინო მის ეპოქაში რომ ამოვიყინა.

უკანასკნელ მას ბევრს სწავრებ კინოში ე. წ. „მაკრატისა“ მონტაჟის დასაბრუნოს შესახებ. ბევრი პესიმისტირად აცხადებს — კინო ეს სუფიერის მას, „მაკრატისა“ მონტაჟს უნდა უმაღლოდესო ხელოვნებად გახდომას. ასახელებენ ეიზენშტეინს, პლდორფს, გრეიფებს. ახლა კი კინო კარგავს თავის საკვირივო კაღსოს. მაგრამ შიდაკადრობრივ მონტაჟს, რომელმაც „მაკრატისა“ მონტაჟი შესცვალა, თავისი მთავარი სათქმელი ჯერ კიდევ არ უთქვამს. ის კი შეიძლება ვივარადოთ, რომ იგი არამც თუ აფერხებს კინოს მხატვრულ თავისებურებას გამოვლენას, არამედ, ზოგჯერ, კიდევ უფრო ღრმად აჩენს მის ჭეშმარიტად უსაზღვრო პოტენციალს. გამერისა და ობიექტივისი შორაობით წარმოქმნილი ახალი მონტაჟი, ალბათ, კინოს საშუალებას მიეცემს მიაღწიოს იმას, რისკენაც ისწრაფვდა ხელოვნება პომპროსიდან მოყოლებული: — ჩაიხდოს ადამიანის სულის სიღრმეებსა და ინტელექტში, ჩაისწავლოს მას, ასახოს.

ექსპერიმენტული ფსიქოლოგიიდან ვივებოლოთ, რომ უბო გამოიხატება არა მარტო ადამიანის მოქმედებით, იგი „სახეობრი“ და „ფილოსოფიური“ თავისთავადაც, არა მარტო ლოგიკური და ემოციური აღქმა სინამდვილისა ადამიანის გამო, არამედ სულიერი პროცესიც კი თვით წონდა აზროვნების სფეროშიც — აპირიანი — თავისი ბუნებით გრძნობადი, ხილვადი და სასოფიანია (ს. კორნეილი). ამის შემდეგ უკვე აღარ გვეჩვენება უნათობად ეიზენშტეინის, „ინტელექტუალური“ კინოს თეორია. ნათელი ხდება, რომ სულიერი სამყარო „კინოტეორია“. დღეს ე. წ. შიდაკადრობრივი მონტაჟი გამოხატვის უშუალოდ აზრის „ჩვენებისაგან“. ასეთი კინმატორგრაფი უკვე დაიწყო.

ფილმში „დღდა იოანე ანგელოზთაგან“ არის ქსონძის სურინისა და ცადიკის კამათის ეპიზოდი, რომელიც სიყვარულისა და თაღულის შესახებებს გამოხატავს. ფილმის ავტორი ე. კავალოვიჩი როგორღობით გვიჩვენებს მიკამათებს. კამერა ხან ერთ, ხან მეორე მხარეს აწყვდობს და ამგვარად წარმოგიდგენს გმირის დაბნეულ ცნობიერებაში გრძნობისა და გონების მიმოქცევის, ამრავად, გენებით შეპერობილი სურინიცა და ბრძენი, მაგრამ დაუნდობელი რაბინიც თვით ქსონძის ორ იპოსთასად აღვიქვამთ.

ფილმ „მ.წ. ან გმირის — გულოდ ანგელმის ისტორიის ფილმი „იწყობა“ პირველ და დახუთულ მიწისქვეშა გვირაბში, რომელშიც მანქანები ჩაიჭრებიან. ერთ-ერთში იმყოფება ანგელმის კინოკამერის ეპიპოტევი გაიკვირებული მის მურგასთან. იგი იწყებს ადამიანთა საბუნების მდგრად პანორამას: ფემინისტურ სოციალისტის ფეოდალი, კრწანულიდან სახემოქმედილი ასობიოტიკოსი, კონმიოტივებული

ობიექტული, ვილჯ დიაციის სახე, დასრულილი და დაღლილი თვალები... კამერა ნელა გამოდის გვირაბიდან კამკაშა სინალოზე... ასე იწყება კინომითხრობა პატიოსანი, მაგრამ სუსტი ადამიანის სინდისის ქეჩაზე, რომელიც ცდილობს თუნდაც ერთხელ ჩაისურთოს სუფთა პატივი მისი თანამედროვე სამყაროს გავულ გვირაბში.

ბოლოს, გაივსინოთ თავებრდაშეხვეი პანორამა ფილმიდან „მე ვარ კუბა“. იგი შესანიშნავად აღწერა ი. ვარშავსკის: „ხიზოპანგრაფი თანაღობებს მიდრეული ოტლის სახარავიდან გაკაშკაშებულ სამყაროს, მერე პაპანაქებისაგან გარინდებული ვივება დაბლა — წყლიდან, ნებივრობის სივრცეში, შემდეგ ისევ მზისაკენ მიიღებს და ბოლოს კვლავ მონადვე ზღვაში იხიბება. აქ თვით პლანის ხანგრძლივობა შესასაშუბა განწყობილებას, ისევე როგორც ზოგჯერ მწერალი აჭიანუებს ხილვადი ფრასს, გარკვეული მიზნით, თითქმის, უსასრულოს ხდის მას“. დავსინიოთ, ეს ზოგჯერ ხდება ადამიანის აზროვნებაშიც. ამას უკვე მიაღწია კინოვაც. მიმავალი კი უფრო მეტ „აბმოჩენებს“ გვიჩვენებს.

2. Amicus Plato... მაგრამ ჭეშმარიტება კიდევ უფრო ძვირფასია!

შეჩდინი, რა თქმა უნდა, სახალხო მწერალი, მაგრამ სლავიანთფილი სლავიანის გული მისიღობა — მის წიგნებში ქეჩისმხამათივებული უფუნური არიან, ხალხი უფრო უაზრული... ვირწყურნი, რომ სუფიერი ჭეშმარიტი ხალხმწიფრე იყო, აკი თვითონ ამბობდა: ხალხი რომ უაზრეთო, მამ რაღა უნდა ვერა... მითო... მაგრამ ეს იყო მოწყვად, ბუნდაცაუკერი სიყვარული. შეჩდინის მითხრობებიც დასაბრები კი დადასტურება სატიროსის მკაცრი და უფრო ღრმა სიყვარულის მომბოთური ხალხის მიმართ. და თუ ზოგჯერ მას „უფუნურსაც“ უწოდებდა, მხოლოდ იმიტობა რომ ხელოვნა სინდისი ნებას არ აძლევდა დადგომულიყო. ჭეშმარიტება უფრო ძვირფასად მიაჩნდა, ვიდრე არასრებული იდლია. და იქნება შეჩდინის სიმართლის დადასტურება მის ფაქტები, რომ ხალხი არ კითხვობდა და მის ნათხრობებს, არ ესმდა ისინი, და-ბოლოს, არ უყვარდა თავისი ჭეშმარიტად სახალხო მწერალი.

ჩვენი საუკუნის დასაწყისში ლევ ტოლსტოიმ ჩაატარა ცდა, რომლითაც ბრწყინებულ ნიმუში შესძინა ექსპერიმენტულ ესთეტიკას. ცდამ ცხადყო, რომ ათიოდე იანსოპიანელი გლეხი, მიუხედავად მათი იდეალ „კანმანათილებლის“ გულმოდგინებისა, დიდის გაკვირებით იმისმდე არა მარტო დიდი რუსი კლასიკოსების რომანებსა თუ მითხრობებს, არამედ შეხარებით ისეთ მსუბუქ საკითხავებსაც კი, როგორიცაა სკოტისა და დევის ნაწარმოებები. ეს მსაგიფრეო ბაზრულ, პრიმიტიულ და არაფორმალულ ლიტერატურას აღტკლებს მოპყვად ისინი. თვით ტოლსტოიც ხომ ძველ რუსეთში უმნიშვნელო უმცირესობისთვის იყო ცნობილი. ამ მწერალ სინამდვილეს მნიშვნელოვანი მიზეზი გააჩნდა — ხალხის საუკუნობ-

რივი ჩამორჩენილობა, ხელოვნებისგან წაშორება.

რუსეთის კოჭა, რომელსაც დროის მიხედვით ეიზენშტეინს ხალხის მოწყვეტა მხატვრული შემოქმედებისაგან, აღინიშნება იმით, რომ ხელოვნებას „ინდივიდუალის ამგვარ“ გამსჭვალავს (კველი). ჭერცენი ეწოდება — „ახალი იბოროის თვალვიდან სულ სხვა სიღრმე გამოირიოს, ვიდრე ბერძნული ქანდაკებათა იმის, უსინათლო თვალვიდან“. იმ დროს აღნიშნული ხელოვნება გრეგორიად, ხალხისაკენ მოწყვეტილად, განგრძობდა ვითარდება. ვიანი აღორძინების ოსტატები — მიქელანჯელო და ლეონარდო და ვინი უფრო ღრმად და სრულყოფილი იყვნენ, ვიდრე კასტინო თუ ბინტერი, მაგრამ მათ ხალხი უფრო ნაკლებ იცნობდა, ვინმე დაწყებითი კატორჩინტის მხატვრებს.

პაროდიალური: ხელოვნება რომ მისებთან ერთტატემ ვითარდება. ეს არის მისი დანიშნულება. მაგრამ მიუხედავად ამისა, რამოდენიმე საუკუნის განმავლობაში თუკია კი გამოსატყდა ხალხის ფიქრსა და გრძნობას, მანინ რჩებდა ხალხისათვის გაუგებარი, მიუღებელი. მაგრამ პურსდნადატეხულის სანახაობებამდე რა ხელი ჰქონდა. „საზრუნავით დატყავებულს ყველაზე მშვენიერი სანახაობაც კი შეუმჩნეველი და აღუქმელი რჩება“ (მარსია).

ჩვენი საუკუნის დასაწყისისათვის მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარება, საზოგადოებრივი პროცესი ანა. შ. განმობდა, ერთის მხრივ, თვითული ადამიანისთვის მეტი თავისუფალი დროის აღმოჩენით, ხოლო, მეორის მხრივ, მისი სულიერი თვითშეგნების განმტკიცებისაკენ სწრაფვით. ასე დაიწყო პროცესი, რომელსაც ზოგიერთმა ფილოსოფოსმა „ხელოვნების გამასიურება“ უწოდა. გასაგებია, აგრეთვე მნიშვნელოვან მხარდა „მითხოვან“ სანახაობის ფორმებზე, ისეთ ვანტებზე, რომლებიც ხალხის მარტივი მხატვრული შემეცნებისათვის უფრო ადვილად მისაწვდომი იქნებოდა. განსაკუთრებით ვითარდება ცირკი, ესტრადო, პანტომიმი. 1902 წელს ჩეხოვი თავის მემულის სერდა: „ისეთი წინათგრძნობა მაქვს, რომ ვიდევლი მალე... შემოვა მოსკოვი“. ასეც მოხდა, რაც ამ ეპირის ადვილად მიმსწვობობამ, მისი მღა სანახაობითამ განაპრობა.

სწორედ ამ დროისათვის გაიშინდა კინმატორგრაფი. იმთავითვე ნათელი გახდა, რომ იგი შემოიჭრება მოლინობით მსაყურებთან, იმით, ვინც დიდხანს მსაყურებლი იყო მხატვრულ კულტურას. უფრო მეტიც მოხდა — ისინი კინოს მხატვრული ბედის დამტკიცებლადც იქნენ, რადგან ხელოვნების სხვა გარემოებისაგან განსხვავებით, კინმატორგრაფს თავისი ესთეტიკური ბუნებით არ ახასიათებს „მთელადრული“ და „ელტრადო“ ფორმათა მპრობადი პირობებები. იგი თითქმის იმთავითვე იპოვებოდა იყო ყველაზე მეტად დათქვიანა ანგელოზის ხალხის გემოვნებისა და მოთხოვნილებებისათვის.

ამგვარად, კინემატოგრაფის წარმოქმნით კიდევ უფრო გაღრმავებულ ხელოვნების დემოკრატიზაციის თავისებულ პროგრესულ პროცესს, სხვა მხარეე გაუჩნდა: მისი ძალაუნებური გატოვება მასების განვითარებულ ესთეტიკურ გემოვნებათან. აი რატომ წერდა უსლდი: ინგლისში ყველაზე მეტად ვითარდება ხელოვნების ის დარგები, რომლებითაც სასოგადოება ნაკლებადაა დაინტერესებული. ჩვენ იმიტომ შევექმეთ შევექმნა სილამაზით აღსავსე ლირიკა, რომ სასოგადოება მას არ კითხვობს, მასასადამე გაეგნებათ ან ახედნს მასზე. მაგრამ მოხდა ისე, რომ თვით ლირიკასა და შემოქმედების სხვა ფორმებზე შეგვედინის მოხდნა დაიწყო კინემატოგრაფმა. თუმცა ეს გველენა გამეფეფიობიებული: კინემატოგრაფის ეპოქის მკითხველი ეს უნარად მკითხველი როდია, მას უკვე კინომაყურებლის მდიდარი გამოცდილება გააჩნია... მაგრამ თავის მხრივ, პერიოდიული ფილმის ხალხის ესთეტიკური შეხვედრების წამილწველი ხდება. ერთ დროს, ვინ იცის რამდენი მილიონი ადამიანი სუნთქავდა მკურთხელობის ადგილებზე და თვალს კიწორდავს. რომლის გმირ ქალს მცირეწლოვანი ბიჭუნა დაესწრო ზღვაში, რადგან — ცოდვა გატყდა სკოლაში — დედამ უკურადღებოდა ერთგვა იგი და გრძელფეხება ოფიცერთან ერთად ბუჩქებში მიიძალა... სულ ახლახანს კი ყბადღეული „უენობი ქალი“ სიზღვედა მარგალ გულწილი „კინომანს“. რადა თქმა უნდა, მსგავსა კინოფილმების აღზრდილი მაყურებელი ბევრს ვეღარაფერს გაუგებს ტექნიკურად ხელოვნების ნაწარმოებს. ალბათ, ხელოვნებათმცოდნეობის და სოციოლოგიების ერთიანად დაგვიანსმებთან ამასში.

რად გამოვიდა, კინო მართლა ესთეტიკური ღობინავია? — ეს შეიძლება მოხდეს თუ:

კინემატოგრაფს შეეძლება დაეუთმოს ნარკოტიკის, თუ მას მასების გამოსააყვანებელ საშუალებად გამოვიყენებთ. ამერიკელი

კინომცოდნე უილიამ საისი წერდა: „თუ ხალხი ცუდად ცხოვრობს, შეიძლება ქვეყნა გაწითლდეს. მაგრამ მიყვით საიამაში და დამშვიდდება“. იგი სანახაობაში გულისმიერად კინოსტორიებს ჯეიმს ბონდებსა თუ ბუენიზებს, ე. წ. ქალთა საინტენუო ოთახების მომხილავ რაინდებსა თუ ახვორც მადუნებლებზე, რადგან ისინი უფრო სამხედრო მოქმედებენ.

ამას წინათ რევოსორი ლეონიდ გაიდაი „გავაგვილი ტყვე ქალით“ შევიდა დაღურწეუბნით, თითქმის კავკასიელა ყველაზე პოპულარულ საქმიანობას წარმოადგენს ასაკგადასულ სამხრეთულ მამაკაცთა ბევრ ჩრდილოელ ქალწულთა გატაცება. ბევრმა დაუგურა ფილმს, ვინაიდან თავისი ფორტოფილი მუნებთ კინოს მაქსიმალური დამაჯერებლობის უნარი შესწევს. აი, რატომ არის, რომ სიცრუე ვერანზე ყველაზე სახიფათო სიცრუეთა შორის. პოლიეუდელი „პარამუნტის“ მფლობელი აცხადებდა — არავითარ ტენდენციას არ დავუშვებ, მე ვაწარმებ მხოლოდ ზმანებებს, საიმუნებთ აღსასველ ღამაზე სიხმრებსო. მაგრამ, ჯერ ერთი, ხელოვნება არ შეიძლება იყოს ნეიტრალური, იგი მცდარია, ან მართებული. შუაღიდი არ არსებობს. მეორე, კინოსიზმართა წარმოება — ეს დასავლეთის კინოს ღრმად გააზრებული პოლიტიკაა. ამის შედეგად მილიონობით ადამიანი, „სიზმართა ფაბრიკა“ მითინებებულნი ტემპარტი წარმადგენს კარგად ცხოვრებაზე, ახე იყვე ბურჟუაზიული კინო არა მარტო ესთეტიკურ, არამე სოციალურ ღობინავდაც.

მოვაკინო გარემოება, რომელიც ბურჟუაზიულ კინოს ადამიანის მსატკრული განვითარების მუხრებად აქცევს, უაღრესად სოციალური ხასიათისაა. ჩვენს სასოგადოებაში კინემატოგრაფის ესთეტიკური მისიაა არა ხალხის გამოთავყვანება, არამე პირიქით: მსგავსად ხელოვნების სხვა დარგებისა, თა-

ნამხრეობების მსატკრული არცმცქნა „ამდენად გასაგებია, თუ ჩვენში არსტოსისწმკს ნარკოტიკთან გაიცივეულ კინოსთან ბრძოლის საკითხი. სამაგიეროდ, ვაუწყებს სულ სხვა: არ შეიძლება უმეტიყენულად აისახოს ის ფაქტი, რომ ერთ წელიწადს ვეგობტურ ფილმს „შეაი სათვალა“ დასწრო კაციღებით მტიკ მაყურებელი, კიდრე ე. კულუაზნოვის ლირიკულ ფილმს „ისიყვე რველს“, მ. კალატოზოვის პოეტურ სურათს „მე ვარ ეკუა“, ს. ფრაკაიანოვის „მივიყველთ წინაბართა აზრდღობს“ და პოლიეუდელ ა. მუნეს მალაღმოქალაქებობი ფილმს „მეზავრ ქალს“ ერთად აღებუთს, ხოლო კოზინცივის „ამბლები“ 25 მილიონით ნარეულმა მაყურებელმა ნახა, ვიდრე ინდური ფილმი „გენა და ჯანა“.

ამ პრიბოლმის არსებობა ჩვენს ქვეყანაში, ერთის შეხედვით, საკვირველია: იგი ხომ სოციალურ ხასიათს ტარებს. თავის დროზე ლეგტოლსტოი აღნიშნავდა — ხალხის გასანათლებლად აუცილებელია კარგი წიგნები, მისი წაკითხვის ხალისი და შესაძლებლობათი. „კარგი წიგნები კი დაწერილია ხალხისათვის გაუგებარი ენით. მაგრამ მათ გასაგებად საჭიროა ბევრი კითხვა, ხოლო ხალისიდან რომ იკითხოს, საჭიროა გაგება... სად არის აქ შეცვლამა და როგორ დავაღწიოთ თავი ამ მდგომარეობას?“ ამ საკითხის ტოლსტოიმ „გადაუწყვეტი“ უწოდა. მართლაც, იმ დროს, იმ პირობებში მისი გადაწყვეტა შეუძლებელი გახლდათ. საჭირო იყო სოციალური გადგენილება, რის შედეგადც გაქრებოდა განხეიბულია მალალი ხელოვნების „მოუწოდომლობას“ და მასების ყოველდღიურ მძიმე შრომას შორის. მაგრამ „დახსნას შრომა“, განდა საყურველითა და სინარმლით აღსასულ მსატკრული კულტურაც. და მინც სწიზარდ დიდი ხელოვნება ჯერ კიდევ რჩება ფართო მასების „უფარდების“ გარეშე... მისეზე აღმთხვეობლია, შედეგ კი იხვე ცოცხლობს. რატომ?

რუსი გორაკის საკებრო კონსტრუქციები

სარაიშვილის სახელობის კონსტრუქტორის დიდ დარბაზში გაიმართა კომპოზიტორ ოთარ გორაკის საკებრო კონსტრუქცი. დირიჟორის პულტთან იდგა თავად ავტორი. მუსიკის მრავალმა მოყვარულმა ამ საღამოზე მოისმინა ახალგაზრდული „სუბტილთა“, კონცერტი ფორტეპიანოს და ორკესტრისათვის, პასალოა, კონცერტი ფლუტისა და ორკესტრისათვის, სიმფონიური ნაგებულება „ქარული“, ვოკალურ-სიმფონიური პოემა „არაზე ბუტბუტებს მტკავრია“, ეს ნაწარმოებები უკვე დიდი ხანია ამშვენებს ქართულ საშესრულებლო კომპლექტების რეპერტუარს, პოპულარული ბევრ მკაცვრე რესპუბლიკაში.

ო. გორაკის საკებრო კონცერტში მონაწილეობდნენ საქართველოს სახელმწიფო კაპელა, ხელოვნების დამახორებელი მოლუკუნის და მკერძის ხელოვნებით. წარმოდება ხდებოდა სოლისტებს — რუსების სურამ დმასხუარბულ არტისტებს, სერჯოზოვის კონცერტების აღმრედი ა. კორნაძეს (ფლუტა) და საქართველოს ფილარმონიის სოლისტს რ. გორაკისთვის (ფორტეპიანო).

სპარტაკ ბალაშვილი — მინდია
კინოფილმი „ველრეზა“

სპარტაკ ბალაშვილი — ქართული ეპიკის სიგაჟი

სცენაზე მსუბუქი ნაბიჯებით შემოდის მხარ-
ბეჭიანი ვაჟაკი, დარბაზს ავსებს მისი ხავერ-
დოვანი, ვაჭაკური ხმა:

„იკლდე ველირსკ გაზაფხულს,
ციღამ მანანის დენასა,
ბუნების გამოღვიძებას,
ფრინველს საამო სტვენასა,
ბუნუნ პეგონა დაფუნუნდი
ლეს ისევ ვიღვამ ენასა“.

ხმაში გაღვიძებული ბუნება ფეთქავს, გვე-
ხატება ვაჭა-ფშაველას თვალით დანახული
გაზაფხულის სურათი. შთაბეჭდილება რჩება,
თითქოს ეს ლექსი სასიქადლო მგისანს სწო-
რედ სპარტაკ ბალაშვილისთვის დაეწეროს.

სპარტაკ ბალაშვილის ყოველი გამოჩენა
სცენაზე თუ ეკრანზე მაყურებლის სიხარულს
იწვევს. საერთო სიყვარული და აღიარება
ხვდით სპარტაკ ბალაშვილის — არსენას, ლუ-
არსამ მეფეს, ძია ვანოს, გამზრდელს, მარტიას,
მეწისქვილეს, ხევისბერ გიორას და სხვ.

სპარტაკ ბალაშვილის დებიუტი ეკრანზე
1936 წელს, კინორეჟისორ მიხეილ ჭიაურე-
ლის ფილმ „არსენაში“ შედგა. აქ მან მეცხრა-

მეტე საუკუნის პირველი ნახევრის საქართვე-
ლოს სახალხო გმირის არსენას დაუეწიყარი
სახე შექმნა. სპარტაკ ბალაშვილი-არსენა, მი-
ხეილ ჭიაურელის ბედნიერი „ალმოჩენა“ იყო.
ფიგურობთ მკითხველისთვის საინტერესო
იქნება ამ „ალმოჩენის“ ისტორია, რომელიც
კინორეჟისორმა მიხეილ ჭიაურელმა მოგი-
თხრო.

რეჟისორმა ასე დაიწყო: სპარტაკ ბალა-
შვილზე რომ ვთქვა რამე, საქორთა ის გარე-
მოება ავსახო, რომელშიც იშვიათად ხვდებიან
კინორეჟისორები. მე ვიწყებდი „არსენას“ გა-
დაღებას. დიდი გულმოდგინებით შევუდექი
სურათის მთავარი როლის შემსრულებლის
ძებნას. ვიცილდი, რომ ხალხურ და ლეგენდა-
რულ არსენას ღრმად ჰქონდა ფესვები გად-
გზული ხალხის შემეცნებაში და ვცდილობდი
ისეთი არსენა მომეძებნა, რომ მაყურებლის
შთაბეჭდილება ამ გმირზე არ გამეშობილებინა.

ჩემთან ერთად „არსენას“ შექმნაზე მუშა-
ობდნენ მიხეილ ჯავახიშვილი, სანდრო შან-
შიაშვილი, კომპოზიტორი გრ. კილაძე, მხატვ-

რები ირაკლი გამრეკელი და თამარ აბაკელია.
თითქმის შერჩეული მყავდა ყველა როლის
შემსრულებელი — ნატო ვაჩნაძე, ვერიკო ან-
ჯაფარიძე, ალ. იმედაშვილი, კაშალაშვილი,
ლორთქიფანიძე, მაგრამ მთავარი გმირი?!..
ვეძებდი, მაგრამ არსენა არსად ჩანდა...

ბავშვობა დედამისის სოფელ დიღომში გა-
ატარე. სულ პატარა ბიჭი ვიყავი, როცა
ერთი ამბის მოწმე გახდი. ცხრაასუთის შემ-
დედ გამეფებული შავენული რეაქციით უკმა-
ყოფილო დიდმელო გლეხები ტყეში გადაიღ-
ნენ ყაჩაღად. ერთ-ერთი ყველაზე სახელგან-
თქმული მათ შორის „სინუა ყაჩაღის“ სახე-
ლით იყო ცნობილი. ერთ საღამოს შემთხვევით
ენახე და ღრმად ჩამებეჭდა გონებამ მისი
გარეგნობა. დაახლოებით ოცდაათი წლის იქ-
ნებოდა, კარგი გარეგნობის ვაჭაკი, მაღალი,
განიერ მხარბეჭიანი. მის ლამაზ ვაჭაკურ
სახეს კიდევ უფრო ამშვენებდა შავი პატარა
ულვაშები და თეთრი ჩაწყობილი კბილები.
ბავშვური აღტაცებით შევყურებდი და თვალ
ვერ მომიცილებინა...

კინოფილმი „არსენა“. სპარტაკ ბალაშვილი — არსენა, ნატო ვანნაძე — ნენი

ეს ეპიზოდი მკვეთრად ჩამრჩა მესხიერებაში. ტიპი, რომელმაც ასე მიმხიბლა, არ მაგიწყდებოდა. და როცა შესაძლებლობა მიმეცა გადამეღო კინოსურათი გმირზე, კვლავ ნაღვალად დამიდგა თვალწინ სინუა ყაჩაღი — ჩემი არსენა სწორედ ისეთი უნდა ყოფილიყო.

არსენას როლისათვის ბევრი ახალგაზრდა გაეცინჯო, მაგრამ ვერც ერთი ვერ უახლოვდებოდა ჩემი ოცნების არსენას... ერთ საღა-

მის სტუდიის მახლობლად მივსივრებოდი. თან, როგორც ყოველთვის, ირგვლივ ვიყურებოდი, გამგულ-გამომგულს ვაკვირდებოდი, ვეძებდი ჩემს გმირს. ყოფილი მუშტაიდის ბაღის მხრიდან ახლავანი ახალგაზრდა მოდიოდა. გვერდით ორი შავთვალა გოგონა მოჰყვებოდა. შევაჩერე. ჩემს წინ იყო ჭაბუკი, ჩემი დიდი ხნის ოცნება, სინუა ყაჩაღს რომ მაგონებდა.

ვუთხარი, რომ მიინდა კინოში მივიწვიო არ-

სენას როლისთვის. ახალგაზრდამ: „მომიბრძო-
შა, ესწავლობ და ეს ხელს შემიშლისო. გული
დამწყდა, რადგან დიდი ხნის ოცნება კვლავ
აუსრულებელი მრჩებოდა.“

მეორე დღეს ეს ამბავი ჩემს მეგობრებს
მოუხუცი, ვწუხდი დაკარგულ არსენაზე. კინო-
სტუდიის უხუცესი რეჟისორი ზ. ბერიშვილი,
რომელმაც ნატო ვანნაძე „აღმოაჩინა“; ალბათ
ჩემმა ასეთმა წუხილმა მიიყვანა ლევან ბალა-
შვილიან, რომლის შვილსაც შორიდან იცნობ-
და თურმე. ვფიქრობ ის არსენას როლისთვის
კარგი იქნებაო და უჩრევია ლევან ბალაშვი-
ლისთვის თავისი შვილი გასასჩნდად სტუდია-
ში მოეყვანა.

გავიდა რამდენიმე დღე. ერთ დღიას სტუ-
დიის ვსოში ჩემს ძველ მეგობარს მუშა ხალ-
ხის საყვარელ მსახიობს ლევან ბალაშვილს შეე-
ხვდი. მივესალმე და მოვიციოხე, მგონა რო-
მელიმე ფილმში გადასაღებად იყო მოწვეუ-
ლი. მან სიცილით მითხრა: „ჩემი მიხეილ,
ჩემი ვაჟი მოვიყვანე — არსენას როლიმ გა-
სინჯაო“ და იქვე მდგომი ვაჟი წარმომიდგინა.
ახლდა შეუხებლად ყმაველს. თვალს არ ვუ-
ჯერებდი, ეს იყო ის ჭაბუკი, რომელიც რამ-
დენიმე დღის წინ დაეკარგა. აღტაცებულმა
ხელი ჩამოვართვი და ვუთხარი: „თუ მამის
ხმა და ტემპერამენტიც ენახე შენში, უკვე მყოფ-
ობა არსენა“.

სასულიან მსახიობს, ოტელის მონოლოგის
გენიალურ შესრულებებს ალ. იმედაშვილის
ვითხოვე სპარტაკისათვის შეეწყვიტებინა რაი-
მე მონოლოგი. რამდენიმე ხნის შემდეგ მო-
ვიმსინე სპარტაკის მიერ შესრულებული ოტელის
ერთი მონოლოგი. ძნელა გადაძოვნა იმ
მოულოდნელი სისარულის, რომელიც განვი-
ცადე. სისარულის ცრემლებს ვერ ვიკავებდი,
როცა ჩემს წინ იდგა შესანიშნავად მომზადე-
ბული, დიდი ტემპერამენტისა და მსახიობური
ტაქტის, სრულიად ახალგაზრდა ტალანტი.
„იარაგო, სპარტაკ, თავისუფალი ხარ, ყოჩაღ!“
და მეტი აღძვარის თქმა არ შემიძლო. მარ-
ტოდ დარჩენილებმა მე და ალექსანდრემ ერთ-
მანეთს მიველოცეთ ეს გამარჯვება.

მეორე დღიდან დაიწყო ჩვენი მუშაობა. მი-
დიოდა დღეები, კადრები სცვლიდნენ კადრებს.
იბადებოდა კინოფილმი „არსენა“ და იბადე-
ბოდა ახალი ნიჭიერი მსახიობი“.

კინოფილმ „არსენას“ გამოსვლა ახალგაზრ-
და ქართული კინოხელოვნების უდიდეს მოე-
წინადა იქცა. გახუთები წერდნენ:
— „არსენა“ მნიშვნელოვანი გამარჯვებაა
ქართული ეროვნული კინოსი, ამ ფილმს დი-
დი ინტერესით ნახავს მთელი ჩვენი ქვეყანა...“

— „არსენა“ დიდი და ბრწყინვალე გა-
მარჯვებაა მისი ავტორებისა. „არსენა“ დიდი
და ბრწყინვალე გამარჯვებაა ქართული
ეროვნული კინომატორგრაფიისა...“

ფილმმა მთელი ჩვენი ქვეყნის, საბჭოთა მა-
ყურებლის საყოველთაო აღიარება მოიპოვა და
ეს შემთხვევითი როდი იყო.

„არსენას“ წარმატება მსახიობთა და, პირ-
ველ რიგში, სპარტაკ ბალაშვილის შესანიშნავ-
მა თამაშმა განაპირობა. მსახიობმა განსა-

კინოფილმი „გვიორგი სააკაძე“
სპარტაკ ბალაშვილი — ლუარსაბ მეფე, ლიანა ასათიანი — თექვსმეტი

ხერა ღარიბი და გულით მიდარი ადამიანის, დაჩაგრულა მოსარჩლის, შევიწროებულა ქონაგისა და უსამართლობის წინააღმდეგ მებრძოლი გმირის როლი სახე. „არსენა, ძმაო, ის მხნე არსენა, ჩვენამდის მხოლოდ ზღაპრად მისული“... ცხადად და ხელშესახებად გახადა მანამდის სრულიად უცნობი სპარტაკ ბაღაშვილმა. ამ რთული როლის დაძლევაში მას ხელი შეუწყო მსახიობის წარმოსადგმა გარეგნობაში, მიმოხედვლობაში, ვეგაკურმა ტემპერამენტმა და ძლიერმა შინაგანმა სიბოძმა, ბუნებრივმა არტისტულმა კულტურამ და შემოქმედებითა ინტუიციამ.

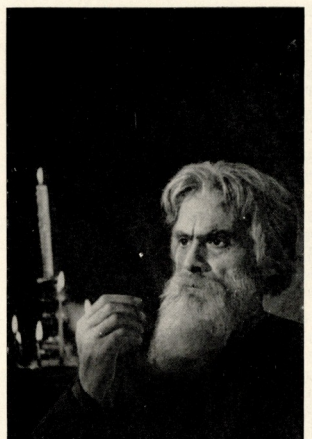
სპარტაკ ბაღაშვილი იმდენად ბუნებრივი, უბრალო და უშუალოა ეკრანზე, რომ ძნელია განასხვავო იგი ქართველი ხალხის შემეცნებაში მრავალი ათეული წლის მანძილზე ჩამოყალიბებული გმირის ლეგენდარული სახისაგან. ასეთი მთლიანობა, ასეთი შეწყვეტა მსახიობის დიდი გამარჯვება იყო.

ბაღაშვილი მთელი სიღრმით სწავდება გმირის სულიერ სამყაროს. მთელი არსებით გრძნობს მის ბუნებას. გაევისწნეთ რომელიც გენევაზე ეპროდი ფილინაა: მისი პირველი შეხვედრა მესტევეთან, სადაც გიგანტური ძალ-ღონის მქონე გულბერგყოლო, კვილი გულგაზ წარმოვიდგება. მისი სიტყვები „შენ საით, რუსო“ და მოქმედება ფულის გაღუნვის დროს, იმდენად გულბერგყოლოა და ალალი, რომ მათუბრელი აღტაცებაში მოიღის. როგორი სათნაო იგი ნენოსთან შეხვედრისას. მაგრამ დგება მომენტი და იგი მიიღწა მიწვევით ზეგას ემიგრაცება, მღელღორ ზეგას მოგაგინებს, რომელიც ჭეყნად გამუფუბული უსამართლობის წასაღვეავად ბოძოქროს.

არსენას როლის სამავალითი შესრულებისათვის 1941 წელს სპარტაკ ბაღაშვილს პირველი ხარისხის სახელმწიფო პრემია მიენიჭა. მსახიობის მიერ განსახიერებულ არსენამ იმდენად დიდი როლი ითამაშა ხალხის შემეცნებაში, რომ მისი მავალითი სამაშელო ომის წლებში გმირობისთვის აღაფროგანებდა მებრძოლებს. სწორედ ამაზე მეტყველებს 1945 წლის გაზაფხულის პირველი თვის დღათორი დღეული, ბერლინის მისადგომებიდან სპარტაკ ბაღაშვილის სახელზე გამოგზავნილი ბარათი:

„მშო სპარტაკ! ბერლინის მისადგომებთან ერთ-ერთი დაბა გავათავისუფლეთ. დაბაში ვეებრთელა ერთსართულიანი შენობა იდგა, რომელშიც ღამით გაეჩერდით. როცა სინათლე ავანათო, ვნახეთ კინოფირებით სასუქ დიდი ფუთები. ჩვენმა ბოქებმა ხელდახელ გახრიკეს ფუთები და თვალთვება დაუწყეს კინოფირებს. უცერად ერმაბა ქართველმა, რომელსაც ბოხო გოგიას ვეძახებოთ, იმხელა იყერა, რომ გვეგონა თავს დაეცხენენ. თურმე ნო იტყვი, „არსენას! ფირები აღმოუჩენია. აღტაცებული ბიჭები ატევენდენ ფირებს და ისე იხუტებდენ გულში... ბედნიერი ხარ ძმაო, რომ ომის დროსაც „არსენა“ ხარ და გვერდში ვეცდებარა“. წირელი ხელს აწერდა მესანერე ინჟინერი აპოლონ ქემოკლიძე.

მოკლედ შევეცებით მსახიობის მიერ არსე-

კინოფილმი „ხევისბერი გიანა“
სპარტაკ ბაღაშვილი — ხევისბერი გიანა

ნას შემდეგ განსახიერებულ როლებს. გაევისწინეთ თუდც სამაშელო ომის წინა წლებში გადადებული ფილმი „ქავანა“ (რეჟისორი კ. ბინაშვილი), სადაც ბაღაშვილმა ხალხისათა წარმობადგენლის ძია ვანის სახე შექმნა. მათუბრელი ვერასოდეს დაიწვივებს სცენას, სადაც იგი ბავშვებს გლობუსზე ამეცადენებს, ან როცა კიკოლას დაატკმერების ამბოს:

კინოფილმი „ქავანა“
ლელია ბაშიძე — კატო
სპარტაკ ბაღაშვილი — ძია ვანო

„რუდალ რვეენ ჩენი ზარები, ცუდად... ან, როცა დამეჩვენებო ქაჯანას დასიქების, შემდეგ მიმოირედაც გაჩემუმი და მისი ხედვა ბაბალეზე, ამ გაიძვირდა და ცრუმორწმუნე დედაბურზე შეჩერებდა. მასიბით არ წარმოსთქვამს არც ერთ სიტყვას, არც ერთ ბგერას, მაგრამ მათუბრელი გრძნობს, რომ ძია ვანომ ყველაფერი იცის, რომ მისთვის ამ შემთხვევის მიზეზი სასტიკი ვასაგებია. მასიბით დიდი დამაჯერებლობითა და რეალისტურ ფერეში გვიხატავს ძია ვანოს — ხალხის მოსარჩელე და მომაგვე ადამიანის საინტერესო სახეს.

ფილმ „გიორგი საყაქიძეში“ ს. ბაღაშვილი საქარველის პატრიოტი მეფის ლუარსაბის როლს ასრულებდა. ტრაგიკული ბედის მეფე ისე კარგად განასახიერა, რომ მათუბრელი აღტაცებაში მოიყვანა. ფილმის რეჟისორმა მხეხილ ჭიაურელმა გვიხარა: „მე ისიც კი მქონდა განზრახული, რომ თვით გიორგი საყაქის როლი სპარტაკისათვის მიმეძლო, მაგრამ აღარ მეთუფლებოდა მეფე ლუარსაბის როლის შესრულებული, რომელიც ჩემს ჩანაფიქრს ასე მრავალფეროდან, ბუნებრივად და დამაჯერებლად მიიყვანდა მათუბრელის გულამდე“.

ხოლო თუ შევეცებით „პოეტის აკვანში“ მსახიობის მიერ შესრულებულ სამ, ერთმანეთისაგან განსხვავებულ როლს (ვაჟა-ფშაველელა, მეწისქვილე და გამზრდელი), მაშინ აშკარა ვაგდება მსახიობის უჩვეულო და მრავალმხრივი ნიჭი.

მსახიობმა ვაჟა-ფშაველას იმდენად დასამასობრებელი სახე შექმნა, რომ სახელმწიფო უნივერსიტეტის უბუცხასა თანამშრომელმა გიორგი ქართველიშვილმა (იგი პირად მეგობარი იყო ვაჟას!) ფილმის ნახვის შემდეგ თქვა: „როცა პირველად ვინახულე „პოეტის აკვანა“ და ის კადრი, სადაც ვაჟა ოქრის დაგანაზიდან მისვალდებო აკაკის, მსახიობმა ისე დამაჯერებლად წაიღო ხელი თუშური ქულის მოსახდლად, რომ აღტაცებისაგან სკადიდან წამოდგა და კინაღამ ვიყვირე, ვაჟა გიცოცხლებლა-მეთქი“.

ორიგინალურა მოხუცი მეწისქვილე — სიფოსის, მშრომელი გლეხობის სიბრძნის, სინდისისა და პატრიოტის სიბოძლო, აგრეთვე გაზრდელი — ეს სათნო და წმინდა ადამიანი, რომლის როლიც სპარტაკ ბაღაშვილმა განსაკუბრებელი წარმატებით შესარულა.

ამ ფილმის შემდეგ მსახიობი კარგა ხანს აღარ გამოჩენილა ეკრანზე. მაგრამ ქართველ მათუბრელს სჯეროდა, რომ ჩენი ეკრანის სიამავე კვლავ დაბურუნდებოდა საყვარელ საქმეს და არც შეეცდოდა. ათი წლის შემდეგ მსახიობი კვლავ ვიხილეთ კინოსურათ „თეთრი ქარავანში“. ყველაათვის მონატრებული მსახიობი ამ ფილმში მწყვეტ მარტიას როლს ასრულებდა.

ფილმის გამოსვლის დღეებში სამართლიანად აღნიშნავდენ ჩენი ვახუბები, რომ თვითონაც შემოქმედებას მოწყურებულმა მსახიობმა, ჩვეული სწორფულით, გულგანსილობითა და ვეგაცეობით დაჯილდოვება ახალი გმი-

რი, უბრალო ქართველი მწყემსი, ალალი, მამაცი და დაუზარელი. სპარტაკ ბალაშვილის ყოველი მოძრაობა, ყოველი სიტყვა და გამოხედვა მდიდარია აქტიურული და ადამიანური სიმართლით. იგი არასოდეს არ არის გამოთიშული საერთო მოქმედებიდან. ყოველ ამბავში მონაწილეობს საქმით, ღიმილით თუ გუბნივსურით. ნახეთ ფილმს და შეუძლებელია დაგვიწყვილოთ ამ მოსახერხებელი ვაჟაკის იერი, მაღლიანი, გულში ჩაწყვდილი ხმა, მისი თვალები, უთქმელსაც რომ ამბობენ. ჩვენმა არსებამ კიდევ ერთი ბრწყინვალე სახე შექმნა თანამედროვეობის თემატიკაზე შექმნილ კინო-ფილმში.

სპარტაკ ბალაშვილი, ეს ჩვენი ეკრანის დაუბერებელი არსება, მაყურებელმა იხილა აგრეთვე ალ. ყაზბეგის „ხევისებერი გოგას“ მიხედვით დადგმულ ფილმში.

სპარტაკ ბალაშვილი-ხევისებერი ნამდვილი მისი არაფიქია, მის გულში მძვლვარად გიჟი-ხევის საშობლოს სიყვარული და იგი ამ უწმინდეს გრძნობას ყველაფერზე წინ აყენებს. სიტყვებს ისე მგზნებრად წარმოთქვამს, რომ მაყურებელს ჟრუტყლის მოუგვრელად მისი

მოსმენა არ შეუძლია. საერთოდ მსახიობის მეტყველება უშუალო და ბუნებრივია, მისი თამაში, მოძრაობა, მიმიკა, უაღრესად დამაჯერებელი და თავისუფალია. ამ შესანიშნავი მსახიობისათვის უცხოა ყოველგვარი თეატრალობა, ძალდატანება, მანერულობა.

გაეცნისთოთ თუნდაც სამსჯავროს ეპიზოდს „გამართლეთ თავი, თუ შეგიძლია, თქვი, თუ სათქმელი რაიმე გაქვს. მტრის ჯარში საიდან გაჩნდი?“ — კვითხება მოლატად მიჩნულ გუგუსა და ამ უაღრესად დაძაბულ წუთებში იგი ისეთი დინჯია, როგორც უნდა იყოს ჭკვიანი და დარბაისელი ხევისებერი. მრისხანებისა და გულისწყრომის რამდენი ცეცხლია მის სიტყვებში, ირისკი რომ ეუბნება: „მამ აგრე გაიგონე ჩემი დარიგება? წყულოძმე იყავ, ყველასაგან მოძულეული, დედ-მამის საფლავიდან ამომედებო!“ მაგრამ სპარტაკ ბალაშვილის გმირი აღვზნებულია თუ დამწვიდებული, არასოდეს კარგავს ზომიერების გრძნობას.

ხევისებრის როლი სპარტაკ ბალაშვილის შემოქმედებით ბიოგრაფიამ ახალი გამარჯვებაა. ამ როლით კიდევ ერთხელ გაამართლა ხალხის სიყვარული და დაგვიტყვიყა, რომ

მისი გამარჯვების მიზეზი მარტო ვაჟაკური ვარგებობა და ომასიანობა კი არ არის, არამედ დიდი ოსტატობა და დიდი შინაგანი სიძაბო, რომელიც უაღრესად ადამიანურს ხდის მსახიობის მიერ გამოყვეთილ სახეს.

„ხევისებერი გოგას“ შემდეგ სპარტაკ ბალაშვილმა მონაწილეობა მიიღო კიევის ა. დოგენის სახელობის კინოსტუდიის ფილმში „დავიწყებულ წინაპართა ანრდილება“, რომელიც კიციბინსკის საიუბილეო დღეებში მისივე მოთხრობის მიხედვით გადაიღეს.

სპარტაკ ბალაშვილი მონაწილეობს კიდევ ორ ახალ ფილმში: ვაჟა-ფშაველას ნაწარმოებების მოტივებზე აგებულ სურათში (რეჟისორი თენგიზ აბულაძე), მსახიობი მინდიას როლს ასრულებს, ხოლო ფილმში „ციცქრის ზარები“, რომელიც ყარაამან მგვლაძემ დადგა, იგი ჯანუქვას ანასიერებს.

ამ ახალ ფილმებზეც ჩვეული ოსტატობითა და მომხიბვლელით წარმოყვადდება ქართული ეკრანის არსება, ჩვენი დროის ერთ-ერთი საუკეთესო და ორიგინალური მსახიობი სპარტაკ ბალაშვილი.

მეირი ნალდაშვილი

ბაღის წლებში... მომავალ თაობებს ასცდათ რატაცლება აკაკი ზორაგას ოტელოთი და დიდი ხელწვლით, აკაკი ვასაძის იაკოთი და შუსიკით, ვერისკოს ეუხენათი და ივლითით, ვასო გოთიაშვილის რჩარდითა და ლუარსაბით, სესილია თაყაიშვილის ელისაბედითა და ბებია ოლღათი, ადრე წასული გიორგი შავგულიძის ხარითონითა და კეისარით...

..ს ვინც ნაწერს არ ენდობა, — დახედავს ფოტოს და ამოიცინობს შემოქმედის ტალანტს.

გაივლის წლები. შეიღოთა — შეიღებინი ნახავენ კიდევ ერთ პორტრეტს, რომელიც ისევ ცოცხლად ამატყველებს ჩვენი თეატრის დიდ მსახიობს.

...დი, მაღალ, ცხენისფეხებიან საგარბელში ზის ტირანი. ფეხებს მიწას ვერ აწვდნენ და მცირე, მცირე საგარბელი შეკრულებიან. მარცხენა ხელში მაგრად ჩაბღღუჯავს მონარქის კვერთხი, მარჯვენათი, რაკი ითას ვერ იმაგრებს, საგარბელს დაყრდნობია. თავზე, როგორც თეიმარქეია პოეტს, ოქროს დაფისფოთლებიანი გვირგვინი შემოუკრავს და დამციწიანი ღიმილით იმზირება. მისი ტექვდა, გამონხეტილი ტუჩი დატუქვას ვაგუწყებს, თვალბერი კლმობირებს, რომლისაც თერთნერ არ სჯერა. ეჭი გვიყვ-

რობს — ნუთუ ეს კაცი შოშაგერის სამყაროს, რა იესან ირგვლივმოფეხმა თუ რა უსუსურია იგი, რომ სიის ერთი შემობრება ქარიშხალად ეჩვენება, ბუჟის გაფრენა — ღვთის რისხვად.

რამდენი რამ შეიძლება ერთად ამოკითხოთ ამ პორტრეტში, რომელზეც გამოსახულია აკაკი ვასაძე ნერონის როლში, ფოტოაპარატით წამის მგაივლ ნაწილი დატურლი და დაბეჭდილი.

ხან გეონითა თითქოს ახლახანს წაუკითხა მან ირგვლივ მყოფთ

აკაკი ვასაძე — ნერონი

პორტრეტი, სხვა, უპირები...

თავისი ახალი ლექსი, მისჩერებია მსმენელს და ელის განაჩენს, თანაც გრძნობთ. მის იგი ტკვება ამ განაჩენის წინასწარი ცოდნით: ხობტა, სხვა და დასცდება მსმენელს!

ხან წარმოიდგენთ, რომ ახლახანს მოასწენეს მტრის თავდასხმის ამბავი. მის სახეზე კვითხელობის მაცნესაივის გამახადებულ ტექსტს: თავები დაიხოციეთ და სიციცხლე შეურანჩუნეთ მას — ყოვლისშემძლეხა და უდიდესს!

დასცქერი ამ პორტრეტს და ფიქრობ: ეს სხვა ენაბილწმა ამცნო ბოროტ ნერონს რომელიც თავებელი, ურჩი მონის წინააღმდეგობა. მან კი ისე უბრალოდ ბრძანა: სიკვდილი ურჩსო, რომ თან აგრძნობია — ნულარ შემაწუხებთ ასეთი წერილმანითო.

დასცქერი პორტრეტს და გგონია ენებადუოკებელი მისჩერებია ის მის საყვარელ პოეტსა, ბიურსხა თხოვს, თვალბერი კი დასციბის, — ჩემი კვირბი ხარ, ჟინს მივიკლავ და...

შემოქმედებითი მოღვაწეობის ერთელი გზის გავლის შემდეგ შეუდგა სსრ კავშირის სახალხო არტისტი, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი აკაკი ვასაძე ნერონის სცენურ სახის მხატვრულ ხორც-შესხმას. იგი რადიკალურად განსხვავებული სცენური სახეა აკაკი ვასაძის მდიდარ და მრავალფეროვან შემოქმედებაში, ოღონდ თვალი შეასწარ და სამუდამოდ გრძნება ცნობიერებაში, როგორც დიდი ფსიქოლოგიური შინაარსის

ფერწერული პორტრეტი, მკაფიოდ ჩამოყალიბებული ტიპაჟი, ანატომიურად დაზუსტებული, დახვეწილი და პლასტიკურად გამოთქმული სახე.

აკაკი ვასაძის ნერონს იმდენად ბევრი საინტერესო დეტალი გააჩნია, რომ ერთხელ და ორჯერ ნახვით მაყურებელი ვერ ასწრებს მათ სრულყოფილად აღქმას, დამახსოვრებას, ჩამოეთვისს და შეფასებას. ნერონი ვასაძის შესრულებით უბრალოდ ისტორიული

პიროვნება კი არ არის, არამედ იმდენად ნათლად წარმოსახული ხასიათია, გამართლებული და დამაჯერებელი, რომ პირობითობის შეგრძნება კრება და მის მიერ შექმნილი ატმოსფეროს აქტიურ მონაწილედ იქცევი. ამასთან მსახიობი ხელს გიყვებს გააანალოზო ნერონის ირგვლივ მყოფ ადამიანთა ბუდი, ფიქრებით გადახვიდე აწყოლან წარსულში, ალო აულო იმ დროის იდეალების სფეროს, ადამიანთა ტრაგიზმს.

მსახიობმა ნერონის ტირანული იერსახის გამოსავეთად სისხლისფერი კოსტიუმი შეარჩია. ამ ცეცხლის ენებებით მოლაპაჟე სამოსელში თითქმის ცურავს მონარქის ბივიერი სხული, რაც კიდევ უფრო ხაზს უსვამს ნერონის ხასიათს. მდიდარ ფსიქოლოგიურ განცდებს უძლეველად გამოხატავს ფინალური სცენა. გარდენილი ფეფუნებისა და თვალისმოჭრული ბრწყინვალეების მიუხედავად ვასაძის ნერონი გრძნობს, რომ იგი შინაგანად დაქვეითებული მონარქია. მკაფიო შტრიხებით უსუსურ არსებად გარდაისახება მაყურებლის თვალში ეს ყოველისშემძლე სისხლისმსული და აი, აქ ნათვლს ჰქვინს თავის ბუნებას. აკაკი ვასაძეს დიდ მხატვრულ სიმალღზე აყვავს თანაგრძნობას მოწყურებული ტირანის უშუალო განცდა. ნერონმა უკვე კარგად შეიწინა მის გარშემო შემოკრებილ ცბიერ კარისკაცთა ფასი და თავისი თავის მიმართ მკაცრი განაჩენი გამოაქვს — თვითმკვლელობა. ეს სურვილი სიმბოლურად გამოხატავს ლობიერების წინაშე ნერონის სრულ კაბიტუაციას. აქ ვასაძის ნერონი უღაბნოში ეულად დარწმუნლ ტანჯულ მგზავის გავს, რომელსაც მარტობა სულს ხდის. ადამიანური უფლებების შემგინებელი ტირანი მსჯელობს მლიქვნელი საკრებულის მიმართ და ვერ უპატიეობა თავისი თავისთვის, რომ დროზე ბოლო არ მოულო იმ მკვლელებს, ახლა რომ მისკენ მიუმართავ მახვილი. განციხების წუთების მოახლოებისას ვასაძის ნერონი ორკაპით დაჭერილ მოსავსავე გველსა ჰკავს. მსახიობის სრულყოფილი ტემპიკა, ტემპერამენტი, გასაოცარი ენერჯია, პლასტიკა და ფერების სიუხვე მოსრანს ყოველ მოძრაობაში: პირში ჩაჩრილი თითების მოძრაობა, სწრაფი სუნთქვა, ყელის ძარღვთა ნერვიული ფეთქება, ტოგის შემოტმასუნა და განწირული კრუტენი — ყველაფერი გმირის სულში წვდომის მავალითს იძლევა.

აკაკი ვასაძის ნერონთან შესვედრის შემდეგ კვლავ რწმუნდებით, რომ მაღალ სცენურ კულტურასთან და დიდ ტექნიკასთან ერთად მას შემორჩა უშრეტი ენერჯია, ტემპერამენტი, ფერთა სიუხვე, სიცხვიველ. წულოა სიმრავლე ვერ გააფერმკრიალა მისი შემოქმედება.

კირა ავაშიძე

საკუთა კავშირის სახალხო არტისტი აკაკი ვასაძე ნერონის როლში

ისი სცენური ბიოგრაფია ჩვეულებრივია. დაიწყო ისე, როგორც ბევრმა სხვამ მანამდე და მას შემდეგაც. სცენაზე, თეატრზე, მსახიობობაზე ბავშვობიდანვე ოცნებობდა. სასკოლო სპექტაკლების მუდმივი მონაწილე ცერიალა გოგონა ყველას ხიბლავდა შესანიშნავი გარეგნობით და სცენური მონაცემებით. მის მიერ წაკითხული ლექსი საერთო მოწონებას იმსახურებდა. მეტი წულუკიძეს მხატვრულ კითხვასთან ერთად ეზებებოდა ცეკვა, სიმღერა, დაკვრა, მაგრამ ოცნებებში მაინც მსახიობობა ეხატებოდა.

ქართულ მხატვრულ კინემატოგრაფიაში ტრადიციად დამკვიდრდა: მთავარი როლებში შემსრულებლები ძირითადად თეატრის მსახიობები არიან, ქართული კინოს თითქმის ყველა მიღწევა მათ სახელთანაა დაკავშირებული. ერთი შეხედვით შეიძლება ვინმეს შემთხვევითად ეჩვენოს, მაგრამ ეს სრულიად კანონზომიერი მოვლენაა. ჯერ კიდევ ქართული კინოს გარიჟრაჟზე, როდესაც ქართველი რეჟისორები პირველ ნაბიჯებს დგამდნენ და ძალზე სცდიდნენ კინორეჟისურაში, მთავარი როლებში შემსრულებლად იწვევდნენ თეატრის მსახიობებს. თეატრის მსახიობებისაგან ბევრი კინოში ისე დამკვიდრდა, კინოს საქციფოცა ისე ახლოს მივიდა მის მსახიობურ ბუნებასთან, რომ ეკრანი არჩია თეატრის სცენას. ასე იყო არა მარტო კინოს განვითარების პირველ ეტაპზე, არამედ ასეა ახლაც. კინომსახიობის შემოქმედებას საფუძვლად დრამატული მსახიობის შემოქმედება დაედო, რადგან დრამატულმა მსახიობმა კინოში მიიტანა თეატრში მიღებული გამოცდილება და ხელი შეუწყო

ლილი ეკრანის გზაჯი

ლამარა ელიოზიშვილი

ქართულ კინოში რეალისტური პრინციპების დამკვიდრებას, კეთილისმყოფელი გავლენა მოახდინა კინოში სხვა გზით, არა თეატრის გზით მოსულ მსახიობთა შემოქმედებაზე. მეტი წულუკიძისთვისაც აუცილებელი გახდა კინოში მოსვლამდე გაეფიქროს ის გზა, რაც ბევრმა, დღეს ცნობილმა თეატრალმა, კინოვარსკვლავმა გაიარა. მეტი წულუკიძისთვის, ისევე როგორც ბევრი სხვისთვის, თეატრი მისი

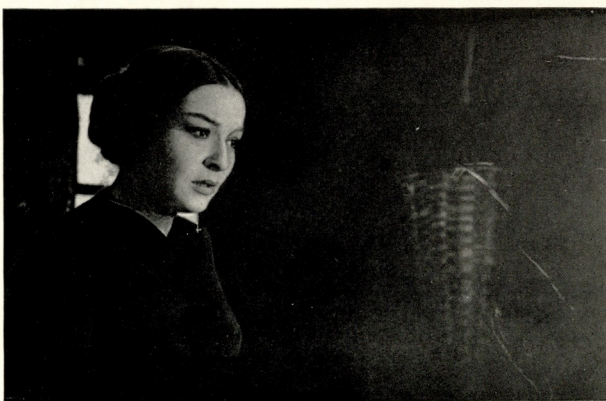
მსახიობური კარიერის მხოლოდ პირველი საფეხური იყო.

მეტი წულუკიძეს პირველი წარმატებები მსახიობურ სარბიელზე სიხუმის თეატრში მუშაობის წლებში ხვდა. ამ თეატრის მაშინდელი სამხატვრო ხელმძღვანელი რეჟისორი გ. შურელი დიდი გულსყურით ეკიდებოდა დამწყებ მსახიობს. მისი უშუალო ხელმძღვანელობით შეასრულა მეტი წამყვანი როლები მთელ რიგ სპექტაკლებში: „პირველი სიყვარული“, „სურამის ციხე“, „რევოლუორი... პირველმა ნაბიჯებმა ფრთები შეასხეს ქალიშვილს და უფრო მეტად დააფიქრეს საკუთარ ბედზე, მომავალზე. უთუოდ ბავშვობის დროინდელმა მხიბვლელმა სიმღერისა და ცეკვისადმი დაძლია, რადგან მან კარგა ხანი ბათუმის სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლში გაატარა და ბედი ხელოქმედების რთულ ამ სახეობაზეც სცადა.

როგორც გვხვდავთ, საკმაო ხანა განვლო, სანამ მეტი წულუკიძეს კინოში მიიწვევდნენ. ბოლოს დადგა ნანატრი დღეც — 1954 წელს რეჟისორმა შოთა მანაგაძემ გადაიღო იგი ფილმში „ქართული ბალეტის ოსტატები“ სეფე ქალის ეპიზოდურ როლში. ეს პირველი მიწვევა ბედნიერი აღმოჩნდა — ამის შემდეგ მას განუწყვეტელი იწვევენ სხვა რეჟისორებიც; მაგრამ ჯერჯერობით ისევ ეპიზოდურ როლებში. ეს ფილმებია: „ეთერის სიმღერა“, „მე ვიტყვი სიმართლეს“, „ფატმა“, „სხვისი შვილები“, „დღე უკანასკნელი, დღე პირველი“, „ჭიაკოცონა“, „აბესალომ და ეთერი“, „პაპა გიგია“, „ცეცხლი და სიყვარული“.

მეტი წულუკიძე ყველა მიწვევას სიხარულით

კადრი ფილმიდან „შეხვედრა წარსულთან“

იღებდა, ბატარა იქნებოდა თუ დიდი შეთავაზებული როლი, ყველა სახეზე მონდომებით, დიდი სერიოზულობით და გულსყურით მუშაობდა. ამიტომ იყო, რომ ამ მოსაზრადებულ პერიოდს მის შემოქმედებაში უკვალოდ არ ჩაწვლია, თვითებულმა როლმა ხელი შეუწყო მის მიწვევებს. და, აი, თითქოს ყველა სიძნელე დაძლეულია, ყველაფერი გაკეთებულია იმისთვის, რომ მიიღოს პირველი დიდი, მთავარი როლი და ამასთან მიიღოს მაცურებლის ადიარება, სიყვარული. ეს კი ნამდვილი მსახიობური ნიჭით დაჯილდოებულია ხვედრია. სიტყვა მომავალს ეკუთვნოდა.

გამოჩენილი კინორეჟისორი სიკო დოლიძე ქართული მხატვრული პროზის საუკეთესო ნიმუშის — ვენატე ნინოშვილის მოთხრობა „პალიასტომის ტბის“ მიხედვით ფილმს დგამდა. გურიელის ასული — ქეთევანის როლი შესთავაზა მეგი წულუკიძეს. მიწვევა შემთხვევითი არ იყო. გამოცდილმა რეჟისორმა მსახიობში გარეგნულ მონაცემებთან ერთად დანახა თავადის ქალის როლისთვის აუცილებელი თვისებები: თავდაჭერილობა, ქედმაღლობა, სიამაყე. მეგი წულუკიძის მიერ განსახიერებული გურიელის ასული გარეგნულად მშვიდი და აუღელვებელია, მაგრამ საკმარისია თვალის მივადევნოთ მისი განწყობილებების ცვალებადობას, რომ ჩვენს წინაშე წარმოსდგება დაძლიერი, დაბნეული, საკუთარ კეთილდღეობაზე დაუსრულებელი ზრუნვით მოქანცული არისტოკრატი ქალი, მუდამ იმის შიშით შეპყრობილი, რომ ჩატარა მოეღება ბოლო მის ბატონობას... ფირალ დარჩასთან შეხვედრის სცე-

ნებში კი სულ სხვა სახით გვევლინება. აქ კერანიდან იყურება ახალგაზრდა ვაჟაკის გაბედულებით, სიამაყით მოხიზლული ქალი. გურიელის ასულის ამ რთული ხასიათის გადმოცემა ადვილი როდი იყო. მსახიობს მეტად რთულ სიტუაციაში უზღებოდა სახის გამოკვეთა და მის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ ამ პირველ დიდ გამოცდას გაუძლო, წარმატებაც მოიპოვა და როდესაც გაზეთებში გამოჩნდა რეცენზიები ფილმზე, რომლებიც ერთმანდალი არებდნენ მეგი წულუკიძის წარმატებას გურიელის ქალის როლში, მსახიობმა შეგებით ამოისუნთქა. კინომაყურებელს მოეწონა იგი. მიიღო.

გაგიდა ხანი, მსახიობი ბევრს ფიქრობდა ზრდაზე, ოსტატობის სრულყოფაზე. ელოდა ახალ სამუშაოს, სწყუროდა ძალების კვლავ გამოცდა. და აი, ახალი ფილმი, ახალი მიწვევა, ახალი როლი.

მეგი წულუკიძე როდესაც როლს იღებს, თავდაპირველად ფიქრობს, ბევრს ფიქრობს. როგორც თვითონ ამბობს, ეჩვევა ახალ სახეს. გმირის ბიოგრაფიას საკუთარ ბიოგრაფიად, გმირის ბედს საკუთარ ბედად მიიჩნევს. გაორებული ცხოვრებით იწყებს ცხოვრებას. გმირის თვალთ უყურებს პირად ამბებს, მისი თვალთ აფასებს მოვლენებს და როდესაც იგრძნობს, რომ უკვე საკმაოდ შეეწვია წარმოსახავი გმირის ცხოვრებას, მაშინ იწყება ნამდვილი მუშაობა ფილმზე, სახის დახვეწაზე უკვე რეჟისორთან ერთად.

თუ „პალიასტომი“ მეგისათვის ძალების დიდი გამოცდა იყო, ახალმა როლმა — დარინემ ს. დოლიძის ფილმში „შხვედრა წარსულთან“ — ტემპარატი შემოქმედებითი სიხარული და კმაყოფილება მოუტანა მას. ახლაც რომ შევიტხოთ მეგის, დაფიქრებლად გიპასუხებთ: დარინე მისთვის ყველაზე საყვარელი

რელი როლია. და დასძინეს: გადაღებები რომ დამოწარდა, რამდენიმე თვე ვერ გამოვიდოი როლიდან. თითქოს თან მსდგებდა ახლანდეს განცდილი უიღბლო ქალის ცხოვრება, მისი ტრაგიკული ბედი. ეს კი ხშირად არ ხდებდა მსახიობის ცხოვრებაში. როგორც ცხადი გახდა, რომ მეფე წოდებული დრამატული მსახიობა, მოქმენი გახვდით მსახიობის შემოქმედებითი ზრდისა. ამ ფილმში მსახიობი „პალიასტი-მისაგან“ სრულიად განსაკუთრებულ ვითარებაში მოხვდა. მის წინაშე გადაიწოლა ახალი პერსპექტივები, ახალი შესაძლებლობები, ახალი საშუალებები. თუ პირველ შემთხვევაში მსახიობმა წარმოსახა ცხოვრებისგან განეზივრული კლასის ამაგად კი გადაგვარების გზაზე დამფარო კლასის ტიპური წარმომადგენელი, ახლა სულ სხვა ამოცანა იდგა მის წინაშე. დარჩენის ბედი ძირფლად განსხვავდება გეროილის ასულის ბედისაგან. იბოლი დარჩენ ცხოვრების ბედუკუდმართობამ, სისასტიკემ და დანებლობამ ალმასხანის ბრჭყალებში მოაქცია, დააკარგინა საკუთარი სახე, აქცია ალმასხანის მოსამსახურედ და ხასა. შეურაცხყოფილი და დამცირებული დარჩენი-მეფე წოდებული, უსხარტული სიცოცხლის მიუხედავად, მაინც არ კარგავს ადამიანურ გრძობებს, სულიერ სიბიბის და მას თავის მხრე უნაწილებს სხვებს. განსაკუთრებით იმათ, ვინც ამას საჭიროებს: ლოგინს მიჯაჭვულ პელაგისა (ალმასხანის მესამე ცოლს), თანავრძობის ნიბოსა და გიორგის სიყვარულს. ალმასხანს მასში დამოიჩრია მხოლოდ ქალი, მისი სული კი შეუდღალავი დარჩა. ფილმში დრამატული სიღრმით გამოიჩრევა პელაგისა წინაშე დარჩენს ალსარების ეპიზოდი და ფინალური სცენა — დარჩენს სიკვდილი.

ფილმში ძირითად ნაწიენება სამი ქალის ცხოვრება, მათი ბედი: პელაგია, ნიბონ და დარჩენ. სამივეს ბედი დაკავშირებულია სოფ-

ლის გაიძვერა კულაკის — ალმასხანის ცხოვრებასთან. ალმასხანი ვერ მიჰყვება ახალ ცხოვრებას, სურს შეაჩეროს მისი სვლა, ყველაფერი მას ემორჩილებოდეს, ყველაფერი მისი სურვილით კეთდებოდეს. ამას ნაწილობრივ აღწევს კიდევ. თავისი მიზნების განხორციელება შესწირა იბოლი ნიბონ ბედენერება, მან მიიყვანა დაღუპვამდე დარჩენ, რომელიც თავისებური მხეცური ჭინით უკვარდა კიდევ. ალმასხანს უნდა მოიხვეჭოს კეთილი ადამიანის სახელი, მაგრამ ამას ვერ ახერხებს და რჩება ვერც და ბოროტ კაცად. ამავე დროს იგი ძლიერი პირიენება. სწორედ ამის წყალობით დაიმორჩილა დარჩენ. და თუ ნიბონ და სხვათა სახით სოფელში გაიზარდა „ალმასხანების“ წინააღმდეგ ბრძობით ძალა, რომელიც იმარჯვებს ბნელეთის მოციქულებზე და მომავალ ბედენერებას აშენებს, დარჩენ პირიენება, უმოქმედი რჩება, მას არ შესწევს უნარი იბრძოდეს. იგი შიშით შესცქერის ალმასხანს და ცდილობს უსიტყვოდ აუსრულოს ყოველგვარი სურვილი. ფილმში არის მომენტები, თუ ეს მხოლოდ მაყურებლის მხრიათა, თითქოს სადაც ქვეშეცნეულად დარჩენს ურნდება სურვილი თავის ცხოვრებაში რაღაც შეცვალოს. მაგრამ იმდენად ძლიერია ის, რამაც დაიმორჩილა სუსტი, უპატრონი ქალი, რომ მასთან უნდა იღუპება კიდევ ისე, რომ ხმამაღლა პროტესტს ვერც კი აცხადებს. კვდება ისე, რომ გაბოროტება, სიძულვილი მისთვის უტყობა, თვით ალმასხანის მიმართაც კი. მისი უკანასკნელი სიტყვები: „რისთვის, რისთვის“ ნათლს ჰქვენს მის კეთილშობილ ბუნებას, კვდება ისე, რომ არ იცის, რატომ გასწირა ბედი, ან ალმასხანსა რატომ გაიშეცა ეს.

ცალკე გამოყოფთ ფილმიდან ალსარებისა და სიკვდილის სცენებს, რომლებზეც სრულყოფილად გამოვილიდა მეფე წოდულის დრამა-

ტული ნიბონ და არტისტისებში. პირველ შემთხვევაში დარჩენილი ქალის — ალმასხანის ცოლის წინაშე უხეზად შეურაცხყოფილი და გათვლილი დარჩენ დაეცა მუხლებზე პელაგისა წინ, აბრუნდა და თავის უბედურებას შეგადაღადა. მართლაც ძლიერია შთაბეჭდილება, რასაც ეს სცენა სტოვებს მაყურებელზე. დამბლადაცემული პელაგისა წინაშე დამოქალი ახლავსარდა ქალი თითქოს იბნინებს და ნანაშაულს... მაგრამ რაშია მისი დანაშაული? — ამას ნათლად გვახრბობინებენ ვ. ანჯაფარიძე — პელაგისა მტყვეული თავიენდა და მიუსუტებელი ხელი, რომელსაც მტრად დარჩენს გადაღუსება თარვს იბის ნიბონად, რომ ეს მის ყველაფერი და იცის — ორივე ალმასხანის მსხვერპლია.

მაგრამ დარჩენ ქალია, რომელსაც ცხოვრებაში სიხარული არ უნახავს, ალმასხანის სახლის გარეთ არც გაუხედავია.

მასწენდება ეპიზოდი — ალმასხანი და დარჩენ ბაზრობაზე. ძუნწი კულაკი თითქოს თავისი ცოდვისა მისხანინებლად დარჩენსთვის საჩურველი ყიდულობს. რა ქალური სიკვლეულით გაივლდება ღიბილი დარჩენს ღამას ხახეზე, თითქოს გონებაში დაიბნაბა თავისი თავი ახალ კამათს და კმაყოფილებით გაუიბიბა. დარჩენ ხომ ქალია და თანაც ღამასი, ახლავსარდა. მაგრამ ეს მხოლოდ წამით არა, ამაზე ოდენად დარჩენს არ შეუძლია, მან არც იცის, როგორ შეიძლება სხვანაირად ცხოვრება. ყოველივე ეს მტყვევლად ისახება მეფე წოდულის სახეზე.

მსახიობმა ამ როლში იბოვა თავისი თავი. ასეთ როლებზე, ძლიერ დრამატულ როლებზე ოცნებობდა იმ დღიდან, რაც სცენას გავიწინა და უფრო მტკლად მას შეეძინა, რაც კარანზე პირველად გამოვიდა. ამ როლში გამოვილიდა ის მსახიობური შესაძლებლობები, რაც თავიენდაც იყო მის ბუნებაში და მხოლოდ შესაფერ მომენტს ვლიდა, რომ წარმატებით შესრულებულ სახედ ჩამოყალიბებულიყო.

რაც შეეხება დარჩენს სიკვდილის სცენას, ეს არის რეცისორულად კარგად მოფიქრებული და მსახიობურად ისტატურად განხორციელებული სცენა. მსახიობი დიღხანს ფიქრობდა თუ როგორ უნდა გადაეწყვიტა იგი, როგორ მომკვდარიყო დარჩენ და დიდი ხნის განსჯის, გიბირი ქალის ბედის ღრმა გაანალიზების შედეგად მივიდა ასეთ შედეგთან. როგორც კვარანზე ვიხიბეთ. იცნება ძლიერი, ამაღლვებული და შთამბეჭდავი გამოვიდა. სწორედ ასეთი ჩუბი, უხმარული და უფერული ცხოვრება ჰქონდა დარჩენს და ასევე წავიდა იგი ცხოვრებიდან — უბრეტენშიოდ, გაოცნებული. მან ისიც ვერ გაიგო, არისისი? შემსწარავი სურათია: აღმოღებული სახლი, რომელშიც იწვის ლოგინს მიჯაჭვული ავადმყოფი პელაგია, იქვე სახლის ცუბირი მდგარ სარდაფში კი სიცოცხლეს ვსალმება ახლავსარდა ქალი. ასეთია ბედი ფილმის ორი გიბირისა — ორი უიღბლო ქალისა.

მეფე წოდულის დიდი სიხარული და აღმაფრენა მოუტანა ამ სურათში ვერეო ანჯაფარიძისთან და სერგო ზაქარაიძისთან შემოქ-

კადრი ფილმიდან „პალიასტიმ“

მედებითა თანამშრომლობამ. მათმა მონაწილეობამ ფილმში სულ სხვა ელფერი მისცა მთელი გადამღები ჯგუფის მუშაობას და, ცხადია, დარინეს როლის შესრულებელსაც. მეგი ივინებს ფინალური სცენის გადაღებას: საპატიმროდან დაბრუნებული ალმასხანი სახლს ცეცხლს წაუვიდებს, თვითონ ქერდულად შეიპარება სარდაფში და მიწაში ჩავლულ ოქროებს სიხრის, უნდა გაიკაფოს ოქრო და დარინეც წაიყვანოს თან, მოულოდნელად სარდაფში დარინე შემოდის. ალმასხანი გაოგნებულია. მეგი ივინებს: ს. ზაქარაძე იმ მომენტში იმდენად იყო შეპყრობილი ბოროტი განზრახვით, თვალეში ისეთი მაგიური ცეცხლი უკრთოდა, რომ უნებურად მწუსხავდა და მიმოირჩილებდაო. შეუძლებელია ასეთ დიდ ოსტატთან ითამაშო და აუღლებეული დარჩე.

შესაძლოა, აღსარების ან ფინალური სცენები, ფილმის კიდევ ბევრი სხვა ძლიერი მომენტი ნაკლებ დამაჯერებელი, ნაკლებ ამალღვევითი და შთამბეჭდავი გამოსულიყო, მსახიობს თამაშის დროს განუწყვეტლევ რომ არ ეგრძნო ვერცო ანჯაფარიძის თვალების შეწყველი ძალა და სერგო ზაქარაიძის ნიჭის გამოსხივება.

დარინეს როლის შესრულებისათვის გასული წლის გაზაფხულზე თბილისში გამართულ კურაინის და ამიერკავკასიის ფილმების ფესტივალზე მეგი წულუკიძის მიერჩეა ეურნალ „საბჭოთა ხელოვნების“ პირზე.

მეგი წულუკიძისთვის ასეთივე შემოქმედებითი გავვეითოდა იქცა სსრკ სახალხო არტისტისთვის თაყაიშობის პარტიზონობა ფილმში „ქალქი ადრე იღვიძებს“. დიდი ინტერესით აღდგენება თვალყურს გამოჩენილი მსახიობის მზადებასაც კი ყოველი ეპროდის გასათამაშებლად. მეგი ისვენებს, მისი მავალით აღგავფრთხიანება ფილმის ყველა მონაწილეს. მამინაც კი ვესწრებოდი გადაღებებს, როცა არ ემონაწილეობდი, მხოლოდ იმისთვის, რომ ერთხელ კიდევ მენახა მისი ოსტატობა და მესწავლა რამე.

მედვას როლი მევისთვის ახალი და საინტერესო იყო. მას ხომ აქამდე არ ეთამაშა თანამედროვე ქალი. როგორც თვითონ აღნიშნავს, ეს კი მეტად რთულია. დარინეს როლის წარმატებით შესრულების შემდეგ ინტერესი მეგი წულუკიძის შემოქმედებისადმი მაყურებლებში გაიზარდა და როდესაც გამოცხადდა ანონის მომავალი ფილმისა, რომელშიც მეგი წულუკიძის მთავარი როლი უნდა შეესრულებინა, ყველა ელოდა, მსახიობი რა ახალს გამოიჩინებდა სახის დასახატად, როგორ განასხევა მას უკვე ნათამაშევიდან.

მსახიობმა მიაგნო ახალ გამოცხადებითი საშუალებებს და წარმოვიდგინა საინტერესო, მიზნოიდული სახე, მედვა — მეგი წულუკიძე ცოტას ან თითქმის არ ლაპარაკობს ვერანაზე. მისი როლი თითქმის რუბია, ასეთივე რუბი და უთქმელია მედვას პიროვნება — ცოტას ლაპარაკობს, უხმოდ მეტყველებს, უფრო მეტს განიცდის და მაყურებელსაც განაცდევინებს.

კადრი ფილმიდან „ქალქი ადრე იღვიძებს“

მეგი წულუკიძის დიდი გეგმები აქვს მომავლისთვის. სურს კვლავ შექმნას ძლიერი, ფსიქოლოგიურად რთული დრამატული სახე, ასეთი სახე ახლსაა მის შინაგან ბუნებასთან. იხილავს თანამედროვე ქართველი ქალების როლები, საერთოდ კი ისეთი სახეები, რომლებიც კიდევ უფრო დააჯერებს თავის თავში, განუშტეცივებს საკუთარი ძალების რწმენას.

შედარებით გვიან მოვიდა წულუკიძე კინოში. ამიტომ მზად არის დაკარგული აღიღვინოს, იმუშაოს შეუსვენებლად, განუწყვეტლივ ერთი ფილმიდან მეორეზე, ერთი სახიდან

ახალ სახეზე. ამისთვის არ ზოგავს ენერჯიას, თავს, ძალებს.

სიმეხმა კინორევისორმა სერგო ფარაჯანოვმა მეგი წულუკიძე მიიწვია თავის ახალ ფილმში „საითონოვა“ დიდოფალ დარეჯანის სახეზე სამუშაოდ. სასიხვო გადაღებები დამთავრებულია. მსახიობი ელის გამოცხადებას ერეანში, სადაც რეჟისორს გადაწყვეტილი აქვს ფილმის ერთი ნაწილის გადაღება.

ქართველი მაყურებელი კიდევ მეგრს, ახალ გამარჯვებებს მოეღოს რესპუბლიკის დამსახურებულ არტისტ მეგი წულუკიძისაგან.

კადრი ფილმიდან „შეხვედრა ნაზისულთან“

გეორგი დლოიძე

იდმა ლენინმა, უპირველეს ყოვლისა, თანამედროვე მდგომარეობა გაითავალისწინა, როცა იმთავითვე მიუთითა, რომ ახალი, კომუნისტური იდეებით გამსჭვალული, საბჭოთა სინამდვილის ამსახველი ფილმების წარმოება ქრონიკით უნდა დაიწყოთ, მაგრამ ეს უნდა იყოს არა უბრალო და მშრალი ინფორმაცია ქვეყნის ცხოვრებას, არამედ ისეთივე სულსკვევობის სანამუშო პუბლიცისტიკა, როგორც ჩვენი საუკეთესო საბჭოთა გაზეთები¹.

ამიტომაც მაიაკოვსკი განსაკუთრებულ ყურადღებასა და ინტერესს იჩენდა ქრონიკის მიმართ; იგივე ყურადღება აიძულებდა პირველი სიმპტომებისთანავე გაეგრძელებინა ჩვენი კინოქრონიკა „კადრებისა და ამბების შემთხვევითი რასარუხის გამო“². მაიაკოვსკი სამართლიანად მიიხიზვოდა — ქრონიკას რაც შეიძლება უკეთესი ორგანიზაცია უნდა გაეკეთათ, რადგან ასეთი ქრონიკა — გაზეთია, უროლიოსადც ცხოვრება არ შეიძლება... „ასეთი ქრონიკა უნდა განავითაროთ, გაამდიდროთ და სრულყოთ. მისი შეწყვეტა კი ისეთივე უგუნურება იქნებოდა, როგორც „იხვესტიის“ ან „პრავდის“ დახურვა.“ (XII, 130).

აქ პირდაპირი გავლენა ლენინის ზემოცირებულ სიტყვებსა ქრონიკის პუბლიცისტურობის თაობაზე და ეს არც შემთხვევითია — მაიაკოვსკი კინოს ფორმტუდვად ეთვრებოდა მიყვებულ ლენინურს.

არ უნდა დავივიწყოთ ერთ რამ: ეს იყო დრო, როცა ძველი ვერტუი, აშკარად რომ ახვიადებდა დოკუმენტური კინოს როლსა და შესაძლებლობებს, მთავარ ფიგურად ითვლებოდა ქრონიკის მომხრეებსა და მოწინააღმდეგეებს შორის ძირაღებულ ბრძოლას, რომლის ძირი და ბირი, საბოლოო ჯამში, მაინც სოცკინოს კომერციული პოლიტიკა იყო. ლენინური „პრავდა“ თამაში შემოქმედებითი ექსპერიმენტების დასაცავად იჩინებდა და თავისი პრინციპული სერიოზული შეფასებებით ხელს უწყობდა სამსოურო კინემატოგრაფიის

¹ «Самое важное из всех искусств», Ленин о кино. Сборник документов и материалов, М., «Искусство», 1963, стр. 125.

² В. В. Маяковский, Полн. собр. соч. (1955—1961). Госиздат худ. литературы, т. 12, стр. 359. შემდგომ მაიაკოვსკის ციტატებამ კვლევით მხოლოდ ამ გამოკვლევებში ტოპისა და ვერტუის მიხედვით. რომელი ციფრ ნიშნავს ტოპს, არაბული — ვერტს.

განითარებას. „პრავდის“ რეცენზიების ამ სერიოზულობას თვით ძივა ვერტობმა გასუხახაზი 1934 წელს და იგი 20-იანი წლების სოციალური კინემატოგრაფიული გამოცემების ნაკლებ კვალიფიციურ გამოსვლებს დაუპირისპირა.

მიხეილ კალცივის სტატიით „ბუხართან“ (1922 წლის 23 ნოემბერი), „პრავდამ“ დაიწყო ძივა ვერტობის საინტერესო და ნაყოფიერი მიღვაწეობის დაცვა, ძივა ვერტობისა, რომელიც, როგორც ქრისანფ ხერსონსკი იგონებს, მაიაკოვსკის ფეხდაფეხ მიაბიჯებდა³. მაგრამ, ბუნებრივია, არც ამ შესანიშნავი ოსტატის პარტიკული თუ თეორიული შეცდომები რჩებოდა უყურადღებო და კეთილისმსურველი, სამართლიანი კრიტიკის გარეშე.

მაიაკოვსკი, რომელიც საერთო იდეურ ხელმძღვანელობას უწევდა მხატვრული ინტელიგენციის ბრძოლას ძველი სამყაროსა და ხელოვნების წინააღმდეგ, ბუნებრივია, გრძნობდა და საიმედოდც მიიჩნევდა „პრავდის“ ასეთ მხარდაჭერას, როცა ჭეშმარიტი პოეტ-ტრიბუნის შემართებით თავს ესხმოდა სოცკინოელ ბიუროკრატ-კომერსანტთა უყარაო მუშაობას⁴.

ოქტომბრის რევოლუციის ათი წლისთავზე მაიაკოვსკიმ საბჭოთა კინემატოგრაფისტებს უსურვა — ყველაზე გონივრული იქნება უარი ვიჭებთ: ვ. გარდნის ფილმის („პოეტის და მეფე“) მსგავს უბადრუკ დადგმებზე და ამგვარ სურათებში ამაოდ ჩაყრილი სახსრები ჩვენი რევოლუციური ქრონიკის გადასაღებად გამოვიყო, რადგან ამით უზრუნველყოფი ისეთი შესანიშნავი ფილმების შექმნა, როგორცაა „რომანოვების დინასტიის დამხობა“, „ღაღად გზა“⁵ და ა. შ. (XII, 147).

³ X. Херсонский, Страници юности кино, М., «Искусство», 1965, стр. 86.

⁴ თუცა, სოცკინის ხელმძღვანელობამ მანვე უხეშად დაუბო საბჭოთა პრესისა და საზოგადოებრიობის აზრი და 1927 წელს 4 იანვარს ძივა ვერტობის გარკვეული სოცკინოელან. მაშინ ძივა ვერტობის თავისი ჩვეუფთებით უქრანანში გადავიდა სამეზღად.

⁵ 1927 წელს 20 ოქტომბერს, მაიაკოვსკიმ, როგორც რეპორტაჟმა ეურსოლას „Новый леп“, ოფიციალური სახეობა ს. ო. ლენინის ინტერტებს ნება მიეცათ ეურსოლას საიუბილეო ნიშნობა (№ 8—9) უდავო მოთხოვნებთანა ლენინის ფოტოგრაფია ე. შუბის ფილმიდან „ღაღად გზა“. მაიაკოვსკის ობოვნა დაჰამაყოფილეს.

ესიფრ შუბის ცნობილი ფილმები შემთხვევით როდია აქ ნახსენები. ქრონიკაზე საუბრისას მაიაკოვსკი ყოველთვის იხსენებდა ესიფრ შუბს, რადგან მან მართლაც საოცარი ნებისყოფა და ნიჭი გამოავლინა, როცა ნიკოლოზ II-ის კარის ოპერატორმა მიერ გადაღებულ, საღდაც უყურადღებოდ მიგადავიდა, ზღვა მასალიდან შექმნა ნამდვილი რევოლუციური ფილმი „რომანოვების დინასტიის დამხობა“, რომელიც ეტაბად იქცა საბჭოთა დოკუმენტური კინოს განვითარების ისტორიამ.

შუბისეული მონტაჟის ჯალდისური ძალა აღნიშნა მაიაკოვსკიმ, უპირველეს ყოვლისა, როცა ნიჭიერი კინორეჟისორი ქალ იუზენ-შტიინთან ერთად, ჩვენი კინემატოგრაფიის საიამაყველ გამოაცხადა (XII, 355). თვით რეჟისორის მოგონებით, მაიაკოვსკის განსაკუთრებული სიმეოწნა, რომ არსებითად კონტრეველუციური მასალს (პოეტს მხედველობაში ქინდა მეფისა და მისი სასახლის ქრონიკა) შუბმა რევოლუციურ-მამხილებელი ელერალობა მიანიჭა.

ესიფრ შუბს, როცა მან დამთავრა მუშაობა ფილმზე „რომანოვების დინასტიის დამხობა“, უარი უთხრის საავტორო უფლებებზე. მისი ნოვატორული მუშაობა მხოლოდ ჩვეულებრივი საწარმოო პრემიით უნდადა ალენინათ. სოცკინოს ასეთ გადაწყვეტილებას, რომელიც საერთოდ ყოველი თამაში შემოქმედებითი ექსპერიმენტისა და ნოვატორობის უგულვებლყოფის ნიშნავდა, არ აღუვდა მაიაკოვსკი. მან კატეგორიულად დაჰყენა საკითხი, რომ ეცნოთ ე. შუბის საავტორო უფლება.

სოცკინოს დისპუტზე მაიაკოვსკიმ განაცხადა, რომ ე. შუბმა ფილმზე მუშაობისას გამოიყენა სრულიად ახალი პრინციპი — არსებული კადრების მონტაჟი ყოველგვარი გადაღების გარეშე. „მაგრამ რას აკეთებს სოცკინო?... უარს იტყვება შუბს საავტორო უფლებებზე, თქვენ პატარ-პატარ ნაჭრებს იღებთ დამის გაკეთება ჩვენ შეგვიძლია?“ (XII, 356). ..ფაქტია, რომ რეჟისორმა შუბმა შესწლო ამ სურათის გაკეთება არა არსებული სცენარის წყალობით, არამედ მხოლოდ იმით, რომ საფუძვლად დაედო მონტაჟის სრულიად ახალი პრინციპი. მორეც ასეთი სურათი კი ვერ შეიქმნება, რადგან სოცკინო ქრონიკას არ იღებდა“ (XII, 359).

საბოლოოდ, იმ მაღალი პოლიტიკურ-საზოგადოებრივი შეფასების გამო, რომელიც დამისხნავ ფლმმა „რომანოვის დინასტიის დამხობა“, ყველი შემბა მიიღო საავტორო უფლება, მიიღო კინორეჟისორის წოდება. „მაგრამ — იგრინებს იგი, — სტუდიისა და სკოლის პირობებში ამ მხრივ დღი რაღაც ითამაშა მიაკოფსკის და ეიზენშტაინის მხარდაჭერამ“.

* * *

20-იანი წლების საბჭოთა კინემატოგრაფისტების შორის მწიღი შესაძინევი როდი იყო მხატვრული კინოს უარყოფის ტენდენცია. ძიგა ვერტოვის ცნობილი მანიფესტის შევადგენენი განსაკუთრებულ აქტიურობას იჩენდნენ მიაკოფსკის უახლოესი თანამებრძოლები სერგეი ტრეტიაკოვი, ისაბ ჰრიკი და სხვები, რომლებიც მხოლოდ დოკუმენტურ კინოს არიოდნენ. მხატვრულს კი გარდაუვალი სიკვდილის უკუიერიხდნენ. ამ ტალღა საკაროვნილოში შემოაღწია. სერგეი ტრეტიაკოვმა სპეციალური წერილი მიმართა საკინოთვლის საკინოწიგნის მმარცხენე კინომუშაკებს (იხ. ვერნაია „ემარცხენეობა“, 1928 წლის № 2, გვ. 55—56), რომლის სათაურზეც: „მტრის ნუ დიდებარებით“ აშკარად ჩანდა ავტორის საბრძოლო, თუმცა ტენდენციური, შემართება.

როგორი ზოხიჯა ეკავა მიაკოფსკის? შეიძლება თუ არა ზოგი მისი კრიტიკული გამოხატობები სე ვაგიოთი, რომ იგი თითქმის მხოლოდ დოკუმენტური კინოს მიმხრე იყო და ამდენად, მხატვრულს კი საერთოდ უარყოფდა?

1927 წელს, მაგალითად, პოეტი წერდა: „Надо быть за хроникю, против игровых фильмов“ (XII, 130), მაგრამ მიაკოფსკი აქ საკითხის მხოლოდ ერთ მხარეს გულახლოდ, კერძოდ, ქრონიკის უპირატესობას იმ მხრივ, რომ იგი „ნამდვილ ამბებს და ფაქტებს განავადებს“ (XII, 130).

მიაკოფსკის გუთვნის აგრეთვე სიტყვები: «Для того, чтобы организовать хронику сегодняшнего дня, нужно откинуть старую художественную картину, перейти через нее» (XII, 357).

აქვე პოეტი, ცხადია, მხოლოდ იმ მიმედლებული ფორმების და შინაარსის მხატვრული ფორმების წინააღმდეგ ილაშქრებს, რომლებიც 20-იან წლებში ვერ კიდევ ზოგინობდნენ ჩვენს უკრანებზე. უფრო ნათლად (თუმცა უფრო მეტადვე) მიაკოფსკის ყოველივე ეს სიტყვის დისპუტზე გამოთქვა:

«Наша кинематография насковы старая... Со всех сторон лезут столетие эстетические пошлости, и никакой связи с советской современностью эти пошлости не имеют» (XII, 358).

* სკვთა შორის, ეს ორგვერდანი წერილი ცე-ვარის თარგმნილი და დაშუქილიც, ქართლი ენის თვალსაზრისით, მრავალ სტილისტურ და კორაქტურულ შედომას შეიცავს.

ოქტომბრის რევოლუციამ ბვერი შემოქმედ გამოსცადა პატრიოტულ-მოქალაქეობრივი თვალსაზრისით, მაგრამ მხოლოდ დირსუტული გულისგან და გამიცდას. მათ შორის იყო რევოლუციამდელი რუსული კინოს თვალსაზრისით წინამდებელი, შემდეგში სრულ სახლობი არტისტი, კინორეჟისორი ვლადიმერ გარდინი. სწორედ საბჭოთა ხელისუფლების წლებში შექმნა მან თავისი სხვადასხვა ვარსისა და მხატვრული დირბუტების ფილმები. სამწუხაროდ, მათ შორის იყო ისეთებიც, რომლებსაც ამჟამად ხელისუფლი იერი დაჭარავდა.

1926 წელს ვლ. გარდინს, როგორც თვითონ იგრინებს, საზღვარგარეთ გასაქირავეული ფილმის დადგმა შესთავაზეს და იმ დროისათვის ერთობ სასარბილო, საუკეთესო პირობებზე შეუქმნეს. მაგრამ ფილმი „პოეტი და მეფე“ მანც უფუტრივი გამოდგა. ამის ერთ-ერთი მიზეზი იყო ვლ. გარდინის სამართლიან მიანდა სცენარი, რომელიც მასთან ერთად დაწერა პუშინოვლამა ბორის კაჟანსკი და რეჟისორის ახალგაზრდა ასისტენტმა ვვენი ჩერვაკოვმა (იგი არსულედა მთავარ როლს).

გულწრფელმა უფოდ ნიჭია ადამიანისა, მაგრამ არა გამოსავალი შემოქმედითი მარცხის დრის. სხვა თუ არავერი, ვლ. გარდინს ამ დროისათვის საკმაო გამოცდილება ჰქონდა, ავტორი იყო 30-ლეი ფილმისა, მაგრამ რეჟისორმა მანძინე გასწერა მომავალი ფილმი, როცა ჩაიფიქრა, როგორც „პუშკინის ცხოვრების უკანასკნელ დღეთა ქრონიკა“ და ისეთი მულტაერი თემა, როგორსაც მივიჩნიებდა ვლ. გარდინს, როგორც „და მეფე“; ჩვეულებრივი სასიყვარულო ინტრიგის კოლოზიმედ დაიყვანა. მიაკოფსკის კიდევ უსაყვედურა ვლ. გარდინს, შემსწერ გემოვნების არ უნდა აჰყოლითი, რა საჭირო იყო პუშკინის უბედურებაში ხელის ფაუტრი და მისი გამოიტანა ადიუტერის? მოყვარულთა წინაშე.

ვლ. გარდინის ფილმის გამო დაუყოვნებელი გაიმართა ცხარე პოლემიკა. „აუთომა გაგვიჩირდება დაგასახლოთ მეორე კინოსურათი, რომელსაც ისე განერისხებინოს ვლ. მიაკოფსკი, როგორც „პოეტისა და მეფის“... წერს ს. დრიდენი“.

მიაკოფსკის მიფლი სიმკაცრით დაილაშქრა პუშკინის სახის დახასიახების წინააღმდეგ და მიწასთან გაასწორა სხვები, რომელიც ასეთი კრიტიკული ფილმის სავაზოდ მასურებულს. 1927 წლის 15 ოქტომბერს მან დაწერილობით ილაპარაკა ამის შესახებ დისპუტზე „სოციალისტურ ზეხუმი და პოლტიკა“. იგი, უპირველეს ყოვლისა, განცვიფრებული იყო იმით, თუ სადმან გარდინდ ფილმის ავტორების ასეთი უხამო წარმოდგენა პოეტებზე. მან ფილმის სხვა შეცდომებსა და ლაუსუსებზედაც მიუთითა.

„აიღოთ თუდაც ასეთი საკითხი. პუშკინი

თავისი დროისათვის რევოლუციონერი იყო. და, აი, პუშკინი წყნის შეიღების არმდრდლ ქუეფსკის თანდასრბისათვის რევოლუციურ ლექსებს კითხლობს საზოგადოებებში, რომელსაც თვალსაზრის ადვენებს ვლადიმერის უფროსი. ქუეფსკი კი მას ტაშს უკრავს. ეს სვე მტისმეტია და იდეოლოგიურად ყოველგვარ არს უკავარს სურათს“ (XII, 355).

მიაკოფსკის პირდაპირი ანბისების თავად ინტერპრეტაცია პუშკინის სახისა, რადგან ფილმის ავტორებმა გვიჩვენეს არა პუშკინი, დიდი პოეტი და მოაზროვნე, არამედ, „Кажая-то бонна в штанах... которая катает дтей. Хорошее представление о Пушкине!“ — ირონიულად დასძმეს მიაკოფსკი.

1883 წელს პეტერბოფში დაიდა გამოჩინილი რუსი მოქანდაკის მ. ანტოპოლსკის (1843—1902) მიერ შესრულებული ძეგლი პეტრე პირველისა. ვლ. გარდინის ფილმში კი იყო კადრი — პუშკინი და იმპერატორი ნიკოლა პირველი ამ ძეგლის ფონზე. ეს შეუსაბამოება აღწინა მიაკოფსკის: „პუშკინი იმპერატორთან — იმ ძეგლის ფონზე, რომელიც ანტოპოლსკის ააგო 35 წლის წინ... იციო რა, თავი დაგანებოთ სისულელებს. სურათი თავად ბოლომედ უცლია და სხვაგვარა იყო შეიღება ყოფილიყო თუ გარდინი დადგამდა“ (XII, 355).

შესძალა, პოეტის ტონი ერთობ მაკარო გვეჩვენოს, მაგრამ მიაკოფსკის არ შეუძლო შერიგებადა პუშკინის ცილდენ ძვიფისა სახის დადამინებებს. მიაკოფსკი, უპირველეს ყოვლისა, გულწრფელი იყო თავისი გრძობის მიმართ, როცა ხმა აღიმალა პუშკინის არასწორი ეკრანისეული ინტერპრეტაციის წინააღმდეგ.

რა თქმა უნდა, ვლ. გარდინი ვერ დატოვებდა 1966-დღებოდ მიაკოფსკის ასეთ გამომხმარებებს. როგორც მუშუტრებში წუნს, უკანასკნელად მოსკოვისკენ მიმავალ მატარებელში შეხვედრისა მიაკოფსკის, როცა „პოეტი და მეფე“ ახალი გამოსვლი ყოფილ ეკრანზე სწორედ ამ დროს უთქვამს პეტრე რეჟისორისათვის საყვედური და თან დადამტაცია, «за вашей пышностью Пушкин потерялся, ростом не вышел.»

რეჟისორს უერძნია, რომ პოეტი მართალი იყო, ამიტომაც უცლია ხებრობის ჩაივარებინა ყველაფრად და უთქვამს — ჩვენე კი პირობით, ვვეჩინოდა ჩერვაკოვი (ე. ი. პუშკინის როლის შესრულებოდ, გ. დ.), მეტად მაღალი ზომ არ არისო“.

მაგრამ მიაკოფსკის უსულავ არ ესუბრებოდა და რეჟისორის ნათქვამზე — თუ ასეა, რატომ თავად არ დაგვიწერეთო სცენარი პუშკინზე. — ჩვენე სხვა თემა აურჩევლად სალაპარაკოდ. აუყვე დაგვიწყეთ სულხარი იმპერა,

* ნატო ვანაჭი იგრინებს მიაკოფსკის სიტყვებს, რომ პუშკინი თუ არ ვაგვიტოვებ, ისე ვერ დავიბრუნებო (პ. ვანაჭი, მოკრებები და შეხვედრები, გამომცემლობა „ლიტერატურა და ხელოვნება“, თბილისი, 1966, გვ. 64).

წერს გარდნი, — რაც ერთნაირად გვაღელ-
ვებდა ორივეს — ეს ვახლად სერგეი ეიზენ-
შტეინის ფილმი „კავშირისანი პოტიომკინი“.

წინადადება, რომ თითქმის ასეთვე
რისთვის დაგვიყავა მაიაკოვსკი (სულ სხვა
პრინციპული მოსაზრების გამო) თვით სერგეი
ეიზენშტეინსაც 1927 წელს, როცა ამ უკანას-
კნელს უფრომხრის რევოლუციის 10 წლისთა-
ვის გამო უნდა ჩაგებარებინა თავისი ახალი
ფილმი „ოქტომბერი“¹⁰. მაიაკოვსკის, რომელ-
საც ს. ეიზენშტეინი სამართლიანად მიიჩნდა
„საბჭოთა კილოხელოვნების სიამაყედ“ (XII,
355), ბუნებრივია, არ შეეძლო არ შეეინიშნა
რეჟისორის თამაში შემოქმედებითი ძიებანი
თუ ფილმის საერთო მაღალი გამომსახველ-
ობითი კულტურა, მაგრამ პოეტი აღაშფოთა
შედეგმა გარემოებამ: ამ ფილმში პირველად
უჩვენეს დიდი ლენინი, მისი როლის შესრუ-
ლების პატივი კი წილად ხვდა უნაღვლე მუ-
შას ვ. ნიკანდროსს¹¹. იგი გარეგნულად საოც-
რად ჰგავდა ლენინს (ეს პირველად შეინიშნა
კინორეჟისორმა ბ. ჩაიკოვსკიმ, რომელიც 1927
წელს ნოვოროსისკში იღებდა ფილმს „თუ-
რების ტყვეობაში“), მაგრამ მხოლოდ გარეგ-
ნული, ფიზიკური მსგავსება, თავისთავად რა-
ოდენ განსაკუთრებულიც არ უნდა იყოს იგი,
ცხადია, ძალიან ცოტაა დიდი ლენინის მხატვ-
რული სახის შესაქმნელად...

ახლა რაღა დროს დავა იმაზე, სურდა თუ
არა ეიზენშტეინს ლენინის მხატვრული სახის
შექმნა¹², მაგრამ ფაქტი ერთია: ლენინის
მხატვრული სახის აღმოჩენა ამ ფილმში არ
მიხდა და, როგორც ა. კარაგანოვი აღნიშნავს,
ეს იყო ფოტოგრაფიის კინემატოგრაფიული
გაცემისთვის ცდა და მეტი არაფერი¹³.

ბ. კრესკიაში პრესაში გამოთქვა თავისი
უკმაყოფილება: «Неудачно изображение
Ильича, очень уж суетлив он как-то.
Никогда Ильич таким не был». («Кино-
», 1928, № 12, 20 марта).

მაიაკოვსკიმ ამ განცხადებამდე ხუთი თვით
ადრე გააკრიტიკა ეიზენშტეინი ამის გამო,
თუმცა ფილმი არც კი იყო ჯერ დამთავრებუ-
ლი. იგი ამბობდა: „... ეს უხამსობა და ამასი
ზნაღი მიუძღვის სოციალის, რომელმაც თავის
დარსზე ვერ შესწლო გათვალისწინებინა ქრო-
ნიკის მიხედვლობა და ამას ვერც ახლა ით-
ვალისწინებს და ჩვენსავე ქრონიკას“¹⁴ დღო-
რებზე ვიდრელობთ ამერიკისაგან“ (XII,
359).

¹⁰ კინოწარმოებაზეც და შემოქმედებითა კოლექ-
ტივზე რაფიერი არ დაიწყეს, მაგრამ ემილია-
სავეის ფილმი მაინც ვერ ჩააბარეს „ოქტომბერის“
გამოცემა მხოლოდ 1928 წლის დასაწყისში.
¹¹ Жур. «Советский экран», 1965, № 8,
83, 2—3.

¹² «Советский экран», 1966, № 15, ст. М.
Блеймана «Требования большого искусства».

¹³ А. Караганов, Огни Смольного, М., «Ис-
кусство», 1966, стр. 5.

¹⁴ დისკუტაზე პრესაში იყო ცნობა, რომ სოც-
კინო ამერიკის შეიქმნა 1918—1920 წ. წ. კინო-
ქრონიკის კატეგორიის, რომლებზეც გადაღებული იყო
კ. ი. ლენინი.

თუ რაოდენ ძლიერი იყო პოეტის აღმოფ-
თება იმ განცხადებებთან სტანს, რომელიც
მან ლენინარადის გაზეთ „კინოს“ საიუბილეო
ნომრისათვის («Кино», № 1, 1927, 7 нояб-
ря) გააკეთა: უპირველეს ყოვლისა, ვსაგებ-
ლობ კინოზე საუბრის საშუალებით და პრი-
ტესტს გამოეთქვამ ლენინის ინსცენირების
გამო ვიღაც, გარეგნულად მსგავსი, ნიკან-
დროვის მსოხებით... ამის მიღმა კი მთელი
უაზრობა და სიცარიელე იგრძნობო (XII,
147).

მაიაკოვსკის პოზიცია მთლიანად გამოიკვე-
თა პოეტის შემდეგ სიტყვებით:

„ჩვენ გვიჩნდა კვრანზე ვიხილოთ არა მსა-
ხიობის თამაში ლენინის თემაზე, არამედ ვი-
ხილოთ თვით ლენინი, რომელიც, მაართალია,
ორიოდ კადრში, მაგრამ მაინც გვიკვირს კინე-
მატოგრაფიული ტილოდან. ეს — უპირისუ-
სი ირისაგან ჩვენი კინემატოგრაფისა“ (XII,
147).

ახლა, მოესც საუკუნის 60-იანი წლების მი-
წურულში, როცა საბჭოთა მხატვრული კინე-
მატოგრაფიის ისტატებმა უდიდესი წვლილი
შეიტანეს ლენინიანის ოქროს ფონდში, მაია-
კოვსკის განცხადება ოდნავ ახივრებულად
მოგვიჩვენება, მაგრამ ფაქტია, რომ პოეტის
სიცოცხლეში კინემატოგრაფს ბელადის მხატვ-
რული სახის შექმნის არავითარი გამოცდი-
ლობა არ გააჩნდა. მხოლოდ საბჭოთა კინოს
საერთო იდეურ-მხატვრული ღონის საგრძნო-
ბი ამაღლების შემდეგ გახდა შესაძლებელი ამ
უაღრესად საპასუხისმგებლო შემოქმედებითი
აქციის გადჭრა.

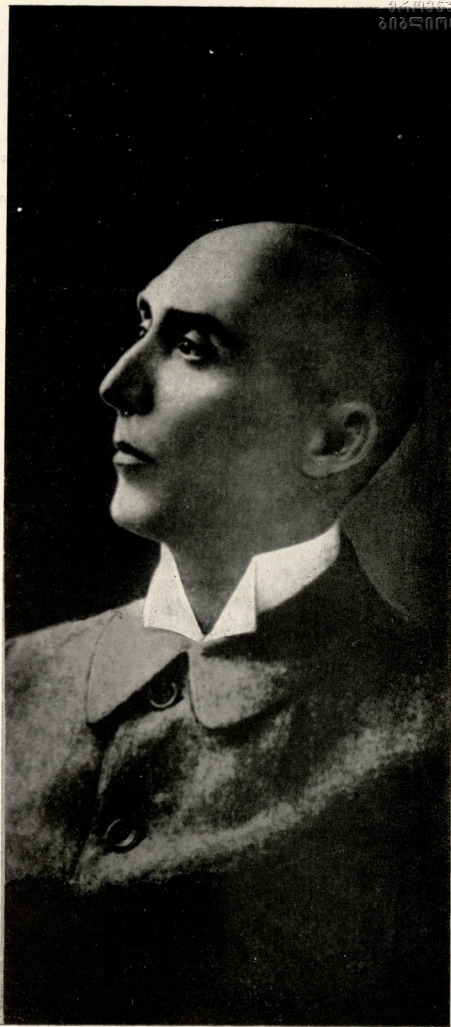
ზოგიერთი ფილმის მთლიანი ან მისი რო-
მელიც, იდურად თუ მხატვრულად, სუსტი
მიმინტის გამოკრიკა მაიაკოვსკის მხრივ, ჯერ
კიდევ არ ნიშნავს იმას, რომ პოეტი პრინცი-
პული წინააღმდეგი იყო საერთოდ მხატვრუ-
ლი კინემატოგრაფიისა და სწორედ ამ მიზნით
უსამად ხაზს ქრონიკის უპირატესობა. მაია-
კოვსკის არასდროს დაუპირისპირებია მხატვ-
რული და დოკუმენტური კინო, ყოველ შემ-
თხვევაში არასდროს დაუმეცრებია პირველის
როლი და შესაძლებლობა მეორესთან შედარ-
ებით. ასე, რომ თავად საკითხის დამსჯ კი ამ
კუთხით მოკლებულია ყოველგვარ სერიოზულ
საფუძვლებს. სხგას რომ თავი დაეხივრებო, ჩვე-
ნი აზრით, ამ მხრივ საკმაოდ დამჯერებელია
თუნდაც მაიაკოვსკის სენცენები, რომლებიც,
კროსოც წესი, მხატვრული კინოსათვის დაი-
წერა. არც ის უნდა დაივიწყოთ, რა მაღალ
შეფასებას აძლევდა პოეტი მხატვრული კინოს
დიდოსტატებს — ჩაილნი, ეიზენშტეინს, დივ-
ქუნოს, შენგელიას და სხვებს. „კავშირისანი
პოტიომკინი“, „ჰელი და ახალი“, „პარიზე-
ლი ქალი“, „მიწა“ და სხვა ფილმები მაია-
კოვსკის ყოველთვის მოჰგავდა თავის სტატე-
ბასა თუ ზეპირ გამოხატულებში, როგორც მა-
ლადიფიერი და მხატვრული ნაწარმოები,
როგორც კინემატოგრაფიის მიღიერი გამოც-
დილება, რომლის საფუძველზეც უნდა ამუ-
ნებელიყო დიდი საბჭოთა კინემატოგრა-
ფია.

ქენი თეატრცოდნობა ამჟამად ძი-
რიადად მხოლოდ ორი დიდი რე-
ჟისორის — მარჯანიშვილისა და
ახმეტელის ორგვლე წერს. მაგრამ ისტორიულ
ლი სიამოთელ და ჩვენი პროფული კულტორის
ინტერესები მოითხოვს ყველას თავის ადგილი
მივუჩინოთ. არ დავიწყებთ დავალის თეატრ-
მცოდნეობის უპირველესი გვალა. დავაგ დრო-
სიანა სიყვარულით გადატყველოთ ქართული თე-
ატრის ისტორიას და სამწოზე გამოვიყვანოთ

ვალერიან
შალიკაშვილი

ქართველ რეჟისორთა ბანსენება

ვასილ კიკნაძე

მოკრძალებით ჩრდილში მდგარი ის მოღვაწენი, რომელთა სახელების იქით მთელი ცხოვრებაა გაშლილი. იქიდან გვესმის თაობების სუნთქვა, დროის სულისკვეთება. ყოველი სახელი ნაწილია ქართული თეატრის დიდი სიცოცხლისა, ყოველ მათგანში ამ სიცოცხლის გაგრძელება უნდა ვეძიოთ.

ჩვენი წერილიც ქართული თეატრის სასიცოცხლო ძალებს ეძღვნება. მათ შესახებ ძალიან ცოტა რამ იციან ახალმა თაობებმა. ნა-

მოღვაწარი კი ღირსია საგანგებო ყურადღებისა. ამჯერად ვალერიან შალიკაშვილისა და ვახტანგ გარიკის ნაამაგარს გაეხსენებთ.

ვალერიან შალიკაშვილი

არც ვალერიან შალიკაშვილის ნაამაგარი დაფასებულა თავის დროზე. მძიმე იყო მისი ცხოვრების გზა. ლალ სიჭაბუკეს მალე მოერია

სევდა და ხელუფანმა ამაოდ სცადა მისგან თავის დაღწევა. ახალგაზრდობაშივე შეეღალა ჯანმრთელობა, მაგრამ სიკვდილამდე იწვოდა. ფარვანასავით დახარბებული ილტვოდა სინათლისკენ და არ ეშინოდა «მძალიე ძაბვისა». მის სულს სწყუროდა პოეტური სამყაროს ხილვა, რომლისკენ სწრაფვა მას სიცოცხლის ფასად უკადებოდა. იგი არ ერიდებოდა ენერგიის აუნაზღაურებელ სარჯვას და არც ფიზიკური დაუძლურება აშინებდა. ბევრი გზა

მისთანა იმისათვის, რომ თავის ესთეტიკურ იდეალს მიახლოებოდა.

შალვაშვილი იყო რეჟისორი და მხასიობი, დრამატურგი და ბელეტრისტი, მუდამ მოუწვევარი საზოგადო მოღვაწე და პუბლიცისტი. თითქმის განძობდა, რომ ნამწიფელ იყო მისი ცხოვრება და ბევრის მოსწრებას ლამობდა. უკურნებელი სენი სჭირდა და არა ნაკლებ უკურნებელი იყო მისი ხელშეყოლობაც. ეს გაგრძობდა აწუხებდა ბევრ ინტელიგენტს, ამ ფაქტმა შეაშფოთა ს. ასმეტელი. 1915 წელს მან წერილი მიმართა საზოგადოებას: „ერთ დღოს დაუღალავი მუშაობი, ახლა ავადა. ქართული სენის თავგანწირული მოამბე სიტუაციის სენით შეპყრობილი, ბაქოს საავადმყოფოში წვეს. იწავლა ხელნაწილებისათვის საყვარლმა ადამიანმა და ასეა კი მისი რწმუნელი გულ სამინილო ავადმყოფობის სახელწოდების განიცდის. შიშსა მგერის მისი მდგომარეობა. ვერო მისი ბედით. ვაჟ თუ ვერ ვუპატრონოთ? ვერ მიზეზებით, ვერ მოუვარო. მეშინია მით უფრო, რომ ვინმე ჩვენ საზოგადოებას. პირში, მომღიბარი, პატვიისმცემი, ძალიან ახირდა თავისი საუკეთესო პირობი შეიღობეს გაჭირების დროს უურადადღებლ სტრეფის, თავი მიახებებს, გადაიფეწებს. ახალგაზრდა იერიში მხასიობი შალვაშვილი ასეთივე გაჭირებულებაში. ხანგრძლივმა შრომამ, ხალხთაგან ბიძისად გულშემატკიცებობამ გატეხა შესაძლი ადამიანი. აზარების მქონე უპატრონოდ, იგი სხვაგან, შორს, ღლიბინი წვეს და წიგნსკენ მივლინდა უპურია. ვინ იფის რას განვიხდის ჩვენი ვალაო? ვინ იფის, რა შავი ფიქრები დასტორების მის მოქანცულ ხელს? საჭიროა შევლა, ძმურნი რეჟისურა. საჭიროა დახმარება: ჩვენი ვალა: რთავ კი შევუძლებლა დავისინილი იფი სამინილი სენის კაზანტებისაგან. ჩვენი აფიქრით და უურადღებით მას უნდა მივუხდეთ გულის სიმხნევე და მომიძინება“.

შ. შალვაშვილი საოცარი გულსისხიერებით გამოირჩედა თურმე მეგობართა შორის. თავისთავისადმი მომთხოვნი დიდი გულსისხიერებით ეპყრობოდა სცენისმოყვარე ერთუხისასტეტს. მისი კაცობისა და პაროფსიული სინდისიტების კარგი მაგალითია წერილი „ი. იმედველიისადმი“. იგი წერს: „პროფინციის რეკონსტრუქტეს ისე აკეთ წარმოდგენილი, რომ ჩვენი, პროფესიონალი არტისტების ლანძვარა არ შეიძლება, რადგან „ისინი ყვანა როლებს კარგად ასრულებენ“ და სცენისმოყვარე — კი ესთეტიკოდ უნდა გალანძვოს, რადგან იგი დაბლა დობენ შიარჩია. ეს შემეცდარი აზრია. თუ ვინმეს მოსთხოვებოდა, — ეს ჩვენ, პროფესიონალებს, რადგან ამანი საზოგადოების ვიღებთ და მეტი მოვალეობა გვაწევს. სცენისმოყვარე კი სულ სხვაა... იგი ნაზია, სათუთი, და ჩვევ ვგაზრდობს ამ ნაზ არსებას მოვეყვებო ნაზათ და არა ტლანქათ“...

მისი ყურადღებანი, მზრუნველი ხელი არ მოკლებოდა ქართულ თეატრს. მისთვის წინდათა წმიდა იყო თეატრი და ტანარში შეწირული სანთელივით დაიწვა კიდევ.

ამ განიერი შუბლის, ღამაში ვაჟაკურკი

სახის, ნათელი ნიჭისა და წრფელი გულის, ფართოდ გახსოლი სედიანი თვალების მქონე ადამიანს ქართული თეატრის აღორძინება უწავდა. იგი ერთ-ერთი პირველია იყო, რომელიც ახალი თეატრალური გზების ძიებას რეალისტური სამხატვრო თეატრის პრინციპების მომარჯვებით ცდილობდა. შალვაშვილისათვის ძალზე მახლობელი აღმონდა სამხატვრო თეატრი. მან იქ პიკოთა თავისი თეატრალური იდეალები.

ერთმა საინტერესო შემთხვევამ გ. შალვაშვილი სამხატვროდ დააჯავშრა თეატრს. „ურიელ აკოსტას“ წარმოდგენის დროს დე სილვას როლის შემსრულებელი ავად გახდა. ლ. მესხინელი თითქმის გამოუვალ მდგომარეობაში ჩავარდა. იმავედ თეატრში ტრიალებდა გ. შალვაშვილი (როგორც ნ. ჯავახიშვილის მუღალაში). მესხინელმა და სილვას როლი მისცა შალვაშვილს. შალვაშვილმა წარმატებით შეასრულა იგი, მაგრამ ეს მინც არ იყო „რეალისტური ნათობის“. პირველი, როგორც ამას შ. დლიანი იფიხებს, მან სკექტაკლ „ბაიკუშში“ დათიკის როლი შეასრულა. მანამდე ჰქონდა სცენის მოყვარეთა წრეში ნიადგა მოხიზჯული. ასეთ თეს, ერთი მინც უღვათა: შალვაშვილის თეატრალური გზა მესხინელის სახელთან არის დაჯავშრებული.

უფროსი თაობის მოღვაწეები, ისინი, რომლებსაც კარგად აცხოვეტ გ. შალვაშვილი, ხშირად დაიბნე ხოლმე თუ რამე იყო იგი უფრო ძლიერი. ზოგი მის რეჟისურას ანებებს უპირატესობას, ზოგივე მხასიობობას, მაგრამ თეთი ეს კამათიც კი სასიამოვნოა. აქვე ხომ ჩანს თუ რაოდენ საინტერესო შეიქმმეთან გვაქვს საქმე.

რაკი მხასიობითი დაიწყო გ. შალვაშვილის კარიერა, ჩვენც მის განხილვას უნდა შევდევდეთ თავდაპირველად.

ძველი თეატრი მტკიცედ იცავდა ამბლუსს. ამას ჰქონდა თავისი ლოგიკა. მაგრამ ამბლუსს დღევანდელი იყო ერთი რომელიმე მიზეზით გამოირჩეხებულ. შეიძლება გვეფიქრო, რომ იგი რეჟისურის მდგომარეობამ განსაზღვრა, შეიძლება თეატრის მისიმ პირობებშიც გვეძინა მიზეზები? იქნებ ადამიანის შესაძლებლობა წარმოდგენით თეორიული ნაზირ უწყობდა ხელს მის დაშვიდრებას? იქნებ ძლიერი ერთ-სახოვანი აქტიორული ნიღბა და მისი გამდომცემის მაგალი დაწმე იყო მიზეზთა მიზეზი? ასე რომ, ძნელი რამის კატეგორიული მტკიცება. ჭეშმარიტების მარცვლი კი ყოველ მათვანშია. გ. შალვაშვილის თეატრალური პრაქტიკა უფრო იმაზეც მიგვაჩვენებს, რომ ამბლუსს არტახების რღვევა მინც რეჟისურის განვითარების მოქცეა. მან გვიჩვენა აქტიორული ბუნების ახალი შესაძლებლობანი, იპოვა მანადი მიუკვლეველი გზები...

გ. შალვაშვილს „შედეგი, როგორც დრამატული როლების, აგრეთვე კომიკურისაც

შესრულება და ორივეთან დიქსის მსჭვანპოზით. ეს იმ დროს, როდესაც, აქტიორული რეჟიმე ცირთ წოდებული ამბლუს უნდა განსაზღვრული იყო“. (შ. დლიანი). შედეგ შესძლო შალვაშვილმა ამბლუსს ფარგლებიდან გასვლა და აქტიორულ შესაძლებლობათა ლოკალის ვადლაზება. ეს ფაქტი შეუწრნედილ არ დაარწმუნა კრიტიკას და საერთოდ თეატრალურ საზოგადოებას. მარტო პიესების სახელწოდებების ჩამოთვლა კი ესაძლებოდა მის რეჟიმეტარის ვანრულ მრავალფეროვნებას. გავიხსენოთ იაგო („ოტელიო“) და დარისპანი („ადარისპანის გასაჭირი“), სულიმან ხანი („დალტორი“) და ელიზბარ ერისთავი („თამარ ბატონიშვილი“), შავაჯ („უნდაშეშული დამანაშავი“) და ტირეზია („ილიდპის მეფე“), შტოკმანი („იქნები შტოკმანი“), ლეფტერი („მადამ სანტინე“), და სხვები. მათი რიცხვი თითქმის ასამდეა. სულ რამდენიმე წელიწადში ითამაშა ისინი. ეს იყო კომოსალური აქტიორული „დატვირთვა“. მომქანცველი შრომა.

გ. შალვაშვილი რეალისტის მხასიობი იყო. რეალისტის ჩვენ სხვაგ ბევრი გვეყავდა, მაგრამ იგი ფსიქოლოგიური ანუ „სულიერი რეალისტის“ ერთ-ერთი ყველაზე ნიჭიერი წარმომადგენელია. მისი აქტიორული ბუნებისათვის ძალზე ახლობელი აღმონდა სამხატვრო თეატრის სტილი. მან ემპირიულად როდი შეთვისა იგი, სიბრძნეები ჩავიდა და მიზეზად გამოვიტლება ქართულ სინამდვილეს შემუშარდა. საოცარია, მაგრამ ფაქტია, რომ სწორედ ყველაზე კოლორიული და კლდიაშვილი ყველაზე ახლობელი მწერალი აღმონდა შალვაშვილისათვის. კ. მარჯანიშვილი გრძობდა, რომ რადაც განსხვავებული გზები იყო საძიებელი და კლდიაშვილის პიესების დასადგენლად. იგი ხედავდა, რომ ქართული თეატრის არ ჰქონდა ფსიქოლოგიური პიესების დადგმის ტრადიცია, გრძობდა მის „აქილესის ქუსლებს“ და ამიტომ წერდა „და კლდიაშვილის პიესები, სრულიად არ არიან სწორად გაგებულნი ჩვენი დამდებლების მიერ, არ შეიძლება, მაგალითად, „დარისპანის გასაჭირი“ ანვე გულური ვიფიქროს შექმნა, რადგან რადაც კლდია ნაწარმოები გავენიითლია ნამდვილ ტრადიციში“.

გ. შალვაშვილმა დიდებულ იგრძინი დარისპანის „მეორე პლანი“, მიხვდა მის გულისს თქმას.

... მოგზაურობანი ელინგება დარისპანის სხასიათი, რომელსაც თან სდევს გაორებულ ციხეობა. მან კარგად იცის თავისი ოჯახის ცხოვრება, იცის თუ რა მიზეზ ხედვრი არგუნდრომ, მაგრამ არ შეუძლია არ შექმნას ახალი მეორე, მომეცნებითი სამყარო, რომელიც უნდათავრებად სხვების დასანახად არის გამოვირული. ეს წარმოსახული სინამდვილე ზოგჯერ მის ესმარება კიდევ, რომ შელასული თავ მოყვარებას აიცივას. სწორედ აქ არის სიყვარული და მუხუბრების საზღვარი. ჩვენ გვწეროფულად თანავურძრობით დარისპანს, მასთან ერთად გუწავებოთ, მაგრამ ამასთანავე გულია

ნა გვეყენება იმზე თუ რა უცნაური საშუალებებით ცდილობს ბედის სარის მობრუნებას. კომიკურსა და ჩარხოულის ამ შეხასიათებაში იხსნება დარისპანის მთელი მონაწილე სამყარო, მისი სოციალური მდგომარეობა. ამგვარ ტრაგიკომიკურ პლანში ხატავდა ვ. შალიკაშვილი დარისპანის სახეს, „ეს იყო... წერდა და კლიდალით, — ნამდვილი სიყვარულიანი დარბაზ, სიყვარულიანი მხატვრობა, ავტორის გადაუხდელი დაჯილდოება“. როცა ვ. ბალანაიკაძემ ვ. შალიკაშვილის დარისპანი ნახა, გადაწყვიტა, რომ მას აღარ ეთამაშა. 1913 წ. „სახალხო გაზეთი“ იწყებდა: „დ. კომლიძის საღამო გვიმართება 11 ოქტომბერს... წარმოდგენილი იქნება „დარისპანი გასაქირი“, რომელშიაც გაელვინა შალიკაშვილი შეუდარებელი დარისპანის „ცრემლიანი სიცილი“ დიდი ბუბუტი, ემოციური დაძაბულობითა და მსუბუქი იუმორით გამოხატა შალიკაშვილმა. იგი პრეყინავდა იყო ბევრ სცენაში, მაგრამ ერთ-ერთი ყველაზე ძლიერი მაინც იმედგაცრუებული დარისპანის „მოღვენილობა“ იყო...“

ამთი იწველა კარნაჟმა, რომ ისიცასათვის თავი მოეწონებინა. დარისპანი ტყუილად შეშვებდა პელოგასაც იმის შიშით, რომ ნახტალა არ შესცილებოდა კარნაჟს ბედში. დამთავრდა ეს უცნაური შეჯიბრი. შერცხვა და დამცირდა დარისპანი. მაგრამ იგი სცენაში ისე მოხერხებულა, რომ თავისი კაცური ღირსება არ ადიდგინოს. მან იგის, რომ პელოგაც მის დღეშია, ერთბაშად აჩინა. ამიტომ მიზანმიმართულა: „პატრონი პელოგი, მინათს რაღაც გეწყინათ ჩვენსა“. და როცა გაიგო „აბა, ჩემი ბატონო, რატომ ნებულედა“ — მის სულში წამოებრა იფიქრა სიხარულის ახალმა გრძნობამ, რომ ახლოდგინა საბოლოოდ არ წაიშინებდა. გამხრევებული და გახალისებული დარისპანი წამოიძახებდა: „რა-საკვირველია იმისთანა ბიჭის გულისათვის რაჟა წაიციოდებო ჩვენისთანა ქალიშვილების პატრონივით“. ამ სიტყვებმა პელოგაც შესახალსა და ასე იმედინადა დაშორდნენ ერთმანეთს. მაგრამ დარისპანს კარნაჟზე მიჰყავდა ეს იდეა. კარნაჟი აკ ნადგინადა წაიჭრებულა: „დღობრი, კვილიადა დაბაბოლეე ჩვენი მგზავრობა“. ასე სვედინადა შორდებოდა სცენას ვ. შალიკაშვილი.

იმგვარად ძლიერი იყო. ვ. შალიკაშვილის დარისპანისაგან მიღებული შთაბეჭდილება, რომ შალიკაშვილის გარდაცვალების შემდეგ აღდგომიდან მზნადა მიიღო დარისპანის როლის სხვა შემსრულებელი. „ეკვირება სცენაზე, როცა უნათავრესი გმირის დარისპანის როლს ასრულებდა ხოლმე განსვენებული ვ. შალიკაშვილი. და ვისცხა ენასახავ, ადვილადა ვერ მოიწონებდა სხვა ვინმე ამ როლში“.

დარისპანის როლის შესრულებაში ყველაზე უკეთ გამოჩნდა მასხიბობის რეალიტური მავრე, მისი აქტიური დუნება და თეატრალური მისიონა. ამ როლს პრინციული მნიშვნელობა ჰქონდა მასხიბობის შემოქმედებით ბიოგრაფიამ.

შალიკაშვილს არ აკმაყოფილებდა თავისი აქტიური დუნე წარმატებანი. იგი დაღინებით მიიწყარაფვებდა, რათა საცხენით დაეშორებოდა თეატრალური ხელოვნების არსს, მის ბუნებას. იგი შვილი იყო თავისი დროისა და კარგად განზრდბდა თეატრის განახლების აუცილებლობას. განახლება კი რევისურსს უნდა ეთავა. თავისი აქტიური შრომატკიცით, რამდენადაც ეს შესაძლებელი იყო, საზოგადოებას დაანახა ქართული სასახიბობი ხელოვნების ახალი მხარეები, უწვანა რეალისმის „არჩხების“ გაფართობის პერსპექტივა.

მას აქტიური ხელოვნება არც რევისორული მუშაობის დროს მიუტოვებია. იგი პარალელურად, ხშირად თავისსავე დადგებებში როლებსაც ასრულებდა. ასე მაგალითად, შალიკაშვილი დაგმად იხსენის „შტოკანსა“ და მთავარ როლსაც ასრულებდა. საკულისხმობა და ფაქტიც, რომ შტოკანის როლზე მუშაობა მას მოსკოვში ყოფნის დროს დაუწყია. გარ. დროების“ ცნობით, პიესას კ. მარჯანიშვილი ამზადებდა ქართველ მოსწავლეოა წრეში. მარჯანიშვილს შტოკანის როლის შესრულება შალიკაშვილისათვის დაუვლავია. ამ ფაქტზეც კარგად ჩანს თუ რა დიდ იმეგებს ამყარებდა თეატრ შალიკაშვილზე. კ. მარჯანიშვილმა ხომ პირდაპირ გულთამილიავივით იცხვდა ხალხს ნიჭის შემწეობა.

სამხატვრო თეატრიდან დაბრუნების შემდეგ ვ. შალიკაშვილმა ჭიათურისა და ხინის თეატრების უხელმძღვანელა და მართლაც წარუშეუქოლი გავილ დასტავა. სამდ ან უნდა ყოფილიყო იგი, ყველგან აძლავებდა თავის გულწრფელობას, თავდადებას და პროფესიონალურს.

რევისორული მუშაობა შალიკაშვილმა 1910 წლიდან დაიწყო. ეს მაინც პირობითი თარიღია, მაგრამ რამდენადაც უფრო უსტკ.

ურნალის „ოფატრი და ცხოვრება“ საინტერესო ცნობას გვაწვდის: „რევისორის საკიბით მუდამ შეადგენდა ჩვენი სცენისთვის საჭირო როლი აკაგანს. გამგებთა ყოველივე ღონისძიებებს ხმარდობდა, ეს საქმე რიგინადა მიიღებდა და ხარჯებსაც ერთდებოდა, მაგრამ თბილისში ვერ იბოვა მან მომზადებული და ჩვენი სცენისათვის შესავალი რევისორი, რომ მომავალში მაინც ეს ნაწილი აეცილებინა თავიდან. გამგებობამ ხელი შეუწყო ყოფილ რევისორს ვ. შალიკაშვილს წასულიყო მოსკოვში სარევისორი კურსებზე და გაევილ იქ უხალხლო პრაქტიკული სკოლა სამხატვრო თეატრში, რომლის ხელმძღვანელობასაც გამგებობამ შესაფერისი თბონილი მიზრათა.“

შალიკაშვილმა დამთავრა აღნიშნული კურსები და საქართველოში დაბრუნდა. გახალისებულ შემდეგ მოღვაწეობას. მხოლოდ რვა წელი დასტავა. მოსრულებული ეს მაინც ბევრი მოსწავლე. არის ცნობები, რომ 50-მდე პიესა დაუგვამა. ფაქტიდან ცხადია, თუ რა ინტენსიურად უმუშავია. 1911 წელს გამართა რევისორის ბენეფიცი. გახუტებმა აუწყეს მავურებლებს: „დღეს ქართულ თეატრში ბ-ნი ვ. შალიკაშვილი ბენეფიცი. ერთი უერთგუ-

ლესი ხუშკაი ჩვენი სცენისათვის საარტიტიკული დღეობის იხედს. ბ-ნი შალიკაშვილი, როგორც არტიტიკული მავარსადა არ არის, მაგრამ რევისორობის აქტიურს ხელმძღვანელობას დიდ ხანი არ არის რაც შეუდგა. მისი რევისორობით გამართა ყველაზე სამხატვრო ირიტანული წარმოდგენები „სიმახინჯე“ ბ-ნი შუკაშვილს, „მსხვერპლი“ ბ-ნი გენდევანიშვილისა, „პილისტიკა“ ქ-ნი ვ. შალიკაშვილს, „შემხვერპლი“ ბ-ნი ი. კლდვეთრისათვის: ამას გარდა შალიკაშვილმა დაღვა ჰაუბტანისა „შვის ჩასვლის წინ“, ზუღერმანის „შობილიურ ჭირქვეში“ და „ივანობის დამე“. აკავ მისი ზოგიერთი დადგებები მოვისხენიეთ, რავე უნდა გაგავტრქლოთ სია. ვ. შალიკაშვილმა დაღვა დ. კლიდაშვილის „დარისპანის გასაქირი“ და. ერისთავის „სამშობლო“, იხსენის „ეკიბი შტოკანის“, ვ. გუენის „სიძე-სიმახინჯე“, გენდევანიშვილის „სინათლე“ და მრავალი სხვა.

როგორც სამხატვრო თეატრის პრინციპული ნაწარებმა რევისორებმა, ვ. შალიკაშვილმა დიდი ყურადღება დეთბოთ სპექტაკლის ანამბოლორის საკითხს. დამთავრებულ მიიღო შედეგი, შუკაშვილის „სიმახინჯის“ დადგმას სწორედ ამ თვალსაზრისით შეხედა საზოგადოებამ. „წარმოდგენაში სულ ახალგაზრდობა დებოდადა მინსწავლობის. უნდა გამოტეხილია ესტეტიკა, რომ აწმართი მოეზობი თამაში, ყოველი როლის შექმნება, ფსიქოლოგიური მომენტების შესწავლა — გადმოცემა თბილისის სცენაზე იმეათადა გვიხანხეს. ისე კარგად ჩაიარა პიესამ, რომ ცალკე ამსრულებებზე არას ვიტყვი, იმის გარდა, რომ აწმართი მუშაობა ჩვენს მელბობრებს ძალიან გაახარებს.“

ანამბოლო საკითხის გადაწყვეტის დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ქართულ თეატრში, სადაც გამეფებული იყო გასტროლიორული სისტემა, ერთი მასობის გამორჩევის ტენდენცია. ეს დრო იყო, რათა „ერთი დიდი მასობათაგანი აირჩევიდა პიესას, უმთავრესად საბუნეფისის, ან ისეთის, რომელშიც მას მთავარი როლი ჰქონდა, როლებს ანაწილებდა მასხიბობებს შორის, მტკიცედ იცავდა იმ დროს გამეფებული ამპლუსს და ასე სდგამდა წარმოდგენას. რევისორობა გამოხატებოდა პიესის თეატრული მზახსენებისა და იმ წინააღმდეგობათა მოუწყობებში, რომელიც შეიძლებოდა წარმოშობილიყო მასხიბობებს შორის.“

(კ. მარჯანიშვილი).

ამგან პირობები მართლაც გმირობა იყო ძლიერი ინდივიდუების „დამორჩილება“, მათი ხილვების შეფარება სპექტაკლის თეატრ ინტერესებისათვის. ცხადია, ანამბოლო სტატისტივის ბრძოლაში ვ. შალიკაშვილი მარტო არ იყო. აქ დიდი როლი შესწავლია ა. წუწუნავამ. ამ მტკიცედ დიდება და აღამალა რევისორის როლი და ადვილი თეატრში. ანამბოლის საკითხში არსებითად ერთ პირობაზე იდგნენ წუწუნავა და შალიკაშვილი. მიუხედავად მათი დამსახურებისა და შესაძლებლობის სხვადასხვაობის, ისინი მაინც ერთ მილიან ფრინეს ქნინდნენ ახალი თეატრალური პრინციპებისათვის ბრძოლაში.

ვ. შალიკავილიმა სამხატვრო თეატრისაკანისწავლა დეტალებისადმი გულმოდგინება და სიზუსტე გმირის სოციალური ყოფის გადმოცემაში. მისი რეალიზმი უფრო კონკრეტული სინამდვილის ასახვას გულისხმობდა, ვიდრე წარმოსახვლის (ანუ შესაძლებლების) გადმოცემაში. იგი პიესის დადგმის დროს დიდი გატყვებით სწავლობდა ტიპაჟებს, ცხოვრებისეულ ფაქტებს და არც მის ფიქსირებას ერიდებოდა. მაშინ გახუბებში ხშირად წყრდნენ ხოლმე: „შალიკავილი გაემუზავრა ზოგიერთ ადგილებს და ტიპაჟების შესასწავლად“. ეს არ იყო ნატურალიზმი თეატრში, თუმცა ზოგჯერ რაღაც ამგვარი ილუზია იქმნებოდა.

მაგრამ იგი სამხატვრო თეატრის ბრმა თავანისმცემელი როლი იყო, თავისი სპექტაკლებში დიდი ადგილი დაუთმო მუსიკას. ამ მხრივ იგი სამხატვრო თეატრის პრიონიებისაკე იყენებდადღევანდელს. საილუსტრაციო გედვეანინების, „სინალივე“ (I ნაწილი) კმახა. რეჟისორმა სპექტაკლში გამოიყენა მუსიკა და საბალეტო ნიშნები. წარმოდგენისათვის სპეციალურად დაწერილი მუსიკას ასრულებდა სიმეიანი და რეჟისორი. ამ ფაქტის გამო ა. მიუდაშვილი წერდა: „ეს პირველი მაგალითი იყო, რომ პიესა მუსიკითა და ცეკვით დაიდგა და ხალხიც ეტყობოდა“. წარმოდგენა თბილისის სცენაზე ზედიზედ ჩვიდმეტჯერ დაიდგა. იმხანად ეს ნაშედილი სენსაცია იყო.

ვ. შალიკავილი დიდ ყურადღებას აქცევდა დეკორატულ მხატვრობას. მიუხედავად თეატრების მძიმე მატერიალური პირობებისა, იგი მაინც ახერხებდა სპექტაკლს თავის გამოირჩეული დეკორატიული სამყარო ჰქონოდა. „სინალივე“ საგანგებოდ დამზადებულ დეკორაციებში მიდილობა — კვითხულობა იმ დროის პრესაში. გვაგვიჩინა ამგვარი განხილვები. ნუთუ სხვაგვარად შეიძლება სპექტაკლის დადგმა? ცხადია, ყოველ წარმოდგენას თავისი „საგანგებო“ მოწყობებული დეკორაცია უნდა. მაგრამ სულ სხვა იყო მაშინ და ეს „სპეციალური“ ამ დეტალშიაც კარგად ჩანს.

შალიკავილიმა „სამშობლოს“ დადგმის დროს ცნობილი მოქმედაც ე. ნიკოლაძე მიიწვია, მხატვრულ პრინციპებისათვის ერთად. მათი ხელმძღვანელობით გაკეთდა მხატვრობა (ნოვაკი, ლანსკი). წარმოდგენა აღვრთოვანებით მიიღო მასურებელი. „სახალხო ფურცლის“ ცნობით, „სამშობლოს“ დადგმით ვ. შალიკავილიმა დაგვანახა, რომ მას საქმე ესმის, შრომა უყვარს და თამაშად შეიძლება საქმე წაწყო. მასურებლის ყურადღებას იქცევდა ახალი დეკორაციები და ტანისამოსი. დეკორაციები მართლაც ხელმძღვანელ იყო მოწყობილი“.

ვ. შალიკავილი მიღვანებოდა თბილისში, ქუთაისში, ჭიათურაში, ხონში და ბაქოს ქართულ თეატრში. მას ჰქონდა ორგანიზატორის ნიჭი და ეს ხელს უწყობდა მის რეჟისურას. იგი ადვილად ახერხებდა კოლექტივის აღზრტას, გაერთიანებას, გატაცებას. მისი სიუზონები თითქმის ყოველთვის გამოირჩეოდა ახალ

ლი საქმისათვის ბრძოლით, დიდი ენთუზიაზმით.

ვ. შალიკავილი, როგორც რეჟისორი, მსახიობი და დრამატურგი ფსიქოლოგიურ რეალიზმის პირობებზე დგას. იგი იმდენად დაინტერესებულია ქართული თეატრის განახლებით გზებს, რომ მისთვის სიმბოლური ტრიალი თეატრული დეკორაციები პიესას იცოცხლებს იყო თუ მას განმანათლებელი სული შეჰქონდა თეატრში. ზოგჯერ განახლება წინდა აქტიურული ტექნიკის სფეროში ხდებოდა, ზოგჯერ მხატვრობაზე. მაგრამ მთავარი მაინც ნაწარმოების ესთეტიკური იდეალი, მისი სურის დამკვიდრებით პათოსი იყო. შალიკავილი ძალიან ფართო ასპექტით უყურებდა რეალიზმის შეთქმულ და ზოგჯერ შესაძლო ვერც იგი გრძობდა თუ როგორ აჩვენებდა მისი შემოქმედება „რეალიზმის არსებას“.

ქართულ თეატრს — ტაძარს, ცხოვრების სასრულ, ხალხის აღზრდელ სკოლას უწოდებდნენ ღლია და აკაცი. ქართველი ხალხის სულიერი წინამძღვრების თეატრალური ნაწარმები გულთან მიიტანეს მომავალმა თაობებმა. დიდ წინაპართა შეხედულებების გამოხატვის ვეზად ვ. შალიკავილის სტატუტზეც „ჩვენი თვის თეატრი ერთადერთი დაქსებულებაა, სადაც ჯერ კიდევ გაისმის თავისუფალი ქართული ან... „თეატრია ჩვენი სიამავე, ჩვენი წინდა და წინდა... „თეატრია ერის სარკე, მისი ნამდვილი სახე“... ამგვარი სიტყვებია გაბნეული მის წერილებში.

ვ. შალიკავილი რამდენიმე პიესის ავტორიც არის. ზოგიერთ მათგანს მხოლოდ დრამატურგის ბიოგრაფიისათვის აქვს მნიშვნელობა, ზოგიერთ აქტივს ვანკუტევილი. ნაწილი კი დღესაც არ დაუკარგავს მნიშვნელობა და იგი ჩვენს თანამედროვეობას აფიქრებს თავისი მასობრივი პრობლემატაიკით. სწორედ ამგვარ პიესად მიგვჩინა „გადაუჭერილი მუხა“.

ვ. შალიკავილი ერთი პირველი დრამატურგთაგანია, რომელიც ინტელიგენციის ცხოვრებას შეუხო. მის პიესებში არის ერთგვარი ჩეხოვისებური სევდა და გულსტკბილი, არის ფაქიზი ფსიქოლოგიური წიაღვლები.

დრამატურგი შეაერთო სოფლიდან ხალხის დენდალობა ქალაქისაკენ. იგი ჩააფიქრა ამ პროცესმა. ამ ჩაფიქრებებში არის ერთგვარი ურბანისტიული ტენდენცია. მაგრამ როდენ ხაზსამოღაც არ უნდა იყოს ავტორის პოზიცია, როდენ ავგარადაც არ უნდა ჩანდეს მისი უპესიონსტური მისოლოგიზმები, იგი მაინც მართალი იყო როგორც შეწერილი და მოქალაქე. მის სევდას ჰქონდა საფუძველი.

შალიკავილიმა დაინახა, რომ იშლებოდა ქართველი გლეხების სტაბილური ცხოვრება, ნიადაგი გლეხობად სოფლად, იცლებდა იგი და მიდილია ქალაქისაკენ. ეს იყო რთული სტრუქტურული პროცესი. მას ჰქონდა დიმა სოციალური და კანონიერი საფუძველი. შალიკავილი მთელს ამ პროცესში ეროვნულ ტრადიციას ხედავდა. მას მიანდა, რომ ჩვენმა

გლეხეკაცობამ იხსნა საქართველო; მან შეინახა მისი სული, მისი ეროვნული თვითმოყვადობა და ახლა მოიხსნის მომლა მას ეროვნული საძირკვლის მომლა მიანდა.

მერე უნდა არის ხსნა? შალიკავილი ნათელ პასუხს ვერ იძლევა. მისი გმირი (ნიკო) ყველგანს აკეთებს იმისათვის, რომ ახალი სოფლის გლეხობა, გახსნას სოფლები ბიბლიოთეკები, შეიტანოს განათლება და ამით აღიწოს ახალგაზრდობა, მათთვის მამაპაპისეულ კარნიზში, მათთვის მას და შექმნას ლამაზი იდილური ცხოვრება.

მაგრამ ამ „ლონისძიებებზე“ მტკიცე აღმონდა ცხოვრების განთიარების ლოგოკა. ვერც ნიკომ ვაძულ ცდუნებას და იცის გაქცევა ახალი ცხოვრების მიწინარებას. ზოგიერთი კრიტიკოსი „გადაჭრილი მუხაში“ პატრიარქალური სოფლის აპოლოგია ხედავს. ეს, რა თქმა უნდა საკითხის გამარტვება იქნებოდა. აქ ისევე არ შეიძლება ვეძიოთ პატრიარქალური ყოფის იდილია, როგორც არ შეიძლება დ. კლიდისვილის „ქაშაშაის გაჭირვებაში“ დაინახოთ იგი. მართალია ამ ნაწარმოებში მხატვრული დონე სხვადასხვაა, მაგრამ საერთო არის მათ შორის, კერძოდ, სოფლად და ქალაქის უპირობობის საკითხი.

„გადაჭრილი მუხა“ რამდენიმე სცენის განმავლობაში იდგებოდა თბილისსა და სხვა ქალაქებში. ვ. დაინახავეფ თქმით, ვ. შალიკავილის პიესები, „თეატრალურად ყველა კარგად გამართული იყო, კარგი საყურებელი, მასაუბრებელი და უყვარდა აუდიტორიას. მასობრივი კი უყვარდათ ეს პიესები მისთვის, რომ შიგ ხელსაყრელი ე. წ. სააკტორიო ნაწილები იყო და ყველა ტენაზედა. კარგი მსახიობისა და მისკვე რეჟისორის მიერ იყო მისი შედგენილი“.

დიდი კამათი გამოიწვია შალიკავილის პიესებმა იმხანად იყო აზრთა სხვაობა, დავა კამათი. მასურებელი კი დიდი ინტერესით დადიოდა სპექტაკლზე. „დრამატურგი ჩვენი ერის ხსნას — წერდა, „თემი“, — ჩვენ მამა-პაპათის სისხლით მორწყული მიწაში ხედავს. ავტორი ამბობს: ჩვენ ქალაქში ვერას ვაგვიფიქო, ქართველობა ქალაქში ვერას შეგვიქნოს და ისევე სკობია სოფლის დაუბრუნებელი, სანამ ისიც გადაგვაფიქრებს გზას არ დადგომია... „სახალხო გაუცხოის“ ანართი კი პიესის უბრუნებელი ღირსეული მისი თემატური მხარეა. ქართველი ხალხს მკავს თავისი ინტელიგენცია, დრამატურგია აქმედ სერიოზულად არ შეუძლება მას, ეთნო-ური პრობლემა ნაბიჯი შაქრეკავილიმა გადადგა.

პიესის ხელდა მიიჩნევენ დიდ მინორეგებს და „ფილოსოფიურ“ რიტორიკას.

ვ. შალიკავილის კალამს ეკუთვნის აგრეთვე სტატები, ნარკვევები, თარგმნისლი პიესები, მაგრამ პირველყოფის მანერ შესანიშნავი რეჟისორი და მასხიობი იყო.

ესი ახალ გზებს ეძებდა შემოქმედებაში და ამ ძიებებში დაიფრთხილა კიდევ. მისი რეჟისურა აღორძინებული ქართულ თეატრის წინა დღეა.

ურეხი

საიუბილეო

ბელორუსი

ოთარ გვაძე

ბოლის. კალინინის ქუჩა № 9, ორსართულიანი თეთრი სახლი. სამხატვრო სტუდია, გამოჩინული მხატვარი მისი თითქმის კოლორიტული ბუნებრივ-მელოდიური და ახლავარდა არაქალი თოიძე. მაგისტალ ურის დანაწი ქალი, მისი თითქმის ქალღმერთი, ალექსანდრა (შერა) თოიძე. იგი სხვადასხვა ნაწარმის ურეგის სტუდიებში. მეორე მხარეში შედგა სამეცნიერო კლასში, პირველი დამწერელი გავაშვი, მაგრამ ვხად ცენტრალურ დარბაზში უნდა გავიარო. აბდულოვი მოყვანილობის გახლდათ ვაი ამაღლებულ ცახტუ შემდგარა. უფროსი გავაშვი სტუდიის მოძღვრის ხატავს. მისი თოიძე დრო და დრო მიმდებარებს შუა ჩაუღვს, დახატავს. ზოგს ხუთიდან მაინცნებს შესასწარებელს, ზოგს სიტყვი შეხატვის გამოჩინდება და ზედმეტად მჭივრად გამოხატულს, ზოგის გვერდით არც კი ჩერდება, სხვისკენ გადახული მანის მიკენ იკვირება, რადღის თქმა სურს, მაგრამ თავს იკავებს, მსმენელს განწყოილებიდან არ სთხოვს.

შეგინ არიან ამ დარბაზში. ყველა გატაცებით დასურებებს მიმდებრის და შესურებს ფეფრის, ფეფრის და მომღერებს. შემდეგ მისკ თავის მაგისტალსთან შევა. ახლა თეთრი სტუდიაში თხად წვერიანმელოდი შევეგრძებინი ბუნებრივ-მელოდიური ჩაუღვსის მდომარად მწარს სტუდიებებს. უფროსი მხარეში უფროსების ვანაყო. უნდაო ვხატავთ ანტიური ფიგურების დატოლებს, ხელს, თვალებს, ცხვირის; ცხვირის მთელი მალე თვალებს დავგაბარებინებ, მუდარბაზის გაულოთ, სხვებს ახლა ცოცხალი ნიჭურა დვას დაგვაბარებინებ, მუდარბაზში ვეგავაშვიან და ზეთით ხატვასაც დავგავაშვიანებინებ. — ნაძურებრებზე შემოხალს ვეგავაშვიანებ, შეგვასწავლიან. შემდეგ კი, თუ ხდება გვირა, ამ ენტრალურ დარბაზში შეგავაშვიანებ, შოშოლი დიფერის წინ დავგავაშვიან, როგორც მათ, ხალხის და ფეფრის შეგავაშვიანებელი კომპოზიციური ვეგავაშვიანებ.

წეჩერებოთ კი ვანაჩია თოიხი ვხებდვართ, უფრო პატარა და უფრო უნაბილითი, ვიდრე მეორე ჩაუღვსები. შუა დარბაზი კი სათელი და ხალხისათვის, როგორც კი ნაძურა ისებნებს და ფაღლის უნა წვება, მხატვრები ახურებრებდებან, ერთმანეთს მიმდებრებინებენ თეთრებან. უფროსი ჩაუღვსებიც ცნობისმოყვარებოთ მათი ეკონი ტვებებით; სანაძურებით ვეგავაშვიან, მხატვრების სახებზე სინაჩრულ ვეყოთ სთელი და ასე გვავაშვიანებ.

ჩაუღვსი ჩაუღვსები უფროსი მოსწავლე უნა ჩაუღვსები ვარჩე. ხშირად ვხვდები. მისი ამირბრული ადვილი მასტოს. მის გვერდით მისი თითქმის დრომაც უნავე ჩაუღვსები მიჩვენებს. მასწავლებელი მისწავლის ნახატს ურადღებით დასურებებს. ხანდახან ხელით რადღის ანიშნებს. დამთავრებულ ნაწარმოებს კი სხვებთან ერთად ამაღლებულ ადგილზე სვებს, არჩევს. უნა ჩაუღვსები ნაძურეგარი ურადღების მიქცებს, ურადღებს სხვანიც ანიშნებს. შეგინ, ძალიან გვიგის სახე მასწავლის მისწავლის უფროსი თოიხი და ვარჩილი ვაწყო ვანაჩია თოიხი, დახალა კლასიდან და ახლა მთავარ დარბაზში ზის ხატავს, ფერახებოთ მიეგავაშვიანებს. სანაძურებთან მეტი დიდხანს ხელი მინახავს უნა. ის შუადარბაზი უნაწარსული ადგილი იყო, სხვად ვხვდებოდი როგორც მხატვარს, მართალია, როგორც ახლა მესმის, იგი მაშინ თოიხე მხოლოდ დაწვების უფროსი ჩაუღვსები იყო. მასწავლებელი ვეჩერებოდა მის წინა, მაგრამ მაშინ შეგავაშვიანებოდა მის მიმართ დაწვების მხატვრულ ვარაზებში. ვაწავაშვიანებოდა მის მიმართ დაწვების მხატვრულ ვარაზებში. ვაწავაშვიანებოდა მის მიმართ დაწვების მხატვრულ ვარაზებში. ვაწავაშვიანებოდა მის მიმართ დაწვების მხატვრულ ვარაზებში. ვაწავაშვიანებოდა მის მიმართ დაწვების მხატვრულ ვარაზებში.

ლი, აღიარებული იმედგამართლებული. ჩვენ ერთმანეთს ვხვდებით და ვარჩა აუღვსების მსმენელია შემოქმედებითი ბელორუსზე. ახლა მის მომსახურებას ჩამტარა აუღვსების სხვაგვარი კლასები, მომღებრებთან მსმად სტუდენტთა შორის და ვახვარებულეგა ისეთივე მიზეზური მოსწავლების ნაშრომებშია, როგორც თავის დროზე ახლა მათი მათი ნაწარმებით უნა ჩაუღვსები იყო.

დრო გავიდა კიდევ ახდენენ წელიწადი მთლიან და 1988 წლის 29 იანვარს კვლავ შეხვდებით უნა, მაგრამ უკვე მართლდებს თუ არა... მთელი მისი ირაროე წლის ნაშრომებიდან ერთად, საუბრობო პერსონაჟი გამოიყვანა, რომელიც საქართველოს სხედმწიფო სტრატეგის გაღვრეაში ვახიხნა და ამ ნაშრომითი შემოქმედი ადამიანის მოქალაქეობითა ვალბოხის თბილია იქცა.

სამი დიდი დარბაზი შეავსო უნა ნაფიქრბა, ნაგინობბა, ნაწარმბა და ნაშრომებბა, მაგრამ მეოთხეც არ ეყოფა და ეყოფარის გამოგინას, რომელია ირიგინანები ზოგი კვლადან ჩამოღებულნი ვახვა და ზოგიც საქართველოს ვარეო ინახება. მიუღდავად ამის, სთიბოლო ექსპოზიციამ ვაყოლიო ვეგავაშვი უნა მთერ ფაქიზად ნაჯალი ვხა, შეგვახვა მისი მრავალფეროვანი შემოქმედებითი ცხოვრების ბევრ კუჭულში და არც ვალა-ნაჯალი დავგვიჩა. უნა — ფერმწერი, ვარაგოთის, პორტრეტების, მინიმალისტური, ვარჩილტი, ვიგარისტი, ვაწყოილებითი ნახატების ინტერტი — ასეთია ნაწარმები ექსპოზიციის წინის ტიპული თუ კონტრარტული, ყველა ერთად რამ ღრმა კვლად ზოგის ქართული თანამედროვე სახეობი ხელოვნების მათლიან და სოეფი ნიაშები.

ვაწყოილის ვახსანამდე და ვახსნის შემდეგ, საუბრობო საღამოზე და მანამდე ხშირად ვახალბული ცხარე თუ თავაზიანი შესაყო უნა სხვებზე-ქურ ქროფზე, ხელოვნურბე, ოსტატობაზე, ტრადიციულობასა თუ ნაწარმბა-როვნაზე, რეალისტთანადი ერთგულბებზე. მხატვრული ხედვის მრავალფეროვნებაზე, მისი შემოქმედების მაგისტრალური მიმართობასა და ფერმწიფე-ქურ ვაწყოილებზე. ზოგს ერთი ურეკამა, ზოგს მეორე, მაგრამ ყველა ალი-ალბურს მისი შემოქმედების მოქალაქეობითობას, ერთგულბობას, ველონა-ქურბეებში დედაბოიად ახედული რეალისტურ აღწევლობას ხედავენ. რეალისტი მართალია არბია, რომელიც მიუღებინა თანამედროვე ქართული ხელოვნების ამ გამოჩენილი და სხვებთან ერთად გამოჩენული მხატვრის შემოქმედება. მართებოთა კომპოზიტიკი შოშო ვეგავაშვიან; უნა ჩაუღვსები, ჩვენს სახელთან მხატვრებთან ერთად მტკიცედ იკავებს რეალისტურ ბელორუსულ ხელოვნების მტკიცე და ანტიკონტრარტულ მხარს. მის საფუძველზე ვახალხა, მართვარეს უნა, ქვემოთ არბია, ახანვე ამბობს აუღვსიკოსი შოშოა ამირანბრებოთ: თათვის შინაგანი არბია, მსმენელი, სახვის მხატვრული ხეობებით, იფორი შინაგანი უნა ჩაუღვსების შემოქმედება მთლიანად ემყარება და ამავე დროს აარტიკლებს ქართული სახეობის ექსპოზიციის რეალისტურ რეალისტურ და ანტიკონტრარტულ ხელოვნების საფუძველზე ნაწარმულ სუბიექტურ გასაყო უნაგანი ნაწარმბაში და შეგვეული ფორმითი ნაწარმბა ექსპოზიციისა შინაგანი ხეობის ინტერტებს, მთიერბულად იფიქრებს.

ეს ახლ იყო და ახლ არბი. ვამინახლისი არც უნა ჩაუღვსები, რაი იგი ხალხის მთერ აღიარებული მხატვარია. ჩვენ შეგინებულად მივხვდებით იმ ბელორუსი მოღვაწის არა... კომპოზიტიკისა და ხელოვნებაშეცდების სიტყვები, რაბა ხაზი ვაგუგავთ უნა შემოქმედებითი შრომის რეალისტურ-

ზემო და ქვემოთ იხატება სურათზე, ზოგი მორბევე ჩამოხდარა, ზოგი ბანებზე შედგარა, ვიღაც ცხენისა შებოძო ხელოვნებით ცაში იყურება, მაღლა აზრდული ცხებ-ყუმბები ეს უკვე ტანხადაც იხედებინა. მათ თავზე ახლა რკინის ბრუნვული ტრიალებს და აქმდე წამალ ნაგებობა თავის ბრუნვით დიდგონობს და მუქი-მომოხლობს წინა უკაცობისა რასაკვირვებლად, ეს შემთავლო ვაკეთებ ნაჩაზ მარაბადებს მბატკრის შემოქმედებია და მისი უფურცადებელი დაცობა გამართლებული არ იქნება. მაგრამ ვერ დავთანხმებები ისეთ მუხსებას, თითქოს ეს ფერტილო ვანა, ასაკებში ნათელი ნიშანი იქნას, რომ მბატკარი გვიავიჯოვლებდა მისი შემოქმედით სტალინბატკრის ტენდენტებისაგან... ჩვენი აზრით, ეს ფერტილო არ იქნება სახანა, რომ საჭირო იყოს თქვე ასაკებში ხალხობრივად დასაბუთებული ტილო... ან ის, რომ ამ ნაწარმოებში ასობრიობა და მიმავალ სახელად ქრება მის მბატკრულ ხედავს... ამის შემთხვევა სხვაგან მოგვიყვანს... ხელს ავადგინებს უჩა ჯაგაბიძის მანამდე შექმნილი სიბერების ნაწარმოების მაღალ მუხსებას და შოკავრების მისი, რაც გამოხად შენაშავლებით ტიპი ვანა პრედდევინებული ცნობის იხიბისა და მისთვის ფორმის დასწრება ჯაგაბიძის მიმდევარ სერიოზულ შემოქმედებში, ძველა მტკიცება, რომ მანამდე უჩა ჯაგაბიძის ასობრიობა და მიმავალბა ასახავდა და საჭირო იყო მისი განათხიფებულება, ასტალინბატკრული ტენდენტებისაგან... უფრო სწორია იმის თქმა, რომ უფრო კიდევ თავისი პროდუქციული შემოქმედების დასწრებას უჩა ჯაგაბიძის უკვე ჰქონდა ცხოვრების და ხელოვნების სწრაფ შეხედულება შთაღობისა და საჭირო მბატკრის უფუცარი გეზი, რომლისთვისაც მას ადრევე გადავადგინებ...

56

და ვხარობი. გელათის შუაგარში ჩახლული მისულ წარწერასაც ვცნობ და ფხვარ და დავაგამო, რააა ლოგო დავარულ დავითი, მდინარე ტყვის სმინ- შვილი არ დალოცა...

57

მაგამა ზე, ძვირული, გნსობლი, ეს შინა იყენა ხასხასებს... არ გავიწყდება, არ გავიწყდება ადამიანების სულგულე, იქნება გულ დღევანდელი, მამული თანახარი... და რად ისრევე მეფეთ, რომ მერტულე გადავიარინ...

ეს ძლიერება და სწამვედ იგონებს უჩა მერ დავარული დავით ადამაშე ნებლის პორტრეტი... ლილინა, ნებისთვისაა, მანამდემული და შე არათბული. უფურები მას იმეორეობი პობის სიბუყვას...

58

საპლავს დატყობის თვადინი, გური ხაველე დავითია, ვანდავანა რეზის კარბები, ვემ მოყვავა დარბაზიდან... ზე მერტულე არ ვადავებო, ლილი არ ვადავებს სახარსი...

ზეთით ტილოზე დავარული დავით ადამაშე ნებლის პორტრეტი მბატკრამა შექმნა 1911 წელს, სამხედრო ცნობის მიმე წელს, როცა ერის სუნდა უდღესი ხარკი ვიღო სახარო-სახლობო თავდაცვაში და თავისი ცოტევი მოსახლეობისა და 4000-3000 შტეტი ვაჭრის საზარ ვულზე ვაიყვანა, ეს იყო უფურცელ დრამატული მონეტე რჩეულიც კი აღდგნე ვადავდინი საჭიროებლის არ დარა იჯახე, ვაჭე ვახლხე არ ჩაიკვავა, ვაჭარებების შემდეგაც კი, ისტორიის არ ამოსეს, რომ საჭიროებლის მიმდევარ მტერს ვაიყვანა და ისე ხარხად მოიტყავა მისი რჩეული ვაიკავებო, როგორც ეს არ აღინაზნა ზემანა ვერანაშულა ჯიბას... ამ მიმე წლებში ქართველ ხალხს სულიერი და ფორმული ძაღობის განმარტებულება შეეცა წარსულისა და აწუხის აღდგენულ სახელებში... ამნებებშია ჩამოყვანილი პატრიოტული მოქმედებები, უჩა თავისეულ სწრაფად იმ წლებში შექმნა ისტორიული რომანები და თანამედროვეობის სულსცემული ადასჯე მოწყვება... ლექსები, ახლა მთხე ვამა შექმნა უჩა ჯაგაბიძე დღის მამაშეობისთვის და სახელმწიფოს წინამძღოლის გეზში ღრხად ჩამწვლილი პორტრეტიც, დავით ადამაშე ნებლის ირხხხე უკვე მჭეუბნების სავსე მის გამომხატებო რომ მთხე ბრძოლაში ჩვენი გეზი მჭეუბნის მორიგება ჩანს და დუხარეობისთვის დალუქული რჩეული იგონების...

ასეივე მამულმწოდებას რჩენდა დაწინარე უჩა თამარ მეფის პორტრეტიც, როგორც ეს ხალხს სურვებს და მესხობრებაში ცოცხლობს... თავის დღესაც შემოხეობი უფურცელს თანამედროვე პობით თავის პირად დაწინარე თამარის განმარტებულ სულიერ ემსს...

59

„შენ საქართველოს დღღობისა დაწმინდებულ... დაწმინდებულ და რა როგორ დაწმინდებულა... შესს ერთი სიტყვებუ კალკები ანუღებულა...“

60

58

59

60

ადამიანი, ადამიანობა, — არ თვის შემოქმედების მიზნის წყობიბა, ამ მაღალ და კეთილშეშობის მიზნის აცოცხლებს იგი ფერტილონი ზემო. მას დედ ცნობილად უფურცელად ვაჭრის და მისი ვაჭრის არ ჩრჩინება... აფარებდე და სიყვარულით ვაჭრისთვის ხალხის საყვარელ მბატკარს. ამიტომ, ზემუნებია, უჩა დღღობავად აჩენს ტილოზე და ქალაქზედ ვაჭრისთვის დეო თითქოს აჩინარ ადასმინებს, რომელთა სულიერი საჭირო მბატკრის შემოქმედებით წყარო იქიდა. იგი მიწრეობითა და სიყვარულით იხსენებს დადებულ წინაპრთა ირხხხებში, რომელთა ნამოქმედობა მბატკრის ჯიბას დასხვად მას, სიტყვად და საქმედ უფურცელ და დეო სიყოფიერად ხელგახსენივად ვაჭრის მათი სიყვარულე დავითი, თამარ, შოთა, ილია, აკაკი, ვერა, ვერანაშულა... საუფურცელი ვადასხლე ჯარია ვაღიანაშული, ვადასხლე ტბამდე აჩენს საჩაქვამული, უჩანე მჩრები, თამარ ნოქალდე, თამარ ახალეთლი... შერე- დავითი, მცხენიერი, მხახიბიანი, სამაშელო იმში, მინდრისა და წარმოებში თავგანთიჩინელი ადამიანები... უკვედა ცხენი უკვედას წარმოადგინებენ მათი თანამემომბლისა და თანამედროვის მბატკრული წარბისთვის დღღობარი შულ თანაა რეალე...

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

სიხეზედ მისი სული ვერც თვითონ მოფარება ვერც თუ მისი თუღებულა ვერც... ნუ ეძებო რუსეთის საღვლესი, ის ჩვენი პალის ტრეკი არის და ჩვენი დიდების დაწმე, არ არის რუსეთის მტკიცარი, ნუ ეძებო რუსეთის საღვლესი...

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

„სამშობლოს სამსახურისთვის ჩაწვი ვიყავით“ ზენაძე...“

...ლუ ფრუბეს რომ ზღადა...
...სასკარტოვის ტვილი სიმღერა...
...ფოთაძის სიმღერა ჰქვია...“

საქართველო
გაზეთების

არც ვაფარა დარს ფანჯარა გაუფიქრებელი. 1901 წელს იგიც დახატა. კლარაშენარელი, მაგრამ ახალგაზრდად. ცემისადაც, შულის წყარა- ვით დეიფური თავსებდა. მისი ფურცელზე ამარჩილ ეპარა ბალახსაყვი რამელი, დანახი და დახალა შეწინდით თბილი, შეწინდელი ღამაში ცხვირით, მარცხენა სწევებით, თბილი და მწინდელ დახილი უღვაშებით. დიდი, ღია, ნათელი, სუფთა თავლებით იცქირება ურახილი ვაჟი და:

...ციც ლოდს წარბისას სასთოდ...
...სანაღა — მისი ნიღს ვადალღს...“

შემდეგ კი ვადალითი იგი ბეჭარქ დახატა. სიცოცხლეშივე ნატუ- რიდან და შემდგომში, მაგრამ უყოვლადის ისეთი, თითქოს —

...ინახისაჲს იმ ვერის ხატებს...
...და ვაგეგროდა მჭერის მღვირე ჩხერებს...
...და მერე აღმართის მისივედ აჩერებ...
...განა-ზნა თითები იმად წერებეს...“

1943 წელს სწავლიდა (44×30) უფერულად, თეთრ კობტაში, თეთრი ფიჭვით სავსე თავლებით, ცვიბი შვრით, რაღაც სიცილით ვერ ათინებდა, მხოლოდ ამზობდა:

...სიცილიც მე როდ უფეუნდებინი...
...იგი, იმა მუღამ ჩვეს მხარეზე...
...მე შენიღა იმეგარ სიცილებს...
...სიცილდ რო მკავს და ურახისა...“

თერთმედი წლის შემდეგ მხატვარმა ახალი პორტრეტი დაწერა, ფანჯარით, ქაღალდზე, მაგარა ზომით, დიდი ნახატი თბილისი. იგი ახლა წყურფულა- ვაშისა, მაგრამ ისევ უფრო... — მუდგულად აქაშითი მოდუნე და მოხალეში მჭიქურე, იმდელი გაფურე და დაქურედა...“

...თავაწულად და თავდახალად...
...ვიღოდა მარტე მუღამ მარტე...
...თავად დადუნე ლუქის კაიბე...
...და წინახილის ვეგვითი საბარე...“

1945 წელს კი დაიწყო გურამიშვილის პორტრეტიც დახატა, სწორად იმ ციკლის, ვინც საქართველოდან ძაღლე შობს იყო, მაგრამ მაინც ქართველად მღეროდა:

...ჩვენ როდ ვეგვიღო... ზოგ-ზონი...
...დავ ნუ ვაძიწურებინ...
...მოსი ივანე, მაგრამ ქართველი...
...სულად არ დაღვიწურებ...“

უჩა ჭაფარიძეც შეინახლა თავისი თანამედროვე პოეტის სიტყვები:

...საქართველოზე ვერბობით...
...იწილდა შენი გენია...
...საქართველოზე ოცენებით...
...გულს ვამოვიწიე...
...საქართველოზე ვეღვიწიე...
...კვლად უფეუნდელ იარაგებს...
...საქართველოზე სიმღერით...
...ვეყვანა შენობარე...“

მხოლოდნაღი იყო, რომ ყველა ამ გარნოსმა მხატვარი თავისივე პორტრეტში ჩაასკუნდა, მასზე გაგონილი და განკლდის განაჯიჰადებდა, დიდი შვილისა და მამულშობლის სრულყოფილ ირისასზე შეწინდა, მაგრამ დაჯა- ლო, პორტრეტად ვეღარ თქვა გურამიშვილ შეგებულად...“

...სიმღერა სამი ქვეყნისა...
...და ზვიითისა ავგავეუნება...
...დღეობს...
...არავის...
...უნდა...“

მაგრამ, რაც გურამიშვილის სიმღერას დააყო, — საქართველოს ორვე- ოსს, ზაქარია მუსხელიშვილის მიხედვით, 1940 წელს დაწერილი ქართული კლასიკური მუსიკის შემოქმედის ეს ნატილო დღმდებ არსებულ ყველაზე მართალი, ყველაზე ძლიერი, ფსიქოლოგიურად და კოლორითადაც კომპოზი- ციონური მიწვევებულობითაც გამოჩენილ პორტრეტს წარმოადგენს. იგი 124×100 სანტიმეტრზე გაკეთდა და თბილისის აკადემიურ თეატრის და ბაჰუ- რის თეატრს სამსახურად გადასცა.

კომპოზიტორს მავგალიანა მუხომბა დახატული მარცხენა ხელით სახიერი პორტრეტის დაწერისას ვაწილდა. ამ წელს მუსხელიშვილმა დაწერა მასზე მსგავსი დედა. მარცხენა ხელი მარცხენას დაუდევ დაუდგა და აწილდა თითები შემოქმედებითი შთაგონებით წარმოშობილ მუსიკალურ ტატებს გა- მოსცემს. შესწავლა დუნებში წარმოქმნილ ახალ მუღილისა, ან მუსიკალურ ფრანკს უღლის სიღრმეში შობს და ნობრებზე ვადასხატა მათ ზომას იყო- ლის. მისი ხალხს გამოქვეყნებდა ამბობს, რომ კომპოზიტორს ქმნის უფრო სიმღერის შობას, ქალბატონს სტრუქტურულ ჩამჭერებულობით რომ უფრო- ბილი და შთაქმედებით ამახვილებდა. ახდერებდა, ახა, წამით შერჩილი ამ პორტრეტს და ამასვე იტანებოდა, მომისწინ სიმღერად ქვე- ლე სცავს და სიბრძნავად, აზრს და გარნებებს, ვინებებსა და სიბრძნებს.

...სი საქართველოს სიმღერად იქცა...
...ღუგინდალ იქცა ჩვეს თავალა იქცა...“

უფიქვანს პოეტს და ამბობს იგივე, ასეთია მისი ზაქარია, დიდი მუსიკოსი, ახლად რომ მღერის, თუთყა თუ სინანეს:

...წამით შეჩერებით სიბრის ბუღთან...
...ქარი რომ არბებს სიბრის ლურჯ კალთას...
...გარბლებში ქართველ ორფეოს სინანეს...“

სინანეს და მაინც მღერის, საქართველოსკად ამბობებს, ატარებს, აფი- ჩებს, იმდებებს და აიცოცხლებს. ახლოს მიდით და მოუცხნებთ:

...ყური დაღვიღეთ ყველაზე შვილის...
...არბეთა ვიუღლს, მუბათი ვეუთებით...
...თავდაცულებით...“

მხატვარმა ურჩი დაფიქრად შეხსოვს სიმღეს და ბეჭერს, ტე- ლოდისა და ორბისერის ვერცხს, — ამბავსიბის ქვითის და მარს ტე- ლოდს, მახალისა უღბლისა და კაიხს ბედისწერას. უამბო თავისი ფუნქცი კომპოზიტორის ზეგარდობებულ სიმღერის ცრუმში დახიბდა, დასაფი- და ახლა ცრუბავით გვიბრებს უკვადე საზე — ძლიერი, დახვეწილი,

ფიდატორად შეუვარებელი სიცოცხლეზე, აღმანებელი, მათ ბედსა და უხე- ლოდზე, თეატრისა უღბლი, მაგრამ უკვალზე მტად ბედისწერა და უკვადე. პორტრეტის საერთო კოლორით, ვერცხა შეწყობა-შემაგება, გარემო- ცვაწვთა წინაშე მსგავსების შეგრძობა, უღთა მათს ვეგარნიბა- ნებებს, დაიღვეთ მუსიკის მომსწინებს სხვა ვეგარნიბებს. წითელი ხასხასა- ნების მღერის ვადასაგარებელი, მუქი მონაგომი-თავიფიცილი საკულმ- რამაშული ქოლა, ფიჭუზე დასა კედელი, ზღდ დაიღვეთული თბილი განწყო- ბილებით დაწერილი მხატვრული სურათი, აგვირდილი მიმდგარი წინების ეარისა, ქალბატონის ფურცლები და ზემოდა ჩამოვარებული ფარისი ნა- ეპისებდა — უკვალდის ეს რამებრად და ამასვე ფრის მთხევე სულსხეულად იფრისებდა აქნეს ფელაფელას. მხოლოდ მაიღეს მარცხენა კუთხეზე დადე- ბული ბალახური ვაკვირებით არაფრეს ამ სულდურე ამბავსიბის. უფე- რიტი ფელაფელას და მის წინდა საფლავსაც წარმოადგენდა ორბისა ბაჰუდა, სანდრო ინაშვილისა და ვანო სარაჯიშვილის საგნეთა შუა. და ვინდათ ისევ ვამოვირბო:

...წამით შეჩერებით სიბრის ბუღთან...
...ქარი რომ არბებს სიბრის ლურჯ კალთას...
...გარბლებში ქართველ ორფეოს სინანეს...“

სინანეს სარაჯიშვილსაც, ვისი პორტრეტიც საწერე დაწერა: უჩა ჭაფა- რიძემ. პირველად, როცა საქართველოს დემდული მომღერლის, ერის ბულ- ბუღლის ვანო სარაჯიშვილის გარდაცვალების 20 წლისთავის მოსახიფის საკვამი იყო.

მასხეზე, 1944 წელს საქართველოს სახალხო კომსარისი საბჭოსთან არ- სებული ხელფარების სამსახურეფლის უფროსის კანინებში გამოჩენილი მხატვარი დაივი კავასძემ მოვიწიე და სარაჯიშვილის სურათები — შემო- რიბული საღამოს მხატვრული ვაგვირების თანხმისა მუსიკალურად, დავით კავასძემ თავიანთი და კავალდობლივად ვეგარნიბით და ჩვეული უღე- ვანობით, მასზე მხატვრული მავალდებულობითი შეწერა სახირობი და საწყურებრე ვანუფობება. ვანის ჩაწერაში მისი მომსწინებს ამ ვანოსე- ვლი ვიუღალური პარტიების შესვლებების მისი სცენის სიღრმეში უმეგობი და სარაჯიშვილის პარტიები და ბინძური მინათებულა შუქის სხივი ხატებით აჩნდა და ამ ლეგენდარული მომღერლის ირისახს, მის ღამასა და მსგავსებარე თავლებს, ბუჭებუ შუა თბილი, ვაკვირებდა ვეგარნიბად წინაშეებს, ნათალ ცხვირს, მატყელ ვასაქს, მალად და მწივედ კიბრს, დღუღუ თეთრ წინა- თბილი და მწივედ მარცხს, ბუღლეზე ხაზებზე ჩამოვლებულა შუა ჰალხების ლანდებს. ეს იყო ვანო სარაჯიშვილის პორტრეტი. იგი უჩა დახატა, დახატა კი არა, თითქმის ვაკვირებდა, ვანის ნაწილრი და ნათქმინა ერთმანეთში აზო- ლა და სიბეჭერა რისთვისაც დაუფეუნარი ციკის სხვისდა, დაზარა სულ- ვანობული უფრესა და უფერესა. უჩას სულდა და აგარნიბებდა ცოცხა- ლი მომღერლის ბიროლი:

...წამათა და წამათა შუა...
...ბალი ვაგვიწეუნება...“

ახლა სარაჯიშვილიც იმავე იტარის ბაჰუში ვანოსებებს და როცა ბუ- ტატარი ვანა ჩაუღლის სიბეჭე, ჩერდება, ღრბდება, აწინებდება და ვანოსე- ვამბობს:

...გარბლებში ქართველ ორფეოს სინანეს...“

ჭაფარიძისებული პორტრეტი ჩვენი ვეგარნიბებისა პოეტის ბუღლი ცრუმად ნაჯის ამ ღამას სიტყვებს:

...შენს შემოქმედებებში ყველაფის მხამლად ქართული სული... ში- ნანეს სიბეჭეზე და ვიუღლობებზე... — წრდა უჩას უმწივე ხეხეძი და ასე არის... დასტურს მის პორტრეტს ვანახე, იცევე, როგორც ვეგარნი- ბის სხვა ნაწილებშიც ვანო, დღდა თუ პატარა ფერტობებში, ანახელე- ლად მოსხულ ჩანახატებში.

უჩანეს პორტრეტი სწავნილია შესწავლილი 1943 წელს, მუსხელიშვილის მხატვარი პეტროვის ახლოს იტარება. მისი სცენური შემოქმედებები მუდამ იყო წინგნეული და ეტეხებულა და დიდი სულიერი ქსეითი მომ- ვადრული არა დაწვეუების ქოლა მონიღობის სინაგავაში. ან მის ქვე- ნახეს... — ცეკვირდობის დაზარაბის უჩა არც თუ შორილად დროს კითხ- თული სცენის ვანგვირებებში დაიბნა და ეტეხებობის პეტროვის, იგი ასე- ლად ახლოს ვეგობს, ვისაც ბედისწერა ქმნიდა ენაზე უზნავი როლებში და ეთავა იგი ყოველგვარი ვეგვირებთა გარნიბობის და არბების ან მამ- ბეჭულებობადა, არჩანდობრად ვანოსხელა წინაშეღვეთულა შთაქმე- დებითი და მთავრად მომავალულებად. უჩანეს ვიოლიონად და დასტურ- ლი სულთარი ტემპამენტები, ცეკვირები, ბომბონიონები. იგი მუდამ აზ- რისა და მოქმედების ქიღმილი ცხოვრობდა, არ ითხოვნიდა, არ იტინებდა, ცხვერბ იტინასთანაზე ფიჭრს არ სტყობდა, პეტროვისული შემოქმედებით მარავადა, ლიტერატურული მოქმედებითი შთოვდა და, ბუჭებობით ამ ჩანობილად იცულებდა. იღლებული არჩილობდა, დასტურდა, ან უფრესა, შუგებს, ახა სიცოცხლეზე... — ასეთად დახატა უჩა უჩანეს... ცეკვირად აფიჭე- ბის შემდეგ ერის წერტილს მიჩრებულა, ერთ აზრს თვალბომბობილი და სასთუმბილი ბაჰუს სულიერად ზურგმხარეებითი... — მშვიდი, დასვენებულა, დაფიქრებულა, მაგრამ მაინც დაღვრებულა. ბაჰუ მოუკვარებო ფიჭვით მდებულ ვანოსებს პეტროვის ხასხასოა მინანეს დაღვიღებულობას, თვითრე- ბასაც კი. მუდამდე შერილი ფრია, მიჩნეული წარბით თვალბის ვაკვირე- ცილი ბარ მუგას ვარნიბობინებს, ან საოყრად დასტურებდა, ზამბა- ნასავით დაბნებულა, სულიერად აზიღდა, ფიჭურად დასტურებულა. ში- ნანავით მომუდ ნერვებს ქვეტულა. ეს პორტრეტი დიდი კომპოზიტორის საზრებობით არის მომზობილი, მარცხენა მხამლად მისივე უჩანესი და ისეთი სიხალხეობით დაწერილი. იგი ხეხევეთ არა მარტო პორტრეტს, არამედ მიღლი დიდი გრძილად ნაქმინ პეტროვის, — მალის, ღრბების, მავაიოს, თვალსხილებს.

1941 წელს ფანჯარა დახატა უჩა ჭაფარიძემ ქართული სახიფითი ხელფარე-

თა დაწერილი, განსაკუთრებით კი დიდი კომპოზიცია — „საბავრელთაშისი დემონსტრაცია“, რომელიც მარქსიზმ-ლენინიზმის საქართველოს ფილიალის სხვადასხვა მრავალ დაბრუნებას მარცხენა მხარეს წარმოადგენს.

ეს კომპოზიცია მრავალფეროვანია, მასზე სამოქმედო შერე ინიციტივული-რი ხასიათით გამოწერილი პერსონაჟია, რომლებიც ერთი იდენტი შეკრული აღმართების მოძრაობას და მოქმედებას წარმოასახვენ. მარცხნიდან ცენტრისკენ რევოლუციური ღონისძიებები შთაგონებული მუშა-დემონსტრაციები მოდობს, რომელიც დივიდენტი, გარდა ემოციურ-ეგზალტაციული მოძრაობისა, არაა და მისი დასრულება სულ მოქმედებას იხატება. მხავარი ისტორიული პერსონაჟობები აღმართების მოძრაობის პროფესიების პირველი მთავარი და შთამბეჭდავ სოლიდარობას, რამაც სერიოზულად შეაჩერა ცენტრული რეჟიმი და მისი სტრატეგია საქართველოში, შთელს ამერეკაცასაში. დემონსტრაციის მონაწილეთა შორის უმრავლესობა საქართველოს მუშეთა, მაგრამ არაა ისინიც, ვინც დიდი ხანი როლი სთელის ამბოსფეროდან ქალაქის მდებარე ცენტრის მუშა დანებების დასრულება და ცველა, სოფლები ჩვეულებრივ მხავებზე სხვა-სხვა მთავარი იდენტი ცენტრის მოქმედებას პირველი მათგანია მუშათა კლასის საბრძოლო ძალების დათვალვების სტრატეგია შორის დღეა და ბუნებრივია, ერთნაირად არ მიიღება საზოგადოების სხვადასხვა ფენების მიერ. კლასთა დიფერენციაციის ნიშნები ამ სურათზე სჩანს. მარცხენა კუთხეში ცენტრისაში პოლიციელები ძირს დასვს დემონსტრანტი მუშა, მაგრამ მთავრად გახეულად ჩავსვს ხელს პოლიციელების ცენტრს ადვირს და თავისი კლასის ნიშნის მდებარე აგრძობისა ამავე დროს, სერიოზის მარცხენა კედელზე გამოხატული ფურცა, სოციალისტური ფუნაზიების და ექსპლუატების მაცნე სახის გამომეტაცვლებით, ზურგშეცეცილი ცდლობს თავი აარიდოს აზუბტებულ მოქმედებას „ქალღიბას“. არაა მათში ისინიც, ვინც ცხელს ამბობინებენ, მაგრამ სურათის პერსონაჟთა უმრავლესობა ტრიკულ მიღის ირრეზე, ერთ-ერთი მათგანი მოქმედებას ეკვბს გულს, რომ ირრეზე გამოსულ ცენტრისკენ ისტორიის მათი მარჯული მხარე დასრულდება. პირველდგარის კავშირში კი ორგანიზებულება და მარსწრაფება, განსაქა და შეთანხმებულობა.

დემონსტრაცია ძლიერი, ემოციური ნაბიჯით მიიქცე წინ. მხოლოდ ერთი მუშა შენდვარა მალღობზე და უკვლას დასანახად და წინ წახაბრავად წილი, რევოლუციურ დროს აფრიალებს. მის უკან კიდევ ორი შენდვარა ამბობებულზე და მთავრად აღმართების სფეროს თანამებრძობებს ითმობს. მაცნე მიიხებობენ. უკვლავ ჩვეული და დემონსტრანტი აზრის და მოქმედების რიტშია და ამავე დროს თვითელი მათგანი თავის ინიციტივებით ხასიათით და იგივე გამოჩნეულ ნიშნებსაც ავლენს, საერთო თავმოყრისა და რევოლუციური დარტყმის გეროზ მალს აჩენს. მხავებარა არა მარტო ღრმად დღეობს, კომპოზიციურად მავირი, სიუჟეტურად მომზობობა, თავისი მიზნების განხორციელებისთვის მას ასახა, არამედ მკენა ერთგულ ხასიათებით მინდობს. ეს არის ნაწილად სოციალისტური დემონსტრაცია, რომელიც ზღბრდა ცენტრული იმპერიის სხვა მრავალ ქალაქში, მაგრამ ეს შინადა ქართული ხასიათებითა და კოლორიტით განსხვავებულ აღმართების სფეროდა, განირჩევა სხვებისაგან, რაც მას თავის საკუთარ ადგილს აძლევს და სერიოზულად პროფესიულ მოძრაობას. უჩა ჩავაბრძენ შესწობა ამ საქართველოს სოციალისტურ, დროსაგან და მღვლეაზე განხორციელების ასახვებზე კოლორიტის მინდობა და და მონდერებ-ამაღლებულობა შერეული დემონსტრაციის შენა. მისი ეს სურათი მხავების მოქმედებითი ვესტაურის უკვლავ მალღობ ხბა, რომელიც არასდროს არ ამბობს მისივე სხვა საქარა სურათების წიშ დღისინ. — პოეტურისა და ღრმად აღმართების.

აღმართების სიყვარული და ადამიანობისდმი თავდაბრა ფერხობა უკავარა. მისი უკვდა დერეფლი, რომელიც კი გამოჩნეულია თვითნაირ აღმართ მოქმედებს. მხავებარა ფაქტზე შექცევის და ტუბა თავისი მასხვებით. ასეთია 1988 წელს დაწერილი „სიყვარის ვეგობრები“, ამოხუცა მარინე და ასწლანი სისუა — ახლაც ისეთივე აზლობლები ერთიმეორისათვის, რომელიც სიბუჯეში ჩაქროლილ ახლავარდობისი, მაგრამ დღემდე ჩაქროლილ ვეგობრებშია და განხობისი. მარინე აზლობლობი მოურავლებლობით მარს სოცლის წინ მიჩვენა ხელზე მტკიცე დახეობა და მასხვებითი ხილდას ისტორიებს. იგი ფარეშობა წასვლად არც კი ებნის არ მასხვებზე, მოსოცელ სღუმს, ცოხზე დაფარდახილ სღუმს და ათი უფრო მეტს უბნებენ. მეტს ასხენენ, ვიდრე იგი სტიკეთი ცეხულა. ხეშია დღიკ უფირას და აფეირინობინებს, რომ დღიხან არ გაჩერდება, მათი ზეგბი ცქვავ გაჩებობას. დღიხანს ცქვავ საქორც არაა. ახლა მხოლოდ ერთი წუთი შენდვარა. მხოლოდ ერთხელ ახელ-დახმებს ერთმანეთს და შერე თავდაბრბულება წარუტლის შორეთში გაღაბნაცვლას, გაუბუნდენ და უფრო მოთვლენ. იმის, რასაც თვითონვე წარბოშობენ.

სიყვარითა ეს ფერტილო, აზრით, განხობების სიბუჯეთი, მარჯული სიხასიათი, ფეგურებისა და პერსონაჟის ერთ თბინობას მოქმედით. თვითონვე დღეობს დამოუკიდებელ არს ატარებს, თუნდაც თვითელი ფეგურა ცქვავად. ხილი სხვე კალაბა-ნაფურცელი, დღიკ, პერსონა, მარცხენა სიბუჯე პარმონდობის სფეროს შერეულ შენდვებზე შენდვას, ამავედგარით ითმობს. ამავე თმას იმეორებს მხავებარა არა უკვლავ შენდვას, მარცხენა ითმობის იგივეა. მაგრამ მინც სხვა ფორმულიფერტი დაგვიტვის მარცხენა ითმობის თავდაბრბოლი ახლავარდა მერეაბიებითა და გულსტიკივობით საუბრბოს იგი რამაც იხიბი ერთმანეთს თერ შეხებარა. მას, ქალი მინდობდა გასვლა მღვდურებისა და მხავებარის შენდვებისა და მხავებარის შენდვების თავდაბრბოლი ახლავარდა იმ ამბობებულება მხავების ცქვავად და მინჯულ პატრონსაშ მისთავებულ ადამიანებს ასახა უჩამ შენდვების — „საინტერესო სუბარია“, „დადობი კლდურები“, მხავებარების სურსისწარბი. ადამიანის სტიკეთი გაწილული ცოვრება ჩანს ფერტილოში. ამბავს ფეგირი ნახა მასოხვე სიკეთისა და მალღ ამამიანერ ხასიათებს აჩენს იგი მალღა მღვდლობისა და მხავებარის თანამებრძობა იტრბამებში. კომპოზიციური ნაწილი მხავებარისა და მხავებარის უკვლავი ცქვავურობის სფეროებშია. ნაწილი მხავებარის შესრულებულ კარგელს სიკეთის მოძრაობისა და მხავებარის შენდვების აბტოლოთიორანდიულ პარტურებს. აფეირი ნახა ფეგირი მარცხენა მღვდლობისა და მხავებარის ცქვავურობის სფეროებშია. მღვდლობისა და მხავებარის შენდვების სფეროებშია. მღვდლობისა და მხავებარის შენდვების სფეროებშია. მღვდლობისა და მხავებარის შენდვების სფეროებშია.

ეს ერთი, ფერტირისა და გერაფიციის წინდა და მტკიცებითი შერეობა მინდობდა და მარცხენა ქართული ხასიათი ხელოვნების ისტორიაში და მტკიცე და საბოლოო პერსონალიზირი გამოფენის განხორციელებაზე. კიდევ ბევრს იტყვის ზეგბინა და მხავებარის მომავალი კი უჩამ კვლავაც დიდი და საინტერესო ულს.

მოდებარა ნელს...

გენო ქვლბაქიანი

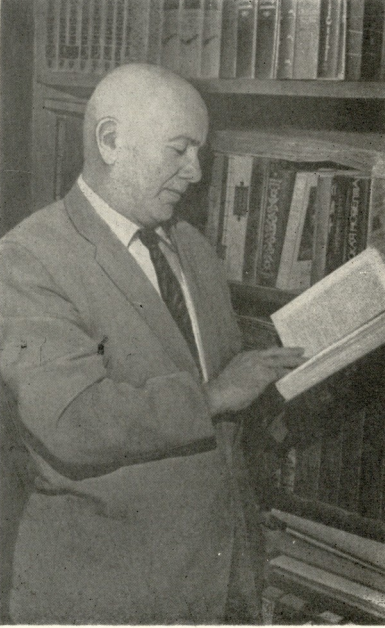

ალვა კილოსანიძეს 60 წელი შეუსრულდა. მისი სახელი პოპულარულია ხელოვნების მუშათა შორის.

მისთვისაც ნაცნობი და ახლობელია ხელოვნების უკვდა მუშაკი. შალვაყანის საუბრის თმეა შეთავრებად არის თვატერი, მუსიკა, სპექტაკლები, რეჟისორები, მსახიობები, დრამატურგია. მისი თორევესი საზურგანი და სტეტირალიც ესენია. იგი სხვა თმებზე საუბრბოს, შეუძლებელია ისევე ხელოვნებას არ დაუბრუნდეს.

თვატერისადმი, ხელოვნებისადმი სიყვარული მას აღრიდაფე მოსდენს. შალვა ყრბობინდენ არამეგულარეობი ინტერესით აღინებენ თვატერის თბილისის თვატერული ცხოვრებრბს, არ განმოსტეგება თბილისში საგასტრალიზაციო ესენია. იგი მასზე თმებზე საუბრბოს, შეუძლებელია ისევე ხელოვნებას არ დაუბრუნდეს.

ეს სულ მამაჩემის ბრალი იყო! — დიმილის მომეგულარი ხუმრობით იტყვის ხილველ შალვა კილოსანიძე. შალვას მამა მიხეივი კილოსანიძე, პირველყოფილია. თვითონ ყოფილი თვატერული ხე-

შალვა კილოსანიძე საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებულ მოღვაწე

მოსკოვს თეატრალურ ინსტიტუტში სწავლის გასაგრძელებლად აქ იგი რეჟისურას სწავლობდა სიმოლიავეის, ვინერის, ზახაგას კლასებში, მსახიობის ოსტატობას კი პეტრვსკისა და ლუესკის ხელმძღვანელობით ეუფლებოდა. სწავლის პერიოდში რეჟისორული პრაქტიკის მისაღებად მუშაობდა მოსკოვის მაიაკოვსკის სახელობის (მამინდელი რეჟოლუციის) თეატრში გამოჩენილ რეჟისორებთან — ფედოლოვთან, პოპოვთან, ტერეშკოვთან. რეჟისორული პრაქტიკის მიღების მიზნითვე შალვა კილოსანიძეს მოსკოვის სხვადასხვა კლუბებთან არსებულ თეატრალურ კოლექტივებში ადგმულ აქტს რამდენიმე პიესა, მათ შორის „იღრიალე, ჩინეთო“, „რევიზორი“, „კერენსკის ქორწინება“ და სხვ.

თუ რა წარმატებით დამთავრა შალვა კილოსანიძემ მოსკოვის თეატრალური ინსტიტუტი, ამას თუნდაც ისიც მოწმობს, რომ იგი დატოვეს ინსტიტუტი მსახიობის ოსტატობის კათედრაზე პედაგოგ-ასისტენტად. იმ პერიოდში შ. კილოსანიძემ მონაწილეობის მოსკოვის ოლქის საოპერო თეატრის შექმნაში. ამ თეატრში ორნახევარი წლის მანძილზე იმუშავებდა როგორც რეჟისორ-დამდგმელმა და დადგამებზე ოპერები „ევგენი ონეგინი“, „მეფის საცოლეს“, „სევილიელი დალაქი“ და სხვ.

მრავალფეროვანი და ნაყოფიერი იყო შალვა კილოსანიძის მეცადინეობა და მუშაობა მოსკოვში, მაგრამ უფრო ფართო შემოქმედებითი ასპარეზი გადაიშალა მის წინაშე საქართველოში დაბრუნების შემდეგ, 1933 წლიდან.

თბილისში მართლაც რომ კინემოტოგრაფიული სისწრაფით იცვლებოდნენ ის სამუშაოები, თანამედრობები, მოვალეობები, რომელთა შესრულება უხდებოდა მას 35 წლის განმავლობაში. გამოჩენილ რეჟისორ გიორგი ურულთან ერთად მუშაობას იწყებს ფოთის სახელმწიფო თეატრში. აქედან იწყებენ თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაში საოპერო სტუ-

დენტებისადმი „უკურნებელი სიყვარულით“ შეპყრობილი. შემდეგში ცნობილი ქორეგრაფი ქაბუკიძიანე გახლდათ არა მარტო თეატრის ასლო მეგობარი და თაყვანისმცემელი, არამედ სცენისმწვერავიც.

მომავალი ქორეგრაფი იმდენად ძლიერად ყოფილა გატაცებული თეატრით, რომ თავიდანვე ორი, ერთმანეთისაგან მკვეთრად განსხვავებული აზრი უტრიალებდა: წასულიყო მედიცინის გზით, რომლისაკენაც დიდი მისწრაფება ჰქონდა, თუ არჩევანს შეეწირებინა თეატრზე, მსახიობის პროფესიაზე, რომელიც არანაკლებ უყვარდა და იზიდავდა.

შალვა კილოსანიძისათვის მსგავსი ასე ვთქვათ, ალტერნატივა არ არსებობდა, მას მხოლოდ ერთი გზა ჰქონდა — ეს იყო ხელოვნების, კერძოდ — თეატრალური ხელოვნების სამსახური. ცხადია, ამ დიდი საქმისათვის საკმარისი როდი იყო მარტოოდენ ყმაწვილური გატაცება, ოცნება, სიყვარული. საჭირო იყო სათანადო ცოდნის შექმნა, თეატრალური კულტურით აღჭურვა.

საშუალო სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ შალვა კილოსანიძემ „სახეიმწრწეს“ მიაშურა. იგი როგორც რეჟისორ-ასისტენტი მუშაობდა სცენის დიდოსტატ კოტე მარჯანიშვილთან კინოსურათ „სამანიშვილის დედ-

ნაცვლის“ დადგმაზე. მეორე ფილმი, რომლის შექმნაშიც მონაწილეობდა როგორც რეჟისორ-ასისტენტი იყო „იბრაჰიმ და გოლრძი“ (დადგმა განახორციელა რეჟისორმა ზაქარია ბერიშვილმა).

შემდეგ შალვა კილოსანიძემ მიემგზავრება

მოზარდ მკურნებელთა ქორეგრაფი თეატრში მის დღეობის ვარშელო დადგმა შალვა კილოსანიძისა

დის რეჟისორად; მუშაობს ცნობილ კინორეჟისორ მხეილ ჭიაურელთან კინოფილმ „არსენას“ დადგამაზე; შემდეგ კინოსურათის „მოგზაურობა ერზრუმში“ გადაღებაზე რეჟისორ-კონსულტანტად იწვევენ. (სურათს იღებდნენ „ლენფილმში“ დიდი რუსი პოეტის ა. ბუშკინის გარდაცვალების 100 წლისთავთან დაკავშირებით).

1934 წელს თბილისში დაარდა ხელოვნების საქმეთა სამმართველო, სადაც შალვა კილოსანიძე დაინიშნა ჯერ უფროს ინსპექტორად, ხოლო შემდეგ თეატრალური განყოფილების უფროსად. მისი ინიციატივით თბილისში, საქართველოს ფილარმონიასთან შეიქმნა პირველი საესტრადო სტუდია, რომელსაც თვითონვე ხელმძღვანელობდა. სტუდიაში სამუშაოდ მიწვეული იყვნენ ხელოვნების გამოჩენილი მოღვაწეები — ვასო ყუმიტაშვილი, აკაკი ფლავა, ვალერიან ქაშაკაშვილი, სადნორო ინაშვილი, ჯანო ბაგრატიონი, ვლადიმერ ივანკინი, მალიკო მრგვლიშვილი.

შალვა კილოსანიძე პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწეოდა აგრეთვე მუსიკალურ სასწავლებლებშიც.

დიდი სამამულო ომის პირველ წლებში შალვა კილოსანიძე მობილიზებული იყო საბჭოთა არმიის, დამთავრა სამხედრო სასწავლებელი, გახდა ოფიცერი, მაგრამ ფრონტზე არ გაუგზავნიათ. 1944 წელს მიიწვიეს მოსკოვში ხელოვნების საქმეთა კომიტეტში საპასუხისმგებლო სამუშაოზე.

შალვ შალვა კილოსანიძე თბილისის მონარტმუსკერებელთა თეატრის მთავარ რეჟისორად დაინიშნა. აქ მან ყურადღება მიიქცია რამდენიმე შესანიშნავი სპექტაკლის შექმნით („მე დღე დედამიწის გარშემო“, „წითელი ხელისაგვეი“).

საქართველოს თეატრალურ საზოგადოებაში შალვა კილოსანიძე ხელმძღვანელობდა შემოქმედებით განყოფილებას, რომლის ჩამოყალიბების ინიციატორი შალვა დადიანთან ერთად თვითონაც იყო.

საქართველოში ოლქების შექმნის შემდეგ

შალვა კილოსანიძე,
გიორგი ჯეროლი,
ნ. უახვეცი

შალვა კილოსანიძე ინიშნება თბილისის ოლქის ხელოვნების სამმართველოს უფროსად. იგი იყო ჩვენი სატელევიზიო სტუდიის პირველი სამხატვრო ხელმძღვანელი და მთავარი რეჟისორი. ამჟამად შ. კილოსანიძე საქ. სსრ სამინისტროს თეატრალურ და მუსიკალურ დაწესებულებათა სამმართველოს უფროსია.

დიდი რუსი ხელოვნის კ. სტანილაგის ნაშრომები ქართულ ენაზე პირველად შალვა კილოსანიძის თარგმანით გამოვიდა. აღსანიშნავია ერთი საინტერესო ფაქტი: 1967 წელს ცხაკაიას სახალხო თეატრმა მონაწილეობა მიიღო მხატვრული თვითმოქმედების საკავშირო ფესტივალში. თეატრმა მოკვიველ მასუ-

რებელს უჩვენა შესანიშნავი სპექტაკლი — ახალგაზრდა დრამატურგის მ. ხუნწარას პიესა „ტუტურის პირას“. სახალხო თეატრმა ამ დადგმით მოპოვა ფესტივალის ლაურეატის წოდება. შალვა კილოსანიძე თავისი გამოცდილებით და ცოდნით დახმარების უწყვედა სახალხო თეატრს, რისთვისაც იგი საქ. კ. ცხაკაიას რაიონისა და შრომელთა დებუტატების საბჭოს აღმასკომის დადგინდებით შეტანილ იქნა „შრომითი იღბლის“ წიგნში.

ჩვენ არ მოვიხსენიებთ ამ წერილში შალვა კილოსანიძის მოღვაწეობის კიდევ ბევრი შესანიშნავი მომენტი, მისი შემოქმედებითი შრომის დაბასასაიყველი ფაქტები.

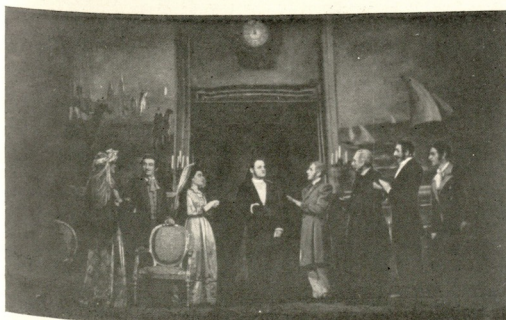
საქართველოს მთავრობამ დავალოსილი მუშაკი 1961 წელს ხელოვნების დამსახურებულ მოღვაწის საპატიო წოდება მიანიჭა.

აი, რა მრავალფეროვანი და მდიდარი შეიძლება იყოს ნიჭიერი აღმანიის ცხოვრება და მოღვაწეობა, რამდენი რამის გაკეთება შესძლება სახალხო საქონისადმი, ხელოვნებისადმი სპექტაკლ სიყვარულით გატაცებულ აღმანიანს.

60 წელი!

ვითომ დიდი დროა?

თუ ასეა მაშინ ყველა ადამიანი — ახალგაზრდასაც და ხნიერსაც ვუსურვებდით სამოცი წლის ასაკში და შემდეგაც ყოფილიყვნენ ისევე სიცოცხლით სავსენი, დაუღალავნი და საქონისთვის თავდადებულნი, როგორც არის და უთუოდ კიდევ მრავალ წელს იქნება სამოცი წლის შალვა კილოსანიძე.

მოხარდ
მაყურებელთა
ქართული
თეატრი
-80- დღე
დღიდან
გარშემო
დადგმა
შალვა
კილოსანიძის

წინავე ქართველ მსახიობს გრძელ ტყაბლაძეს — ქართველი მწერლებისაგან. ხელს აწერს ოცდაათამდე ქართველი მწერალი.

გულთბილი იყო საქართველოს სსრ სახალხო არტისტის კინორეჟისორ შოთა მანაგაძის გამოსვლა. მან პირველმა გამოიყვანა გრ. ტყაბლაძე ვერანზე კინოსურათ „სახუდარულ ტაბუკში“. რეჟისორმა გაიხსენა ერთობლივი შემოქმედებითი შუშაობა და ილაპარაკა მომავალ თანამშრომლობაზე.

უბილაოს გულთბილი სიტყვებით მიმართეს: საქართველოს თეატრალური საზოგადოების სახელით საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებელმა მოღვაწემ დავით ჩხეიძემ. ქუთაისის ლაო მესხიშვილის სახელობის თეატრის სახელით დიდიმ ტყეშვილმა, რომელმაც გაიხსენა ის ერთი სუზონი, გრ. ტყაბლაძემ ქუთაისის თეატრში რომ გაატარა და მიუხედავად მცირე პერიოდისა, წარუშლელი მოყვანება დასტავა ქუთაისელ მაყურებელში, თბილისის მოზარდმაყურებელთა ქართული თეატრის სახელით თეატრმცოდნე მაცვალა ცხომარია. საჩხერის რაიონის მშრომელთა დეუტატების რაისაბჭოს აღმასკომის კულტურის განყოფილების გამგემ ივანე შალამბერიძემ, ჭიათურელთა სახელით ვარლამ ქოიავამ, ჭიათურის აკაკი წერეთლის სახელობის თეატრის კოლექტივის სახელით გრ. ტყაბლაძეს სიტყვით მიმართა ჭიათურის თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელმა, საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებელმა მოღვაწემ, რეჟისორმა თორალექსივიძემ. იუბილარისადმი მიძღვნილი საუკეთესო ლექსები წაიკითხა: საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებელმა მოღვაწემ თინა ლომაძემ, მუშა-პოეტმა მამუქ ნუნუარიძემ და პოეტებმა თეიმურაზ ჯიშკარიძემ და გიორგი წერეთელმა.

ამაღლებულ იყო გრ. ტყაბლაძის ყოფილი მასწავლებლის ნიკოლოზ ბურგაძის გამოსვლა. მან მოიგონა ნიჭიერი მოსწავლის ბავშვობის წლები. იდეა სცენაზე ჭლარა თბიანი ორი კაცი, აღმზრდელი და აღზრდილი იდეა მოსწავლე, რომელმაც თავის მასწავლებელს დირექტორად დაუფასა იდეის შესახებ.

საქართველოს სსრ სახალხო არტისტის მიხედვით გამაძეს მაყურებელთა დარბაზი ხანგრძლივი ივაჯითი შეჭვდა. შათი ერთად აიღვენ ფეხი ამ სცენაზე, ერთად მოღვაწეობდნენ აქ მიმოიარა მსახიობის სიტყვა სასეს იყო თბილი ერთობლივი განვლილი ცხოვრების ბევრი საინტერესო ეპიზოდები გაიხსენა ორატორმა.

გრ. ტყაბლაძემ მაყურებელთა და სტუმრების მადლობა გადაუხადა ასეთი დაფასებისთვის იუბილარის სახელზე უპირატესად კვირამოგონად მოსკოვიდან, ლენინგრადიდან, აგვისტოს, თბილისიდან, ჩვენი რესპუბლიკის სხვადასხვა რაიონიდან.

დასასრულს წარმოდგინილი იქნა ნაწევრები ერთ-ერთი საუკეთესო სპექტაკლიდან „სამან-შვილის დედინაცვალა“.

გრძელ ტყაბლაძის იუბილად იყო ზეიმი, რომელიც დიდხანს ემსახურებოდა ქართულ საზოგადოებრიობასა და ჩასულ სტუმრებს.

მსახიობის იუბილად

გივი გოგინიაშვილი

იდი ხანია ჭიათურის თეატრში ასეთი ხალხმრავლობა არ ყოფილა. რა დასამალია, საერთოდ იკლო მაყურებელმა, ზოგჯერ პრემიერაზეც ვერ ნახავთ სახეს დარბაზს. მაგრამ იმ დღეს აკაკი წერეთლის სახელობის ჭიათურის სახელმწიფო თეატრის დარბაზში, როგორც იტყვიან, ნემსიც ვერ ჩავარდებოდა.

ასე შეხვდა ჭიათურის მაღლიერი მაყურებელი შესანიშნავი მსახიობის, საქართველოს სსრ სახალხო არტისტის გრძელ ტყაბლაძის დაბადების 60 და შემოქმედებითი მოღვაწეობის 40 წლისთავის იუბილეს. გრ. ტყაბლაძემ ორმოცივე წელი თავისი მშობლიური ქუთხის — ჭიათურის თეატრს შეაღია. აქ დაიბადა იგი როგორც მსახიობი, აქ დაეგავცადა, დაბრძნდა, შემოქმედებითი ოსტატობას მიადგინა. აქედან წავიდა იგი დიდ კურსზე.

გრ. ტყაბლაძემ ორმოცი წლის განმავლობაში სამამამდე როლი ითამაშა — ვულწურფელად, ამაღლებულად, სამასი სხვადასხვა ხასიათისა და ბუნების ადამიანი. შუაგა — ა. ოსტროვისკის „უდანაშაულო დანაშაულებში“, ბენიტო — კალდერონის „თავისთავის დარაჯში“, ხახული — პ. კაკაბაძის „კოლმუხურის ქორწინებაში“, როდერიგო — შექსპირის „ოტლოში“...

საიუბილო სამაბოზე მრავლად ჩამოვიდნენ სტუმრები თბილისიდან და ქუთაისიდან, ზესტაფონიდან და საჩხერედან, საქართველოს სხვადასხვა რაიონებიდან, ჩამოვიდნენ, რომ პატივი ევათ მსახიობისათვის იმ დღით სიხარულის გამო, რაც მიხმა შემოქმედებამ განადგინა მაყურებელს.

საღამო შესავალი სიტყვით გახსნა ჭიათურის მშრომელთა დეუტატების საქალაქო საბჭოს აღმასკომის კულტურის განყოფილების გამგემ ვლადიმერ შუკაიძემ. მომხსენებლები იყვნენ საქართველოს სსრ დამსახურებული მოღვაწეები: ვერანად „საბჭოთა ხელოვნების“ შოთაგრი რედამდონი თორალექსივიძე და კინოდრამატურგი ვარლამ გოგოძე.

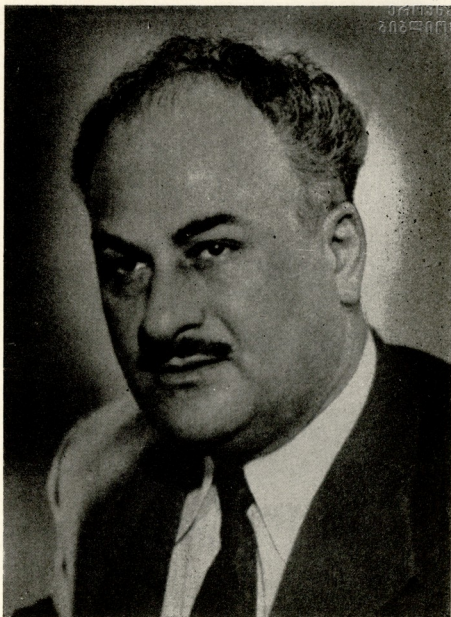
ო. ევაძემ ილაპარაკა გრ. ტყაბლაძის შემოქმედებაზე, ვერცხად განიხილა შესანიშნავი მსახიობის მიერ დიდი ოსტატობით შესრულებული სცენურ სახეთა მთელი გალერეა, შეუხებ ქართული თეატრალური ხელოვნების საჭირობოტოტო საკითხებს.

კ. გოგოძემ ერთხელ კიდევ გაიხსენა ის დაუვიწყარი სახეები, რომლებიც გრ. ტყაბლაძემ ქართულ კინომატორგრაფიაში განახორციელა. იგი კინოშიც ერთმანეთისაგან დიამეტრალურად განსხვავებულ როლებში მოვევლინა, შექმნა შესანიშნავი სახეები — თანამედროვე მშვენიერების გუმბარის იუბილად თუ მშვენიერად.

საქართველოს კომპარტიის ჭიათურის საქალაქო კომიტეტის, ჭიათურის საქალაქო აღმასკომისა და მთელი მაღლიერი საზოგადოებრიობის სახელით იუბილარს მივსალამა ჭიათურის მშენებლობის ტრესტის მმართველი გიორგი შანიძე. მან წაიკითხა ქალაქკომისა და აღმასკომის მისასალმებელი ადრესი.

ქართველ მწერალთა სახელით გრ. ტყაბლაძეს მივსალამა ამ სტროქონების ავტორი და საჩუქრად გადასცა შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაისის“ ახალი აკადემიური გამოცემა, რომლის სატიტულო გვერდზე აწერია: „შესა-

აპოლონ
(გუგული)
ყოფიანი

ქართული

ხელოვნების

დაუნახროველი პროკაპონდისტი

პავლე ხუჭუა

„იყო სასარგებლო ხელოვანთათვის, თუ შენ თვითონ არ დაბადებულხარ ხელოვანად“. ვლადიმერ სტასოვის ეს სიტყვები ზედგამოჭრილია ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწის აპოლონ (გუგული) ყოფიანის მიმართ. პროფესიით იგი არც კომპოზიტორია, არც მხატვარი, არც მოცეკვე. მაგრამ ოცდაათი წლის მანძილზე განსაცვიფრებელი ენერჯით, ხალისითა და სამაგალითო ერთგულებით ემსახურება ეროვნული კულტურის განვითარების საქმეს.

ცამეტი წელია, რაც ა. ყოფიანი საქართველოს სახელმწიფო ფილარმონიის სამხატვრო ხელმძღვანელი და დირექტორია. ნიჭი, გამჭრიახობა, ინიციატორობა და საქმის ამომწურავი ცოდნა — აუცილებელი თვისებებია ქვემარტივი ხელმძღვანელისათვის. ამას მთელი სიცხადით ამტკიცებს ა. ყოფიანის მრავალმხრივი და ნაყოფიერი მოღვაწეობა.

პირველდაწყებითი სწავლა გუგული ყოფიანმა ჭიათურაში მიიღო, შემდეგ ბათუმს გააგზავნეს. აქ მან დაამთავრა კუმანიტარული ტექნიკური და უმაღლესი შესასვლელად იწყო სამუადისი... 16-17 წლის ტბუცი გაიტაცა ჭიათურის დრამატული დასის სპექტაკლებმა. 20-იან წლებში, ჭიათურის თეატრის სცენაზე მოღვაწეობდნენ ქართული დრამატული ხელოვნების კორიფეები — ნუცა ჩხეიძე, ალექსანდრე იმედა-

შვილი, სანდრო ყალაბეგიშვილი, გამოჩენილი მსახიობები და რეჟისორები — მიხეილ ქორელი, პავლე ფრანგიშვილი, შალვა ხონელი, ბორის გამრეკელი და სხვ. თეატრში ყურადღება მიაქციეს ახოვანი გარეგნობის ახალგაზრდას, რომელიც სპექტაკლების დამთავრების შემდეგ ნიადაგ კულისებში ტრიალებდა და აღფრთოვანებული შეტყუარება სათაყვანებელ მსახიობებს. გუგულის ფარული ნატვრა შეუსრულდა: იგი მიიღეს ეპიზოდური როლების შემსრულებლად. უსაზღვრო იყო ახალბედის სისარული, როდესაც ორიოდე სიტყვით, სპექტაკლში მონაწილეობის მიღება უზღებოდა სცენის ამ სახელმისივენილ ოსტატებთან ერთად.

შემდეგ გუგული ყოფიანს საკმაოდ სასიამოვნო ბარიტონი აღმოაჩნდა. მალე მიღებულ იქნა ე. წ. „ხრინჭაძის ხორის“ წევრად. ეს იყო პირველი ქართული იუმორისტული საესტრადო ვოკალური ანსამბლი ემანუელ აფხაიძის ხელმძღვანელობით. ამ ანსამბლში შედიოდნენ: დარეჯი გამრეკელი, დიმიტრი მჭედლიძე, გრიგოლ კოკელაძე, ბუტია გამრეკელი, ვასო ყოფიანი, ვლადიმერ ნაჭყებია და აპოლონ ყოფიანი. „ხრინჭაძის ხორი“, რომელსაც თითქმის მთელი საქართველო ჰქონდა მოვლილი, თავის დროზე დიდი წარმატებით სარგებლობდა.

1931 წელს აპოლონ ყიფიანი ჩაირიცხა თბილისის სააღმშენებლო ინსტიტუტის სტუდენტად, სადაც სამი წელი სწავლობდა. ამავე დროს ხალსით მონაწილეობდა თბილისის ქართული ეთნოგრაფიული გუნდის გამოსვლებში სანდრო კავსაძის ხელმძღვანელობით... 1927-28 წლებში კი აპოლონ ყიფიანი საქართველოს „სახანძრეულის“ დირექციამ მიიწვია ეპიზოდური როლების შემსრულებლად კინოსურათებში: „ჯანყი გურიაში“, „ელისო“, „ბოშათა სისხლი“ და სხვა.

ინსტიტუტში მისი მეცადინეობა ნორმალურად მიმდინარეობდა. მაგრამ იმდენად მძლავრი გამოდგა ხელოვნებით გატაცება, რომ გადაწყვიტა ინსტიტუტისათვის თავის დაწეობა და მიეღია ახალგაზრდული ენერჯითი საყვარელ დარგში ადმინისტრაციულ საქმიანობას მიეცა. 1939 წელს მან დაიწყო მუშაობა რუსთაველის თეატრის ადმინისტრატორად, სამი წლის შემდეგ — 1944 წლამდე — მუშაობდა ამავე თეატრის მთავარ ადმინისტრატორად. 1944 წელს კი იგი მიიწვიეს ოპერის თეატრის დირექტორის მოადგილედ სამეურნეო და ადმინისტრაციულ დარგში, სადაც 11 წელი დაჰყო.

როცა ჩვენი რესპუბლიკის პარტიული და სახელმწიფო ორგანოების ინიციატივით გადაწყდა თბილისის საოპერო თეატრის პირველი გასვლითი გასტროლები, ამ საქმის ორგანიზებულად ჩატარებაში ა. ყიფიანმა საკმაოდ კარგი უნარი გამოავლინა. ადვილი როდი იყო ისეთი რთული მხატვრული ორგანიზმის ადგილიდან დაძვრა, როგორცაა საოპერო თეატრი. მაგრამ სათანადოდ ორგანიზებულმა პირველმა გასვლითმა გასტროლებმა ქ. გორში 1948 წელს ცხადყო ასეთი მნიშვნელოვანი ღონისძიების ჩატარების შესაძლებლობა. შემდეგ წელს თეატრი გაემგზავრა სოხუმს, 1950 წელს — სოჭს, 1957 წელს — ბათუმს, 1954 წელს კვლავ სოჭს ეწვია. ყოველი ასეთი გასტროლი მზარდი წარმატებით მთავრდებოდა.

რესპუბლიკაში არსებულ სანახაობით დაწესებულებებს შორის ფილარმონია — რთული, მნიშვნელოვანი იდეურ-მხატვრული ამოცანების განმსხორციელებელი ორგანიზაციაა. მისი ძირითადი დანიშნულება — პროპაგანდა გაუწიოს წარსულ დროთა და თანამედროვეობის მაღალმხატვრულ, (პირველ რიგში — ქართულ) მუსიკალურ ნაწარმოებებს, ხელი შეუწყოს ერთნული საშემსრულებლო კადრების გამოვლინებას, მათ პროფესიულ ზრდასა და დაოსტატებას, მშრომელთა ფართო მასების მხატვრული გემოვნების დახვეწას და მათში მსოფლიოს კულტურის მონაპოვართა დანერგვას. ამის გარდა, მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა ხალხური მუსიკალური და ქორეოგრაფიული ხელოვნების საუკეთესო ნიმუშების სისტემატურ დემონსტრირებას, მხატვრულ კითხვას, კონფერანსს, საესტრადო კონცერტების გამართვას და სხვა მასობურ სახეობებს.

ფილარმონიის მთელი ეს მუშაობა ამჟამად ისეთი მხატვრული კოლექტივებისა და საშემსრულებლო ანსამბლების მიერ სორცხილდება როგორცაა: საქართველოს სახელმწიფო სიმფონიური ორკესტრი (მხატვრული ხელმძღვანელი და მთავარი დირიჟორი ზ. ხერაძე), საქართველოს სახელმძღვანელო საეუნდო კაპელა (მხატვრული ხელმძღვანელი და მთავარი დირიჟორი გ. ზაქარაძე), კამერული ორკესტრი (დირექტორი ვ. პატარაძე), კამერული განყოფილება და მასთან არსებული მუსიკალური ლექტორიუმი (მხატვრული ხელმძღვანელი თ. პაპიტაშვილი, ინსპექტორი მ. ზღაბლონიკაია), სიმებიანი კვარტეტი, საფორტეპიანო ტრიო, საქართველოს ხალხური სიმღერისა და ცეკვის სახელმწიფო დამსახურებული ანსამბლი (მხატვრული ხელმძღვანელი გ. ჩხიკავაძე), საქართველოს ხალხური ცეკვის სახელმწიფო დამსახურებული ანსამბლი (ნ. რამიშვილის და ი. სუხიშვილის ხელმძღვანელობით), ხალხური სიმღერების შემსრულებელი ვოკალური კვარტეტი (ხელმძღვანელი —

მ. ხატელშილი). ეს მხატვრული კოლექტივები და ანსამბლები, მეტ-ნაკლები ინტენსიურობით, დიდ მუშაობას ეწევიან დასახულ ამოცანების დირსხულად გადაწყვეტისათვის.

1956 წლამდე ქართული ესტრადა ერთ-ერთ ყველაზე ჩამორჩენილ დარგს წარმოადგენდა. სხვადასხვა დროს არსებული ჯაზური ანსამბლები რ. გაბიშვილის, დ. თორაძის, ს. ბაბოიის და სხვათა ხელმძღვანელობით, ისე როგორც ცნობილი არტისტების — ვ. გიძიაშვილის, ვ. საღარაძის, ჯ. ჯაფარიძის, ე. აფხაძის, თ. დილიძის ეპიზოდური გამოსვლები, საქმეს ვერ შევლოდა. უფრო ხშირი იყო, მეტწილად, შემთხვევითი „არტისტებისაგან“ დაკომპოზებულ ქართულ „პრიადეზის“ თარეში, რის გამოც ხშირად აღუმაღლებიათ ხმა საქართველოს კომპოზიტორთა კავშირის ცაკვეულ მოღვაწეებს, სასოგადობებობას.

1956 წლიდან ჩვენი პარტიული ორგანოების ინიციატივით ქართული ესტრადის მუშაობა ძირფესვიანად გადასაღწია. ნაყოფიერი მუშაობა გამაღუს დღეს უკვე საყოველთაოდ სახელგანთქმულმა საესტრადო კოლექტივებმა. მათ შორის პირველ რიგში აღსანიშნავია ფურცელტყრი „რერო“ კ. პევეზერის ხელმძღვანელობით და შეიღაცისაგან შემდგარი საესტრადო ანსამბლი „ორგა“ რ. ბარძიშვილის მეთაურობითა და მონაწილეობით. ამ ანსამბლებმა მნიშვნელოვანი წარმატებანი მოიპოვეს როგორც ჩვენი, ისე საბჭოთა კავშირის ფარგლებს გარეთაც. მალე მათ გვერდით ამოუდგა სხვა საესტრადო ანსამბლები: ვოკალური კვარტეტი „დილო“, ვოკალური ოქტეტი „ციცინა-თლა“, „ჩანგი“, „არავი“. 20-20 კაციან შემდგარი საესტრადო ჯგუფები: „სტუმრადა თბილისის ესტრადა“, „თბილისის საესტრადო ანსამბლი“, „თბილისის ჩირადენი“, „სიმღერები თბილისში“, „თბილისის ცის ქვეშ“, მარგე გიძიაშვილის ვოკალური ტრიო, ქორეოგრაფიული კვარტეტი „დოლური“ და თექვსმეტი ვაქისაგან შემდგარი მომღვაწეთა ჯგუფი ვ. ბერაძის და ი. ზედაშვილის ხელმძღვანელობით და მონაწილეობით. ამ ჯგუფის გამოსვლამ მონრეალში, გასული წლის ოქტომბერში, უცხოური აუდიტორიის მაღალი შეფასება დაიმსახურა.

გასული 10-12 წლის მანძილზე ქართულ ესტრადაზე აღიზარდნენ, დასვლდნენ და დაწინაურდნენ ამჟამად საკავშირო და მსოფლიო საესტრადო შემსრულებელთა კონკურსებისა და ახალგაზრდობის ფესტივალების ლაურეატები: ლ. გეგელია, ნ. ბრეგვიანი, ნ. გიძიაშვილი, ნ. დუშაძე, ც. ციციშვილი, ნ. კერვალიძე. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს გ. ჩიხელიის ბრწყინვალე გამარჯვება სოპოტის საერთაშორისო კონკურსზე, რომელზეც მან საბჭოთა საესტრადო მომღერლებს შორის 1 ხარისხის პრემია (ოქრის მედალი) და საესტრადო სიმღერის მსოფლიო კონკურსის ლაურეატის წოდება მოიპოვა. იგივე ითქმის ვ. მაისურაძეზე, რომელმაც პირველი პრემიები დაიმსახურა საესტრადო სიმღერის როგორც საკავშირო, ისე უნგრეთისა და ბულგარეთის კონკურსებზე. ამავე პერიოდში საგრძობლად ამაღლდა მხატვრული კითხვის დონე. ამ ხაზით წარმატებით მუშაობენ ნ. ზედაშვილი, ა. მაკრაქველიძე, გ. კიკნაძე, გურამ საღარაძე, მაღარი კობახიძე. იგივე ითქმის ჩვენს მომღერლებს, რომელსაც დირსხულად წარმოადგენს ვ. კასრაძე, ვ. კირაქაძე, ა. გელვაანი. ამ კოლექტივების გარდა ამჟამად საბჭოთა კავშირის ქალაქში თურთმეტი საესტრადო ჯგუფი მუშაობს, ხოლო საზღვლის პერიოდში, რესპუბლიკის რაიონების მხატვრულ მომსახურებას 25-27 კოლექტივი ასორციელებს.

ქართული ესტრადის საქმიანობა დღესაც არ არის უნაკლო. ეს განსაკუთრებით მისი საკონცერტო პროგრამების ვოკალური რეპერტუარის ნაწილს შეეხება. მთავარი კი არის არის, რომ ქართული საბჭოთა ესტრადა საერთოდ სწორ გზას ადგას.

თუ ცოფრებს მივმართავთ, დავინახავთ, რომ 1955 წლამდე ფილარმონია წელსწინდით საშუალოდ 2500-2800 კონცერტს მართავდა. ახლა კი კონცერტების საერთო რაოდენობა წელსწინდით 7000 აღემატება. ამ რაოდენობით მარეგულაციების პრაქტიკულ, ფინანსური გამოხატულება მდგომარეობს იმაში, რომ 1959 წლიდან საქართველოს ფილარმონია გადავიდა უღრტაციო მუშაობაზე. ერთის მხარეზე ფილარმონიის თითქმის საკმაოდ გაანია საკონცერტო დარბაზები, სადაც იგი ასორციელებს თავის ორნისტივებს: თბილისის კონსერვატორიის დიდი და მცირე საკონცერტო, რუსთაველის სახ. თეატრის მცირე დარბაზი, სპორტის სასახლე და თვით ფილარმონიის სასაფუხულო და მცირე სასამართო თეატრები. მაგრამ ამ ორ უკანასკნელ

სიმონა სინიორუსთან

ობიექტს გარდა, რომლებშიც მხოლოდ სწონუნრად შეიძლება მუშაობის ჩატარება, დანარჩენი დარბაზები სხვა დაწესებულებათა კუთვნილებაშია. ამიტომ ფილარმონია მოკლებულია შესაძლებლობას, რომ წინასწარ დაგეგმოს თავისი ორნისტიკები. ფილარმონიის მდგომარეობა ამ მხრივ მნიშვნელოვან გაუმჯობესებას, როგორც კი სავსებლობა-ციოდ გადაცემა საკუთარი დიდი საკონცერტო შინაში, მასში გათავისსინიორუსთან 2.500 კაციის ტევადობის დიდი დარბაზი სიმფონიური და საესტრადო, ხოლო 800 ადგილიანი დარბაზი — კამერული კონცერტებისათვის.

აპოლონ ყიფიანს, რომელმაც წელთა მანძილზე არაერთჯერ დაამტკიცა თავისი ორგანიზატორული უნარი, ფილარმონიის ხელმძღვანელობის გარდა სხვა სასუსხისმგებლო დაწესებულებას ეკისრებოდა. სახელდობრ 1957, 1958 და 1960 წლებში იგი თან ახლდა ნ. სუბინილისა და ნ. რამიშვილის მოცეცავთა ანსამბლს საესტრადო-ლო მოგზაურობაში, როგორც ანსამბლის დირექტორი, საფრანგეთში, იტალიაში, თურქეთში, საბერძნეთში, ინგლისსა და დინეში. ქართულ ტრესაში ხშირად იბეჭდებოდა ა. ყიფიანის ვრცელი და შინარსიანი წერილები, რომლებითაც საზღვარგარეთ მოგზაურობისაში მიღებულ შთაბეჭდილებებს გვიხიზარებდა. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს ა. ყიფიანის, როგორც დირექტორ-განმკარგებლების, მუშაობა 1958 წლის გაზაფხულზე, მოსკოვში გამართული ქართული ლიტერატურისა და ხელოვნების დღეების დღეებში. ამის შესახებ გახუთი „სოვეტსკაია კულტურა“ (1 აპრილი, 1958 წ., № 39) წერდა: „საქინრო აღინიშნოს საქართველოს ფილარმონიის ჩინებელი მუშაობა ა. ყიფიანის მეთაურობით, რომელმაც აპოთის მუსიკანთა კონცერტი გამართა დედაქალაქის კულტურის სასახლეებში, მუშაობა კლებებში, დაწესებულ-

ბეში, სასწავლებლებში, სამხედრო ნაწილებსა და ოლქის, მუშათა რაიონებში“. მართლაც, იმ ათი დღის განმავლობაში, მისკოვში 130 კონცერტი და ლიტერატურული საღამო მოეწყო.

ა. ყიფიანმა მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა პარიზში 1966 წელს ქართული ბალეტის გასტროლების ჩატარებაში. იმავე წელს იგი დაინიშნა დიდი ქართველი პოეტის შოთა რუსთაველის დაბადების 800 წლისთავის საიუბილეო დღესასწაულის მომწყობ დირექტორ-განმარგებლად მისკოვში.

დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 50 წლისთავთან დაკავშირებით საქართველოში მრავალი კონცერტი ჩატარდა, რომელთა მორგანიზებელი და ხელმძღვანელი საქართველოს ფილარმონია იყო. ამავე თარიღთან დაკავშირებით მისკოვში, 1967 წლის მაისში, ქართული ხელოვნების კვირეული გაიმართა. ამ ღონისძიების საორგანიზაციო საქმის მოგვარება და მისი წარმართვა კვლავ ა. ყიფიანს დაევალა. მანვე ითავა რუმინეთ-საბჭოთა კავშირის მეგობრობის აღსანიშნავი საგანგებო კონცერტის გამართვა, რამაც ხალხმრავალი აუდიტორიის ერთსულოვანი მოწონება დაიმსახურა. მასვე დაეკავა ჯერ მოსკოვის, ხოლო შემდეგ — უნგრეთისა და გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკების დეკადების ჩატარების ორგანიზაცია საქართველოში.

ამ ბოლო წლებში საკავშირო საკონცერტო ორგანიზაციების („სოიუსკონცერტი“ და „გოსკონცერტი“) დახმარებით და ხელისშეწყობით ა. ყიფიანს პირადი ურთიერთობა აქვს დამყარებული უცხოეთის ცნობილ იმპრესარიოებთან (ს. იურიკი — აშშ, პოპაუჭერი — ინგლისი, ლომბროზო, ტომასო და ი. ჯაბადარი — საფრანგეთი).

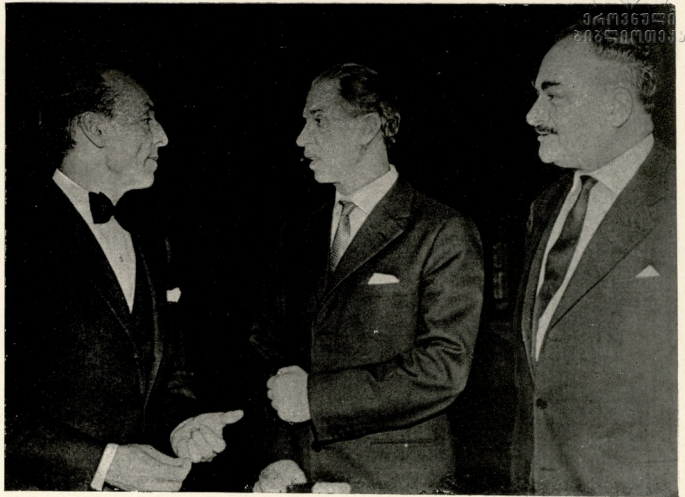
საქმისათა სფეროში უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება პირად დაახლოებას, რაც ხელს უწყობს ორმხრივ სასარგებლო მოლაპარაკებებს საგანგებო კონცერტების ორგანიზაციის საქმეში. ა. ყიფიანი საზღვარგარეთ მივლინებისას თუ უცხოელ საქმისათა და გამორჩინლ არტისტთა თბილისში მოპატივებისას მუდამ ნამდვილ ქართველურ მასპინძლობას იჩენს. წარსულ დროთა დიდებულმა მეგობრებმა და ერთგული თვითმყობადი კულტურის ნიმუშების გაცნობამ, საქართველოში მრავალგზის ჩამოსვლის სურვილი აღურა გამოჩინლ ხელოვანი.

ა. ყიფიანის მოღვაწეობაზე სხვაგ ბევრი რამ ითქმის, მაგრამ ზემოთ თქმულიც ნათლად მოწმობს მის ორგანიზატორულ უნარზე, საქმისადმი

მიდგომაზე. ა. ყიფიანზე შეიძლება ითქვას, რომ ფრიად სასარგებლო საქმეს აკეთებს. მაგალითისათვის შეიძლება დავასახელო ფაქტები: 1960 წელს საქართველოში ჩამოვიდნენ პარიზის ლიტერატურულ-არტისტული სააგენტოს დირექტორი ჟორჟ სორია და ცნობილი იმპრე-

პარიზის მერის მოადგილე სანქტარს გასაცემს ქართული ხელოვნების მოღვაწეებს

სარიო ლომბროზო. საგასტროლო საკითხების მოგვარების შემდეგ ა. ყიფიანმა მათ საუბარი ფიროსმანის შესახებ ჩამოუდღო. უცხოელები დაინტერესდნენ ფიროსმანით და გაეცნენ ამ ნიჭიერი მხატვრის შემოქმედებას. შობაბედულება იმდენად ძლიერი იყო, რომ მაშინვე გადაწყდა ფიროსმანის ნამუშევართა გამოფენის მოწყობა პარიზში. 1966 წელს საქართველოს სსრ კულტურის სამინისტროს დაავალბით, ა. ყიფიანმა პარიზში ყოფინისას შეასენა თავის მეგობრებს ეს საკითხი. საფრანგე-

თის კულტურის სამინისტროს მთავარმა მდივანმა ბ-მა პროფორმა მას საგანგებო მიმართვა გადასცა სსრკ კულტურის მინისტრის ე. ფურცევასა და საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის გ. ჯავახიშვილის სახელზე. საბოლოო გადაწყვეტილების თანახმად, ფიროსმანის ნამუშევართა გამოფენა პარიზში მოეწყობა მიმდინარე წლის ბოლოს. აღსანიშნავია, რომ ამ გამოფენისადმი განსაკუთრებულ ინტერესს იჩენენ სახელგანთქმული მხატვარი პიკასო, ფრანგი მწერალი ლ. არაგონი და სხვ.

საფრანგეთში ყოფნისას ა. ყიფიანი დაინტერესდა მსოფიანი მხატვრის ალექსანდრე შერვაშიძის ნამუშევრებით. ეს ის შერვაშიძეა, რომელსაც ცკუთუნის და არაყოფილის ოპერის „თქმულება შოთა რუსთაველზე“ პირველი მხატვრულ-დგერაკიული გაფორმება (1919 წ.). ყიფიანმა შერვაშიძისაგან მიიღო საკმაოდ მნიშვნელოვანი ნიმუშები — სხვადასხვა დადგამათა და კოსტიუმთა ესკიზები და მთელი ეს საინტერესო მასალა საქართველოს ხელოვნების მუზეუმს გადმოუგზავნა.

იქვე ყიფიანი დაუმეგობრდა ჩვენს თანამემამულეს ილია ჯაბადარს, რომელსაც პარიზში საკუთარი „საკონცერტო ბიურო“ აქვს გახსნილი. ყიფიანის მეშვეობით ი. ჯაბადარი გაიცნო „გოსკონცერტმა“, რომელმაც ამ უკანასკნელს დაავალა ქართული ცეკვის ანსამბლის ვასტროლების მოწყობა თურქეთში, რაც დიდი წარმატებით იქნა ჩატარებული. თავისი ენერგიული და შედეგადანი მოღვაწეობით ა. ყიფიანმა საყოფელთაო პატივისცემა დაიმსახურა. საბჭოთა კავშირის 130 ფილარმონიის დირექტორებს შორის, მოსკოვის, ლენინგრადის და უკრაინის ფილარმონიათა ხელმძღვანელებთან ერთად, ა. ყიფიანი შედის „სოიუზკონცერტის“ დირექტორთა საბჭოში.

ა. ყიფიანი ფართო საზოგადოებრივ მუშაობას ეწევა, როგორც მშრომელთა დეპუტატების თბილისის ქალაქის საბჭოს ოთხი მოწვევის დეპუტატი.

ღირსეულად დაფასდა ა. ყიფიანის ღვაწლი მშობლიური კულტურის წინაშე. 1956 წელს მას მიენიჭა საქართველოს სსრ ხელოვნების დამახებრებელი მოღვაწის წოდება, 1958 წელს დაჯილდოვდა „საპატიო ნიშნის“ ორდენით.

საქართველოს ფილარმონია, თავისი მუშაობის მასშტაბით, შემოქმედებითი გაჭნეობითა და ექვმიუტანელი მიღწევებით საბჭოთა კავშირის ერთ-ერთი მოწინავე საკონცერტო ორგანიზაცია იქცა. მის წინაშე კიდევ უფრო ფართო პერსპექტივებია გადაშლილი.

ვან კლბერნანი

ბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორიას 50 წელი შეუსრულდა. თუმცა საქართველოში პროფესიული მუსიკალური განათლების წელთაღრიცხვა ამ თარიღით როდი იფარგლება. მას წინ უძღვოდა ის ნაყოფიერი პერიორიული პერიოდი, რომელმაც ეროვნული კონსერვატორიის დაარსების საკითხი მოამწიფა და ამ მნიშვნელოვანი ეროვნული საქმის ორგანიზაციისათვის ყველა ობიექტური პირობა შექმნა.

პროფესიული მუსიკალური განათლების აღმოცენების პირველი მძლავრი სტიმული ქართველი ხალხის მუსიკალურ პოტენციალი უნდა ვეძიოთ. ამ დიდმა შემოქმედებებმა უნარმა შექმნა საუკუნეთა მანძილზე ქართული ხალხური მუსიკის ისეთი ნიმუშები, რომლებიც ორიგინალური აზროვნებით, არქიტექტონიკით, პოლიფონიით, თვითმყოფადი კოლოპარმონიული და რიტმო-ინტონაციური სისტემით, განზობრივი და თემატური მრავალსახეობით ქემპონიტად უნიკალურ მიღწეას წარმოადგენენ. თანამედროვე მუსიკალური აზროვნების ერთ-ერთი კანონმდებელი, კომპოზიტორი სტრანინსკი ჩვენი ხალხური მუსიკის შესახებ ამბობდა: „ეს განძი გაცილებით უფრო მდიდარა, ვიდრე ახალი მუსიკის ყველა მონაბოარი“. ბუნებრივია, რომ ამ განძეულობის მფლობელი ერი, ადრე თუ გვიან, დაადგებოდა პროფესიული მუსიკის გაზს, ხოლო მუსიკალური კულტურის პროფესიონალიზაციის პროცესი კი შესაბამისი ცოდნისა და განათლების გარეშე ნაყოფ ვერ მოისხამდა.

მეორე მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რომელმაც ხელი შეუწყო საქართველოში მუსიკალური განათლების დაფუძნებას, ის სოციალურ-პოლიტიკური ვითარება იყო, რომელიც გასული საუკუნის 60-იან წლებში მძლავრმა ეროვნულ-განმათავისუფლებელმა მოძრაობამ წარმოშვა. „თერგდალეულთა“ განმანათლებლურმა სულისკვეთებამ ამბოძარა ქართული ერის ინტელექტუური მოღვაწეობა და შექმნა ის ნაყოფიერი იდეოლოგიური ბაზა, რომელზედაც ინტენსურად წარიზრთა ეროვნული ხელოვნების ყველა დარგის პროფესიონალიზაციის პროცესი. ჩამოყალიბდა ეროვნული სკოლები ლიტერატურასა და ხელოვნებაში. XIX და XX საუკუნის მიჯნაზე შემოქმედებით ასპარეზზე გამოჩნდნენ პირველი ქართველი კომპოზიტორებიც — მ. ბალანჩივაძე, ზ. ფალაიშვილი, დ. არაყიშვილი, ნ. სულხანიშვილი...

ქართული პროფესიული მუსიკის მისამზადებელი პერიოდი სწორედ 60-იანი წლებიდან იწყება, როცა ფართოდ იშლება ეროვნული მუსიკალური ფოლკლორის კვლევა-ძიება, შვერვება, გამოქვეყნება, ყალიბდება პირველი ქართული საეკლესიო-სამუსრულებლო კოლექტივები, ნაყოფიერად მოღვაწეობს საოპერო თეატრი, იმართება კონცერტები. ბუნებრივია, ასეთ ვითარებაში ეროვნული მუსიკალური კადრების აღზრდის საკითხიც მომწიფდა.

ცოდნისა და განათლების მისაღებად თერგი მარტო ქართველმა მწერლებმა როდი გადალახეს. რუსეთსა და ევროპულ ქვეყნებს სწავლების შესაძენად მიაშურებდნენ მომავალი ქართველი მენცირები, მხატვრები, მოქანდაკეები, თეატრის მოღვაწეები, მუსიკოსები. „თერგდალეულნი“ ქართული მენცირებისა და ხელოვნების თითქმის ყველა დარგს ჰყავდა. ნიშანდობლივია, რომ არა მარტო პირველი ქართველი, არამედ პირველი კავკასიელი მუსიკოსი ხარლამაძე სავანელი გახლდათ, რომელმაც აკადემიური პეტერბურგის კონსერვატორიაში კარი შეადო და ვოკალურ განათლებას დაეწავა. იგივე თქმის ქართველი მუსიკოსების მიმედ პლავდასზე — ალიოზ და ფილიქს მიხანდარები, ია კარგარე-თელი, ა. ყარაშვილი, მ. ბალანჩივაძე, ზაქ. ფალაიშვილი, და არაყიშვილი. ის სხვადასხვა ქვეყნების კონსერვატორებში ეუფლებიან მუსიკალური განათლების სისტემას, რათა მიღებული მტკიცე პროფესიული ცოდნა ეროვნული მუსიკალური კულტურის კეთილდღეობას მოახმარონ.

აქ ქართული პროფესიული მუსიკალური განათლების ხელისშემწყობი მუსეუმ ფაქტორიც — მსოფლიოს მუსიკალური ხელოვნების მონაბოარი, — სამეცნიეროდ და საკომპოზიციო შემოქმედებისა თუ თეორიული მუსიკალური მენცირების ტრადიციები ქართველმა მუსიკოსებმა უკეთესი რომ შეითვისეს და ეროვნულ ნიადაგზე გადმოიზარეს.

1873 წელი მნიშვნელოვანი თარიღია ეროვნული მუსიკალური ხელოვნების ისტორიაში. ამ დროიდან იწყება ქართული პროფესიული განათლების წელთაღრიცხვა. თბილისში დაარსდა საუნდო კლასები.

თბილისის ვ. სარაჯიშვილის სახელობის

საქონელი

ამ საქმის ორგანიზატორი დიდი პატივით და სასოვადი მოღვაწე ხარლამაძე სავანელი იყო. მალე მას მხარში ამოუდგნენ მუსიკალური კულტურის დიდი ენთუზიასტები, ა. მიხანდარი და კ. აღინაზოვი. მათი უშუალო მონაწილეობით, საუნდო კლასებთან პარალელურად ყალიბდება ფორტეპიანოს, ვიოლინოს, სიმფონის კლასები. იწყება თეორიული საგნების სწავლებაც. ასე ჩამოყალიბდა საქართველოში მუსიკალური სწავლების პირველი კერა, რომელიც 1886 წელს პირველ ქართულ მუსიკალურ სასწავლებლად გადაკეთდა. ამ სასწავლებელს სათავეში ჩაუდგა ცნობილი კომპოზიტორი იბოლიტოვ-ივანოვი, რომელმაც მრავალმხრივი მოღვაწეობით, უთუოდ, მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ქართული მუსიკის პროფესიონალიზაციის საქმეში.

1891 წლის 12 აგვისტოს თანამედროვეობის დიდი რუსი ბიანსტი, ცნობილი დირიჟორი და კომპოზიტორი, პეტერბურგის კონსერვატორიის ფუძემდებელი ანტონ რუბინშტეინი თბილისს ეწვია. ეს საგასტროლო სტუმრობა სახედინო აღმოჩნდა ქართული მუსიკალური კულტურისათვის. ანტ. რუბინშტეინმა, როგორც თვალსაჩინო მცენებელმა, თავისი კონცერტისაგან მიღებული დიდძალი შემოსავალი თბილისის მუსიკალური სასწავლებლის შენობის აგების საქმეს უბოძა. სწორედ ამ თანხით

სახელმწიფო კონსერვატორიის საიზილუო საღამო ზ. ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო აკადემიურ თეატრში.

მუსიკალური კულტურის ცენტრი

მანანა ახმეტელი

ამუნდა შენობა, რომელშიც ამჟამადაც, თბილისის ვ. სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორიაა. მადლიერებისა და ღრმა პატივისცემის ნიშნად, ჩვენს კონსერვატორიაში დღესაც არის ანტ. რუბინშტეინის პორტრეტული გამოსახულება.

1903 წლიდან თბილისის პირველი მუსიკალური სასწავლებელი მუშაობას იწყებს ახალ შენობაში, 1904 წელს კი შედგა საკონცერტო დარბაზის (ამჟამად თბილისის კონსერვატორიის მცირე საკონცერტო დარბაზი) სახეიფო გახსნა.

უკვე იმ დროს მუსიკალურ სასწავლებელს გამოეძლია პედაგოგიური კოლექტივი ჰაკაჯა, რომლის შემადგენლობაში შედიოდნენ: ხ. საგანელი (საგუნდო კლასი), ა. მიხანდარი, კ. წეიპაუზი, კ. ალიხანოვი, ა. თულაშვილი, მ. გაბაშვილი, ტ. ტერ-სტეპანოვა, ა. აისბერგი, მ. ვინოგრადოვი, ლ. ტრუსკოვსკი, ლ. პომპევი, ი. ლევინი, ი. სტახოსკაია (ფორტეპიანო), მ. ზარუნაია, ე. ბროჯი, დ. უსატოვი, ე. რიანდოვი (სიმღერა), ვ. ველშაუ (ვიოლინო), ი. სარაჯიშვილი, კ. მინიაიო, ა. პოლიევა (ვიოლინო), მ. იპოლიტოვი-ევანოვი, ნ. კლენოვსკი, ვ. ყორანოვი, თ. აკიმენკო, ნ. ნიკოლაევი, ზ. ფალიაშვილი (ფორტეპიანო), ე. გუზიკოვი (კამერული ანსამბლის კლასი) და სხვ.

მუსიკალური განათლების მოთხოვნილება იმდენად დიდი იყო, რომ 1908 წელს ზ. ფალიაშვილის ინიციატივით ფილარმონიულ საზოგადოებასთან დაარსდა თბილისის მეორე მუსიკალური სასწავლებელი, რომელსაც თვით ზ. ფალიაშვილი ხელმძღვანელობდა. ამ სასწავლებელში პედაგოგიურ მუშაობას ეწეოდნენ — პოლიკარპე ფალიაშვილი (საგუნდო კლასი), ანდრია ყარაშვილი (ვიოლინო); ვ. ამირჯები (ფორტეპიანო), ზ. ფალიაშვილი და გ. ნატრაძე (თეორიული საგნები).

1917 წლის 1 მაისს პირველი მუსიკალური სასწავლებლის საფუძველზე ჩამოყალიბდა თბილისის კონსერვატორია. აღსანიშნავია, რომ ეს იყო პირველი უმაღლესი სასწავლებელი საქართველოში. ახლად დაარსებულ კონსერვატორიაში უმეტესად პირველი მუსიკალური სასწავლებლის პედაგოგები მოღვაწეობდნენ. სწავლობდა 55 სტუდენტი. ჩამოყალიბდა სხვადასხვა სპეციალობათა მიხედვით შესაბამისი კომისიები. კონსერვატორიის მუშაობას წარმართავდა სამხატვრო საბჭო — ოცდაათი წამყვანი პედაგოგის შემადგენლობით. 1919 წელს შედგა თბილისის კონსერვატორიის პირველი გამომგება. დიპლომი სამმა მუსიკოსმა მიიღო.

განსაკუთრებით ნაყოფიერ მუშაობას იწყებს თბილისის კონსერვატორია 1921 წლიდან — საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების

დამყარების შემდეგ კონსერვატორიას სთავაზობ ჩაუდგა ზაქარია ფალიაშვილი, რომელმაც დიდი წვლილი შეიტანა სხვადასხვა მუსიკალური დისკოპლინების დაწერებასა და ერთობლივი პროფესიული კადრების აღზრდის საქმეში.

ამვე წელს ფილარმონიულ საზოგადოებასთან არსებული მეორე მუსიკალური სასწავლებლის ბაზაზე ჩამოყალიბდა თბილისის მეორე კონსერვატორია გამორჩეული კომპოზიტორისა და მუსიკოს-განმანათლებლის დიმიტრი არაყიშვილის ხელმძღვანელობით.

1924 წელს თბილისის ორ უმაღლესი მუსიკალური სასწავლებელი ფორტიანდა ერთ სახელმწიფო კონსერვატორიად დაიწყო მუშაობა გაერძის დემოკრატიკის პრინციპით. ამ შრიდ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ღონისძიება იყო უფასო სწავლების შემოღება, რამაც ფართო მასებს მუსიკალური განათლების მისაღებად კონსერვატორიის კარები გაუღო.

არსებითად, 20-იან წლებში მიმდინარეობს კონსერვატორიის სტრუქტურის თანდათანობითი ჩამოყალიბება. შემუშავებულია პროექტი, რომელმაც დაადგინა მუსიკალური განათლების სამი ძირითადი ეტაპი — სკოლა, სასწავლებელი, კონსერვატორია. ეს უკანასკნელი თანდათანობით იქმნე უმაღლესი სასწავლებლის ფუნქციებს — მიმდინარეობს სპეციალიზაცია პროფესიონალი და ფაკულტეტების დიფერენცირება, იქმნება კათედრები, ფალიაშვილმა სასწავლო გეგმები, პროგრამები, წესდება ასპირანტურა. ბუნებრივია, რომ კონსერვატორიის მუშაობის რეორგანიზაცია ექსპერიმენტების გარეშე არ მიმდინარეობდა.

უკვე 1937 წელს, მოსკოვში გამართულმა ჩართული ხელოვნების პირველმა დედაქმნა ცხადყო თბილისის კონსერვატორიის მიღწევები დაგეგმიში კონსერვატორიაში ჩვენს დიდი ძალები მონაწილეობდნენ. სწორედ მას შემდეგ მიიწიება აქვს კონსერვატორიას დიდი ქართული მოქალაქის განა საზოგადოების სახელი. აქვე გადწავდა შენობის რეკონსტრუქცია და დიდი საკონცერტო დარბაზის აგება.

1938 წელს კონსერვატორიასთან გაიხსნა ნიჭიერ ბავშვთა ჯგუფი (ამჟამად ზ. ფალიაშვილის სახელობის თბილისის ცენტრალური მუსიკალური სკოლა). ეს ჯგუფი სისტემატურად იღებდა მეთოდურ დახმარებას კონსერვატორიისაგან, რომლის ცნობილი პედაგოგები აქაც ეწეოდნენ ნაყოფიერ მოღვაწეობას. ეს ტრადიცია დღემდე გრძელდება. თანეს მხრივ ეს სკოლა ყოველწლიურად ახალ დივიდენტს ცვლის აწვდის კონსერვატორიას სხვადასხვა მუსიკალური ფაკულტეტებისათვის.

მეორე სამაშალო ომის მიმე დღეებში კონსერვატორიის პედაგოგები და სტუდენტები აქტიურად ჩაებნენ სამეფო მუშაობაში. ომის წლებში კონსერვატორიამ ათასამდე კონცერტი ჩაატარა სამხედრო ნაწილებში და კისხიატლებში. მრავალი სტუდენტი და პედაგოგი დაიკლდოდა საპატიო სიგელებით, წარჩინების ნიშნებით, მულგებით.

1948 წელს კონსერვატორიაში შეიქმნა სტუდენტთა სამეცნიერო საზოგადოება. 1952 წელს კვლავ გაიხსნა საოპერო სტუდია, რომელიც მანამდე პერიოდულად მოღვაწეობდა 1924 და 1936 წლებში. ადრე საოპერო სტუდიაში თვალსაჩინო სპექტაკლებს დადებდნენ ქართული თეატრის გამორჩეული რეჟისორები გ. მარჯანიშვილი, ს. ანბულაძე, ალ. წუწუნაძე, დირონორი თვ. ფალიაშვილი, შემდეგ მათი საქმე განაგრძობდა ნიჭიერი რეჟისორი მ. აღასაბაძე, გამორჩეული დიროფორმა და მ. მხოლოვამ და სხვ. თავიდანვე ამართა გახდა მიმავალი საოპერო მიმდრელების სცენური დასატების აუცილებლობა კონსერვატორიის კვლევებში. დღეს სტუდია ითვლება საოპერო თეატრისათვის კვალიფიკირებული კადრების მოსამზადებელ კერად, რომლის მუშაობაში მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა როგორც კლასიკურ, ისე თანამედროვე საოპერო ნაწარმოებს დადგმას. სხვადასხვა დროის სტუდიის სცენაზე კონსერვატორიის ძალებით წარმატებით იდგმებოდა მოცარტის „ფარაოს ქორეობა“, გლეის „ორფეოსი“, ფალიაშვილის „აბუქალომ და ეთერა“, „დაისი“, გერშვინის „პირი და ბესი“, რამსინიონის „ალკატი“, ჩაიკოვსკის „ვევრეი ინგინი“, თ. თაქიაქიშვილის „ორი განაჩენი“ და სხვ. სწორედ საოპერო სტუდიის სცენაზე უმეტეს ფეხი იღებს უკვე საყოველთაოდ ცნობილი მიმდრელებმა, რომელნიც ამჟამად თბილისის საოპერო თეატრის წამყვანი სოლისტები არიან.

50-იანი წლებიდან კონსერვატორიაში სისტემატურად იმართება სამეცნიერო-სამეცნიერულელო სესიები. თანდათანობით ფართოვდება

პრობლემატიკის სფერო. ამ შრიდ ნაყოფიერ მუშაობასწავება კონსერვატორიის მუსიკისმცოდნეობის კათედრა, რომელმაც არა ერთი საინტერესო კვლევილი და პედაგოგიური ნაშრომი გამოაქვეყნა ქართულ ენაზე.

1948 წლიდან კონსერვატორიაში მუშაობას იწყებს ფოლკლორის კაბინეტი, რომლის ძირითადი ამოცანაა ქართული ხალხური მუსიკის ნიმუშების შეგება, გამოფერვა, გამოკვლევა, სისტემატრაცია. ფოლკლორის კაბინეტს საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში უკვე 50-მდე სამეცნიერო ექსპედიცია მოაწყო, შეტარდა 3000-მდე ხალხური სიმღერა, თავი მოუყარა ხალხურ საკრავებსაც.

ამვე ნაყოფიერად მოღვაწეობს კონსერვატორიის ხმის ჩამწერი კაბინეტ-კო, რომლის მნიშვნელობა ძალზე დიდია. მისი დახმარებით მოსწავლე — ახალგაზრდობა ეცნობა მუსიკალური ლიტერატურის ნიმუშებს. შესაძლებელი ხდება ლექციების ილუსტრაცია თვით მუსიკით. შემსრულებლებს შეუძლიათ გაეცნონ ერთი რომელიმე ნაწარმოების სხვადასხვა საშემსრულებლო ინტერპრეტაციას. ხმის ჩამწერი კაბინეტის ფონდში თანამართლია მრავალი კომპოზიტორის ნაწარმოებები და იგი თანდათანობით მდიდრდება.

ამჟამად კონსერვატორიაში 16 კათედრა: კომპოზიციის, სპეციალური ფორტეპიანოს, სოლო სიმღერის, გილონისა და ალტის, ჩასაბუერი კლავირის, გილონჩლოს, კონტრაბასის და არფის, სახელოსადრიოთორ, მუსიკის ისტორიის, მუსიკის თეორიის, კამერული ანსამბლის, საოპერო მომზადების, საერთო ფორტეპიანოს, მარქსუზმ-ლენინიზმის, უცხო ენებისა და ფიზიკური აღზრდის. კონსერვატორიის დღის, საღაძის და დუსწრებულ განყოფილებებზე, აგრეთვე მოსამზადებელ განყოფილებებზე (გოკალესტრისათვის) 1230 სტუდენტი ირიცხება. პროფესორ-მასწავლებლების შემადგენლობაში 283 ადამიანია.

1921 წლიდან დღემდე თბილისის კონსერვატორია 1600 მუსიკოსმა დაამთავრა. მათ შორის კომპოზიტორებმა, სხვადასხვა პროფილის შემსრულებლებმა, მუსიკისმცოდნეებმა, ისინი მოღვაწეობენ რესპუბლიკის ყველა მუსიკალურ ორგანიზაციაში — კომპოზიტორთა კავშირში, ფილარმონიაში, რადიოსა და ტელევიზიის სახელმწიფო კომიტეტში, მუსიკალურ სკოლებსა და სასწავლებლებში, კონსერვატორიაში.

მომავალი თაობის მუსიკოსთა აღზრდა მიმდინარეობს აქეთ მაღალი კულტურის პედაგოგებს, რომელთა ურბადულობის სახელი ფართოდ არის ცნობილი ჩვენი საზოგადოებრიობისათვის. მათ მზარდი უღვაწის ახალგაზრდა თაობის წარმომადგენლები. თბილისის კონსერვატორიის პედაგოგიურ კოლექტივს ერთი საერთო მუხანი ამოძრავებს — ჩაუხერ-გონ მომავალ მუსიკოსებს მტკიცე პროფესიული ჩვევაები, მაღალი კულტურა, საქმისადმი კეთილწინდისობა და მოყიდულება. ამის შედეგია, რომ თბილისის კონსერვატორიაში მოწინავე უმაღლესი მუსიკალური სასწავლებლის რეპუტაცია დამოკვირდა.

ჩვენი კონსერვატორიას შორს გაუთავებს სახელი ქართველმა კომპოზიტორებმა და შემსრულებლებმა. დღეს, უკვე საყოველთაოდ ცნობილია ქართული საბჭოთა მუსიკის მრავალი ნაწარმოები, პოპულარობით სარგებლობენ ნიჭიერი ქართველი შემსრულებლები.

კონსერვატორიასთან ჩამოყალიბდა უკვე კარგად ცნობილი ფოკალური ანსამბლი „კორდელა“, ალტისტთა ანსამბლი (ნ. კინწურაშვილის ხელმძღვანელობით), ვიოლონჩლისტთა ანსამბლი (ი. ტყეშელაშვილის ხელმძღვანელობით), არფისტთა ანსამბლი (ნ. ავალიანის ხელმძღვანელობით), გუნდი „მოსტეტი“ (გ. ლორთქიფანიძის ხელმძღვანელობით).

თბილისის კონსერვატორიის სათავეში მუდამ იდგებიან ღირსეული ხელმძღვანელები, ცნობილი ქართველი კომპოზიტორები: ზ. ფალიაშვილი, დ. არაყიშვილი, გ. გოგიელი, გ. კიკაძე, ი. ტყეშელი, თ. თაქიაქიშვილი, ს. ცინცაძე.

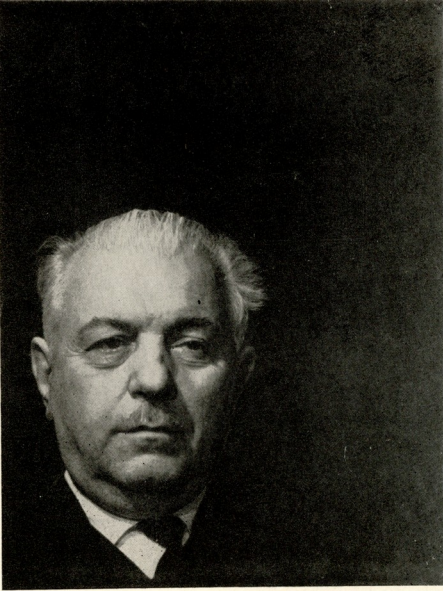
ჩვენმა საზოგადოებრიობამ სათანადოდ შეაფასა ვ. სარაჯიშვილის სახელმწიფო კონსერვატორიის მიღწევები. სიყვარულითა და პატივით კიდევ აღინიშნა საუბედრო თაბრი, რომელსაც კონსერვატორიაში კონცერტების ციკლი და სამეცნიერო სესია მიუღწევია.

ქართული მუსიკალური ზრობების კანონმდებელი — თბილისის კონსერვატორია ღირსეულად დგას ეროვნული მუსიკალური კულტურის ცენტრში.

საქართველოს თეატრალური საზოგადოების სამეცნიერო შემოქმედებითი განყოფილებაში უფროს კონსულტანტს ნიკოლოზ გაბრიელის ძე კველიშვილს, რომელსაც სიყვარულით ძია ნიკოს ვეძახიო, ახლახანს დაბადების 51 და შემოქმედებითი — საზოგადოებრივი მოღვაწეობის 41 წელი შეუსრულდა.

თეატრალურ საზოგადოებაში ხშირად ტარდება სამეცნიერო სესიები, კონფერენციები, შეხვედრები, დისკუსიები. თეატრული მოხსენებები, საიუბილეო და შემოქმედებითი საღამოები... ჩვენი ნიკოც ყველა ამ ღონისძიების ერთ-ერთი ინიციატორი და უშუალო მონაწილეა. 20 წელია, რაც უანგარო მოღვაწეობას ეწევა იგი ამ საზოგადოებაში.

ნიკოლოზ კველიშვილი

მისი კეთილშობილური გული ძველი და ახალი თაობის სიყვარულს იტევს. ნიკო ყველას მიმართ გულსხმიერია, ყველას დამხმარე და გზის მაჩვენებელია. სწორედ ამიტომ არის, რომ მას ყოველთვის ბევრი ხალხი ახვევია. მათ შორის ხშირად რაიონიდან ჩამოსული თეატრის მოღვაწეიც არიან. ნიკო თითქმის რესპუბლიკის ყველა თეატრის მოღვაწეს იცნობს პირადად. ასევე იცნობენ მასაც და მის მიმართ სიყვარულით არიან განწყობილი.

ნიკოს ხშირად მოსდის რაიონის თეატრებიდან წერილები, რომლებშიც ამა თუ იმ საკითხზე დახმარებას და რჩევას თხოვენ. ის ხომ თეატრალური საზოგადოების უძველესი თანამშრომელია! მას ახლო ურთიერთობა ჰქონდა ჩვენი საზოგადოების აწ განსვენებულ თავმჯდომარესთან, ცნობილ მწერალსა და საზოგადო მოღვაწე შალვა დადიანთან. მის არქივში ინახება შალვა დადიანის მრავალი წერილი.

თეატრალურ საზოგადოებაში მოღვაწეობის პერიოდში ნიკო კველიშვილი სისტემატურად კითხულობს ლექციებს საზოგადოების სამეცნიერო სესიებზე. ფარეკა-ქარანე ბ შ ი, კულტურის სახლებთან არსებული თეიმთქმედ წრეებში.

იგი ბევრჯერ უმაღლესი საბჭოს საკრებულო უბნის კომისიის წევრიც იყო და სახალხო მსაჯულიც. ამ მოღვაწეობას ყო-

ველთვის მშვენივრად ათვისებდა სალიტერატურო მუშაობასთან. ჟურნალ-გაზეთებში სისტემატურად იბეჭდებოდა მისი სტატიები და რეცენზიები ხელოვნების აქტუალურ საკითხებზე.

ახალ სექტაკლებზე და ქართულ კინოფილმებზე. ნიკო კველიშვილის განსაკუთრებულ დამსახურებად უნდა ჩაითვალოს ის, რომ მან თავისი სტატიებით ქართველ

საზოგადოებრობას უმჩველესად გააცნო სოჭა-ადღერის, კერძოდ პლასტუნის ქართველი თანამემამულეების ცხოვრება. მან საგანებო მონოგრაფია („პლასტუნელი ქართველი მოღვაწე“) მიუძღვნა ქართველ პატრიოტ ქალს ოლღა წითლიძეს, რომელიც სოჭასა და ადღერში მოღვაწეობს 1920 წლიდან. ამ წიგნის შესახებ თავის დროის დადებითი შეფასება გამოიქვეყნეს გაზეთებში.

ცნობილია, რომ კანსონდარის მხარეში, სოფელ პლასტუნეში დაღეს 500 ქართველი ცხოვრობს. მათი უმრავლესობა რაკეტოჩეხიდან არის ვადასკოლი, სოფელს აქვს სკოლა. ეს სკოლა 1921 წელს გაიხსნა ქალაქ სოჭში. ქართველი პატრიოტი ქალის, ცნობილი პედაგოგისა და საზოგადო მოღვაწის ოლღა წითლიძის ცდითა და ზრუნვით მის კვლევებში იაკობ გოგებაშვილის „დედა ენაზე“ აღიზარდა ბევრი ისეთი ახალგაზრდა, რომლებმაც შემდეგ თავი ისახელეს ჩვენი სახალხო მეურნეობისა და კულტურის, მეცნიერებისა და ტექნიკის დარგში.

ოლღა წითლიძემ სოჭში მცხოვრებ ქართველ ახალგაზრდა ქალ-ვაჟთაგან შეადგინა სცენისმოყვარეთა დასი, რომელიც შემდგომში სახალხო თეატრად იქცა. ეს დასი მომსახურეობას უწევს ამ მხარეში მცხოვრებ ქართველ მოსახლეობას... სწორედ ამ პლასტუნელებს ქართველი ქალის დეაწლასა და შრომას იხილავს ნიკო კველიშვილი თავის წიგნში.

ნ. კველიშვილის კალამს ეკუთვნის აგრეთვე მონოგრაფია რესპუბლიკის სახალხო არტიტ პავლე ფრანგივილზე, რომელიც წლების მანძილზე ხელმძღვანელობდა თბილისის მუშათა სახალხო თეატრებს, ხოლო თავის მეუღლესთან, რესპუბლიკის სახალხო არტიტ თამარ აბაშიძესთან ერთად მას დიდი დეაწლი მიუძღვის გორისა და ქიათურის თეატრების განვითარების საქმეში. 1956 წელს ნიკო კველიშვილმა გამოსცა წიგნი „საქართველოს თეატრალური საზოგადოების 10 წელი“, რომელშიც ვრცლად და თანამიმდევრულად არის განხილული საზოგადოების საქმიანობა 10 წლის მანძილზე.

თეატრის სიყვარულით

თინათინ ტაბიძე

მარცხნიდან: სტეფან — ლ. დლოძი, ალ. თაყაიშვილი, კ. გაწერელია, ნ. თალაკვაძე, მ. თალაკვაძე, შ. დავითი, ს. მთეარაძე, თ. მღებრიშვილი, დავახან — რ. იმნაიშვილი, ნიკო კველიშვილი, ა. ბოიკო, გ. შვილიძე

ნ. კველიშვილიმ აწარმოა კენჭისყრა ნეოლიდან გადმოპარათ ულ ა. დალიის პიესა „სახელი შენი, სახარავი ჩემი“, თარგმნა ოსი ავტორის დ. ტუავეის პიესა „ოქროსი კაცოჩრიაწები“. ორივე ეს პიესა დაიდგა პირველი ფოთისა და ქუთაისის თეატრებში, ხოლო მეორე — ქართულ მოზარდმაკურბელებს თეატრში. ეს პიესა დაიბეჭდა და გამოიცა ცალკე წიგნადაც. ნიკო კველიშვილს გამოქვეყნებული აქვს წერილები ისეთ თეატრალურ მოღვაწეებზე, როგორიც არიან: რესპუბლიკის სახალხო არტისტები ვ. ნინიძე, მ. ყვარლაშვილი, შ. ხერხეულიძე, ი. ცხვირაშვილი; რესპუბლიკის დამსახურებული არტისტები კ. აბესაძე, ვ. სანაღლი, მხატვარი გ. მილორავა, დრამატურგი ქალი ქ. ხაფავა-ცინცაძე და სხვ.

უცხოეთი ჩვენს საყვარელ ნიკოს კიდევ მრავალი წლის სიცოცხლე, ჩვეული ენერჯითი მუშაობა, ახალი წარმატებები.

თვითმოქმედი ოსტატი

კონა მიქაძე

ქვენს ქვეყანაში ხალხური ხელოვნება ადამიანის სულიერი განვითარების და ზრდის მნიშვნელოვანი საშუალებაა, მასობრივი, თვითმოქმედი ხელოვნება კულტურული ცხოვრების ორგანულ ნაწილს შეადგენს. მხატვრული თვითმოქმედება აზიარებს ხალხის მასებს კულტურულ ფასეულობებს, ხელს უწყობს ადამიანის პარამიულ განვითარებას. საბჭოთა ადამიან-

ის ესთეტიკური კულტურა დღით დღე იზრდება და ფართოვდება, ყოველ დღე ახალ-ახალი ძალა ემატება ხალხურ შემოქმედთა უდიდეს არმიას.

ქართველ ხალხს ხალხური შემოქმედების უძველესი და უმდიდრესი ტრადიციები გააჩნია. ჩვენს რესპუბლიკაში მრავალად არიან ხალხური ტანტები. დროთა მანძილზე სულ უფრო დიდ მოვლენად წარმოვიდგება და საპა-

ტიო ადიღის იმეგრების არა მარტო ქართულ, არამედ მსოფლიო ფერწერის ისტორიაში იშვიათი ნიჭით დაჯილდოებული თვითნასწავლი ქართველი მხატვარი ნიკო ფიროსმანიშვილი... საქართველოს სამხატვრო გალერეაში მოწყობილმა გამოფენებმაც მრავალი ნიჭიერი თვითნასწავლი მხატვარი, მოქანდაკე თუ ქედუროსანი გამოავლინა.

თბილისში ნიკოლაის პირვე-

ლი ჩიხის დასაწყისში დგას ერთსართულიანი სახლი. იგი არაფრით განსხვავდება სხვა იქვე მდგომარ სახლებისაგან. მაგრამ დათვალიერებთ სახლის უკან მზარს და გაოცდებით: ამ პატარა უზის შეიძლება ორსართულიანიც ვუწოდოთ. დაბლა სართულზე, ძველ პოლიგრაფისკის ისებ შახნაზაროვს ეწვანი გაუმუშებია, ზევით უზის კი მისი მეუღლე ეფენე დიმიტრის ასული ჯაფარიძე დამატარებია.

ყვაილები, ყვაილები, ყველგან ნაირფერი ყვაილები... აბათი იშვიათად თუ ვინმეს უნახავს ამდენი ყვაილი ერთად. ამ ყვაილებს უზის გალამაზების გარდა, სხვა დანიშნულებაც აქვს.

ელენე ჯაფარიძე მუდამ ოჯახში ტრიალებდა, ორ ქალიშვილს ზრდიდა, — ქართული ენისა და მიწის სიყვარულს უნერგავდა შვილებს. მისი გოგონები თბილისის პიონერთა და მოსწავლეთა სასახლის მხატვრული წრის აქტიური წევრები იყვნენ. ახლა ისინი დიდები არიან... ერთხელ, დიდი ხნის წინათ, ყვაილებისაგან და მოხეტობისაგან სადღესასწაულად კამა შეუკვრა თავის გოგონას. ამ კამამ კონკურსში გა-

მარჯვება მოიპოვა. ამ ორი წლის წინ კი, როდესაც მთელი ქართველი ხალხი ემზადებოდა დიდი შოთა რუსთაველის იუბილეს აღსანიშნავად, ქეთევანმა გადაწყვიტა თავისი წვლილი შეეტანა ამ დიდ ეროვნულ დღესასწაულში.

რუსთაველის იუბილემდე ცოტა ხნით ადრე, როგორც ცნობილია, იერუსალიმის ქართველთა მონასტერში ჩვენმა სასიკეთლო მეცნიერებმა იპოვეს ფრესკა, რომელიც ხანდაზმული მგონის გამოსახლებას წარმოადგენს. ფრესკა იქცა ელენე ჯაფარიძის შთაგონებად. მის მიხედვით სხვადასხვა ჯიშის ყვავილების და მცენარეების ფოთლებით მოჭარბა მან მრავალფეროვანი ორმეტრიანი პორტრეტი. სურათზე ნაირფერი ყვავილების პარმონილი შესებება შემოქმედებული მხატვრულ გემოვნებაზე და ბუნებით მომადლებულ ნიშზე მეტყველებს.

თითქმის მთელმა თბილისმა ნახა შოთას საიუბილეო დღეებში ეს ფრესკა. მნახველები ყვავილებით დახატულ პოეტის სახეში გარდა საოცარი გარეგნული მსგავსებისა თითქმის მის შინაგან სამყაროსაც გრძობდნენ. ფრესკა თავს დასცქეროდა პატარა ეზოს, სადაც ამ ნამუშევრის გარდა გამოფენილი იყო პოლიგრაფიისტი იოსებ შანსაზაროვის მიერ 1926 წელს დაბეჭდილი „ვეფხისტყაოსნის“ ხისბეჭდილი დასურათებანი, ჩვენი საინჟინერო მწერლებისა და საზოგადო მოღვაწეთა პორტრეტები. დიდ თუთის ხეზე დამაგრებულ სტენდზე გამოფენილი ირაკლი თითქმის მიერ შესრულებული „ვეფხისტყაოსნის“ ილუსტრაციები, აქვე იყო მოთავსებული პატარა ქოხი შუა ცეცხლით და ნაჭაზე ჩამოკიდებული ქვაბით, მხარზე კომბალ გადებული მწვემისი კეკელისაგან დამზადებული ნაბადი. ეს ნამუშევარიც ელენე ჯაფარიძის მხატვრულ ფანტაზიაზე მეტყველებდა.

ეს საოჯახო გამოფენა იხილეს ჩვენი ქალაქის გამორჩეულმა ადამიანებმა, საზოგადო მოღვაწეებმა, მწერლებმა, პოეტებმა, მუსიკოსებმა, მხატვრებმა, მსახიობებმა, სტუდენტებმა... მათმა საერთო აზრმა გამოუჩინა შესახებ გაამხნევა და წახალისა ელენე ჯაფარიძე. ეზოში გამოჩნდა ახალი ნაწარმოებები: „თამარ მეფე და შოთა რუსთაველი“, „ვანი სარაჯი-შვილი“, „საქარია ფალიაშვილი“ და სხვ.

შოთა რუსთაველი და თამარ მეფე

ყვავილებისაგან შედგენილი დიდი ნახატის „თამარ მეფე და შოთა რუსთაველი“ ერთ მხარეზე გამოსახულია შოთა რუსთაველი უვეფხისტყაოსნით“, ხოლო სურათის მეორე კუთხეში თამარ მეფე.

ორი თვე მუშაობდა ამ სურათზე ელენე ჯაფარიძე, მასალა ორმოცზე მეტი ფერი აქვს გამოყენებული: თუთის, ლედვის, ხურმის ფოთლები, ნაირფერი ვარიდი, გიორგინა, „ივანე და მარია“, კამელოები, კვარანჩილი, სიმინდის ფოჩიბი, რაც მნახველზე დიდ შთაბეჭდილებას ახდენს.

საქართველოს ბულბულის ვანი სარაჯიშვილის და კომპოზიტორ საქარია ფალიაშვილის პორტრეტებში ელენე ჯაფარიძემ ქართული მუსიკისადმი თავისი სიყვარული და თავანისცემა ჩააქსოვა. მცენარეების და ყვავილების ელფერი შედგენილი ეს ორი სურათი მოზაიკის შთაბეჭდილებას სტოვებს. შემოქმედებითი ნიჭით დაჯილდოებული თვინასწავალი ოსტატი შინაგან ინტუიციას ეყრდნობა და ქმნის ხელოვნების საინტერესო ნიმუშებს.

ელენე ჯაფარიძე ღრმად გრძობს ბუნებას, როგორც ჩვენი მრავალი ხალხური ოსტატი. ბუნების მშვენიერებას, სილამაზეს მჭიდროდ უკავშირებს იგი ყოფის სილამაზეს და ყოველდღიურ ცხოვრებაში გადმოაქვს იგი. დიდი შრომისა და მეცადინეობის შედეგია მის მიერ მოწოდებული საინტერესო და ორიგინალური მხატვრული საოჯახო გამოფენა. ამ გამოფენის სიციხეველ, სიასლე ესთეტიკურ სიამოვნებას ანიჭებს მნახველს. ელენე ჯაფარიძის ნა-

მუშევრებში იგრძნობა ავტორის დიდი სიყვარული სამშობლოსა და ხალხისადმი. მართლმსოფლიოს პროგრესული კაცობრიობა იხეივებს ვ. ი. ლენინ-

ნის დაბადების 100 წლისთავს. თვინასწავალი მხატვარი ამ თარიღისათვის ყვავილებისგან ქმნის ახალ ნაწარმოებს — ლენინი და რევოლუცია“.

მწვემისა

«უ რ ს ს კ »

ამ ცოტა ხნის წინათ ჩვენმა ნორმა თაობამ ახალი შესანიშნავი საწყურია მიიღო. ეს არის გამო მცემლობა „ნაკადულის“ მიერ გემონებთ შედგენილი აღმანახი „ფრესკა“.

„ლმანახის ნიჰანა გააცნოს მოზარდ თაობას სახეთი ხელოვნება და ხუროთმოძღვრება, გააღვივოს ხელოვნებისადმი ინტერესი — გავცნობს წინათქმა. აღმანახის შესვერთ უპირველეს სასუბრო თემადა ქართველ და რუს დიდოსტატთა გარდა რენესანსის კორიფეჟები აურჩევათ. განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს პროფესორ ვახტანგ

ბერიძის სტატია „სექტიციზოველი“, ლაღი ქართულით, ძალზე ხელშესახებად აგვიწერს ხელოვნებათმოდენ ამ ძეგლის არქიტექტონიკას. მოკლედ და დასამასხარებლად გვიყვება უძველესი ტაძრის ისტორიასა და ხალხურ ლეგენდას.

„ფრესკის“ ცალკეული გვერდები ეთმობა ხატვის შემსწავლელთა წრეებისათვის განკუთვნილ „ხელოვნების სექციის“ თუ ხელოვნების წარმომიზიხას და რაობის ახსნა-განმარტებს. აღ-

მანახი შემკულია ფერად ილუსტრაციებით: 5. ფირისმანაშვილის, ბ. გუდიაშვილის, ვ. სეროვის, პიტჩინლისა და გ. იჩიაურის სურათებით.

„ფრესკამ“ უკვე ყურადღება მიიქცია. მათ შორის არის არა მარტო მოსწავლე ახალგაზრდობა, არამედ ფართო საზოგადოებრიობა. ქართველი მხატვრები, ხელოვნებათმოდენები.

სამწუხაროდ, ჩვენს საშუალო სკოლებში ჯერ კიდევ საკმაო სიმაღლეზე ვერ დგას მუსიკისა თუ

ხატვის სწავლება. ამგვარი პიტიხანის კი ხელს შეუწყობს მოსწავლეთა გათვითმობიერებას ხელოვნების საკითხებში. სახელი ხელოვნება მხოლოდ ნიჭიერ ინდივიდუალითის კი არ უნდა იყოს ხელმისაწვდომი და გასაგებია, არამედ ყოველი განალებული ადამიანისათვის მასობრივი უნდა გახდეს.

„ფრესკა“ და საჭიროა „ფრესკა“ ჩვენი ახალგაზრდობის ესთეტიკური აღზრდისათვის და მისასაღებელი იქნება თუ ამ აღმანახს „ნაკადული“ რეკლარულად გაშლის.

ლიანა მიაჰა

ბ ი ბ ლ ი მ ბ რ ა ფ ი ა

თ ე ა ტ რ ის ბ ი ბ ლ ი ო მ თ ე ა

ლერი კინაძე

კრიტიკულ-ისტორიული ხასიათის ლიტერატურა რომ აუცილებელია ამა თუ იმ ხალხის ხელოვნების შესასწავლად, მტკიცებას არ მოიხიფს. მხოლოდ იმას გვიინდა გავუსვათ ხაზი, რომ ამ ჯანრის ლიტერატურის საქართვება გარდუვალია, როცა საქმე გვაქვს თეატრალურ ხელოვნებასთან. ამ გარემოებას კი მისი მკვეთრად გამორჩეული სპეციფიკური ბუნება განსაზღვრავს.

თეთი ისეთ ქვეყნებში, სადაც უკვე შექმნილია ეროვნული თეატრის ავადმიფიური ისტორია, ყოველწლიურად მრავალი სამეცნიერო-პოპულარული და საცნობარო ხასიათის ლიტერატურა გამოდის სასცენო ხელოვნებაზე. მის ცალკეულ მოღვაწეებზე, სპექტაკლებზე, ასეთი ხასიათის ლიტერატურა მით უფრო აუცილებელია ჩვენთან, საქართველოში, როცა საქმე ეხება საბჭოთა თეატრს. ქართული თეატრის ამ ყველა-

საკატორო თაბახია (მხატვრული გაფორმების ავტორები 5. მაღაზინია და დ. დუნდუა) და დაბეჭდვითი საქართველოს თეატრალური საზოგადოების სტამბაში. მალე გამოვა სერიის შემდეგი წიგნები, რითაც მივიღებთ ჩვენი სცენის გამოჩენილ მოღვაწეთა მთლიან სერიულ გამოცემას, რომელიც ქართული თეატრალური ხელოვნების ყოველი მოყვარულისა და მგობრის პირად ბიბლიოთეკის დამაშვენებს.

კეთილშობილურია „თეატრის ბიბლიოთეკის“ შექმნის

ლახე ნაყოფიერი და მნიშვნელოვანი ბერიძის შესწავლის მიმედნა ზეფრი საფურადღებო მონოგრაფია, ცალკეული გამოცემები, მაგრამ დღესდღეობით ჩვენს თეატრმოდენობას არ შეუქმნია ქართული საბჭოთა თეატრის საფუძვლიანი, სრულყოფილი, აკადემიური ისტორია. ეს საქმე კვლავ მნიშვნის ამოცანად რჩება.

ასეთ ვითარებაში მნიშვნელოვანი და მისასაღებელია საქართველოს კულტურის სამინისტროს რეკლამის გამოშვები და თეატრალურ-ნანახაობითი დაწესებულებების ბიბლიოთეკის გამაგრებელი კანტორის თაოსნობა, რომელმაც ხელი მოჰკიდა „თეატრის ბიბლიოთეკის“ სერიის შექმნას (სერიის რედაქტორი სიკო ვადაჭკორია).

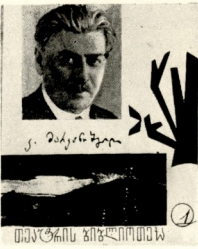
მკითხველმა უკვე მიიღო ამ სერიის სამი წიგნი (რომლებზეც კვეთილი გვეყვება საუბარი). თვითუკული დაახლოებით ერთი

ბით, მისი მოღვაწეებით, წარსულითა და დღევანდლობით; განსაკუთრებით სასარგებლოა ეს გამოცემები ჩვენი მოსწავლეს ახალგაზრდობისათვის. უნდა ვიფარაუდოთ, რომ „თეატრის შემდეგი წიგნები, რითაც მივიღებთ ჩვენი სცენის გამოჩენილ მოღვაწეთა მთლიან სერიულ გამოცემას, რომელიც ქართული თეატრალური ხელოვნების ყოველი მოყვარულისა და მგობრის პირად ბიბლიოთეკის დამაშვენებს.“ ამ კეთილ და საჭირო მისის კარგად შეასრულებს. ყოველ შემთხვევაში ამის თემის უფლებას გვაძლევს უკვე დაბეჭდილი სამი წიგნი.

* * *

კოტე მარჯანიშვილის ცხოვრებისა და შემოქმედების მოკლე, პოპულარული ნარკვევის შექმნა რთულიც არის და თითქმის ადვილიც, რთულია იმიტომ, რომ ამ მრავალმხრივი ხელოვანის შემოქმედება მთელი ეპოქა თეატრალური ხელოვნებაში, და ადვილი იმიტომ, რომ კოტე მარჯანიშვილი, როგორც ხელოვანი, საკმაოდ ჩამოყალიბებული და გამოცდილია ჩვენს ცნობიერებაში.

პარადოქსი როდია ერთი ცნობილი ადამიანის სიტყვები — დრო არ მქონდა წერილი მოკლედ რომ მომეწერათ. არჩეული თემის სირთულის მიუხედავად გვიე პარამიძე ახერხებს მოკლედ წერის და ამით მტკი მინიშნულებლობა და შემეცნებითი ღირებულება შესძინოს თავის პატარა ნარკვევს. კოტე მარჯანიშვილი მამდილოა დრომ სულიერი ანაღებულობისა და განცდის ხელოვანი იყო, ამიტომაც სიბოვნებით ვკითხვოდით პოეტური მამნიშნულებლობით დაწერილი მკერე შესავალს, სადაც ავტორი

მარჯანიშვილი

მიზანი და დანიშნულება — ფართო მკითხველი საზოგადოებრიობა დაინტერესოს ქართული თეატრალური ხელოვნ-

მშრალ ბიოგრაფიულ თარიღებს კი არ გვეცნობს, არამედ კოტე მარჯანიშვილის, ამ საოცარი შემოქმედებით გზების ხელოვანის სულიერი სიმღვენიერზე და სიღარიბეზე მოგვითხრობს; მერე კი ასევე ლაკონურად და ზუსტად გვისასიათებს კოტე მარჯანიშვილის ხელოვნების რაობას, მის ძირითად შემოქმედებით პრინციპებს (თუმა აქ რამდენადმე ზემოქმედებ მივყავანია გ. კრიტიკის მედარი აზრის, შემდეგში ატორის მიერვე უარყოფილის, გასცნება), და მხოლოდ ამის შემდეგ ეთმობა ადგილი მისი ცხოვრების პირველ თარიღს: — „ამობლიური სახლი ყვარელში, სადაც კოტე 1872 წლის 28 მაისს დაიბადა“...

ალეებს აძლევს მკითხველს დაუსტავს დიდი ხელოვანის ამ პერიოდის მოღვაწეობის მკაფიო სურათი.

ნარკვევის მეორე ნახევარში

ბავშვობა, ჰუმუკობა, ფიქრები პოზიზაზე, ხელოვნებაზე, ოცნება თეატრზე, კოტე — მახსოვბი... სცენისმომყვართა წარმოდგენები და პროფესიონალთა საქმეკლები თბილისსა და ქუთაისში; შემდეგ რუსეთი, ქალაქიდან ქალაქში, თეატრიდან თეატრში, საბოლოოდ გადასვლა რეჟისურაში, რიგის რუსული თეატრი, მეკობრბობა მაქსიმ გორკისთან, გახტობილება მოსკოვში, სტანისლავსკის მისაღმბება, შემდეგ ოდესა, მოსკოვი — ქართული დრამატული სტუდიის ჩამოყალიბება, მიწვევა სამხატვრო თეატრში, ოცნება სინთეტური თეატრის შექმნაზე, მისი განხორციელება მხოლოდ ერთი წლით, შემდეგ... 1919 წელი, უკრაინა, სამოქალაქო ომის მძიმე დღეები, კვიცი, რეჟისორული მკვნიერბები ით გამსქველული საქმეკლები „ცხტრის წყარო“, კიდევ რამდენიმე ეპიზოდი რუსეთში მოღვაწეობისა და... სამშობლოსაკენ — იმე გვრწნობიდი, როგორ იღვიძებდა ჩვენი ჩემი სამშობლის მარე...
კოტე მარჯანიშვილის შემოქმედების ამ მონაკვეთს (1893-1922 წ. წ.), აღმკვდილს განხორციელებული და განხორციელებული ოცნებებით, შედეგობებით, გამარჯვებებით, მუდმივი ძიებით, ნარკვევის დათბობილი აქვს მხოლოდ ექვსიხედი ვევიდი, მაგრამ ნათელი სტილი, აზრის ლაკონურად და სხატად გამითქვის მთარი ატორის სასუ-

ასევე მოკლედ, მაგრამ ზუსტად არის დახასიათებული კოტე მარჯანიშვილის მოღვაწეობა ქართული საბჭოთა თეატრის შესაქმნელად და განსამტყობელად, დახატულია მართალი ხელოვანი, სოციალისტური მიზნობილი დაუცხტრომილი მუნიერული და სწორად ამით უკმადამყოფი თავისი შემოქმედებისა...

„ქართული თეატრი დიდად დავალებულია სახტრო ამმეტლის რეჟისორული სამოღვაწარიით. მისი მოღვაწეობის პერიოდი უაღრესად მნიშვნელოვანი თეატრის ისტორიაში. იგი მივკანიშნებს იმ დროს, როდესაც ეროვნული თეატრი ეროვნული ფორმების ენით მიიკვლევდა გზას მაღალი ხელოვნებისაკენ და „მხოლოდ თეატრული პირველ რიგში წინაურდობდა“. — ამ სიტყვებით მთავრდება ალ. შალვაშვილის ნარკვევი „სანდრო ამმეტლი“. აქ მოიკმეუბანა ჩვენი სასცენო ხელოვნებისათვის პრინციპული ხასიალის მნიშვნელოვანი ასაკვანა, რომელიც სანდრო ამმეტლის პრაქტიკული ნამოღვაწარიდან გამოიმდინარეს: — ქართული ეროვნული თეატრის განვითარებისა და გამარჯვების უტკუარი გზაა შესაბამისი ეროვნული ფორმების ძიება და ამ ძი-

ებობა გზით მიღწეული მონაპოვართა გამოხტება.

ალ. შალვაშვილის ნარკვევი იმ მიმართობებით ამხსნის უკრადლებას, რომ რაზმდაც ან უნდა ემუშავან სანდრო ამმეტლის, იქნებოდა იგი წმინდა ქართული ნაწარმოები („სლობარა“), გადმოკვებულადამოქართულებული („სანოორი“) თუ საზღვარგარეთული კლასიკა („ყასადები“) იგი ყოველთვის მართებულად ცდილობდა ყოველი მათგანისათვის ეროვნული თეატრის ბუნების შესაბამისი სცენური ფორმების მისადაგებინა.

მართალია ნარკვევის ავტორი, როცა მიუთითებს, რომ ეროვნული სულის ინიფიდეულობა ისე ანთად არსად არ ვლინდება, როგორც ხელოვნებაში, თეატრში, ამიტომაც არ შეიძლება ყოველი სცენის მოღვაწის ზრუნვის საგანი არ განდეს ეროვნული თეატრალური ფორმების ძიება. სანდრო ამმეტლი ისწავლიდა, რომ თეატრში ჩამოყალიბებული ყოქართულები ადამიანის სულის ფორმები, ახალი სახე ქართველი კაცისა, დიდი რეჟისორის თვითობების უპირველესი წყარო იყო სინაღლები, ცხოვრება. ესთეტიკის უმთავრეს საკითხს იგი ასე განსაზღვრავდა: „ხელოვნება ცხოვრების უბრალო ასახვა კი არ არის, არამედ მისი იღური გაგმტლება“.

უკანასკნელი ათი წლის განხელოვბაში სანდრო ამმეტლის მემკვიდრეობის შესწავლას მიეძღვნა რამდენიმე საკურადლები ნაშრომი, სტატია. უნდა ითქვას, რომ „თეატრის ბიბლიოთეკის“ სერიით გამოკმეული ალ. შალვაშვილის ნარკვევი გამოირჩევა პროფესიული აზროვნებით, მკაფიო სტილით და საკვლევი თემის საფუძვლიანი ცოდნით. ამასთანავე ეს პოპულარული-სამეცნიერი ნარკვევი (სერვის ძირითადი დანიშნულების შესაბამისად) მასობრივ, არაროფესიონალ მკითხველს სასულებლას აძლევს ძირითად სახებში ნათლად გაიტნოს სანდრო ამმეტლის პრაქტიკული ნამოღვაწარი და თეორიული ნააზრები, გაიგოს თუ რა იყო მისი წარმატების ძირითადი პირობა, რამ განსაზღვრა მისი თეატრის სისახლე და ირიგე-

ნალობა, რას ევრდნობოდა რეჟისორი თავის ძიებებში, რას წარმოადგენდა ის ახალი თეატრალური სინამდვილე, რომელიც რუსთაველის თეატრში შეიქმნა სანდრო ამმეტლის ხელმძღვანელობით.

ქართულ კულტურას დიდი ღვაწლი დასდო ალექსანდრე წუწუნავამ, ამიტომაც არის, რომ მის სახელს ყოველთვის პირველთა რიგებში იხსენიებს სასცენო ხელოვნების ისტორია. სხვა რომ არა იყოს რა, მისი უდიდესი დამსახურების აღასანიშნავად საკმარისი იქნებოდა მხოლოდ ერთი ფაქტის გასცენება: ალექსანდრე წუწუნავამ პირველმა მინიჭა სცენური სიცოცხლე ქართული ეროვნული ოპერის ოთხ უმნიშვნელოვანეს ნაწარმოებს. მან გარველსა და დგდა რა. არქიშვილის „თქმულბა შოთა რუსთაველზე“, ზ. ფალიაშვილის „აბესალომ და თეფრი“, ვ. დოლიძის „ქეთი და კოტე“ (სამიხე 1919 წელს) და ზ. ფალიაშვილის „დაისი“ (1924 წელს).

ა. წუწუნავა ქართული მხატვრობა კინემატოგრაფიის პიონირიყაა, მან გაადაილი (1916 წ.) პირველი სრულმეტრეაინი ქართული მხატვრობი ფილმი „ქრისტინე“. ალექსანდრე წუწუნავამ განაპოვრება ბვეერი მაღალმხატვრობი საქმეკტაის დადგმა როგორც დრამატული, ისე საოპერო თეატრში. ის საქმეკტალები ჰემმარტად დიდი ხელოვანის მართალი შემოქმედების ნაყოფია და ჩვენი სასცენო ხელოვნების საუკვეთის ნაწარმოება რიტხვს გეუთე-

ნის.. ხოლო ალ. წუწუნავას რეჟისორობით გადაღებული „ხანუმა“, „ორი მონადირე“, „ჯანყი გურიაში“, „კინ არის დამნაშავე“ მუდამ დარჩება ეროვნული კინმატორგაფიის ისტორიაში, როგორც საინტერესო რეჟისორული ძიებებით აღბეჭდილი ფილმები.

„თეატრის ბიბლიოთეკის“ სერიით გამოცემული ვასილ კიკნაძის სამეცნიერო-პოპულარული ნარკვევი „ალექსანდრე წუწუნავა“, სპეცფიკური დანიშნულების მიუხედავად, მნიშვნელოვანი წვლილია რეჟისორის შემეცნების შესწავლის საქმეში. ნარკვევის მცირე მოცულობის მიუხედავად, ავტორმა შესძლო მოეცა ალ. წუწუნავას მოღვაწეობის საკმაოდ ნათელი სურათი, დახატულია მრავალმხრივი ხელოვანისა და მამულიშვილის პორტრეტი (თუმცა, ვფიქრობთ, კარგი იქნებოდა შედარებით მეტი ადგილი დამთმობდა ალ. წუწუნავას მოღვაწეობას კინემატოგრაფიაში).

იის ნათელსაყფად, თუ რაოდენ დიდია ალ. წუწუნავას მნიშვნელობა ქართული კულტურისათვის და საკითხებისა და ფართო წრეა განხილული ვ. კიკნაძის ნარკვევში, მოიყვანო ავტორისეული დასკვნას: „ალ. წუწუნავა არის ქართული ეროვნული საოპერო რეჟისურის ფუძემდებელი და მისი ყელაზუხე დიდი მოაზრე, მის სახეს უკავშირდება ქართული კინემატოგრაფიის დასაწყისი. მან დამკვიდრა კლდეტური ანსამბლის თეატრი და მკვეთრად გამოიჩინა ინდივიდუალუბის ტენდენციები. წუწუნავამ დაიკავა განაყოფიარება ქართული ხალხური თეატრალური შემოქმედების დემოკრატიული ტრადიციების“.

* * *

ქართული „თეატრის ბიბლიოთეკის“ სერიის შუქნად დროული და საჭირო საქმეა. დარწმუნებული უნდა ვიყოთ, ეს პოპულარული გამოცემა დიდ და შეუწყობის ხელს ფართო მკითხველი საზოგადოებრიობის დაინტერესებსაც ჩვენი სასცენო ხელოვნების საკითხებით და მეზობრებს გაუმრავლებს დიდ ეროვნულ კულტურულ ტაძარს, რომელსაც ქართული თეატრი ქვეია.

უიღბლო ტალანტი

სლომოონ ლაფაური

ამდინმე წლის წინ „ნაკადლმა“ გამოსცა პოეტ სიკო ფაშალიშვილის მოგონებები — შეხვედრები დაუწერა ადამიანთან. ავტორმა პოეტრად აღწერა ნიჭიერი კომპოზიტორის ნიკო სულხანიშვილის ცხოვრებისა და შემოქმედების რამდენიმე საინტერესო ეპიზოდი და მას „უიღბლო ტალანტი“ უწოდა. უყურადღებოდ დაიფიქრულა ერის დიდი პატრიოტი, სიცოცხლის გულმხურვალე მომღერალი ნიკო, ან როგორც მას თანამედროვენი სიყვარულით იხსენიებენ კიკუშა სულხანიშვილი. თვალსა და ხელს შუა გაქრა წვითა და გავით შეშენილი მისი ოპერა „პატარა კახი“, სხვადასხვა სილი თუ საუფრო ნაწარმოები.

წონის „საბჭოთა ხელოვნებაში“ 1966 წლის მე-6 ნომერში გამოაქვეყნა ფილოლოგიური მენცინერებათა კანდიდატის ვაჟა გვახარიათა საყურადღებო წერილი, რომელშიც ავტორი სამართლიანად აყენებს საკითხს — ყურადღება მიექცეს ნიკო სულხანიშვილის შემეცნების შეგროვებასა და შესწავლას. ვაჟა გვახარია გულისკვირით აღწერს თუ რა მცირე რამ გაკეთდა დღემდე ნიკო სულხანიშვილის შემოქმედების შესწავლის და აღდგენის მიზნით.

დღეს ამ კეთილშობილურ საქმეს დიდ დახმარებას გაუწევს ნიკო სულხანიშვილის თანამედროვეთა და ახლობლების წერილები თუ მოგონებები. ძნელად, მაგრამ უკვე მოვიპოვეთ ზოგიერთი საყურადღებო მასალა. ისინი შუქს აქვინენ კომპოზიტორის ცხოვრებისა და შემოქმედების ამა თუ იმ მხარეს.

1960 წლის 23 იანვარს საქართველოს ტელევიზიამ ცისფერი ეკრანი დაუთმო ნიკო სულხანიშვილის ნაწარმოებთა კონცერტს. ქარ-

თველმა საზოგადოებრიობამ პირველად მოისმინა კომპოზიტორის დაკარგული მეგეცნებობიდან ახლად ნაბოჭნი „სავალიბელი“¹.

სატელევიზიო კონცერტმა დიდი გამოხმაურება გამოა. რედაქციაში შემოვიდა ტელემყურებელთა უამრავი წერილი, გამოითქვა სურვილები.

ჩვენს ხელთაა მეტად საინტერესო მასალა. ეს არის კომპოზიტორის პირადი წერილი² სოსიკო მერვილიძისასამდე. იგი იყო ცნობილი ბუკინისტი, დიდი აკადის მეგობარი, ხალხური ფოლკლორის შემგრობი. წერილი არ არის დათარიღებული. მიწერილი აქვს მხოლოდ თვე და რიცხვი — „6 მკათათვე“. ცნობილია, რომ ნ. სულხანიშვილის ქართული ხალხური სიმღერების ჩაწერის მიზნით უმოგზაურია თიანეთსა და სიღნაღის რაიონის სოფლებში 1912 წლის ზაფხულის სწორედ ამ პერიოდში, რაც საშუალებას გვაძლევს, ვივარაუდოთ წერილის თარიღი (1912 წელი). იგი დაწერილია ხატვანი კალიგრაფიით, გვიცნობს კომპოზიტორის შემოქმედებით ასპარეზზე გამოსვლის ღრუბლებს და მის დამოკიდებულებას ეროვნული განძის — ხალხური სიმღერებისადმი. ვიჭიჭობთ, ჩვენი საზოგადოებრიობისათვის ინტერესშიკლებული არ იქნება გაეცნოს

¹ „სავალიბელი“ — ამჟამად ინახება ვ. სარაკიშვილის სახ. კონსერვატორიის ბიბლიოთეკაში. მის აღმოჩენაში დიდი წვლილი მიუძღვის ამ ბიბლიოთეკის გამგეს, ნ. სულხანიშვილის შემოქმედების თავანისტემელს მარტარტა შავაშვილი, რომელმაც იგი ტელევიზიას გადასცა შესასრულებლად.

² წერილი დატეულია ლიტერატურის მუზეუმის ხელნაწერების ფონდში 9499/6 კარგავლობა შემოხვევი და მადლობას ეუბნის ამვე მუზეუმის თანამშრომელს სტეფოკ ლევიშვილს, რომელმაც გვიანბო ახალი მასალების აღმოჩენა.

ნ. სულხანიშვილის წერილს, რომელსაც აქვე ვაქვეყნებთ სრული სახით.

„ძვირფასო მშაო სოსიკო!

ვიუსურვებ ყოველგვარ სიკეთეს შენთვის და შენა სახლობისათვის. მე ადრევე უნდა მომეწერა წერილი, მაგრამ, დამაწყურდა კაცო, ქუჩის სახელი და ნომერი.

მე ვიყავი თბილისში კიკო ჩილოყაშვილთან ხალხური სიმღერების გადასაღებად, რომელმაც სიამოვნებით თანამიგრძნო; შემოიკარა საჩქაროთი იქაური თუშები, ფშავლები, ხევსურები და იქაურივე მესოფერები და გადავიღე ნოტებზე ერთი კვირის განმავლობაში. აგრეთვე შენთვის ჩაწერე იმათვე ხალხური ლექსები. ძალიან კარგებია. მინდოდა ვხვტა გამოუმუშავანა, მაგრამ სულ ერთია, რაცა ჩამოვალ ჩამოვიტან, სად გავიქვევი, მოვეწერეთო...

თანაქვითიამ გავკარ, ქიუხიში, სადღე სიმღერების ბუდაე. ერთი სიტყვით იქაც მოვიკალ ჩემი წყურვილი. რასაკვირვოა, ვინც ვაგვს ჩემი მიზანი, დიდი სიამოვნებით წამიყვანდნენ ხოლმე მინდორში — მკაში. იქ დავრჩი თხუთმეტი დღე. ყველაფერი გადავიღე, რაც რამე იყო იყონდნენ. დღეს ეს მეთუტყსებდე დღეა და ვეახებოდი ქ. თბილისში.

ერთი სიტყვით დიდ სარგებლობას მომიტანეს ეგ მგზავრობა. მხოლოდ ამ საქმეში რაღა გექსავლება, დახმარებაა საჭირო და აი შენი დახმარება რაში უნდა იყოს...

ფალიაშვილის (იგულისხმება ზაქარია ფალიაშვილის ს. ლ.) ხორი თავისუფალი დარჩება, როცა ეგ პატივტრფეში წავა. შენ უნდა მომიმხმარო, რომ ეგ ხორი ჩვესუდ გადმოვიდეს და არ დაიფუშოს; ამისათვის უნდა ნახო ფალიაშვილი და ამ საგანზე მოლაპარაკო. როცა მე მანდ ვიყავი, ვაგივგ, რომ ფალიაშვილი კაცს ეძებს ხორის გადასაცემით და აი ეტყე კაცივით, შენი სახანულოც იწებება და საზოგადოებრივ.

ეგ მგონი მარამომის თვეში წავა რუსეთში და მანამდის მოლაპარაკე შენებურად, ნურც ახერხდები, ნურც ძაან აუხერხდები. ხორის ენკების თვიად მოვაშაადები.

ახლა ჩვენს ხელში ხორის გადმოსვლა იმაში მდგომარეობის, რომ ყველა მომწერალს ადრეცე გამოართო, ჩვენ ვაცსწერითი და როცა ვარადე მოეშაადებიან ადვიდვით კონცერტს (ჩვენებურად).

ეგ არას დაულის, რომ ზოგამ მათგანმა ქართული კითხვა არ იყინა; ოღონდ ხმა ქონდეს.

ასე, იმედი მაქვს ამ ფრიად საკვილო საქმისათვის შენ წილ შედარს შრომას არ დაზოგამ, რაიცა ბევრი ვაგივია შენგან.

შენი სიკვდილამდის შეგომარია

ნ. სულხანიშვილი ი.

„ნ — მკათათვე“.

ამ წერილში თვალნათლევ ჩანს კომპოზიტორის ერთგული კულტურისადმი დიდი სიყვარული და ამაგი.

ლიტერატურული მუხუშების ამავე ფონდში ინახება ნ. სულხანიშვილის მიერ დამუშავებული დროშედი სავალდებულო, „სულთანის“ — ხელნაწერი, აგრეთვე უნებში ნაწარმოების სურათკატორ პარტიების მცირე ნაწილი და სიმღერის შუა ნაწილი (ხელნაწერი) საფორტიპიანო თანხლებით, დაკარგულია სიმღერის დასაწყისი და დასასრული. სიმღერის ნოტებშიან შემორჩა ტექსტის მხოლოდ ერთი სტროფი:

თუმცა ტობით ყველა არის ისევ ქართული, მაგრამ სული, გარეგნობით, დადამთილო...

ამ უბრალი, მაგრამ მკვეთრი მიმართებით მნიშვნელობის სიტყვებით იგრძნობა კომპოზიტორის დამოკიდებულება არაჯანსაღი მოვლენებისადმი.

ზმით მოყვანილი მავალთებიდან დასტურდება, კომპოზიტორი გარდა იმისა, რომ თვითონ იყო ქართული სიმღერების ბრწყინვალე შემსრულებელი და უნიჭიერესი ლიტბარი, ასევე ფლობდა ხალხური სიმღერების ნოტებზე ჩაწერის ტექნიკას. როგორც მისი წარბილიდან იჩვენება, თანხუთსა და ქიუხიში მან ბევრი ხალხური სიმღერა ჩაწერია, ზოგიერთი შრომის პროექტსაც იკ.

დიდი ფორმის ნაწარმოებების შექმნა მდე კომპოზიტორმა ხალხური სიმღერებისა და მელოდების შეგრძობით დიდი მისწრაფებით შემოაბა ჩაატარა. ამავე მტკიცებით ვამოჩინელი კომპოზიტორის დ. არაყიშვილის მოგონებები³. მწერელ გიორგი ნადირაძის მონოგრაფიული ნარკვევი ნიკო სულხანიშვილზე⁴ და სხვ. ნ. სულხანიშვილი ფხვით დაიარგება სოფლიდან — სოფელში და ზეპირად გადააქონდა სიმღერები ნოტებზე.

მის ცხოვრებაში მხოლოდ ერთხელ იყო მუსიკოსი, როცა თბილისის სახალხო კლუბის სამჭომ გამოუყო 400 მანეთი და დაავალა ხალხური სიმღერების ჩაწერა. ეს იყო 1914 წელს. ნიკომ ამ თანხით შეიძინა ფონოგრაფი და ფრთუმსხმულმა შემოიარა კახეთის სოფლებში. ჩაწერა ბევრი ხალხური სიმღერა. მაგრამ, ეს ძვირფასი ფონოგრაფები სახალხო კლუბიდან მოუღონდნულად გაქრა. ამრიგად, უიღობო ტრანსკრის დაკარგულ ნაწარმოებებს შემატება მის მიერ ნოტებზე გადატანილი თუ ემოგრაფზე ჩაწერილი მრავალი ხალხური სიმღერაც.

ძალზე საინტერესოა დიდი ქართველი პოეტის გალკატინი ტაბიძის გულთბილი მოგონებები:

ნება — ნ. სულხანიშვილზე. გალკატინი ხელნაწერ დიღობში აღწერს ნ. სულხანიშვილთან შეხვედრის ერთ-ერთ ეპიზოდს. პოეტის სტრიქონებით დღემდე უცნობია ჩვენი საზოგადოებრიობისათვის აი, რას წერს გალკატინი:⁵ „1910 წელი. ერთ-ერთი სახლის დარბაზში საბიბლიოტეკის ქუჩაზე. დარბაზის ფანჯარა ილია, მოსრანს გახუტებული ხელი, ფანჯარასთან ვაზა ყვავილიანი. დარბაზში უხვად შემოღის შუის სხივი...“

დარბაზის ერთ კუთხეში სდგას როიალი. როიალთან ზის ნიკო სულხანიშვილი. მას ხელები კლავიმენტზე უდგას. დიდი კომპოზიტორის სახე გამოხატავს შემოქმედებით ზემოთაგონებას. და მისი დიდი თვალები აღტაცებით მიმოჩნებია. კომპოზიტორი ამოწმებს ჩემს ხმას.

მე იკ ვდგავარ იქვე როიალის ახლოს. ჩემს იქით, გვერდზე და ღირბედი სდგანან ჩემს ამხანაგები, სენზიარელები, გიმნაზიელები. ისინი უდიდარ ხა შედგეს მოითანს გამოცდა.

— დაიფიქრო ხელახლა შეშებება ნიკო სულხანიშვილი, ამა აქვევი, ნიკო იღებს გამხას, სრულიად უბრალი გამხას, დო, რე მი... მე ვყვივი — ჯერ სრულიად უბრალი. შემდეგ გადადის ვარიაციებზე და ჩემი ხმა უხვალესი ნოტიდან გადმოღის დაბალზე, დაბოლიდან მაღალზე და ასე შემდეგ, დიდხანს. კომპოზიტორი გულდასმით ამოწმებს ყოველივეს. უკანასკნელი აკორდი მისწმუნად გამოცდა დამთავრდა, ყველა სულგანაულია, მეც ვუდი სულხანიშვილის დასკვნას, უკანასკნელ განაჩენს. ის ცოტა ხანს სდუმდა და შემდეგ დაჯერებით, აღტაცების ირთი ხმაში ამოხს — რა სუფთა ალტოა, გასაოცრად ხავერდოვანი და წყრიალად აღტი, უაზურესი ღირიკია! მადნენი ხნის ხათ?

— თხუთმეტის, ზაქარია ნიკო!..

— როდესაც ოც წელს გადასცდებით, თქვენი ალტიკ ბარიტონად იქვეყნა. ჩვეულებრივად ასე ხდება. დარბიი ჩემს გუნდში, კომპოზიტორი ერთად. — ხალისინად სუქვა მან და მისაზე ხელი დამტარე.

სეც ვაგვიდ ნ. სულხანიშვილის მიღერალთა გუნდის წევრი. ეს იყო 1910 წელი“.

სეც პოეტურად აღწერს გალკატინი თავის შეხვედრას ნიკო სულხანიშვილთან: მასში მგავიოდ ჩანს დიდი კომპოზიტორისადმი კრძალვა, პატივისცემა, დაფასება.

ჯერ კივე ცხოვრობდა ადამიანები, რომლებიც იცნობდნენ და ახლის იყვნენ ნიკო სულხანიშვილთან.

ჩვენი საზოგადოების ვალია გულმოდინდენდ შეუერთის ხმა ვერულა „სახუთოა ხელთნებების“ წამოწყებას — „დავებურებით ქართველ ხალხს დიდი შემოქმედის ძვირფასი მემკვიდრეობა“.

³ დ. არაყიშვილი ექვნ. „ხელოვნების დრონი“ 1924 წ. № 7.

⁴ გ. ნადირაძე — მონოგრაფია ნ. სულხანიშვილზე. „სახელოები“, 1937 წ.

⁵ გ. ტაბიძის ხელნაწერი დღობი ინახება საქ. ლიტერატურული მუხუშების ფონდში № 394.

გათუვის თეატრის განტოლება

გოსკოვი

იური რიშაკოვი: — მე გონია, რომ ბათუმელთა გასტროლები კრემლის თეატრის სცენაზე საეულისხმო მოვლენაა ქართული თეატრის ისტორიაში. გაიზარდა „თეატრალური საქართველოს რუკა“. ჩვენ გავიცანით კოლექტივი, რომელიც მუშაობს თვითმყოფი მხატვრული სამუალებებით, ქმნის საკუთარ რეპერტუარს, ჰყავს ნიჭიერი შემოქმედებითი დასი. ამავე დროს ბათუმელთა სპექტაკლებში ბევრი რამ საკამათოა.

„ლიტერატურნაია გაზეტა“ს რედაქტორი მიომიხილველი, კრიტიკოსი გ. კოროლივი:

— არ მინდა, რომ დღეს ჩემს გამოსვლას კრიტიკული ტონი ჰქონდეს, რადგან ბევრი რამ მომეწონა თქვენს სპექტაკლებში. ამავე დროს ჩემს მოვალეობად მიმაჩნია გავიზარდო რამდენიმე მოსაზრება. მინდა გისურვოთ, რომ მეტი სიფრთხილით მოვიკიდოთ პოეზიის შერჩევას. დავიწყებ ალ. სამსონისა და ჯუგა და სიყვარულით“. ჩემთვის გასაკვირა, რატომ მოექცა თეატრის ყურადღების ცენტრში ახალგაზრდა კაცის პრობლემა. ეს ჩვენი დროის ერთ-ერთი გენერალური საკითხია. როგორ მიუღვა ამ მნიშვნელოვან პრობლემას დრამატურგი? ვფიქრობ საკმაოდ ძველმოდურად ორი დადებითი და ორი უარყოფითი პერსონაჟის ბედის ასე გადაწყვეტის სქემატის ნიშნებს წარმოშობს.

გაცილებით მაღალი მხატვრული დონით გაშირიჩვა გეჟაძის „წმინდანები ჯოჯობეთში“. ეს არის ჩინებული პოემა ორი ახალგაზრდის სისპეტაკეზე, მათს მორალურ ეთიკურ სიწმინდეზე. პირველი მოქმედება ოდნავ გაჭიანურებული მეჩვენება. მომეწონა ის, რომ ნაწარმოებში თანდათან იკვეთება ახალგაზრდობის პრინციპული მიდგომა მორალურ-ეთიკური პრობლემებისადმი.

რსდს ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე რეჟისორი გ. კოროლივი:

— ჩვენ დაინახეთ, რომ ბათუმის თეატრის ერთგულმა ქართული თეატრალური ხელოვნების ბრწყინვალე ტრადიციებისა. იგი ამ მაგისტრალურ სახს მიჰყვება და მე, როგორც ქართული თეატრის დიდ თავგანისცემელს მასზეარს ახალგაზრდული კოლექტივის ასეთი მოწოდება. ბათუმის თეატრის დასს კარგად აქვს დამუშავებული პლასტიკა, რიტმიკა და სპექტობის ხევა ნაირსახეობები, რაც მნიშვნელოვანია, მაგრამ მე მაინც მინდა აღვნიშნო, რომ საგასტროლო სპექტაკლების ზოგი-

წილებს თებერვალში მოსკოვს გასტროლებზე იმყოფებოდა ბათუმის ილია ჭავჭავაძის სახელობის სახელმწიფო თეატრი. ქართველმა მსახიობებმა დედაქალაქში ჩაიტანეს ორი ნაშუშევარი — აკაკი გეჟაძის „წმინდანები ჯოჯობეთში“ და ალექსანდრე სამსონისა „ზღვა და სიყვარული“ (ორივე სპექტაკლის დამდგემელი რეჟისორია თ. აბაშიძე). აღსანიშნავია, რომ ბათუმელთა გასტროლებისადმი დიდი ინტერესი გამოიჩინეს მოსკოვის მშრომლებმა და თეატრალურმა საზოგადოებრიობამ. გასტროლების დამთავრების შემდეგ სრულიად რუსეთის თეატრალური საზოგადოებისა და სსრ კავშირის კულტურის სამინისტროს თეატრების სამმართველოს ინიციატივით გაიმართა ბათუმელთა მიერ მოსკოვში ჩაწვევები სპექტაკლების განხილვა, რომელსაც თავმჯდომარეობდა ჟურნალ „ტეტრისი“ მთავარი რედაქტორი, კრიტიკოსი იური რიშაკოვი. აი, რა ითქვა იქ:

ერთ მისანსცენას მეტი დახვეწა, მეტი დამუშავება ესაჭიროებოდა.

მიომიხილეს მთავარი როლების შემსრულებლებმა — აქტიორის ოსტატობა მხოლოდ მონოლოგებსა და დიალოგებში როდი მდებარდება, იგი თავს იჩენს პაუზებშიც. ამ მხრივ სპექტაკლში „წმინდანები ჯოჯობეთში“ ჩინებული იყო ლ. ყარასაშვილი. რეჟისორ თეიმურაზ აბაშიძეს აბაშიძესა და დამუშავებია მირიანისა და დაღუპული მებრძოლის დიალოგის სცენა. ეს სცენა თეატრალური ხელოვნების მაღალ დონეზეა შესრულებული და დიდებული რეჟიმიებითი ელენი. მინდა ეს წარმატება მიველოცო თ. აბაშიძეს.

სამაგიეროდ რეჟისურას უნდა ვუსაყვედურო, რომ თეატრში არათანაბრად ნაწილდება როლები. საგასტროლო სპექტაკლებში ერთი და იგივე სამი მსახიობი ასრულებდა მთავარ როლებს. ეს ცუდად მოქმედებს კოლექტივის ზრდაზე, აღარბიებს მისი გამოსახვის საშუალებებს, დამატებით სირთულეს ქმნის ახალგაზრდების დაოსტრების საქმეში.

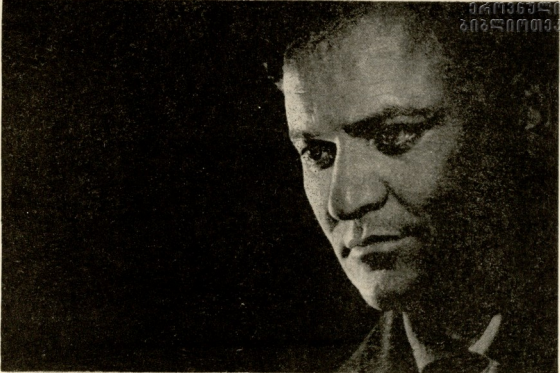
მომეწონა ნ. მესხიძის მიერ შესრულებული დათის სახე. დრამატურგს ეს სახე თითქმის არც დაუწერია, მაგრამ რეჟისორმა და მსახიობმა სახე საინტერესო გახადეს. ასევე კარგია ნ. ნაბირელის მიერ განსახიერებული საგლე სპექტაკლში „წმინდანები ჯოჯობეთში“.

შეიძლება იკამათო ბათუმელთა სპექტაკლებზე. შეიძლება ბევრ რამეში არ დავიანახებო რეჟისორისა და მსახიობების, მაგრამ ერთი რამ ფაქტია — თეატრს ვერ დასწამებ გულგრილობას. იგი მზურვალედ ემსახურება თავის საქმეს.

ხელოვნებათმცოდნე მ. კუროლივი:

საქართველოს თეატრალური მხატვრების მუშაობას მდინდ ვაღვივებთ თვალთახი, რადგან ჩვენივენი დიდი ხანია ცნობილია, რომ საქართველოში ჩინებული მხატვრები არიან. ეს მოვლენა აისახა კიდევ საგასტროლო სპექტაკლებში. მე არ ვგუთუნი იმ მხატვართა რიცხვს, რომლებიც ალბანურად უკურებენ თეატრში ფორტოგრაფიის გამოყენებას, მაგრამ მე გონია, რომ „ზღვა და სიყვარული“ ფოტოგრაფიით ვარდნა შეაქვს სპექტაკლის ემოციურ აღქმას. ისინი ყოველთვის არ პასუხობენ მოქმედების შესახებ განწყობილებას. სპექტაკლში „წმინდანები ჯოჯობეთში“ კარგად არის გამოყენებული კინოფორი.

საერთოდ კი, ჩემი აზრით, თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ბათუმის სახელმწიფო თეატრის კოლექტივთან შეხვედრა საინტერესო იყო მოსკოველებისათვის. ჩვენ გავიცანით ახალი ნიჭიერი თეატრალური კოლექტივი.

იბეჭდება
თეატრალური საზოგადოების პრეზიდიუმის,
მწერალთა კავშირის სამდივნოს,
და ჟურნალ „საბჭოთა ხელოვნების“ რედაქციის
ერთობლივი გადაწყვეტილებით

გიორგი ზუხაშვილი

გიორგი ჯანსიყაძე უღალბესილზე

ჰეროიკული დრამა 3 ნაწილად

ბიძა პრემიერბალა
დიდი ოპერბორის 50 წლისთავის
საოჯახო პონოსისზე
1966 წელს

„გამარჯვება სიყვარულის ნაყოფია“
ანტონ დი სენტ პავლიუპარი
(„სახელო მფრინავი“)

„მეტი შეიტყობთ, ჩვენს კავკასიონს
რატომ ვიცავდით სიციცხლის ფასად...“
წარწერა მარტხის ობელისკზე

შეიხვედს ვთავაზობთ გიორგი ზუხაშვილის ჰეროიკულ დრამას „მილიონ წარსაკციები უღლებილზე“.

ავტორი დაიბადა 1925 წელს, სოფელ ბანაში. აქვე დაამთავრა საშუალო სკოლა. 1942 წელს შევიდა თბილისის უნივერსიტეტის ფილოსოფიის ფაკულტეტზე, რომელიც დაამთავრა 1947 წელს.

გიორგი ზუხაშვილის პირველი ლექსი დაიბეჭდა 1945 წელს გაზეთ „ახალგაზრდა კომუნისტში“. უპირატესობა სწავლის სერიოზულ გამოკვენა კრიტიკული შეხედულებები და ლიტერატურული თარგმანები აღმასს „პირველ სხვისს“ და მრავალტარაიან გაზეთში... 1955 წლიდან არის სკკპ წევრი, ამავე წელს მიიღეს საქართველოს მწერალთა კავშირის წევრობა, ხოლო 1968 წელს საქართველოს კინემატოგრაფისტთა კავშირის წევრად... პირველი წიგნი — პიესა „მშვიდობის სიმღერა“ გამოსცა 1954 წელს, ამას მოჰყვა: სახელო წიგნი „მომღერალი ბიჭი“ (1955), ლიტერატურული პოემების კრებულები — „მწერალი და ცხოვრება“ (1957), „მწერალი და დრო“ (1958), პიესა „ლურჯი ფაჩვიები“ (1959).

პირველი დრამატურგიული ნაწარმოები — „კედელი“, რომელიც მეორე პერიმია დაიწახურა რესპუბლიკურ კონკურსზე, დაწერა 1957 წელს, ამას მოჰყვა პიესები — „აღმანიანი და ვარსკვლავები“ (1958), „ზღვის შვილები“ (1959), რომელიც დაიდა რუსეთის სახელობის თეატრის სცენაზე, ხოლო შემდეგ მის მიხედვით შეიქმნა ამავე სახელწოდების კინოფილმი. „ზღვის შვილები“ რუსულ ენაზე გამოქვეყნდა აღმასს „სოცდენინაია დრამატურგიაში“, ხოლო 1960 წელს ქართულ ენაზე გამოვიდა ცალკე წიგნად. 1954 წელს დაწერა პიესა „მოწინის მთაზე“, რომელიც მომდევნო წელს დაიდა მარჩინაშელის სახელობის თეატრის სცენაზე. 1968 წელს მუშაო კლასის ცხოვრების ამსახველ დრამატურგიულ ნაწარმოება რესპუბლიკურ კონკურსზე პირველი პერიმია აღინიშნა მისი სახალო დრამა „ცხოვრება კაცისა“, რომელიც დაიდა ჟერ კოაიოზის, ხოლო შემდეგ მარჩინაშელის თეატრის სცენაზე. ეს ნაწარმოები დაიბეჭდა საქართველო „ტაბრეში“ (1966), „მთაბრეში“ (1967), ხოლო მიმდინარე წელს მას ცალკე წიგნებად უშვებენ გამოცემლობა „იესუსტვი“ მოსკოვში და უკრაინულ ენაზე — გამოცემლობა „მსიტბტვი“... ავტორს დაწერა აქვს ჟერ კედვ სცენაზე გაზუბორცულული პიესები: „უცდავი ზურჯის თევზისავალი“ (1967), „სიყვარულს აქვს დროები“ (1968).

ჰეროიკული დრამა „მილიონ წარსაკციები უღლებილზე“ დაწერილია 1966 წელს. იგი ჟერ არ განხორციელებულა სცენაზე და გამოვავებს ფართო მკითხველი საზოგადოებრიობის წინაშე.

დათო ხუროშვილი
 ლევან თუთუბერიძე
 ელენე — ლევანის დედა
 თამარ ვანაძე — სტუდენტი ქალიშვილი, შენადა ლევანის მეუღლე

დათო — ლევანის ვაჟი, სტუდენტი
 ნანა — დათო თუთუბერიძის მეგობარი

მერაბი
 რიხარდი
 თემო

გურამ გაბუნია
 კარლო ჭიშკარიანი
 მირზა ონიანი
 ვახტანგ ურდიალი
 მოსე ხუბლაშვილი

ნინო
 ენმა
 გულნარა

კოტე მიქელაძე
 მარიან ბარამიძე
 ვახო სენაბიძე
 არჩილ დავითაურიანი
 კიკიძე

გამვლელი —
 დარაჯი ძია მოსე
 ტყვე გერმანელი
 სტუდენტები, მგზავრები, ჭარისკაცები

სტუდენტები,
 ალბინოსტური ლაშქრობის
 მონაწილეები.

სტუდენტები,
 მერე ჭარისკაცები

ამათი მეგობარი ქალიშვილები

ძველ ჭარისკაცები,
 სამშულო ომის
 მსახურები

პირველი ნაწილი

პველი ჭარისკაცები და მათი შვილები

(ფარდის წინ გაივლიან ყირიმის, რუსეთ-იაპონიის, ცხრას თოთხმეტის, სამოქალაქო თუ ცხრას ორმოცდარბათის მრისხანე ომების მონაწილე ვალხოზ-დელი ჭარისკაცები. ბოლო ორი ჭარისკაცი საპატიო ყარაულში დგება. ყველ სურათის დაწვებასა და დამთავრების ყარაულში მდგარი ჭარისკაცები იცუ-ლებიან. სინდელში, თითქოს ვაგონის ფანჯარაში ნათლვა ლევანის სახე...)

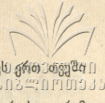
ლევანი — თბილისის ვაგზსაზე მუდამ აჩქარებული ადამიანების აზმარებულ რესტორანში ამ ორი დღის უკან უჩვეულო მგზავრები თუ გასსოვთ? სახელდასხლოდ სამიოდე მაგიდა ერთმანეთზე მიეღვლით, გრძელი სუფრა გაუმსლეთ, თუმცა ხანგრძლივი ვახშობი-სათვის არ ვიყავით თავშეყრილნი. ფართოდ გაღებულ კას იქით მოჩანდა აფორიაქებული ბაქანი, დარბაზი თუ განგრებული მატარებლის ვაგონები, დამხვედური თუ ამ წულის ჩამოსული მგზავრები. სუფრასთან მჯდარი ათიდე მამაკაცი ჩვეულებრივ სამხედროებს არ ჰგუნდნენ, ზეგრი მათგანი ჭადრაგ იყო, ორივე წელს და ალბათ მეტსაც გადაცილებული. ზოგს სამხედრო ფორმა ეცვა, ომისდროინდელი ტან-სამოსითვის ნაფტალმინი თუ მტვერი მოცილობინა, ფრინტე მიდებული ავლაღდებით მოეკაშა. ზოგიც ჩვეულებრივ სათოქალაქო ტან-სამცემოში მისულა. ...იცდასამი წელიწადი თვალ და ხელ შუა გაქრა. ჩვენი ბატალიონის ჯარისკაცები მარუსზე მივდივართ. დროე ჩქარობდა, მეც ვჩქარობდი. ყოველივის მეგობარ ვაგვიანებდა და ვჩქარობდი. იმ დამესაც შეჩქარობდა, ორმიტადრონი, როცა ემელონი მივდივართ და ჩაბნელებული თბილისის უსიტყვიო ვეუთოვებოდი. მინაინც ასე დარჩა ჩემი თამარი მარტო ბაქანზე. ხმელ თივაზე მივდებულს არ მძინებოდა, ვფიქრობდი, ვფიქრობდი დაურსლებლად, ათასნაირი ფიქრი ბაბირო-

შემოდგომის ჩამავალი მზის ქარისფერი ნათელი გახვეულ ზღვის-პირა ქალაქში უჩვეულო პროცესია გაბონდა. ბორტბედალსხ-ნილი, შავი ქსოვილი მორთული ორი სატვირთო ავტომანქანის ძარაზე ექვსი კუბო იდგა. მანქანების წინ მოღვეულო ჭარისკაცები მიდიოდნენ, მერე მოწაფეები მოაიჯებდნენ მწყობრად ყვავილები ხელში. სულ ბოლოს მეზღვეურების კოლონა აწყობილი ნაბიჯით მიხვევდა ქუჩას, ადამიანები ჯერ გაოცებულნი თვალს აყოლებდნენ უცნაურ სანახაობას, მერე უნებურად უერთდებოდნენ მიწზეშეულ ზღვის პირას გაჭიმულ პროცესიას, ხალხმა იმატა და ექვსი კუბო თითქოს მისცურავდა მღუმზე ადამიანთა მდინარეებში. შევეურთდი, გავეყვი...

- ვის ასაფლავებენ — ვეკითხები მეზღვეურს.
- ჯარისკაცებს...
- როდის დაიღუბნენ?
- ორმოცდარბათში... დუღელტბიქმულ გეოლოგებმა იპოვეს...
- რა გვერთბი არიან?
- არ ვიცი...
- სადაღუბენ არიან?
- არ ვიცი...
- ვინ არიან, შვილო? — ახლა მე ვეკითხება ვიღაც ქალი.
- ჯარისკაცები...

სის ბოლივით მხვდებოდა, თითქოს უსასრულობაში ვინტებოდი. სადღაც, შორს, კავკასიონის გაღალმა, ომი მძინვარებდა და ჩემი ბუნდოვანი წარმოდგენები გაუკვეველი წინათგრძნობით იმუხტებოდა. მაშინ არც ჭადრაგ მერია თმაში, არც ინფარქტი მქონდა გადატანილი. გზებზე ყვე-ლაფერი დღავდა და მე გავიცე: სიცილილსაც ვერგავა თურმე ადამიანი. შიმშილს, ყურვილს, უამინდობას ეჩვევა. ჩემივე არსება ხელისგულზე დავინახე, მე ჭარისკაცი გახდი... და ი, ოცდასამი წლის შემდეგ ისე დამიძისეს იმ გზებმა. ახლაც ისინი მდრიან ჭარისკაცულ სიმღერას ვაგონში. ჩემში აღძრა დაუოკებელი სურვილი: გავეყვი თიხას შეიდგეტი ბატალიონის ნაკავებულ მარუხის მყინვარებამდე. არა, ეს მარტო საკუ-თარ წარსულიდ დამრუნების სურვილი არ არის. რაღაც უფრო მეტია და იმ რაღაცისთვის სახელი ვერ გამომიზნავს.

(ლევანის ხმას მატარებლის კვილო ფარავს. უკან დარჩა დამეში ვაე-ღებულო სადგურები: ხაშური, მარტოსი, რიონი... ბოლოს მატარებლის ხმაური დაწვრილდა წყალივით მიწაზე და საოცარ სიმუხტე გახვდა. მსო სიჩუბე მხოლოდ შიგნში იცის. ჩვენს წინაშე ჩნდება შიშოვებულ მატარებლის ფიქვტილი სახლი. ამ სახლში ახლა მწუვრალთან დაბანაკების საზღაბოში ალბინოსტები გააიყვენ ღამეს, ან აფხაზი მონადირეები თუ შეფარებენ ხალხი თავს. უკანა პლანზე თოლიანი მწვერავლები თივრად ჰქაქათანს. დღეში-ლოა მზარდელი თოვლ-ყინვის სამყარო. ღურჯად თინდება, ორიბი მზის ნათელი ციხეა ყინულიან თხემებს... და უკან კლდების ღურჯ ტბასთან კამპასი სიჩუბეში იჭრება უჩვეული ხმები. ყინულთან ფლტებიანი თითქოს მოყოლდნულად ჩაბიძახა, მიბრუნდენ ზეგვები და კლდთან ღრუნებში ჩაიხუნეს. თითქოს ადიდდა მიდარე კამპასრა, ახმაურა ხეობა და აეუ-რებელი ყინულები გაიტაცა უფსრუსისაყენ. თოვლ-ყინვის ასეთი უღუნ-ნახავარ საცუტეში ერთხელ თუ იცის მოაბი. ზღდ მარუხის ყსლოან შერე-

წილი ეს პატარა ფიქრული სახლი დაძვრულ ნაქაღმისზე მეწვე ჰქონდა. ზურგითადაა ზის ახალგაზრდა ძილს ახალწლის აქამდე შეაღდისა, პირველ-პირადაა ბიძის დაკურთხება, დასაჯების საშაბის მიხვეს ხელს).

მერაბი — გიგუფ ასი მტერი და წაიჭეტილი.
დათო — მამაში სიარული რუსთაველის პრისებეტზე სეირნობა გეგონა?

თემო — წამოწოლის და ძილს ფასს ახლა გაიგებ, მერაბ ჩემო.
ნანა — მამაზე მატარებელშიც კარგი ძილი გამოაცხო. მიიღი და მე სერიანდა?

მერაბი — მე ვხვრინავდი? ალბათ დავაგვიანდა.
თემო — სისხარი ვიღას გვაგებ. ცხვირი გლანდები გაქვს, ამდენ-სანს ვერ ამოიჭერი?

მერაბი — საკუთარ ცხვირს გაუფრთხილდი.
თემო — რა გიხსნა მგე დანჯორულმა ტელეფონმა, რიჩა?
რიჩარდი — ბარგი გავხსნათ, დათო.

დათო — ახლავე, რიჩა. ცოტა სული მოვიტყეავი.
თემო — სისხუში ახლა არჩინება ბნაბის სახლი.
მერაბი — ასე გადარეული ალბათ ნიაგარის ჩანჩქერზე არ იქნება.

ეს ერთი ციქმა რომაინარა რამ გადარია?
თემო — მამაშენს ახლა ვაგრაში ჰგონიხარ, დათო.
ნანა — ლამაზი იყო გომარინარა.

მერაბი — მამის ურთო. უძღებო შევილო, წინ რა გველის?
ნანა — თვალწარმტაცი სანახაობა, სილამაზე...
მერაბი — ერთი თოკი გაგეწვევებოდა, სილამაზეს მერე ნახავდი. რა უცნაური სახლია. ალბათ ეს ერთადერთი ადგილია ამ ვულურ ბუნებაში ადამიანის ყოფნის მიმასწავებელი. ხის მაგიდა, ცოტა ფეხმობიერული ჩანს ფიფიების ბატკი. გვერდები დაგვეღვეშე-მა ამაზე წოლიდა.

დათო — თბილი შეზღონიგი მიუწდა ბატკს.
ნანა — საძილ ტომობები ტყეულად გაქვს?
მერაბი — (თვალზედას თობას) სიცოცხლის არავითარი ნიშანი, გარდა გასუთის ნაღლევისა, მოიტა, რომელი რიყვისა? 1965 წლის 17 აგვისტო. თუ ამ გასუთის მიხედვით ვიმსჯელებთ, ერთი წლის უკან ყოფილან ამ სახლში უკანასკნელი ბიზადარი.

ნანა — ისტორიკოსის ალღო გაქვს ფაქტების დადგენაში.
თემო — ჭერზე ნეტა როგორა ავიდნენ? სულ წარწერებით აუჭერ-ლებიათ... შეხედეთ!

თემო — ალბათ ძილში დადიოდნენ კვლდებზე.
მერაბი — ბუხარიც ჰქონიათ. მე შენ გეტყვი ნახშირი გამოილეო-დათო. წარდნენ და წარდნენ. უკვდავებაზე ურუნავდა სახლი.

დათო — გუდა გახვრეტილა, წყალი დაგავლდა.
თემო — (ცდილობს წარწერების ამოკითხვას) „თამაზ ებანიძე, გაგა ლამაზი, ოთარ სანებლიძე. ვიყავით აქ 1957 წლის 11 ივლისს... უფრე შენ? „ხვალ დილით ვიწყებთ ყარაბაგის უცხლს. ჩინებ-დებ გუნებაზე ვართ. გოგი ხაზარაძე, გაიყო დაშინანი, ზურაბ ხერხეულიძე, ჯუმბერ მეფარიშვილი“. 1961 წელი...“

დათო — (სიხარულით) ერთი წლის შემდეგ ტინაშაზე დაიღუბნენ.
ნანა — საწყალი ჯუმბერი. შუაჩაიში წასვლის წინ მარჯანიშვილის თეატრში შევეციდი.

დათო — მგათი დაღუპვის კინო-ტარდები მიხანავს სტუდიაში. სპე-ციალური, მასლოვებელი თბებტვიით გადაღებული. ზურაბის მოწყობის მერე ძალია დაიღუპა თვით ჯუმბერმა.

რიჩარდი — ნამდვილი მითის ვეფხვი იყო, სწრაფ დაშვებაში ტოლი არ ჰყავდა.
დათო — მფრინავსა არ იყოს ალბანინტიც სიცოცხლეში ერთხელ ცდება.

მერაბი — და ჩვენ მაინც მივიდვართ, ჰა?
დათო — ჩვენი ტრავერსი იმათ ასვლასთან შედარებით უბრალო გა-სეინებებს გავს. ამ მარშრუტში მიიღმა ბატალიონმა გაიარა ორმოცდარის შემოდგომაზე.

მერაბი — ისინი ომობდნენ, ჩვენ რა ძალია გავადგა?
დათო — თუ არ გინდა წამოსვლა, აქედანვე შევიდინა გაბარუნე.
მერაბი — არა, მაგრა...
თემო — მოიცათ ბიჭებო. აქ უფრო ძველი წარწერებია, ვიდრე ჩვენ გველიანა.

მერაბი — ავერ კაცი. გაუმუნა და რუსთაველის საფლავს ერთ-დღეში ალმოაჩენს.

თემო — (კითხვას) „დათო ხუროშვილი, ლევან თუბთბერიძე, გურამ გაგანა, კარლო ჯიშყარიანი, მოსე ხუბულაშვილი, მირონა თინა-ნი, ვახტანგ ურიანი. 1942 წელი, 17 ნოემბერი“. ამათ ნახშირიც არ ჰქონიათ. დანით ამოუჭრიათ თავიანი სახელი და გავარი. არც ვინიბას გვაუწყებენ.

დათო — ჯარისკაცები იქნებოდნენ. ორმოცდარობი აქ სება ვინ მივი-დებოდა. შენი მოგვიჩვენე ყოფილა, ნანა.

ნანა — ჯიშყარიანები ხალთაშიც ცხოვრობენ.
რიჩარდი — სანჯაროზე დრუბული გაივდა და აქედან ზღვა გამოინ-დებოდა.

მერაბი — ეს მთლად დაატყვევა ბუნებამ.
რიჩარდი — მაინც რა იყო კომორი, როდესმე დაგავიწყდებოდა?
დათო — ორავლებით და კალმახებით სასება. ერთი სასროლი ზადე მხოლოდა?

მერაბი — ზღვას რომ ამ სიმაღლიდან ფერტრავლები, შე მამაცსრე-ბული, გაგეშალა კარავი ბიჭვინათში და ყოფილიყავი არჩეინდა. ავერ ფესსამცლებზე ნაღები ავტრობია.

რიჩარდი — შენ ლაბორატორიაში რა ჩაგვეტოს კაცმა და მეტი არა-ფერი გინდა.
მერაბი — მე თქვენსაგანით პოტიც არ ჩავლავარ. პრაქტიკულ მეცნიე-რებს ვეშაობი. ვაფერებებისთვის არ მცალობა.

ნანა — მერაბ, ნუ აჭირბებ.
რიჩარდი — ილაპარაკოს, ილაპარაკოს.
მერაბი — ჭეშმარიტება მუდამ სასტიკია.

დათო — გან-ტაკ ურთო.
დათო — რუსო აქ არაფერი შუაშია.
მერაბი — კარგი, დაღუფათ ჩვენ ახალგაზრდები ვართ, ძალია გვერ-ჩის და ვეშოვებით ამ კლდე-დრეს, ღონეს ცვდით. ეს მთელი ბა-ტალიონი რაღამ წამოიყვანა თბილისიდან? რა უნდა ამ ჭალარა სახლს ახლა მარხის გადასასვლელზე? ექსკურსია აუტყდათ ამ სიშირეზე?

დათო — თუ მაგდინიც არ გეგმის, შენი საქმე ცუდად ყოფილა. ისინი თქვი წლის წინ ბრძოლებით ვავლდ გზას მოპყვენიან.

მერაბი — ბრძოლებით ვანვლდ გზას. რომანტულად შედრს.
დათო — რომანტკაიმ რა დაგვიზავა?
მერაბი — ჩემის აზრით ოშიც არ არის არავითარ რომანტკაი. დარწ-მუნებულ ვარ აქაც არ დღებში იყო დარბილი სისხლის შე-მარხვინი სუნი, ყველგან დაფთურობდა სიკვდილის შიში და ადამიანებში ცოცხლობდა ერთადერთი სურვილი — თავის გა-დარჩენის.

რიჩარდი — აბა რას მიჰყავდა დამიანები აშკარა სიკვდილზე?
მერაბი — ალბათ ისე შიშს, თავდავიწყებს, არაყს.

დათო — შენ ასე ფიქრობ მაშინწინ? ასე ფიქრობ გმირებზე? ისინი ძველ ჭროლობებს და დაღუპულ მებრძოლების საფლავებს მო-პყ აქ.

მერაბი — მე არ მესმის, რა აზრია ძველი ჭროლობების გასცენება-ში. საფლავები, მშ, საფლავები ახლა არავის ასოსტს.
(ნანა მიუბოლოება მერაბს, თვალბნა ჩაატეტრება, მერე მთლია ძალით სილს გაატრავს).

ნანა — არ გაჩუბდები? არ გაჩუბდები, ჰა? (ტრილო უაზარდება)
მერაბი — (დაწინული) ასეთი რა ვთქვი?
დათო — (მერაბს გვერდზე ვაიკავს) მაგდინიც არ გეგმის. ნანას მამა ქულხორთან დაიღუპა ორმოცდარობში.

თემო — ენა აგეტყება ხოლმე უშობდ
რიჩარდი — მიდი, ბოდიში მოუხადე ქალს.
მერაბი — მითურ ლეყავ მიუფერიო, არა? ჯვარს მაცვით ახლა.
დათო — მოიჭერი მე უფრო ვერ შეგვიყვანთ. აქედანვე იცოდე.

მერაბი — მარტოც წავალ.
დათო — მარტოხულები მთებს არ უყვართ.
მერაბი — ჩემი დარდიც იც იყოს.

რიჩარდი — ვინცა გინდა გუნება გაგიფეჭობ, დაამთავრე ახლა.
მერაბი — კარგი. გაეშუბდები.

თე მო — (ფანჯრიდან ვიღაცეები შეინახა) მორჩით ახლა ბასარს, მგონი ჩვენები მოდიან.

და თო — ჩვენები დილაღამ ვერ ამოვლენ. ცხენებს ელოდებოდნენ ხალხიდან.

თე მო — აბა ვინ იქნებან?

მირი არ დი — მგონი ბატალიონის ჯარისკაცები არიან.

თე მო — ნამდვილად ისინი იქნებან. ამ სიმაღლეზე ძალიან გაუბე-დვად ამოვიღებ შეებრებულ ხალხს.

მირი არ დი — ყოჩაღ, ძველად ჯარისკაცები! დათო, მგინი მამაშენიც მოდის, აგერ?

და თო — სად ხედავ? არ მინდოდა აქ შევხვედროდი.

თე მო — თვითონ აქ ამოდის კარგი ალბინისტიგით და შენ გიშლის ტრავერსში შინაწილებობას?

და თო — ასეა.

მე რა ბი — ჭკვიანი კაცია.

თე მო — ნუ დარდობ, ისეთ დიპლომატიას გავუბამ... ჩემზე იყოს.

და თო — სხვა დროს უფრო ლბობიერი იყო ხოლმე. ავადმყოფობის მერე ძალიან წერილი გახდა.

მირი არ დი — ახლა სხვაგან გადაარბება, ძმაო, პრობლემა.

და თო — აქ უნდა გუჯადოთ ჩვენებს. აბა რჩა, საქმეს ვეყოთ. მგონი ყველა მოგვივა ციხეა ჰაერმა. ნანა შერიგდით ახლა... აქ პირველი ინი მყოფდით, მასაინძრობაც ჩვენსა.

(ხუთვენი ზურგანობებს ხსნიან, სანოვაგას აღედენ და მაგიდაზე აწყო-დენ. იმის ვეტერანები კოტე მინაძეს ბარათს, ვასოლ ლომაშვილი, ლევან თუთუბერიძე, არჩილ კლავაძე, შირიან ბარამიძე, ერმაილე ხალაიშვილი ამოდიან, გეტაბაინაშვილები, დღაღალები ამიან, მაგრამ ამ ადამა-ნებს უჩვეულო აღტირება ეტყობათ).

გასო — გამარჯობათ, ყმაწვილებო! ხედავთ, დავგასწრებს, კოტეკან ძველ მუხაგში ამოსვლა.

მე რი სი — ბაბა შენ მიწვევი აღმართში, რეგამატიზმებანი მუხლე-ბით? გამარჯობათ ბიჭებო!

და თო — გაგიმარჯობთ!

კოტე — სომ არ შეგავიწროვო?

მირი არ დი — ყველანი დავგეტყვით, მიზრძანდით.

მე რი სი — მაგონება ტალახი სად ხოილე, ვასო? დაიხედე ჩემზეზე.

გასო — ლეგმა, ნამდვილად ლეგმა. წყალად მიდის ყველაფერი.

მირი არ დი — მაშინ თოვლი იყო აქ.

მირი არ დი — აბა, მუხლამდე.

მე რი სი — მაშინდელი იგივე თქონი უნდა გაგვევობა ფეხსაცმელები.

გასო — ეპ, სად იყო გულდაგულდ ამოწვილი ბანდულები?

კოტე — თქვენც ტრავერსის მონაწილენი ხართ, ბიჭებო?

და თო — დიახ. ჯგუფს ველოდებით. ჩვენ ადრე მოგვიწია ამოსვლა სასწაიროდან. ჩერქეზთიდანაც ამოვლენ, ქულუბურის მხრიდან რუსი ალბინისტებიც შეგვხვდებიან. თუ ამინდმა არ გვიღალატა...

კოტე — ყოჩაღ, ძალიან გივარჯიებთ გომარჯობას.

გასო — მაგათ თოვნი და წურაყინები მინდაც ჰქონიათ. ჩვენ მაშინ...

მე რი სი — მაშინდელს ნუ იტყვია, ვასო. გუშინწინ ფანჯარა დახ-რენია მატარებელში ღია და აი, ორი დღეა სურდო ვერ მომი-შორებია. ვსრუტავ და ვსრუტავ ბენიციონს.

მირი არ დი — მაინც მაგრა მოდიოდ, თითქმის ცხენის კულზე გვიდა ხელი.

მე რი სი — რა ვიგვირთ, გენაცვალე, სომ გახსოვთ, დასჯის ტყეი-მფრევევი ზურდით მომქონდა აჭამდე. გახსოვს ვასო, ცხენი წაგ-ვეტეა გზაში და...

გასო — კი, მე და შენ მოგვეწონდა...

მირი არ დი — ჩემი ვერბილე, ახლა მაგიერ კარგი ორმოცდაათი წელი-წადი გვიდასა ზურგზე.

მე რი სი — იცოცხლე.

გასო — სხამი არ გეტყობა, ბიჭო.

მე რი სი — გიგვირთ მერე? ბაბაყინმა დაათო ალექსანდრე დონუა, თორემ გვიამდით სირცხვილს ქართველები.

(მოსულნი ბარტს აწყოებენ, თვითონ კლავაძე ირქვევს)

მირი არ დი — ვასო, შენ ოთხმოცი წლისაც ასეთი იქნები, გომბორის მუხასაცაი.

გასო — რატომაც არ უნდა ვიყო, კარგსა ვეამ და კარგსაც ვსწამს, მანრე მომდევს.

მე რი სი — მე შენ გეტყვი ჩვენსაგან სამტრედიის დასაპირტულ დე-ნოს არ სვამდე. (ციციანა, რობორტენი).

გასო — დავლითი აბა, დაცლაზე. (ამირანს ჰქვას მიუჯახუნებს).

მირი არ დი — ნუ მაძალბებ ვასო, არა ვსვამ.

გასო — რატომ კაცი.

მირი არ დი — დივილი მავუბებს, ექიმებმა ამიერძალეს

გასო — ექიმებს რომ ყური უდოდ, გადავრევე, აუწყო! მირიანთან ბო-ლიში.

მირი არ დი — იმ დღეს ფორტზე რომ მივიდიოდ, ისე დათვრა თბი-ლისში დაინახული ტუფანგის ძლივს გავადვივით.

მე რი სი — რა გვეშველება ამის ხელში უღელტეხილადმე

გასო — აბა შენსაგით მართკ ჩაი ვსვა?

მე რი სი — ვისაც რა აქვს, იმას სვამს, ვასილე, დიდგუბონი ჩაი გვაქვს; წინადადელი დღივით ცურავთ ყველამდე.

კოტე — აბა, დროა ბიჭებო. ველოდებით ვინმეს?

კოტე — კიდეც ვინ გვაკლავ?

გასო — კლებით ბევრი გვეკლია.

კოტე — დავით ურუშაძეს ვერ ვსვად.

მე რი სი — დავეშას მიიღებდა.

გასო — რა იცი კაცი, ჩვენი ფოსტაც ხანდახან ურებს.

კოტე — მიზინო გვეწვტაქ?

მირი არ დი — ავად ყოფილა, დავეშა გამოვიგზავნა სამტრედიდან.

კოტე — კოჩა ჩავუნავა?

გასო — კოჩას ამაგი არ გავიგიათ?

მირი არ დი — არავინ ვიცი.

გასო — შარშან ამ დროს სვანეთის გზაზე გადავარდნილა მანქანით

მირი არ დი — ეპ, არ გამიგია. დასაფლავებზე მინც ჩავიდიდი.

მირი არ დი — სულ იმას გაიძიებდა, მანქანაზე სიკვდილო არ მიწე-როათ, გახსოვს, კოტე, ბეწვეუ რომ გადაარა ყაზბეგში?

კოტე — მასხოს. მაგარი ბიჭი იყო. საცარი თვალი ჰქონდა.

მირი არ დი — არც მე გამიგია.

გასო — გასუთში შენ მუშობი, ვანცხადებთ მაინც წაიკითხავდი.

მირი არ დი — რომელ თვეში იყო?

გასო — აგვისტოში. ჩავედი, დღივით ჩავტეხე დამარხვასზე.

მირი არ დი — აგვისტოში თბილისში არ ვიყავი.

მე რი სი — სულ საზღვარგარეთ ხარ, ძმაო. წელიწადი ხუთჯერ მა-ინც. ლონდონი, პარიზი, ნიუ-იორკი. ახლა ტრაკოში იყავი, სომ? რა ჭეია იმას? არ გათავდა ეს თქვენი სიმპოზიუმები.

გასო — რა ვიცი, ამ კიბის ვერაფერი უშველეს და...

მირი არ დი — მოგვერვი, ვასო, ამოდე მოგვერვი.

გასო — ვერ ჩვენ გვერვი და...

მირი არ დი — არაგვი ტორტკაქეც კითხი მოკვდა.

კოტე — თეიმურაზ მალაზონის რაღა მოვუდა? კაცი მგელივით იყო.

მე რი სი — ჭრილობა გაეხსნა თურმე, ეპ, ხუთმეტე წლის წინანდლმა ჭრილობამ მოკლა კაცი. ესა საპართალო?

მირი არ დი — ვერ ჩაუწვწარი...

კოტე — მგონი დანაყრება აპირებთ?

და თო — თუ დავგვეტყობ, ერთად...

გასო — ხელგადავლი კი არ მოვლავარათ. ჩვენს მოგვეტყვება ცოტა რამ. (ტრანზიტორში იმის დღებობის ხმა: „შოთა რაიონებში მოსა-ლოდენად ელქეპი...“)

მე რი სი — ორციე მათარბი ცინცალი ჭაჭის არაყი გვემება, შენი ამბავი, რომ ვიცი.

გასო — ხინჯივით არ მომთოყო და არაყს გაგანენ.

კოტე — აგერ, ქალიშვილი დავგეტრიალდებ.

ნანა — რითაც შემიძლია... (ცემილან თვალს დასწავს. ფარულად იწმენს. მაგიდაზე გაზეთებს პეფსს, ზედ სანოვაგეს ალგებს. კარებში დღლილი ლევან ალბორტაქე ვაჩინდება)

გასო — (ლევანს დინახება) მათაღობა ღმერთს.

კოტე — ეპ, არ უნდა წამისულიყავი ლევან. გულს უნდა გაუფრთხილ-დე, ძმაო.

ლევან — გულმა არ მომიბოინა.

ერმილე — მერე, რატომ ჩამოგვრჩი, შე კაცო.
 მირიანი — დარწმუნებული ვარ რადიკალიზაციის ზომად.
 ვასო — აპარტიკი თან გაქვს, ლევანთან?
 ლევანი — მაქვს.
 ერმილე — რატომ გვიყვით? იაბონელები ნაბიჯს არ გადადგამენ მაგ აპარტიკის გარეშე.
 ვასო — მიდი ძმაო, მიდი თორემა, თავი ამტკიცედა შიშხილისაგან.
 ერმილე — აბა ვეუღერ თავს რომ მიადევნე, რა გვიინა.
 მირიანი — ვარეულმა თავადმა პომბეუსის მთელი ლუშქარი დაათრო მცხეთაში, ამბობს ლევენდა.
 ერმილე — მაშინ კოტეც დავივალა თორემ... აქაურბა საცვა თავ-
 დი. სულ შეჭრის ტყვეებით არ მოვიდიოდი?
 მირიანი — თავივსი გარეგან დამთავრე იცის, ვასო.
 (ლევანმა ახლა შენიშნა დათო და მისი შეგობებზე, მირიანსავე შეხედა
 შეიღო, ტყვიის ჩანთის ხელი დააუღო კარგის პომბეუსი. ვასო წამოიწია.)
 ვასო — სად მისვალ, კაცო, რა პირტკა გეცვა?
 ლევანი — ნუ ჩამაცივებდი ვასო, ვიცე, რასაც ვაკეთებ.
 დათო — (მივა ლევანთან. ზაბაბლა) მამა, შენი ჭირიმე მამა. ნუ მარტყ-
 ვენ მეგობრებში...
 ლევანი — მავათი გვრიდება, მამას ძალღადა არ აგებენ, აკი გაგვარში
 მიდიოდი.
 დათო — ვიცოდი, მთავი არ გამომიშვებდი და...
 კოტე — რამ შეგაფუცებუნა, შე კაცი კაცო.
 ლევანი — ახლავე აიღე ბარგი და წაიდი თბილისში. საღამომდე
 აგტობუსს ჩაუსწრებ ხალთაში.
 კოტე — სად უნდა წავიდე, კაცო. ბიჭი საღამოქროდ წამოვიდა. ტრა-
 ვერის პირებში...
 დათო — ნუ ამინირდები, მამა, გთხოვ...
 ლევანი — გითხარა და გაგათავე.
 დათო — რადან ასეა, წავიდა აქედან. სახლში არ დაგვრუნდები,
 იცოდეს... (ზურგჩანთის მოვიღებს, მიდის)
 კოტე — ვინმეს ჭორად ეთქვა ჩემთვის ეს ამბავი, არ დავჯერებდი.
 რა მოხდა, ლევან, ნერვებმა გიმტკუნეს? ორმოცდაორი გაე-
 ვიდილა ამ გზისთვის. დავაგვიწყრა?
 ლევანი — (ოვებმა) ჩვენ თუ ამ გზას დავადექით, მიხვდები გვერდით
 კოტე, ომი იყო. აქ ჩემი ნახევარი სიცოცხლე დარჩენილი, ამ
 ვაღელ-ღრმში ჩვენი სისხლია დაღვრული. ჯარისკაცები ვეკითხე,
 მაგას არ მინდა ამ ხიფათიანი გზით გატყვევა დასრულდეს, არ
 მინდა!... კმარა... მე ხომ ვიცივე, ნახევარი კაცი ვცოცხლობ. მაგან
 მიზნა მშვიდობიანი გზებით იარს. იცითთი, საქმე აკეთოს
 მეცნიერებმა. რაზე გარბის მოგებში? აქ ყოველ ნაბიჯზე სიკვდი-
 ლია ჩასაფრებელი. მისი სკოლის მეგობრები ერთი უშაზღ დან-
 ჩა, ორი პამირზე დაიღუპა. მყუფთა, ქვნი მაინც მიდიან, თვალ-
 დაბრუნებები მიდიან და არ იციან საით. სან მანქანებით შეასკ-
 დებინა სიკვდილს, ხან თვითმფრინავებში იწვიან. მოუხვედრების
 დემონი უზით ტანში...
 კოტე — (ჩაფრთხილებული) ნამეტანი ფრთხილი გამხდარხარ ძველო
 ჯარისკაცი.
 ლევანი — მე ძველი ჭრილობით მოვცდები. შენც, ესენიც. ახლაც
 ფოტოებში გაქვს ტყვია. მაგას არ მინდა ჯერჯერ ჯარისკაცის ბედი,
 არა. სპორტზე? თამაშის ბატონი უნდა იყავი, კლასიკური, თე-
 იატრიკის განტყვევებით რამდენიც უნდა. ოღონდ სიკვდილს ნუ
 გატოვებ, ნუ. საკამარისია...
 ვასო — აგრე რად დღედა, კაცო. ისეთი რა მოხდა? ჯეული ბიჭია, რა
 გაუჭირდება?
 ლევანი — რა გაუჭირდება? ჯერ აზარტშია. ამ გზაზე ხიფათი უღე-
 ვილია.
 ვასო — მოიცა, კაცო, ჩვენცა გვეყავს შეილები.
 მერე გაუშვებთ? განსაყდებისთვის გაიმეტებთ?
 ლევანი — უე ერთი მყავს, ერთადერთი. მთელი ოჯახი მაგას შეე-
 ვრებთ. (პაუზა)
 ვასო — შე დალოცვილი, ჩვენა განა ქუჩაზე გვიპოვია, რი...
 ნანა — (რთხარის) წაიდი, დააბრუნე.
 თემო — მაგას ახლა უშაქვი ვერ დააბრუნებს. ჯოტოტა.
 რიჩარდი — შორს არსად წავა, ნუ გემიანია.

ნანა — მაშინ მეც წავალ. მარტოს არ გაეუშვებ (პარტისკაცი წამო-
 კოტე — მესმის შენი, ლევან, მაგაზე მერე, თბილისში ვილაპარაკებ.
 არ გინდა და ნუ გაუშვებ... შენი ნებაა. თუქცა ახლა მავათი ხელში
 დაჭერა ძნელია... ჩვენ აქ ძველი ჯარისკაცები მოვიდით, აქ იყო
 მარტოს ყველაზე ძნელი დღე ორმოცდაორის შემოდგომაზე. იმ
 თოვლ-ყინვამ ჩვენ გადავალბათ უფლებებითი, ბატალონი გა-
 ვიდა მტრის ზურგში, მაგრამ ყველა ცოცხალი არ მიგვივლია
 ქუჩურბად. ბევრი გზაში მივდიოდა, ბევრი საშუალოდ დარჩა
 ამ მოგებში. მაშინ საღვლევი ახლავს არცერთი იცის. ჩვენ გვესოსეს
 ისინი, იმით გაუმარტოს! ამათაც ასწავლეთ. დაგვიხსნი, ვასო,
 იცოდეს. (ვასო არაფერს ამბობს პიუპიში) მე მინდა ამ ახალგაზრდებმაც
 იცოდნენ ეს გზა, იმათი მამების გზა. გაუშვაროს!
 ერმილე — გაუშვაროს!
 მირიანი — ამდენი არაფერი, გვერინდა ორმოცდაორი, მთელ ბატ-
 აღონის ვაკემარტოსი.
 ერმილე — რა, ტამდრედი წვეთი დენატურატი და ყინულის ნაღ-
 დონი წყალი... რას ვეძახდით, ვასო?
 ვასო — „დამირალსკი“
 ერმილე — მო, „დამირალსკი“. გახსენი შუბლი, ლევან. ვასო,
 შემოვსებ ერთი ამ ბიჭებს, თითო ტიპა გადაყრან, კაცო.
 რიჩარდი — ჩვენ არა ესვამთ.
 თემო — აგრძალული გეპყვს ექსპედიციის უფროსისაგან.
 ვასო — აბა, გავიცი, შეიღო (სვამს). თვენი არ ვიცი და მე ამისმა
 ძამომ ამბობენგან ამ სინამდვილეს.
 (ხიზებმა ჩამოღებულ სიწვილე უცებ გაიღვა, მინასეთი ყრულ ჩაი-
 ლა. თითქმის მისი კალთებზე დადებულმა ქვემეხებმა უცებ ასატყ-
 სრლა ავიღეს მხარდა. ჩანსილთა ხეობაში და ბნელი გამოქვი-
 ბულები იტყვიან ამ უჩვეულო ხმების ყრულთა ტყვიის და მერე
 უნაწიე აბრუნებენ. ყველანი გაორიანდნენ, სენადე იქნენ. სიღვლე წო-
 ბით დენებად დადებულ ყინვას დატყვიან მორბოდა და უფს-
 კრულბში ჩაიწვი. მთამ თითქმის ყინვას ქაფშია გაიხადა, თავი-
 ლულად ამოისუნთხა, შუშველი შეიღვა გამოჩინა.)
 ერმილე — ეს რა იყო, კაცო, ჰა?
 ვასო — ლღობა თუ მიწა პირი ჰა?
 კოტე — ყინულქვარა დიწყი აღბრა.
 ერმილე — აღბრა ზეგინ წამოვიდა...
 ლევანი — ზეგინ ამ დროს არ იცის.
 ერმილე — ვინაჩრის სრლობა არ ჰქადა, კაცო?
 მირიანი — ანაჩრის ხმარე ჩემს სიციფსში არ გამიგინია.
 ვასო — თითქმის და თვითმფრინავი ჩაყრანსა სადღად...
 კოტე — აღბრა ყინულის ფენა დაიძრა...
 ლევანი — (თავისთვის) არაფერი მოვეუდელე იმ ბიჭებს...
 ვასო — მარტოც მიწა ხომ არ იძრა, კაცო, ჰა?
 თემო — წამო, რინა!
 მირიანი — სად მისვალთ?
 თემო — წამო, ვეუფროთი...
 ნანა — გაჯახვლები პირველ ქუჩის გადა...
 თემო — წავიდეთ!
 კოტე — სად მიხვალთ, ბიჭებო? (შეხერხებულა, კვლავ დაძახუნე უსა-
 ნენ მოხმის უჩვეულო ხმების. მერე მოკითხვით, როგორც დიწყი,
 მიწველა შეხერხა, თითქმის ნაბრუნებმა ისევ პირი შეტყვის და გაყუ-
 ლენ. ახლა ეს სიწვილე საიკარა მტკიცება გახდა. თითქმის ლხარბაზარი
 ორტყვისრ დატყვისრ ხეობა ერთი მომარბობით ჩაიწვი. თითქმის რი-
 თადრისი ვიღობანი მხინათს. ეს გომამახარა ხმებრბოს ხეგმა. მთლად
 გაფთხებულა, იღვლეულები დათო შემოვიფრებდა. კარბმთვე გეცვი-
 ვებო. ყველა შეხედა დათოს, მის სახეზე დიდი მღვლეარბა თუ შუმი
 უცებ ამოიკითხეს.)
 ნანა — რა მინდა დათო? (დათო სლუშს)
 თემო — ხმა ამოიღე, ბიჭო!
 მერბაბი — რამ შეგაშინა?
 რიჩარდი — აცალეთ სულის მოთქმა. ნამეტანია.
 (ლევანი მივა შეიღობა)
 ლევანი — რა მოვიფიდა, არ იტყვი?
 დათო — ისინი იქ წვიან, თოვლი...
 ლევანი — ვინ ისინი, ბიჭო? აღმინტებთ?
 დათო — ექვსნი არიან, ჯარისკაცები...
 ლევანი — სიზმარში ხარ?

ქართული ენის
სამეცნიერო ცენტრი

და თო — ყინულის ფლატე მორად დარან-თაუშე. თოვლი მობინე-ბულებივით გამოჩნდნენ... ექვსი არიან...

კოტე — რა ემართება ამ ბიჭს...
კოტე — იქნებ ჩვენი ბიჭები არიან, ლევან...

ლევანი — ერთ ჩვენი ბიჭები?
ვასო — ცოტანი წყანან თოვლქვეშ ამ მთებში?
ლევანი — მერე ოცდასამი წელიწადი აქ ვყარნენ? ალბათ მოგვეჩვენა, ბიჭო?

კოტე — (ღრმად ჩაფიქრდა) ალბათ დაათოვდა, მერე ყინულის ფენა გადგვარა და...

ლევანი — დარან-თაუშე ფერდობზე, ყინულებში?..
ვასო — ვინდამ ას წელიწადს შეინახავდა თოვლ-ყინული.

კოტე — წაიბო დათო, გავაჩვენე ის ადგილი.
(ყველანი მიიღეს. მართო ლევანს ვერ გააღუღავს ნაბიჯი, დგას შუა დარანში და იატაკს დაუტყობს. სინათლე ნელ-ნელა იკლებს, ლევანი პერს ახლავს, ორმოცდარამი დანის წვეთი ამოკეთდა წარწერას მიაჩრდებდა. ისევ სინათლე ვარშემო, მხოლოდ გომანანაა ბოზოქობის სადღაც... დიქრამ წაუღო ლევანი ცხადად ზედვად ორმოცდარამის შემოღობამზე აქ დაღუბულ თანამებრძოლებს: დათო ხელოვნურად, გურამი გაბუნია, კარლო ჯიმკარიანს, მოხე ზუბუნაშვილს, ვახტანგ ურიალას, მირზა ინიანს... ისინი შეუძენველად დადგნენ ლევანის გარშემო, მუხარადები მხვრავთ, სველი ლაბადა-კარგები წამოუსხამთ, ავტომატები ჩაუღებლავათ).

და თო — დაგებუნდით...
კოტე — დღემდე სად გვიძინათ?
დათო — უკვდავებამი...

მირზა ა — ჩვენ წვეთი იყო უდრეხები ცა კავკასიონის.
დათო — ხან გადაფიქრდა თვითმფრინავი, ხან კი დრუბელი.

გურამი — ყინულ ქვეშ გვიძინავს ოცდასამი წელიწადია.
კარლო — მერე მზემ თოვლი გააწინა და დასძრა ყინული.

მოსე — ცა დაგინახეთ.
ვახტანგ — ბარჩხალა მზე თავზე დაგავდა.

ვასო — სასწაულია...
დათო — სასწაული ჩვენ დროშიც ხდება.

ერმილ — ვინ იცის თქვენზე რამდენი რამ ვფიქრებ, ბიჭო...
დათო — გასსოვთ ის ღამე?

მირიანი — დღე არ იყო, არ გგოსმებოდა. (მოღის ლევანი)
დათო — ლევან ხომ გასსოვს, ექვსნი დავრჩით მარუხის ყელთან.

ვახტანგ — უკუნი ღამე, ოცდასამი ოქტომბრის ღამე...
დათო — მდუმარებაში ზეურთელად თოვდა და თოვდა...

კარლო — ძღამად ატანდა დანასთან ბასრი სიცივე...
გურამი — მილად გათომილვის ცხელი სისხლი გვათობდა შიგნით...

და თო — ლევან შენ ერთი დავაბრუნეთ ბატალიონთა მისე — ერთი დღემამის შვილებივით ვიწყებთ თოვლი...
ვახტანგ — დიღით დაიწყო დასასრული, დღემდით, ვგლოდი...
დათო — „დღეღვევისის“ მსურვერები როცა გამოჩნდნენ...
გურამი — ბრძოლა მივივით, დღეხანს ქუზდა მარუხის ყელი.
ლევანი — ბიზინდაქვი მიველ დღეს მე ამათზე ფიქრობდი მხოლოდ...
კარლო — ბატალიონმა ამოსწრო უღელტეხილზე...
დათო — და იმ დღის შემდეგ ძველვით დგას თეთრი მარუხი.
გურამი — თოვლად დაგვარა, ნაკვალევი წაშალა ჩვენი.
დათო — და დავრჩით თოვლქვეშ მიძინებულ მდინარესაკით.
კოტე — რისკზე გაგვზავნეთ...
დათო — ან ჩვენ ან სხვას უნდა ერისკა.
ლევანი — სიციცხლის ნაცვლები მათიერი სიციცხლე არის?
დათო — ექვსი სიციცხლე შენ ვინ ყველამ გამოგატანეთ?
კოტე — ვინც ცოცხლად დავრჩით, გავქვს ნაწილი თქვენი სიციცხლის.
დათო — მერე სიციცხლე რას უძღვევით ამ ოც წელიწადს?
მირიანი — ვგებობრბობი, ცუდი არაფერი ჩავვიდნითა.
დათო — ცოტაბა...
ლევანი — ჩვენ ხომ არაფერზე შევთანხმებულვართ?
დათო — კაცის სიციცხლეს რა აზრი აქვს მიზნის გარეშე?
ლევანი — ჩემი ცოლმედი იყო ჩემი დიდი მიზანი.
დათო — ქვეყანა?
ლევანი — ოცი ქვეყანაა თავისთავისთვის.
ლევანი — ოცი წლის ბიჭი მყავს და შენი სახელი ჰქვია.
დათო — ჩვენი მოღვანა ხომ ჯარისკაცია დიდი მოღვანა.
ლევანი — ჩვენი ოჯახის საბოლოო ჯარისკაცი ხარ.
დათო — მე ჩემი ვალი მოვიხადე.
ლევანი — ახლა რადა გსურს?
დათო — იმას გზაზე ნუ გააღუღებთ, შიშს ნუ უნერგავ.
ლევანი — მინდა სიციცხლი აგაცილო, ერთის მამა ვარ.
დათო — სოფელი შვილი ზღვისთავის დღდის ერთაა.
ლევანი — მინდა ის იყოს ზღვიერი ჩემსზე და შერწყმ.
დათო — მიზნის გარეშე არ არსებობს ზღვიერება.
ლევანი — ბრძოლა მარადი?
დათო — ასეთია ეს საუკუნე...
ლევანი — ჩვენ ისევე ვფიქრობ...
დათო — და ვიდაგებთ დაუსრულებლად...
(რეს. დროის ზარი. ავანცენაზე იცვლება ყარაული)

ნ ა წ ი ლ ი მ ი მ რ ა მ

ა რ ა ნ ა ვ უ ლ ა ბ რ ი შ ი დ ლ ა

(ჩანენლებულ სცენაზე ჩნდება ლევანის ფიქრბანი სახე)

ლევანი — ის დღე არასოდეს დამავიწყდება... თითქმის ახლავ იქ ვდგავართ, უნივერსიტეტის პირველი კორპუსის კიბის საფეხურებზე, ილიანში წიგნები და რველები ამოკვრივია. ჩვენ უკვე პირველივენი ვართ. სტუდენტები სულ მაღლ აღარ გვევთქმის. კარბეში ძია მოსე დგას, ზეითი არაფის გვიწყვებს. ვამოცუდობ, ასეთ დროს დარაჯი ძია მოსე შეუდარებლად სასტიკია... (ოამარ ვანჩაძე კიბესთან დგას, უფალოდ ჩაწყურებს რადაც წიგნს. კარლო და გურამი დარჯის არ ეშვებიან)...
დარაჯი — გითხარით და გაავთავებ... კანონია!..
კარლო — სტუდენტობის დავიკოვებ, შე კაი კაცო.
დარაჯი — შენთვის შიინახე.
გურამი — კერბია.
კარლო — ფიჭუკუტურის დარბაზიდან მოვვართ.

გურამი — გვადე, კარი ჩაკეტილია.
(მირზა კამოვა ვესტობილდარ, გურამი და კარლო მისცეფებობან).
გურამი — რა ქვით?
მირიანი — დავიკავი. რას ვამბობთ კარად არც მახსოვს.
კარლო — ყორაღ, მთავარია რეზულტატი. ახლა ქორწილი.
გურამი — ძია მოსე, ქორწილიმ დაგატყებდით.
დარაჯი — (ცოტა მოლაბა) წადით, შეიღებთ, შეგვრგოთ.
(ბიჭები მიიღეს. ახლა ლევან თოვლებივით ჩაბოჩებეს კიბეზე).
ლევანი — (თამაზა) გადამრებს ეს კაცი!.. გადამრებს.
თამარი — ასეთია ეს მოსხად, ლევან?
ლევანი — გინახავს ასეთი რამე? იმ ხეს ჭრის, რომლის ტოტზედაც ზის.
თამარი — ქარაგმების გარეშე არ შევიძლია? მითხარი, რა ხდება.
ლევანი — უნერჩე ერთხელ, ორჯერ. არა. ეს მართლან ან გიყია ან გენიოსი.

თამარი — დათოზე ამბობ?

ლევანი — გამოცანა გერგება.

თამარი — მაინც რა ჩაიდნა აწინარი.

ლევანი — ვეუბნები, დღობოლი ეს არის აუცილებელი ნორმა, იგივე გამოცემა. აზან დისტრეკციის დაცვად ვადაპყავი. მერე როგორ? მიუღი კათარია გამოიწვია, დისპუტი გამართა. „უკან არ დავიხე!“ ისე გაიძახის, თითქმის ხარისხი უკვე ჰიბიში უქონდეს, კამეჩთან მიმტაცავს ხარითი დამიტგრეს რტებს. მერე გვიან იქნება.

თამარი — შენის აზრით დღობოლი არ ჩაუთვლიან?

ლევანი — ასეც მოხდება. არ იცი მიქელაძის ამბავი? ორი შიშიმისთვის უკან დაუბრუნა დღობოლი ცუცქირიძეს.

თამარი — პროფესორთან დავიბობ?

ლევანი — დავიბობ? იოლი ნათქვამია. ამოიჩნა ატომური გაზომვის გზით, დანახშირებულ სხეულთა ასაკის დადგენა ლაბორატორიული კვლევის შედეგად, დინეობობა და მწერი არაფერი. აიღებს ფარაონის მუმიას გამოიკვლეს ცე თითხმეტის რაოდენობას და მორჩა!.. ისტორიული თარიღი დადგინდა. შივა გეულთში, აიღებს დანახშირებულ ძვალს... ერთი სიტყვით სისულელეა. ფანტასტიკა. ჭიულ ვერნი...

თამარი — მალე გამოვა?

ლევანი — მალე, ჯერ ბატონი გიორგი ლაპარაკობს.

თამარი — მე წავალ.

ლევანი — არსადვც არ წახვალ. რა უნდაო? ასპირანტურაში დატოვებდნენ. ასლა წავიდეს საგზურით იმერეთში, ასკაელის ჯიხანის სკოლაში ფიზიკა-მათემატიკა. აინშტაინი... (აღდგობრიდან გამოდის ღაბო)

დათო — (თამარსა და ლევანს) რა გაოცებულები მიყურებთ?

ლევანი — მინდა შენში აღმოვჩინო ნორმალურობის ნიშნები.

დათო — რთული საკმისათვის მოგიკიდია ხელი. (თამარი ზმას არ ღლებს) თამარ, დიდი ხანია რაც მელოდები? (თამარი კვლავ სლუსს) ოჰო, მელოდრამატული კონფლიქტი ღრმადდება. (ლევანი) კვილაფერი ჩაუკაღე?

თამარი — დამამალავდი?

დათო — არა, მაგრამ... ყოველი ფაქტი პირველ წყაროდან უფრო სანდოა, ვიდრე...

ლევანი — მაინც, ასლა რას აპირებ?

დათო — ჩემი „პროგრამა მინიმუმი“ ყმყარა უკანასკნელ სტიპენდიას. ავდივართ ფუნქიკლორზე.

ლევანი — გამორიცხულია.

დათო — ტრაგედია არ მოუბაზს?

ლევანი — დიდი იდებეთი გატაცებულ კაცს ცხოვრების წყაროდან ამზები გავიწყლება.

დათო — მაინც?

ლევანი — დღეს ჩვენი სკოლები იკრიბებიან. მოსაწყვეტი ბარათი ფიჯიას მარტენა ჯიბეში გიდებს.

დათო — კინაღამ დამავიწყდა.

ლევანი — ჩემოდანი რაღად გინდა?

დათო — ჩემი ბუკები. საღამოს ვთამაშობ ბოლო მატჩს.

თამარი — ეჰ, დათო, დათო...

დათო — წასულია ხელიდან ჩემი საკმე, არა?

ლევანი — რა გინდოდა ფიზიკაზე. გეწონა ლექსები.

დათო — ეწერდი, არაფერი გამოვიდა.

ლევანი — რა თქმა უნდა, თუ აინშტაინი უკვარდა ვიოლინოზე და უყვარდა დისტრეკციას, შენ ლექსებს წერ და გალაკტიონს კითხულობ.

დათო — დაახლოებით ასეა.

(აღდგობრიდან გამოდის მისე ხუბლმშვიდი ვაჰარეაბული)

ლევანი — რა ქენი, მისე?

მოსე — დავიცავი.

დათო — ყოჩაღ მოსე!

მოსე — რა მექნა ძმარო, ღობს რომ ენსუბო, ვეფხვი მაინც უნდა იყო, მეც ის დავწერე, რაც მაგათ ესამოწმებდათ.

ლევანი — ავირ, ჭკვიანი კაცი.

მოსე — სადა მაქვს მაგათთან პოლემიკის თავი? მატარებლის ბიულეთი ჯიბეში მიდვებს და სხვად ღამ წავალ ჭუთაისში. რა ჯობია

ბალახვანის სივრილეს? აბა, კარგად იცავით. (მიღის)

ლევანი — გირალები დაბადებით დიპლომატები არიან.

დათო — ნიჭით გატანილი ბიჭია, მაგრამ მფრთხალი კურდღლეული.

ლევანი — რა წააო სფრთხობა?

დათო — რა მიივო?

ლევანი — უკან დახევა, გამოსწოლობა ცხოველებსაც სწევიათ.

დათო — ცხოველებსაც განსვავებთან ადამანის აქვს ერთი დიდი ნიჭი.

ლევანი — მაინც რისი ნიჭი?

დათო — ოცნების ნიჭი.

ლევანი — პოეზია. უკან ნაბოლონიც იხევედა ხოლმე.

დათო — მაგრამ არკოლოს ხიდზე პირველმა შევადო მხენი ტყვიების წვიმამი.

ლევანი — რაც ეპატება იუპიტერს, არ ეპატება ხარს.

დათო — აბა, შედარებებში ცოტა ფრხიხლად.

თამარი — (წყინი) ჩემი არსებობა ორგებს დავაგოწყდათ.

დათო — სრულყოფილად არა.

თამარი — შენ მე პატებს არ მცემ.

დათო — ერთი შეცდომაც და ჩაჭურბო.

თამარი — იუმორი გვერდზე გადავლით.

დათო — ძნელია, მაგრამ გადავლით.

ლევანი — იკითხე მგლის თავზე სასარება.

დათო — იგავარაგებზე გადავლით?

თამარი — სერიოზულად გვიტოხები, რას აპირებ?

დათო — ფეხბურთის შემდეგ მივივებ შუასა, ვაგობარასე პირს და შევხვდები ჩვენს სკოლებებს.

თამარი — მე?

დათო — შენ ჩვენთან იქნები.

თამარი — არ წამივალ.

დათო — მემეგება.

ლევანი — ასეთი თვითდარწმუნებულები მეორე არსად მინახავს.

დათო — პირიქით, მე სწორედ მეორე ვარ.

თამარი — პირველი ვინდა?

დათო — პატივცემული ლევან თუთბერიძე, ჩემი ბიძაშვილი.

ლევანი — არ ღირს შენთან ლობარკი.

თამარი — კარგი, ნუ ჩხობები.

(ღერამ გახანია ვიოლინოთი ხელში გამოჩნდება ღეროვანი)

დათო — უშანგი, საით?

მერამი — რეპეტეციაზე. მოუსმინეთ გუწინ რადიოში უშანგის?..

დათო — არა... ვიოლინო რაღად გინდა, ბიჭო უკარგ თუ?

მერამი — არაკეტრში პირიქდაბო. პირველი უაწოროლება სიმფონიურია. „დალისა“ უვერტიურა. მეორე ჩვენია.

დათო — რას თამაშობ, უშანგი?

მერამი — ლებორელის „ღონ-ქუანშია“, მოხვალთ?

დათო — კაცი ხარ. უშეველით მოვალე. (ღერამი მიღის), უშანგი.

უშანგი... (ღერამი არ ესმის, გარბის).

ლევანი — კაცს გურამი ჭკვია, უშანგის ძეძაბი.

დათო — სულ უშანგი ჩხებიე აკერია პირზე. პამულტის თამაშზე იცნებობს.

ლევანი — სხვისი მეოცნებობა არ მოვწონს.

დათო — რატომ გწონა?

ლევანი — ახალგაზრდა მართალია, მოხუცი მტყუანი. შენი დილიტეტიკა ეს არის.

დათო — ასე პიზიტიკულად ვინ აზროვნებს?

ლევანი — გავიწყდება ვის ებრძობი?

თამარი — უარს ამბობს უნივერსიტეტში, კათედრაზე დარჩენაზე?

დათო — არ ვიცი, ვნახობ...

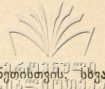
ლევანი — ჯორდანი ბრუნო, კიციანი გელოდებ... ჩავედი საპარაკმხსეროში. (მიღის).

დათო — წავიდეთ.

თამარი — სად?

დათო — სულერთია. ცის ფერი დამავიწყდა შინ ჯდომისაცან.

თამარი — უნებური კაცი ხარ.

და თო — ნამეტანი.
 თამარი — უარს ამბობ უნივერსიტეტში კათედრაზე დარჩენაზე?
 და თო — ჩემთვის ძირფასია პლატონი, მაგრამ უფრო ძვირფასია ჭეშმარიტება.

თამარი — კაცს მსოფლიო სახელი აქვს.
 და თო — ვიცი.
 თამარი — ძალით გაირთულე საქმე.
 და თო — დაჭროლე ქართ, მე არ მიყვარს ეს მუდღერობა, მე ქართი-ხალთან შეყრა მიყვარს, დაჭროლე ქართი... წავედით, სიცოცხლე ყოველთვის შევინარჩუნებ.

თამარი — დიდი ხარ, ნამდვილი გიჟი (ელმბეძა).
 და თო — რიგი ადამიანები ცოტას წაიფიქრებდნენ ხოლმე (მიღიან).
 (გამონიღება მირზა, კითხულობს ლექსს)

მირზა — ის ზაფხულის დღეც ლურჯად დაღამდა,
 მაინც რაღაცით იყო უგვიგე.
 ჩემი მთაწმინდა, ჩემი მახათა
 ჩემი თბილისის მშვიდი ქუჩები.
 ვინ იცის, მაშინ შენს მხიმე ჩემებს
 იქნებ ლაშქრობის ცერა ტლახი.
 ტეგეტონის რისხით ამხსრვედი ძეგლებს,
 მე კი მიყვარდა მზე და ბალახი.
 ან მახარებდა მშვიდი ამინდი,
 შეყვარებულთან შეხვედრის წუთი.
 გაღმებული და მიამოტი
 ვარსკვლავებიან ცის თაღქვეშ გუდმდი.
 ბრუვავდა ზეგა ვით კარსული
 და ირწოდა ჩემი პლანეტა.
 და არ მფიქროს თუ შემწმუსერელი,
 საბედისწერო ზარი დარეგდა... (შუბი ჭრება).

(დახმელება. დახმელებიდან ქუჩა, ტრამვის გაჩერება. დათო და თამარი ელექტროსათთან დგანან. დილის ექვსი საათია).

თამარი — სახლში წავალ.
 და თო — ნუ წახვალ.
 თამარი — ისედაც დამაგვიანდა. თორმეტზე მელოდნენ წუხელ.
 და თო — მეზობლებს გააღვიძებ?
 თამარი — ფეხსაცმელებს გაეხიდი, ისე ავალ კიბეზე... როგორ შე-
 უძინებდები გათენდა.

და თო — ჰი...
 თამარი — თითქოს გრძობ როგორ მობრუნდა დედამიწა.
 და თო — ჰა?
 თამარი — შენ მე არ მისმენ. სად ხარ ახლა?
 და თო — შენთან. ტრამვის გაჩერებაზე.
 თამარი — ჩემთან ხარ და მაინც შორს ხარ.
 და თო — არა.

თამარი — შენც წადი სახლში.
 და თო — ეშოს კარები ამ დროს დაკეტულია. ლევანს დავეცდი.
 თამარი — რატომ გამოვსაწარით ჩვენებს?
 და თო — წამოგვეყვევინა.
 თამარი — დათვერი?..
 და თო — არა.

თამარი — წვეთს არ ტოვებდი ჭიჭიში.
 და თო — ღვიწი არ მიყვარს... მუხელ რატომღაც...
 თამარი — შევხვდეთ, რას იტყვან.
 და თო — მოგახსენებ.
 თამარი — მალე ტრამვაი დაიწყებს სიარულს. ჩანს მიყურებ?
 და თო — ამ დროით რაღაც სულ სხვააჩარი ხარ.
 თამარი — უბიძობისგან ფერმერთალი, არა?
 და თო — არა, რაღაც სხვააჩარი.
 თამარი — შენც...
 და თო — გუმინ წვეთის გაპარსვაც ვერ მოვაწყვარი.

(ცოცხლ გაშვალ დათოსთან მივა აბრეულ ნაბიჯით, შლკაა უძნებოდალ ჩაბოფნებაზეა შეუხვდა, ღლიაში ვიღობის ყუთს ამოფრქვია).

გამველედი — ყმაწვილო, მოსაწვიო გექნება.
 და თო — ინებეთ.

გამველედი — მხას ადვილად ვიშებებთ ერთმანეთისთვის სხვა სიყვით თქვი თორემ...

და თო — თუ ასე ფიქრობ, რად ეწვეით?
 გამველედი — სიმყარე რომ სიტყვად გადაგიქცევა კაცს... შენ ეს არ იცი, დიდხანს ნურც გაგვეგოს.
 და თო — დავილგვია.
 გამველედი — ასე რად მიყურებ? დარდიანად ვარ და ვსვამ. ლოთი არ გვიჩინო.

და თო — არა, ისე თქვი...
 გამველედი — ანას ხედავ? (ვიოლინის ყუთი მალა ასწია) მე და ეს მფერითი ერთმანეთის (ყუთს კონცხს). ოპერაში დიდხანს?
 და თო — ხანდახან...
 გამველედი — ხშირად უნდა იარო. გადახედე ორკესტრში, დამი-
 ნახავ. მე და ჩემი ცოლი პირველ პეჩანსზე ოპერაში ვიყავით...
 ახლა ის ვაკის სასახლაოფხა... გვიფრს? როცა სიყვარული მი-
 დის, კაცის ცხოვრებაც თავდება... ჰო, და მეც ვსვამ... მე და
 გალაკტიონ ტაბიძე ერთად ვსვამდ ხოლმე... ჯიჯარი ძმაკაცები
 ვართ. არა გჯერა?

და თო — მჯერა...
 გამველედი — ლამაზი ცოლი გყოლია, ღმერთმა შეგაბერეთ.
 და თო — ცოლი არ არის.
 გამველედი — მამ საცოლგა... (თამარი გადიდისკისებს) აბა ამ დროს
 ქალთან... ვის ატყუებ?..
 და თო — კიდევ წაილე პაპიოსი.
 გამველედი — არ მინდა, ახლის ვცხოვრობ. ტრამვაი დადის?
 და თო — სადაცა დაიწყებს სიარულს?
 გამველედი — ამ გოგოს არავინ აწყენინო, გესმის?
 და თო — ვეცდები.

გამველედი — კარგი ბიჭი ჩანხარ, აი, მომეწონე. მე და შენ ავერ
 ფერმესთან ჩავედით... აქვეა, ნიკოლაძის კუთხეში... თითო ჭიჭა
 დაღლითი. ცურვმა ხომ იცი, უღელთან?

და თო — ვიცი, სტუდენტობის სარდაფია. სტიპენდიას იქ გტოვებთ.
 გამველედი — გვიტონია. ეს ქალიშვილიც წამოვა. ერთი თქვენი
 თავი დამალოცინეთ.

თამარი — სარდაფში ჩემს სიცოცხლემ არ გყოფილვარ...
 გამველედი — იქ კეთილი ხალხი ჩადის, ნუ გერიდება...
 და თო — ახლა არა, სხვა დროს, მეგობრებს უყვები...
 გამველედი — შენ იცი, ალაღი გრელით გეუბნები.
 და თო — მჯერა.

გამველედი — მამ ბედნიერად იყავით. ეპ, როცა კაცი ბედნიერია,
 ბედნიერების ფასი არ იცის. ხედავ, რა დილა თენდება? თქვენი-
 თვის თენდება... ნახვამდის... პარღონ... (წაილიონებს) „შენ მი-
 წვიმ ხარ, მე მიწაზე, ასე რაღაც ხდება...“ ეპ, გომიანვილო, გენაყ-
 ვაღე გისურვებ. ეპ, სხვები ქანაობენ, მიწაც ქანაობს, სახლებიც
 და ქუჩაც. მე კი სწორად ვდგავარ... (მიღის).

თამარი — კარგი კაცი ჩანს.
 გამველედი — (დათოს მიმავებს) მავას არაფერი აწყენინო, გაიგე?
 და თო — ჰი, გაიგე.
 (თამარი ისევ გადიდისკისებს. გამველედი მიღის).

თამარი — იმდენს ვიცი, დღეს რაღაც მეწყინება.
 და თო — შენი სიცილი თითქოს მთელ თბილისში ისმის.
 თამარი — ასე ადრე ქუჩაში პირველად ვარ.
 და თო — ყური დაუგდე.
 თამარი — რას?
 და თო — მეგობრები ქუჩებს ჰგვიან, ყველა კუთხიდან მესმის, დიდუ-
 ზიდან, ორთავიდან...

თამარი — ავერ ჩვენი ასპარაც (უნჯელებს მეგობრებს)
 (გამონიღება ლევანი ორ ქალშვილთან ერთად)

ლევაანი — დაგავირდი, ყველა საათი ტყვის ქუჩაზე.
 და თო — ბედნიერობი დროს არ უყურებენ.
 ლევანი — სად დაგვეპარებ?
 თამარი — ვდგავართ და გელოდებით.
 ლევანი — გურამს უყურე, კიდევ ჰამლეტის მინთოლეს კითხულობს?
 და თო — სცენა არ აღირსებს კაცს, რა ჰქნას?
 ლევანი — ერთხელ მარჯანიშვილის სცენაზე ჩირაღდანი დაეცა თავ-
 ში, მას მზევ ვერ არის დაწყობილად.

და თო — ეს კიდევ ვინ მოუტონა?
ლევანი — თუთონ თქვა, ჰკითხე თუ გინდა, ურიდლის შეჩვენების დროს.

და თო — მოსეს შეისწუღია.
(გამოხრდიან ვერაში, კარმა, მოსე, ვახტანგი და სამიოდე შაი თანაკაცული).

გურამი — ანაირი დილა არ მინახავს.
ქარლო — დაჯექი ახლა გასივებულ თავით ლეკვებზე.
ვახტანგი — რამ ავატყვიე თავი? ღვინის სმა არ მაცალეთ. მოგონებები, მოგონებები. დაწერე მემუარებს და იქ იყოს ეკვენი მოთრებები. როგორ ამწარებდა ქართლოსი ჭიბის მასწავლებელს, უმაღლავ სათავლებს. გავიარებოდი კინოში დღის სიანსე... დაწვეთ და ღვინის სმა არ მაცალეთ... ახლა ამისი მინოლოგები... ე, თქვენ ხართ ალექსანდრე ჭავჭავაძის შთამომავალი?

ქარლო — ნუ ხარ, ბიჭო მშრალი კაცი.
და თო — კაცს ხსნა გაუშურე. აბა რა იქნება.
ლევანი — ხაში და ლუდი გამოგიყვანდა. ჩაივდი ვფრმასთან.
ქარლო — ლევანს არ ელვება პრაქტიკული წინადადებები.
ლევანი — აბა დადგით და იხსენი: „რა დილა თინდება!..“
და თო — ახლა შეპატრეობდა ერთი გატაცებული მთვარა.
თამარი — ძალიან სიმპატურნი კაცი იყო. ფიროსმანს ჰგავდა.
ლევანი — დღოს არ გამოვიდა ფიროსმანის ტიპები.
გურამი — რაღაცანარად ვარ. სისარულისკან ტანში მაჭრიალებს.
ლევანი — ეს მთლად ბავშვობაში გაღაცხეწა.
ქარლო — მოდი, მოაწმინდავ ავიდეთ.
ლევანი — ამაზე მაინც და მაინც პოეტებს უნდა მიაკთოს.
ქარლო — იქნადა გადმოვხედოთ თბილისს.
გურამი — წავიდეთ დათო?
და თო — თამარი?
ლევანი — წავიყავ?
ქარლო — აბა ცოტა ფიცხლად. ტრამვაი მოვიდა. ყველას მე გატყევეთ.

ლევანი — რა გულუხვია.
ქარლო — ცარიელი ტრამვაის პირველი რეისი... ეს ბედნიერების მომასწავებელია, მეგობრებო!
ლევანი — ღამის ყველა გაგაპოვებოს.
და თო — მოივით, მოიცათ. ჯერ ერთი ამ დილა უფინია ფუნჯიულის ტრამვაი არ დადის. ავერ, უნივერსიტეტის ეზოს რა სკობია. გრძელი სკამებიც არი.
გურამი — ფიჭვის გორაზე გავიდეთ.
მოსე — ზოობარკს გადავხედოთ.
ლევანი — მხეცები მოწაბარა.
მოსე — მე ძმობა გალიაში ცხოველებს ვერ მაცურებინებ. ცოდიეთ გოჭი.

ქარლო — ღარაკი გავგიშვებს?
და თო — ძია მოსეა, მოვთავსო. ავერ მიყურეთ.
ლევანი — მოსე მივიღო თავის სქინასთან.
(უნივერსიტეტის კოშკთან, მოცროს საყარულო კიბურის წინ ღარაკი ძია მოსე ზის. დათო დაწვანდა შივი).
და თო — დილა მშვიდობისა, ძია მოსე.
და რაჯი — იცოცხლე, შეილო იცივალე.
და თო — ძია მოსე, მე ხომ მიცნობ?
და რაჯი — გიციობ, როგორ არ გიციობ. ავი მავრა თამაშობ ბურთსა.
და თო — ჰო და მე და ჩემი მეგობრები ეზოში შეგვივიო. ცოტას გავივლ-გამოვივლით.
მოსე — გაგივო, სქინაჯან.
ლევანი — არაფერი გამოვივა...
და რაჯი — შემოდი, შეილო, შემოდი. გინდათ ყველაფერი გაპორობით, დღეს არაფერს გეტყვით...
და თო — მამ შემივიდე?
მოსე — გავფრავებ. შემოვიდე?
და რაჯი — ჰო...
ლევანი — რა ვიკვირ? სამოთხის ბაღში ხომ არ გვატაკებთ?
(ყველანი გაოცებულნი შეპყრებენ ღარაკს).

და თო — გცივა, ძია მოსე, თუ თვალები გტყივა?
ქარლო — ტირის...
და თო — რა დავებართა, ძია მოსე, ვინმე გაწყენია?
და რაჯი — ამაზე, ამაზე ბატონა გული, ისე, არც მოშირჩება.
(ჩიხის თავე დაიდგულ რეპროდუქტორზე უჩვენა).
და თო — ისეთი რა თქვა?
გურამი — მთვარალია?
და თო — მოიცა.
და რაჯი — ჩემებსაც წაიყვანე, სამეფ ბიჭს წამარბივედ და წაიყვანე.
და თო — სად წაიყვანე?
და რაჯი — სად და ოში, შეილო. აბა იმათ ვინ დატოვებს.
და თო — რა ოში?
და რაჯი — ოშია, შეილო, არ გაგივით? ოშია გერმანიასთან...
გურამი — სიზმარი ნახა ალბათ.

და რაჯი — ნეტა სიზმარი მინახა, ამ უკრებოთ არ მომეძმინა.
(ერთ წუთს ყველა გაიშლა, უცნაურმა გრუნტელმა ტანში დაჯარა, თითქოს ელექტრონი დაშტულ მავთულს შეახს ხელს. რეპროდუქტორს ახვდას, შეაჩერებდა. რადიო რთმულად მარსს გაღმოსცეს).
და თო — ნუ გეშინია, ძია მოსე, ტყუილი იქნება.
მოსე — ტყუილი? ამბობს გუშინ სულ საპონს ყიდულობდა...
და რაჯი — რა ვცი, რადიო ტყუელს იტყვის?
მოსე — სამხედრო ბილეთი სად მაქ შენახული, არც მასხვს...
გურამი — პირდაპირ შტრაფნიში გივარვენ თავს.
თამარი — მართალია, დათო?
და თო — ამისთანა ტყუილი...
ლევანი — ასე უცებ, მოულოდნელად...
გურამი — აბა ბიჭო, დეპეშთ გაგაფრთხილებდა გერმანია, მოვიდ-ვარი.

მოსე — დადგეი ახლა და წაიციხე „ყოფნა-არყოფნა“.
ქარლო — რუსთაველის თეატრში ამანუტის ტანსაცმელი გამოიტანა, გამოსაშვებ კონცერტზე უნდა წაიციოს მინოლოგი.
გურამი — (აწრს) შენ რა გიჭირს, სიმაღლით დაგიწუნებენ. იქნები ზურგში.
და თო — მაგან გერმანული იცის, პირველს დაუძახებენ.
ლევანი — მოსე ვაგო, ჩვენ ჭურში ვიჯექით?
გურამი — ჭურში არა, ჭურის ღვინის ვსვამდით.
და თო — ქსეც შენი არაჩვეულებრივი დღე.
თამარი — ლევან, დათო, რა გენათა?
და თო — შენ სახლში წადი. უნივერსიტეტი შეუვადებოთ ათ საათზე.
თამარი — დათო!
და თო — ახლავ კი არ გავტყებებ. წადი ნუ გეშინია. წავიდეთ ლევან.

ლევანი — არ ველოდი, ასე უცებ არ ველოდი.
და თო — ვინ ელოდა?
(ყველანი დაფიქრებულნი წამოვიდენ ავანცენისაკენ)
ლევანი — რა იქნება?
მოსე — რა მოვიტყობ?
(ყველა თავის სახლსკენ მიდის. ამ წუთს ყოველ მათგანს მივლი მივამატა. ლევანი და დათო მარტონი დარჩნენ).
ლევანი — ქსეც შენი არაჩვეულებრივი დღე.
და თო — მოსახერხებ უნდა მოხვდეს, რა დღეს, რა სხვად. ევრობა გადაჯვებს, ახლა აქეთ იბრუნებს პირი.
ლევანი — დღესვე გამოვიტანებ?
და თო — არ ვიცი. მამიდაჩემი პირდაპირ ნუ მიხსლი.
ლევანი — ვეცდინება.
და თო — რას იღუბებო, ასე რომ დავცინავს დედაშენმა, გული გასუსკდება საწყალ ქალს.

ლევანი — ვიჭკობო.
და თო — ასე სად გეჭკობა?
ლევანი — მირხა დავაიწყად? დღეს ხელს აწერს.
და თო — მართლაც.
ლევანი — საერთო სახეობებელში ხომ ვერ გადისდის ქორწილს.
და თო — აბა სად, რესტორანში?
ლევანი — დაუბეჭდავი ლექსების ბონორაით? ჩვენთან მოვიდენ.

და თო — ამ ამბავს რომ გაიგებდა?
 ლეკვანი — ქორწილს ეს ამბავი რას უშლის.
 და თო — მირზას შინ ვინ დატყვევს, ბიჭო.
 ლეკვანი — უჩქარე. ტრამვაი მოვიდა. (მირზაზე) ვე, ჩვენი ტრამვაი, მწვანე ტრამვაი, ნომერი ხუთი, მიგვიტყვიან, როგორც კოდალა...
 (მიდის. ტრამვაის ზარის წყარუნზე სცენა ბრუნავს. ავანსცენაზე ნაიღბა მირზას სახე).

მირზა — მეფონა იმ დღეს მთელი თბილისი მე საჭირწონო სუფრას მიშლიდა. შენ კი შორს ჩემგან დადგე პირისპირ და დამირღვიე დიდი სიმწიდე. იმ წუთს განერდა თითქოს საათი როცა ავგაგმლა სივრცე რუსეთის. თითქოს ჩემს სხეულს კაიჭერ დაადგი შენი ჩემებვის რეინის ქუსლები (შეძე ქრება).

დედის გული

(სცენა ლევანის დაფიქრებულ სახე)

ლეკვანი — ვეფა, უბრალო ძველებური სახლის სასტუმრო ოთახში გხდავ დგავა, ჩემი შეგობრები „დეიდა ელენას“ გეძახდნენ. ალბათ ტრაპედოქტორს უხმებენ. ბუნებრივ თაღაჭერილი, შეიღობისა და ძმისშვილის მოლოდინში იყავით. არაფერი გავგრანობინე. ბინაში უჩვეულო არაფერი იყო გარდა კედლებზე დაკიდებული სხვადასხვა ზომის ფოტოსურათებისა, რაც ოთახს მუხუხუნა და უჩვეულო გამოყენას ამაგავსებდა. კედლებიდან იყურებოდნენ სამხედრო პირები, სხვადასხვა ჩინის ჯვარ-შედლებიანი ოფიცერები, ბუმულტბინანი ჯარისკაცები, მომცოციოზირიკიანი ქედებითა და შაშხანებით. ომი ჩვენი ოჯახისათვის უცხო სტუმარი არ ყოფილა. წინათაც გაუვლია ამ ოთახებში, მამაკაცები წაუყვანია და კედლებზე ფერგადასული, გადაღებული ფოტოსურათები დაუტოვებია. იმ დღესაც ძვირფასო დედა, მე და დათის გველოდი, სახსურ სიმშვიდის ნიღბი ჭქონდა აფარებული. გულში, კედლის გულსივრცეა ალბათ მთელ თბილისში ისმინდა... (დალო და ლევანი შემოდიან).

ელენა — მოხვედით, ბიჭებო?
 ლეკვანი — დათომ დარჩება ფუთის წაიდეთო და...
 და თო — ვერ ვეგველი ჯაყავა ტრამვისი.
 ელენა — დაწვეხით? ლოინები გაშლილია.
 და თო — არ გვეძინება, მამიდა.
 ლეკვანი — ასე ადრე რამ აგაყენა, დედა?
 ელენა — სამსახურიდან დამიბრუნეს ნაშუადამეხს და... მერე თვალთ ვერ მხრებუჭე. გამიტყდა ძილი. ისაუშებო?
 და თო — არა მამიდა, წადი დისივინე. (ანატოლუს წამოიღო ხელთ).
 ელენა — ნაღვინეჭურ არ ვარბა, გულს გაგიფუჭებს. მტავებს მოცეტიან, დათო.

ლეკვანი — ტორტი ჭამა ნაღვინეჭურ. მაგას კიდევ მტავე უნდა?
 და თო — შეაყვს?
 ელენა — პო, ნახავნე ავი გვიყვართ.
 და თო — მამიდა, ჩემო მშვენიერო, მამიდა!.. (ხელში აიყვანს).
 ელენა — მოიცა, ბიჭო არ დამამტკრიო.
 ლეკვანი — ჯანსუჯა.
 და თო — თორემ შენ ჩხირივით გამხდარი მყავხარ.
 ელენა — გაგიწაღებო რაშე. დილით ჭამა გიყვართ. ლემციებზე ისე არ წასვიდოდით.

და თო — ეს თქვენი ვაჭი გახლავთ ასეთი.
 ლეკვანი — წუხელი ნახევარი ბეჭე გააგავა.
 და თო — დედამოძებინა სახლის ვართ, მამიდა.
 ელენა — მომოლოცავს შვილო.
 და თო — ორი დიდი ფიზიკისი ერთ ოჯახში.
 ელენა — ჩემმა შვილმა ექიმობაზე უარი თქვა. დედაბისი პროფესია დაიწყო.
 ლეკვანი — ხომ გახსოვს ბავშვობიდანვე მემშინოდა მკვდრების და მოხაკვდავების.

ელენა — ექიმობა სიკვდილითან ბრძოლა, შვილო.
 ლეკვანი — გიცი დედა, ვიცი.
 და თო — ბრძოლა არ უხმებენ. „არა ადუღე წინ ბოროტებას“. განდის იღვებოთ არის გატაცებული. (ელენა მიდის).
 ლეკვანი — ბრძოლა!.. ჩემს მცურე ამათმა იბრძოლეს. გვეყოფა.
 და თო — მაგათ თავიანთი გალი მიიხადეს.
 ლეკვანი — რომელ ოჯახში გინახავს ამდენი ჯარისკაცის სურათი?

ხედავ, როგორ იყურებიან? რა უნდა ამბერეთ თუთბერძენს გალიციანი? ჯიხამული კაცი რატომ წუხს პოლიციის მიწაში? ან ანა, მეფის არმიის პორუჩეს განიკა თუთბერძენის რა ჭქონდა სამხრის ოსმალეთში? იზმაილის ცხენ მისი საგაერული მამული იყო, თუ რა? ან ეს სამი ჯარისკაცი, იორანი, იოსები და ალქანანდრე რატომ წუხან ურბის ტბასთან, გვეთხები? რა ჭქონდა გასაკვირო იუთონ თუთბერძენის ცხრას ოთხში იაონეუბთან? ახლა მე და შენ გეტყვებ შენს, ჩაგაცემვენ ჯარისკაცის ფორმის და... რატომ? არ ვუი ჩვენი ოჯახს ამდენი ჯარისკაცი? და თო — არის ბევრი რამ, რაც გეტყვე მალა დაგ... გეზინა?
 ლეკვანი — ყოველ სულდემულს ემინია სიკვდილის. მათ შორის შენც. თანაც რა დავს სიციფლზე მალა, რა?
 და თო — ჩვენი ქვეყანა, გაივე?

ლეკვანი — მოდი, იცი რას გეტყვი? მოვეშვით მაღალფარდოვნებას. ვიაც გონება აქვს გაურბის სიკვდილს. ეს სიციფლის ყველაზე დიდი კანონია. (სერკანტილან არავი ვაღმოდვა, დაასა, დალო).
 და თო — ჩვენ ამ მიწისკან ვართ შედგენილი. აქ გეტყვს ფუხები გადგეზული. ჩვენიმა ისტორიამ, მამა-პაპათა საფლავებიც და იმათი ბედიც, ვერ რომ არ დაბადებულან. ვაღდებულები ვართ დამიანების წინაშე, ამ ხუთმეტკუანუნიანი ქალკის წინაშე, დედაშენის წინაშე, ყველაფრის წინაშე, რაც გვიყვარს.
 ლეკვანი — დედაჩემს ჩემი სიციფლ სურს.
 და თო — ყველა დედას სურს შვილის სიციფლ.
 ლეკვანი — და მაინც წაღვნი...
 და თო — წაღვნი...
 ლეკვანი — დარჩენითაც ბევრი დარჩება...
 და თო — დარჩება!..

ლეკვანი — მამარქვიმე იარაღს გადაყავა. გაუყარდა ბიძარქმს რვეოლ-ვერი ჭორწორი და... წამოიქცა ორმიცი წლის მდევითი ვაეკაცი. მე მწილს იარაღი. მე წიწისი კაცი ვარ. მცენიერება მაინტერესებს, ფიზიკა, ატომიკა.

და თო — დამშვიდდი. ასპარანტურაში დარჩები, ჯავშანი გეწევა.
 ლეკვანი — დამამშვიდე. შენ რას ამბობ?
 და თო — (ბუკის კარადის თავზე ააღებს) სტადიონზე აღარავინ იდღის.
 ლეკვანი — მშინმა გგონივარ?
 და თო — არ მგონინარ.

ლეკვანი — ჯარისკაცობა არ არის ჩემი საქმე.
 და თო — ჭიანი ინტელექტუალი არ უყვარს პოლიტიკას.
 ლეკვანი — მე არ მიზღავს პოლიტიკა. ფიზიკისი ვარ. ჩემი საქმეა ლაბორატორია, ატომები, ფორმული. გესმის?
 და თო — შენის აზრით ვინ უნდა ითმოს?
 ლეკვანი — ომი, ომი ამასურდა, ეს ყველამ იცის და მაინც ყოველ ოც წელიწადს... თანაც უფრო ვგრცოვი მასშტაბებით. იგივე იქნება ოცი წლის შემდეგ. ქვეყანაზე კი არის მზე, ამოდის ბაღასი, მწიფდება ყურბები, ირწყვიან ზღვის მარილიანი ტალღები და არანა მშვენიერი ქალები. მწიფდება პური და საძოვრებზე სუქდება საქონელი. სისულელა, თითქოს ეს, მთელ წაანტაზე საკმარისად არ იყო, ამიტომ სხვას უნდა დავხსა, ზოგად, ზაანთავა, დამირბინო, მოკლა...

და თო — ასე... გეტყვა ბიჭუნისთვის... დავიკრებოდა.
 ლეკვანი — ახლა ვინ დაუდებს გულს ლაბორატორიულ ცდებს?.. ვინ დაუჯდება უსასრულო რიცხვებს, ინტერვალებს, მიკროსკოპებს, ან მაკროსკოპებს? ვინ მიიღებს პლანეტებზე დაკვირვებისათვის, ან არტელოგიური გთხზებისთვის? ყველაფერი შეჩერდა მთელი

ნახევარი საუკუნით.

და თო — შერდა, რათა მერე უფრო ჩქარა წავიდეს წინ.
 ლევანი — ომი აუცილებლობა ყოფილა შენი აზრით?
 და თო — ასლა მაგ კითხვებს ფხვი არ აქვს.
 ლევანი — ფასი სიცოცხლესაც არ აქვს.
 და თო — იცავი უფრო გულწრფელი, დარჩენა გინდა!..
 ლევანი — მინდა!..
 და თო — მოდი შენი ფილოსოფია ერთ მიზეზზე დაიყვანება.
 ლევანი — მაინც?
 და თო — თამართან ყოფნა...
 ლევანი — მიპქარავ? (მივბრუნება, შენაწინააღმდეგოვანად).
 და თო — ხელო გამოშვი. გაივიწყლებს.
 ლევანი — ალბათ უკვე ივის. (ბრაჟს დასახამს) დალიე!..
 და თო — დაუღვევ!
 ლევანი — შენ დებ თავს ქვეყნის გასწორებაზე, მიდი და იომე.
 და თო — ყველაზე კარგი თავდაცვა არის შეტევა...
 ლევანი — თქვა სურვილით. უკვე სწამებოდა ერთი ლაპარაკობ.
 და თო — ჩვენ ცნობიერად თუ არა ცნობიერად სიკვდილს ვებრძვით.
 ეს ადამიანის ნორმალური ინსტიქტია.
 ლევანი — მა მას გაგუბნივარ, გაიგე ეს უფრო ნორმალურია.
 და თო — რიფა გაუბნივარ, ის შენზე ბატონობს, გარანანობს თავის სურვილებს. რიფა ებრძვის, შენ ახვევ თავს შენს სასიცოცხლო სურვილებს. პირველი ლაჩარს შადებს, მეორე — გმირს.
 ლევანი — გამოვიდა ანდრეი ბოლშევიკი!
 და თო — ტოლსტოი შენ მხოლოდ გოგოებთან სალაპარაკოდ გიყვარს.
 ლევანი — შენ?
 და თო — ჩემთვის იდეალია ტოლსტოის ადამიანობი.
 ლევანი — ახლა სხვა საუკუნეა.
 და თო — უფრო მეცერი, პირდაპირ... ასეთია ჩვენი საუკუნე. (სვამს).
 (სულე შეშოღის, თვფშებთან სპეცული შეშოქაქს)
 ელენე — ცარიელა არავს სვამო?
 და თო — ბახმელიაზე მისწრებაა, მამიდა.
 ელენე — ამ თვეში სულ გოგოები იბადებოდნენ?... ვინ იფიქრებდა?..
 და თო — გაიფიქრე შენც, მამიდა?
 ელენე — დედის გული ამისთანა ამბავს ყველაზე ადრე იგებს, შვილი.
 და თო — დროებით ზავი, ლევან. გადავიდეთ პრაქტიკულ საკითხზე.
 აბა, დაიწყე.
 ლევანი — რაო?
 და თო — დაგაგოწყდა
 ელენე — თითო, რა გინდათ. წაიხსუბეთ კიდევ?
 და თო — ცოტა თეორიამ გაიჭირავაჯიშეთ
 ლევანი — მალე პრაქტიკაზე გადავალთ.
 და თო — ეს მოიწონს.
 ელენე — კარგი, ნუ გბნებ ერთმანეთს, რა გინდა დათო?
 და თო — მამიდა, სახსოვარი გევაქვს.
 ლევანი — რას აჯანყებ? მირჩაა დღეს ხელს აწერს.
 ელენე — ღმერთმა გააბედნიეროს.
 და თო — საერთო სახსოვრებელი აბა. ვის მიიყვანს ერთ ცოცხალ ობსეზს, ჩვენიან უნდა ვახშობს გამოართვა.
 ელენე — აიო რატომი აპირებდა ქორწილს.
 ლევანი — აუ უნდა ჩვენს შეგობრებს დაუძახბოს.
 ელენე — შერე მაგაზე წინასწარი მოლაპარაკება ჭირდებოდა?
 და თო — რა ვიცი, მამიდას იქნებ ეწყინოსთი.
 ელენე — რაც გაგაყენია... მალე მოვლენ?
 და თო — სადაცაა აქ გაჩნდებიან.
 ელენე — ადრე უნდა გაგვერხიხლებინოთ.
 ელენე — ასე სჯობს სასულეაგებოლად. ქორწილი სურმეშუმი. იქ ბა-ბუამის იმისთანა მარანი ქვეს, მეფე ვერცხვდ ინატრებდა. მჭავე-გმაქვს, ყველიც, პურიც, მწვანელი და კეთილი გული. სტუდენტი-გმაქვს ამას ატანენ გემოს.
 ელენე — რაც მაქვს, თქვენზე უკეთესს ვის გამოუტან (გაღას).
 (ზარი. დაიბე კარს აუღს. ესმა და გელარა შემოვიღს)
 ესმა — არ მოსულან?
 და თო — როგორც ხედავ.

გულნარა — ხელი ერთი საათის წინ მოაწერეს.
 ესმა — მირჩას პასპორტი სახლში დარჩა თურმე. წარმოგადგინა.
 ლევანი — ალბათ ტრამვაით მოდიან. სიეს მანქანის ფული არ გენებოდა.
 ესმა — სულ დამაწვივდა. გარეთ თამარია.
 და თო — მერე, ვერ ამოვიდა?
 ესმა — რა ვიცი, დამორჩება.
 ლევანი — (დათოს) ჩალი.
 და თო — შენ ჩალი.
 გულნარა — ივჭურეთ ასლა.
 (დათო და ლევანი ერთობოლოდ გადიან დერეფანში).
 ესმა — ვერ ამოვიდა? მეტიჩარა.
 გულნარა — თავს იფასებს.
 ესმა — მე ერთი კავალერიც არ მყავს. თამარის გულსთვის ორი ერთად ივლავს თავს, ისიც მიმახველები.
 გულნარა — მაგისას ვერაფერს გაიგებ, ხან ერთი უნდა, ხან მეორე.
 ესმა — ლამაზი ჭელია და არჩვეული უნებდება.
 გულნარა — ლამაზი, თორემ ნატო ვაჩანქე მყავს.
 ესმა — რატომ, თამარი ნამდვილად ლამაზი ჭელია.
 გულნარა — რაც იმისში მიიწვიეს გადასაღებად, მის გარე სიმ სულ კანში არ ეტევა.
 ესმა — ისე ჩინებული ოჯახი კი დახვდება.
 გულნარა — ზოგს ბედი კარს უკან აქვს.
 (დათო და ლევანი თამარს შეშოქებუვანა. თამარი მეტისმეტად თავ-დაუბერილი ჩანს).
 ლევანი — აგერ ფოტო ალბომი დაათვალიერეთ. დედაჩემი მანამ რამეს მიიფიქრებდეს.
 თამარი — ის სურათები სადა გაქვთ, ლევან?
 ლევანი — რომელ?
 თამარი — შენ და დათომ ხეცსურეთში რომ გადაიღეთ.
 ლევანი — ვერ არ გაგიმეძღვებია. გოგოები, არ მოიწვიეთ, იმპრესიონისტები, ინებეთ (ალბომს მოუტანს).
 და თო — სამი ჭელი ერთად როგორმე გამოინახავს გასართობს.
 თამარი — მაინც რან გულისმობს გართობაზე?
 და თო — ქალბის ჭირებს. აწი მეტი დრო გვენებათ.
 ესმა — სულ დამაწვივდა... ნუთუ მართლა ომია? პირველად ისე შე-მეშინება, ისე, ლამის გული გამოსცდა.
 გულნარა — იქნებ ერთ კვირამი ყველაფერი გათავდეს?
 ესმა — შენ პირს შაჭირი.
 ლევანი — რაღაც არა გგონია.
 და თო — ეს დაბადებით პესიმისტიცა.
 ლევანი — ექ, ნეტა შენ...
 (სულე შეშოღის, თვფშებთან შეშოქაქს).
 და თო — აბა, ჭლიშვილებო, შეეშველეთ მიამიდარემს.
 ელენე — ნუ შეაწუხებ, შვილი, სუსტებიცა.
 და თო — ვის ხედავ უცხოთ, მამიდარემზე?
 ელენე — არავის, მაგრამ... (თამარს), ვერ შევინიშე, შვილი, მამაკტი, როგორ გვიცხობთ?
 თამარი — გამაღობთ, ჭალატნიო ელენე.
 ელენე — ცოტა დაუწყობლად ვართ. მითრატოხლა ჭალი ყველაფერს ვერ აგუგედი. იქით სწამსაქვს, აქით უფაიო.
 ესმა — მალე რბილად დავიტრიალებიან. ვედიდა ელენე.
 ელენე — ღმერთმა ქნას, შვილი.
 (ყარებში გუარამი შემოვიარება. უკან კარლო და მოსე შემოყვება).
 გურამი — მიდიან... (სულს თოქვამს).
 კარლო — არ დამამყარებინა რეკორდი სირბილში.
 მოსე — ამდენს ალბათ ჩემს ჭორწილში არ დავიყენებდი ჯაფას.
 და თო — ნეტა რად გინდოდათ, მორავი სასკამოდ გვაქვს.
 ლევანი — დღისის უფრო ამოიტან სარდაფიდან.
 გურამი — თუ არ დამარად ამდენნას.
 და თო — ორ გულწრფელ? პირდაპირ ონიანების მარანიდან არის.
 (მირჩა და მისი ახლა შეშოღის მეუღლე ნინო შემოვიღს. მირჩა და მოსე კარლოთა აცია, თითო გამაგებულ პერანგზე პალატები უტყარს. ნინოს თითო სპორტინო აბა უხდება, ყვავილები სჭირავს. მეგობრები შემოეყვებათ).
 ესმა — გილოტათა!

გულნარა — თქვენი ჭირიზე, რა ღამაზეც ხართ.
 მირზა — (ლილს შეიხისს ველაო) დამასხრო ამ ოხრება.
 ესმა — ფატა რატომ არ გხვრავს?
 ნინო — ქურახში ხომ არ დახვრავხარ?
 გულნარა — ახლავ დავხვრავო.
 დათო — ახლა ქსინ მიგომხვრავს ახლს?
 ლევანი — ფეითი წამოიყვანე, ბიჭო, ქალი?
 გურამი — მოსებ გამანსა მანქანსა.
 მისე — იცის ბიჭმა!..
 კარლო — სიძე, შე ძველო!..
 ესმა — აბა, დახვრე, ნინო (ფატას ახურავს).
 ლევანი — ცოტა სინათლე შემოიშვებო (დარბაას აღებს) ამ სურათს ისტორიისთვის უდიდესი მნიშვნელობა ექნება (იღებს).

(დღიე ქიეებით სცამენ სადღეობის. სადღე აბათი ქაქუჩის ქაქუჩის შენობის ოაზე მიმდებ რეს სათაი. უცებ ყველანი გახვრდნენ/საფრის რაქვს მიყარაღს. ყოველი მათგანი თავის ათვინ მატრო დარბაას გარ ოაღითი უხილავ ომის ქაისს ვინგის თვლი მიაქვინდა).
 დათო — ჩვენი დრო დედა, გვეგანბანე ჯარისკაცებად ლევანი — ჩემს სიცოცხლემი თითო გერმონც არ გამისვრია. თამარი — თითქოს დათვრდა თამარი და გული შეტკინა.
 გურამი — მხოლოდ თვატრის დიდ სცენაზე ენატრებო სიკვდილს კარლო — სატრეტიტიტიტი რომ დამეკლებდა, არ წამოყვანდნენ. ვახტანგი — თუ გამიმართლდა, გმირის სახელს თან წამოვიტან. მირზა — ნინო, ცრემლები გახრბობს, სახე ნინოს ციცივის. მისე — ტყულობ ვერ ვიტყვი, მეშინია, მაინც მიღვივარ. ჩემზე ძლიერი რაღაც ძალა მეწვევა იქით.

(ელენე შორი ახლოს დგას, იტრებლბა. მერე ცრემლებს წინსაფრით მოიშვინდ, სამარაველუშო ვაღას).
 ლევანი — ხომ არ მოიწყინე, თამარ?
 თამარი — არა.
 ლევანი — შემომხვდე.
 თამარი — გიყვრე.
 ლევანი — ჩვენ უკვე დამოუკიდებელი ადამიანები ვართ...
 თამარი — ვიცი.
 ლევანი — მინდა ჯარში წასვლამდე გარკვევით ვიცოდე...
 თამარი — რა?
 ლევანი — იცი შენ...
 თამარი — ახლა ვერაფერს გეტყვი, ლევან.
 ლევანი — როდის შეტყვი?
 თამარი — როცა დაბრუნდებით...
 ლევანი — თამარ...

ელენე — რაღაც გაგიჭკვებ, შვილებო და ცრემლს არ გივრინებთ. დათო — ვიცი რა ცეცხლი გიდებს გულში, მამიდაჩემო. ელენე — თვლი დარბაა გმირისკენ დიდამუნს, შვილო. მისე — ავად რომ გახვრე წყლის მომგანი არ ეყოლება. ელენე — დედის გული ხომ ყველაფერზე გამძლეა, შვილო. ლევანი — მივიღი თბილისი თითქოს შთანთქა სქელმა ბურუსმა. ელენე — დედოფით და ფიქრით ფესკალიონს დავუწყებთ ლიონის. თამარი — დედი შევრებო მატარებელს აფელე კვილზე... ნინო — სიხმარში მეგრჯერ შენი ხელის შეხებას ვიგრანბო. ესმა — და შენი ბაგე ჩემი ბაგეზე დადნა კონდა. გულნარა — ჩემი სხეული ომინატრებს შენს ძლიერ ხელეს. თამარი — ჩემად ვიტკინებთ ბალიშებში თავმარგულები. ნინო — ჩვენთან სამეუთხა ბარათები მერცხლებად მოვლენ. ესმა — თუ არ დაბრუნდები, ჩვენ ვიქნებით შე უნაყოფო. თამარი — თუ არ დაბრუნდები, ჩვენ ვიქნებით უბო ქალნი. ელენე — ამ კვლებს ისევ, შენებზე ჯარისკაცები.

(ახალგაზრდები სუფრას შემოუხსდნენ. გურამმა სიმღერა წამოიწყო. „ვისია, ვისია ქალი ლამაზო... სულ გადაიფუცდი ომის ასავალ-დასავალი. გამაბრუნდენ. დათო „ბაზონკით“ ღვინო ამოიტანა).
 დათო — აბა, ღვინო წმინდა.
 მირზა — ბაბუჩემის ღვინოა.
 გურამი — რა ქიევი გველოდება სურამში...
 კარლო — ღვინომური პურმართი.
 ლევანი — თუ დავაგვარებს გერმანელებმა...
 მირზა — ბიჭებო, მიდით დღეს ომის სხენება ჩვენ შორის ნულარ იქნება.
 დათო — ნორვეგიელი ვიკინგები სამ სიტყვას კრძალავდნენ თავიანთ სამფლობელოში: შიში, სიკვდილსა და სიბერეს.
 გურამი — გაუმარჯოს ვიკინგებს!..
 დათო — ვიკინგებს კი არა, ჩვენს ნიჭურ-დედოფალს გაუმარჯოს!

(დათომ პირველად დაარქვა უცარი გარინება).
 დათო — რამ გაგახვრეო? გურამ, გიტარა შენებურად. აბა, ბე... (ცეკვას იწყებენ ველები და ქალშელები. ამ ცეკვას არ აქვს სახელი. ცეკვეთნ მთვრალ, თავდაუწყებელი, მომარბის წაღობა ვალაქცელნი. ესა ვიქინა მოშვიდებუი შეწვევით სხეულებსა, რომელსაც წყურია სიყვარული. ცეკვავენ დათო და თამარი: ამ პირბობი, თითქმის ომბოლოზურებზე მომარბობა ნაოქვამის ის, რაც მათ გერ უთქვამო გივან აბათი ქიეებზე ვაგრძობებს საუბრებზე. ასე ცეკვავენ მხოლოდ ომბოლოზურებში. ისინი დღეს ხარკავენ თითქოს იმ სასიოცხოლო ნებებებს, რომელსაც თიხისგან ამბოხებულ სიყვარულს. ცეკვამი გამომხატვალა პირველად სიკვდილსა, რომელიც ძალით აქცევს უცხო კალაბოკში ამ შეწვევი, ბალახივით მათაულ სტრეფისა. მერე, თითქოს დღიე გამორბო, ელემტრობავეფინი ჩაყარა. ცეკვა შეწყდა. ბიჭები შორებინან ქალიშელებს, მწყობრის დებინან. ეს ისევ მტკივნეულია როგორც კუჩისი ავლავა სხეულებს სტრეფიან. გუმინდელი ბიჭები, დღეს ჯარისკაცები, მათებებენ. სცენა ბურუნს. სინათლის ზოლები ცეკვა ოაღობად ქტეული ქალშელების სახეები).

ნ ა შ ი ლ ი მ ე ს ა მ ე

ზ ი ს ა რ უ მ ა რ ს ს ი ო ტ ო ს ლ ე ?

(ისევ ლევანის დაფიქრებელი სახე)

ლევანი — კოლორის ხეობაში, მალდა, მარსულებს მიმავალ ბლიებთან მიუყვებელი ბატარა, უკანასკნელი სიყვანა გენდრდა. მერე იქით ალაბური ზონაა, უფრო იქით თეთრი მთები, მთების ნადავლი, სადღე ყუბანის ველი იწყება. იქიდან დაძრულ რკინის ნაღებებს ჯერ ამ სიჩუმის სამეფოში არ შეგიძლია. ხალთა-მარუსის მარმრუტით მიმავალი ჩვენი ბატალიონი გენდრდაში დაგრუბულ სკოლის შენობაში დაბანდა. სკოლაში დაბინავდით, სადაც გუმინ თუ გუმინ წინ მუყაითი მოწაფეები ისხდნენ. ახლა ისინი წასულან და ფიქრად კედლებში შიში დარჩენილა. დაფაზე გაუწაფავი ხელით იწერა: „სიკვდილი ოკუპანტებს!“. (დათო, ლევანი, კარლო, გურამი, ვახტანგი და მირზა ბატალიონის რამდენიმე ჯარისკაცთან ერთად აქ მოვიან დასამხინდელად. დატბა-ხანძრელები, დამწველები, წვეგრამოვებულები ცარიელ მერგებულ ლავებშია).
 დათო — სურათი-სანოვაგეს უნდა გავუფრთხილოდეთ, ბრძანებთა.
 ლევანი — ჭამას გვიგრძობავენ?

დათო — მომიჩინედ უნდა ვიყოთ, სანამ სოხუმიდან მოგვაშველებენ ვახტანგი — უჯუტო ქაქუჩებს რაც შეეძებოდა, შეედეგ.
 გურამი — მირზამ იკითხოს, თორემ კარლს რა უკრის, ჩიტის ულუფა ყფინის.
 კარლო — შეუცლს თუ აღორბე-ღობია, აქორბა-ქობია.
 გურამი — ანდაზების დაუმრეტელი წყაროა.
 კარლო — აფსუს ბიჭო, ლევან დიდამუნის ნახელავი კუპატები? (საიღანდაც გარმონის ჭიჭინამა მოატანა)
 ლევანი — რა ხალხია, ცეკვა-თამარის გუნებაზე მოვიდნენ.
 გურამი — ცეკვა პართული, ასრულებენ მტრეთი კურისს სტუდენტები, ბე...
 გურამი — რას დავუკვირებ მაც ჩემებოთ?
 კარლო — დავც ვაგერ არის, ცარცყ და იყვანეთ ფორმულები ფო-ზიოტსებმა.
 კარლო — წყალი სად ავადლოთ, დათო?
 დათო — ბუხარში, სამეფო დაუტოვებიათ, შემოდნა კარდალს.
 გურამი — მე შენ გეტყვი, შუმა გაგიჭრებდა აქ.

კარლო — აბა, ბიჭო, რა წყვილები ენახეთ, თითოდან თითო ოღა სახლი გაიწოვა.

ლევან — ომი გათავდება, ამოდი გვანდარში დასახლდი. შერთო სხანის ქალი, ან ვინმე ჩრქეში და იცხოვრე არხინდა.

მირამ — ვითომ ცუდაა?

ლევან — ვინ ამბობს ცუდიო. მისე, რამ დაგამუნვა?

ბურამი — რაც უფრო ვუახლოვდებით გერმანელებს, ენა მუცელში უგარდება.

მოსე — ნეტა, ხუმრობის გუნჯაზე ხარ.

ბურამი — გერმანელები თურმე იმიტომ მიიქარაინ ავეთ, გაუგიათ, თბილისში ერთი მინათლული ებრაელი ყოფილა და იმას უნდა აეგოთ წესით.

მოსე — არც შენ დაგაყრან ხეირს, თუ ხელში ჩაგივდეს.

ბურამი — მე ძმაო ქრისტიანი ვარ, გერმანელებიც ქრისტიანები არიან. (იციანს)

მოსე — კი, წარა-მარა გაიძახიან თურმე გიყვარდეს მოყვასი შენო.

მირამ — გურამ, მოეშვი დალილი კაცს.

ბურამი — გწყინს, მოსე, ხუმრობას ვერ იტან?

მოსე — ამას ქორწილი ჰქონია თვია. ერზილვე, ჩიი გაქვს?

ერმილ — დიდებულნიდან ჩიის ფაბრიკა კი არ წამოშილია... ცოტა ქე დამარჩა მგონია ბოღრამში.

მირამ — ერთი მანანადა ახლა თბილისში, გოგირდის აბანოში.

ერმილ — მე, ქართვლებს ვინ მისცა ნატვრის წნი.

ბურამი — გადაღრმებულ წვიმამი წვეთი არ დაკლებია და კიდე აბა-ნი უნდა.

მირამ — ექ, შენ რა იცი. მექვს რომ შევადგება ზურგზე და გემოზე დაგვლეს.

ბურამი — მარემ თბილი ლოგინიე მონატრე.

მირამ — (თავისთვის) „ამირანია“ მიგმართავ კლდეებს და კლდე ბუ-გუნებს, ამირანია“. ერთი ამირანი მაინც შეგვახვდრდა.

ბურამი — იმედს ნუ დაკარავ, იქნება შეგვხვდეს.

დათო — ცოტა გაეშორი მგონია.

კარლო — ახლავე ავაგუზუგუზებ ცეცხლს. ააგრ, ბაღნებს ცოტა ხმელი ფიჩხი დაუტყვებიათ (ანთებს).

ლევან — მაინც რა ტალახი ემილით, ფსიგით გეწეებება ვე ოხერი.

ბურამი — აწი ტალახის ნუ გემზინა. თოღის ზონში შევაღო.

ლევან — ამ უგზოთაში ტემციკა გაბითურდა.

გასო — ექ, სად იყო ერთი ათიღელ უღელი ქიზიური კამერი.

ბურამი — იქნებ ვირბიცი ინატროთ.

გასო — შენ ხუმრობ და...

ბურამი — მერე, ვირებით გინდათ ამოვინა ომის მოგება? (იციანია)

კარლო — რეულები, გერმანელები ენის რეულები. მირხა ჭაღალას ეძებთ, გამოიყენე ლექსებისათვის.

მირამ — შეუნახე ბავშვებს, კარლო.

კარლო — ომის დამთავრებამდე? (კითხულობს) ნ. ბარათაშვილის „მედი ქართლისა“. ექ, როდის იყო ქვეყანა დაწყნარებული. აქცე ომია...

ლევან — ომი, ორი კვირა გზაში ვართ. ფრონტი ჯერ არსად გვი-ნახავს.

კარლო — იქნებ ჩვენ მისვლამდე გათავდება ომი, პა, მოსე?..

მოსე — მაგისი იმედს გეპრდეს.

ბურამი — ბიჭო, ყველას გაგეთავდა ეს კონსერვი და შენ გზაზე იპოვე?

მოსე — ჩემს თავს დავაკელი, შემოვიინახე.

ბურამი — კაცი ხარ.

მოსე — მიირთვით, ბიჭებო!

მირამ — ექ, ერთი ბოთლი არაყი ახლა? ჭაქისი..

ბურამი — აწუღის არ სანთლის არ გინდა?

დათო — ბური წყვიმისგან დამბალა.

ლევან — ცეცხლს მიაფიცხე.

კარლო — ექ, რა ზობია ახლა კერიავე მიოციტებულ ჭად?

დათო — წვეთი გაქვს გასაპარის.

ლევან — ობჟარში მივდივარ თუ?

დათო — მიქვამემ შენიშვნა მოგცა ამასწინათ.

ლევან — მაგასალ მოუცლია. არ გაწუღებინა? ერთი სათით მა-ინც მივცემ თავს.

დათო — დაურან, რა გენადვლება, კარე სიზმრებს ნახავ.

ლევან — შენი ოპტიზმიზი მაგიყვებს.

დათო — გასო, ერთი გვიმღერე, თუ ძმა ხარ.

გასო — ექ, ხმა მკვეს ჩაღლეული, წვეთი არ დამკვლეობია ამ თავს-მაში, ერთი ამ მოს გადამერჩით და ყველა მეწყვიეთ წინანდალში. წამოსვლისას ერთი ქვეფერი დაგთქე, შენდ გოვინა. თუ დაგბრუნ-ი, უნდა მოგხადო, ყველა შეგყაროთ, შედ ჭურის თავზე გა-ქვიეთ. სიმღერა იქ იქნება, ბიჭებო.

კარლო — გასო, მაღაზე ნუ მოგავყავ, შე კაცო, არ გეცოდებით?

ბურამი — ხინჯალი, ჯიგისს ყავრმაც იქნება?

გასო — ხინჯალი, ჯიგისს ყავრმაც და ბატანის მწვაღებიც. მერე ახმეტელი ავიყვანე, ალვეგურე...

ერმილ — ექ, რაგა ტყუალად ავიშაღეთ საღერდელი?!

დათო — მე შენ გეტყავი ღვიროშ შემოაკლდება.

ბურამი — ღვიროშ მდვილსთან, ხლიი მფხილესთან. ალექსანდრე ჭაგვაგაისი მამულები ახლა მაგისია. ღვიროშ თავზე გადასდის.

კარლო — შენ გაწუღი, არტისტო.

გასო — ამდენ მეცნიერ ხალხს ერთი მდღენიც ვინდათ.

ბურამი — რაღა მეცნიერი, რა. მესხერ კლასში დაგვბრუნეს ყვე-ლანი, აგრ, ხომ ხედავ? (იციანია).

დათო — მიდი ვაჟო, მიდი, მგონია, სიცილი დამავიწყდა ამ გზაზე.

ჯარისკაცი ჯარისკაცს უხვხვდა...

(გაპრანე, ცეცხლს მიფიცხენე, ვახალსდენე. ბავშვებით უცბე მიავი-წდით კოლონის ხეობაში გამოვლიდა გვირგვამი, უგზოობა, ავდარი, შიმშილი, ვისმომ აგვფრინო შავი მერცხალა“ წამოიჩყო, ყველანი აყვინა ხმაღალა ლევიანს გარდა. ფანტრებში ლაქე ჩამოვდა. სამი ჯარისკაცი შეშოვდა. საკაციო დაჭრილი თანამებრძოლი შემოიტრიალა. ყველანი მოსულეს მიპერდნენ. ეს პირველი ფრონტულა და დაჭრილი ჯარისკაცი დინახეს. სიმღერა შეწყდა. სიჩქემე ჩამოვარდა).

პირველი ჯარისკაცი — ცოტას შეგავიწოვებთ, ბიჭებო.

დათო — (მივა ჯარისკაცებთან) დაჭრილია?

I ჯარისკაცი — მძიმედ. სანატრს დაველოდებით, ამაღამ სხვა გზა არა გვაქვს.

დათო — რუსია?

II ჯარისკაცი — პო... ოქრო ბიჭია, ლენინგარდელი. ბევრი სისხლი დაკარგა. ცხენზე დაკრული ჩამოვიყვანეთ მარუხის ყე-ლიდან.

მოსე — საწყალი, ჯერ წვერიც არ ამოსვლია სახეზე.

დათო — სად დაჭრეს?

I ჯარისკაცი — გერმანელ მხვერავებს წავაწუღით უღელტე-

ხილზე... გუკავებოებული ხალხი მოგავყავდა ტებერდინად.

დათო — ეტყობა დიდი სიხვე აქვს.

I ჯარისკაცი — იწყის, სასოვადი. წარამარა წყალს თიხოსი. ვერ გასვით. მუცელშია დაჭრილი.

დათო — მოდი, ცოტა რამე შეგებო, რაც გაგვირანია.

(ჯარისკაცი თვებატის ვარემე დიანამდელი, უხმოღ ჰქანე, დასამი-ნებლად მოლაგებენ. გახუთის ქაღალდში გახვეულ თუთუნის გულიანად აბოლუბენ. ლევანი პირულე ჯარისკაცთან მივა).

ლევან — საღური ხარ, ბიჭო?

ჯარისკაცი — სიღანდელი ვარ, გეარადე კანიაშვილი.

ლევან — არ დიდი ხანია ფრონტზე ხარ?

ჯარისკაცი — ბელაია ცერეგოში ჩავაგებე. შერე მოგვადევნე და მოგვედინე. მოუხრი ვარ. სანამ გზას იყო, არა მიხვდა. ახლა ამ მივებში... მოკლედ, წასულია ჩენნი საქმე რაღა...

ლევან — არ დაჭრილი ხარ?

ჯარისკაცი — რა დღეს, რა ხვალ. ტყვიაც მერიდება ტალიო.

დათო — აცალე კაცს ჭამა, ნუ დახარგე.

ლევანი — მამ ვიხვთ და ვიხვთ უკან.
 ჯარისკაცი — სასწული თუ გადავარჩენს. ცეცხლად მოდის მეორედ მისვლასათვის.

გურამი — არ გაგვიხარა გული ამ კაცმა?
 ჯარისკაცი — მამ რა, მოგატუთო?
 დათო — კანბინელო, ლაპარაკი ბევრი გცოდნია, თუ ჭამი, ჭამე.
 ჯარისკაცი — გეტყობა ჯერ არ მონათლულხარ ფრინტზე. შენც ისწული ლაპარაკსა.

დათო — ნამეტანი შეგშინებია. პანიკას ქმენი? (უღმწიწად).
 ჯარისკაცი — შარზე ხარ შევლოსა? ჩემი ბოლდა მაკაპრე (ხული გააშვებია).

დათო — შენც წყალი ნუ გადავგოწურე, გაიგე?
 ლევანი — სასწულის იმედი ვიყოთ?
 დათო — ჩვენ თვითონ ვართ სასწული. კარგად დიხსობ...
 (სწრაფად ტრება. მხოლოდ მირზას სახეა განაოებულ).

მირზა — დამეში თოვლის ჭრილი იმისი, და ძელანდ აქანს ხმელი სიცივე და შემოდგომის ჭადარა ნისლი მარხის კალთებს უცებ გვიმძიმებს. ესლა თბილისშიც დამეა, ნინო, ზინარ და ჩაის ადლებე მარტო. და როგორც უცებ შესმული ღვინო მე შენზე თბილი ფიქრები მართობს. და ამ დროს ჩემთვის უნებობი კაცი მოდის, უელავს თვალები ბნელში. მოყვება ლანდად სიკვდილი მცაცრი, რომ მომანატროს სიციცხლე ჰემფი. არა, სიკვდილზე არ ვფიქრობ არსად, სულში ვაღვიძებ მომწვანო რტოებს. მივდივარ... და ჩემს თქმებებს გზავთა ჩემს ჯარისკაცულ ჩანთაში გეტოვებ.

(აეხუნდნენ. სიწაღვ იელუბის, მერე ისევ მატულობს. დამე ვიპარა).

ლევანი — იწყებ... (დებრალს დასურებს. დათო იღივებს).

დათო — რა? (ისიც დაჭრის დახედავ).

ლევანი — სიკვდილის გზა...

დათო — რა დავისიზმრა?

ლევანი — ხედავ ამ საცოდავს? გათავებულა.

დათო — ვეხდავ, ძილში გაბარულა.

ლევანი — მთელი ოთახში სისხლის სუნნი დადავ

დათო — შეჩრევე.

ლევანი — გამოცდილი ნაფრინტალითი ამბობ. წააფარე ფარავა თვალზე.

დათო — ისე როგორ მოგვიკვდა კაცი, ვერც გაგივით.

ლევანი — რაც ამან სისხლი დაკარგა ალბათ...

დათო — ეპ, რა ბიჭი!..

ლევანი — ამასკა ალბათ დედა ჰყავს ლინინგრადში.

დათო — ვულობა...

ლევანი — ალბათ საციოლევ ელოდება.

დათო — ელოდება...

ლევანი — შენე, აქ რატომ უნდა მომეკვდიყო, გვიტოხები?

დათო — ბიჭებს ვაღვიძებ, ლევან, ცოდონი არიან...

ლევანი — მთელი დამე მკვდართან მძინებია...

დათო — ლევან... (შეაჩერებს) ბავშვი ხარ?

ლევანი — ბავშვები ასეთ სიწმინდეს არ ხედავენ.

(სხვებაცაი ვაღვიძებთ, წამოვალდნენ. მიცალიბულს დაიკვრდნენ).

ერსილ — გათავებულა საციოღვან...

მოსე — მას სასიციცხლო პირი არ უნდა წუხელავ.

ვასო — პირველი ჯარისკაცი მოკვდა ჩვენს წინა, განსუენობს.

(ქარისკაცები უღმოდ იქდან დადნენ. უკანასკნელი პატივი დასწეს თანამებრძოლს. საცაქც ასწუენ, მიაკვით).

მირზა — უპ, მე მაგათი... ერთი მალე შემახედრ!

გურამი — მოსწრები...

დათო — აქვე დამეწრით სკოლის ეზოში, ბავშვებმა იცოდნენ...

(მეგობრ ქარისკაცი გასაყოფს... ბატალიონის უფროსი მაიორი კოტე მუქელაძე, შტაბის უფროსი არტემ ოვანეზოვი და ექვთი შირიან ბარაბიძე შევიდნენ).

კოტე — ყველანი მზად ხართ? თხუთმეტ წუთში დაიჭირებთ...
 მირიანი — ავადმყოფი ხომ არავინ გივითვიათ, ბიჭებო...
 დათო — არაფერ.

კოტე — აბა, ბიჭებო, ცოცხლად. წინ ძნელი გზა გვიდევს... ხურო-შვილი (ქარისკაცმა ამაჩრდევ და გალან).

დათო — გვარდის უფროსი ლეიტენანტი ხუროშვილი გისმენთ!..

კოტე — დათო, ერთი ექვსილდ მაგარი ბიჭი შეარჩიე, შენი შეხედულებით, დაწინაურდები... ბატალიონის გასასვლელ გზას მოსწრაფთ მართებს ყველანამ.

დათო — მართებს ყველანამ? აქი ქულხორზე მივდივით?

კოტე — სარდლობის ბრძანება. გენერალს ალბათობის ჩვენი იმედი აქვს. გერმანულებმა ქულხორ-სანჯაროზე უსაბუთო დივიზია გამოიყვანეს. ჩვენ გზა უნდა მოგვრათ, ფლანგოდან დაგარტყათ... ვინ გინდა რაზმში, თვითონვე აირჩიე, იცოდეთ, პირველი შეხედულებით მტერს. გამოცდილი, სანდო ხალხი დაჭირდება, ბიჭო.

დათო — ვეცდები, შევარჩიო, მაიორ!

კოტე — მაინც ვინ გინდა, ბიჭო? ეს გზა იოლი არ არის.

დათო — აქ ყველა გზა სიკვდილის ხიდზე ვადის, კოტე. მირზა ონიანს წაყვიფენ ერის.

დათო — სევანი, მთაში სიარული ეცოდნენბა.

დათო — სამჯერ არის ნამყოფი თვითნულზე.

კოტე — კიდევ?

დათო — გაბუნია...

კოტე — არტისტი? მაგარი ბიჭი ჩანს. შემდეგი...

დათო — ურდია...

კოტე — კიდევ?

დათო — ჯომკარიანი.

კოტე — მაგან შერი ორი ღერი გერმანულზე იცის.

დათო — იცის... ხუბლადივი.

კოტე — შტე იგი. ერთი კაცივი.

დათო — თუბიჭობი... (ლევანი შერკო, დაიოს შერკა შეაკვლერ).

კოტე — საკმინია... ოვანეზოვი, გააცანი ჩვენი მარშრუტი რუკაზე. აბა, ბიჭებო, თქვენ იცით. ბატალიონი თქვენს კავალზე იცლის. რადა დავიმალოთ, ეს ტერავრსი ბუქვის ხიდზე ვაგლა იქნება. ვისაც ფენი უკან რჩება, ახლოვე თვაქს.

დათო — ახლა არჩევანის დრო არ არის, კოტე.

კოტე — გაიგე, ბიჭო. მემსის მადელი. ბრძანებზე უარი სიციცხლედ ფასობს... მაგარი ახლა ჩვენ გუალკარილი, ძალით წაყვანილი ცაკი არ გამოგვადდება. სხვა დროს ერთი ლაჩარი ერთ ტყვიას მინც გააცივებს, ესლა სულ სხვა ამბავია ბიჭო, თუ მართებს ყველან არ გაგვადრდით, ზღვისკენ გზა გავსსხება გერმანულებს. ჩვენ ახლა დიდი ბრძოლების შუაგულში შემივალწვიეთ. ყველა ერთისთვის და ერთი ყველასთვის. აწი, თქვენ იცით, ბიჭებო...

(შვილ მებრძოლი მწუბობრში ჩადვა, სათითაოდ ჩამოუარა მაიორმა შევადევს, ვადაცოლო. ერთხანს უკურა, მერე ისევ საქმინო ტონით უთხრა ხუროშვილს) არჩევაქსთან მივიღო, გუალკარილი, ძალით წაყვანილი ცაკი. გამარჯვებით ვეგვლო! (მიქელაძეს კინალავ ცრემლი მოეწვა თვალში, უცებ გამოტრიალდა. შტაბის უფროსი და ექვთი მიყვიერეს. ქარისკაცებს ისე უფრებენ შევიდულს, თითქმის მთა წინაშე ლანდე დაგან, საცალიდან წამომდგარი ლანდევი).

დათო — აბა, ბიჭებო, შეიღინ ძმანი გურჯანულნი. დრო ცოტაა. ვინ-ქართო. (მირზა, გურამი, კარო, ვახტანგი, მოსე ულუფის მისაღებად მიდიან) მოსე, ხომ არაფერში მიმდებარე?

მოსე — აბა, დათო. ბედს ვინ წაუვა. თუ განწირული არა ვარ, იქაც გადავრჩები, თუ არა და... ზღვას გადავრჩენილი ცვაბრად დაახრო, ხომ გაგივითია.

დათო — გამეივინია...

მოსე — შენ ყოველთვის კარგი ბიჭი იყავი, დათო (მოდის).

ლევანი — განწირული ვართ, გამოუვალი რისკია.

დათო — ვინმეს უნდა ედო თავს ეს ძნელი გზა.

ლევანი — რადა მაინც ედო მაინც ჩვენ? თუნდაც მე...

დათო — გვერდს ვერ ავიტლიდი. სხვები თვალწინ ჩამაფრთხობდნენ, ბიძამეცა ჩამიბოტოვია.

ლევანი — ამწურული ვეგმა მარშზე ვასლა.

დათო — ეგ ჩვენი განსჯის საგანი არ არის.

ლევანი — მე პირივინა ვარ, მიპეც გინება.
 დათო — ჯარიმ დებოლები არ მიპეცეთ.
 ლევანი — შენ კარვად გესმის, რასაც ვამბობ, ტყვიით ვაგერტილი
 ეს თუვის ქალა კაპიკად არ ღრის, ვაიყ?
 დათო — თუ უარს იტყვი ბრძანებაზე პირველი დავხვებრ, აქ ხალხი
 სიყვილიზე მიდის, ნადდ სიყვილიზე.
 ლევანი — განა მთორედ დავიბადებოთ. თუ თვისი განწირვაა, თქვენ-
 ზე ნაკეთი არ შემოძლია სიყვილი.
 დათო — ლევან, ნუგებო მითოქე! ერთია რომელიმე ჩვენთანაში შენზე
 ნაკლები? ვის არ უნდა სიციცხლე ბიჭო, მიზრას? ორი კვირის
 შერთული მეუღლე ვლის თბილისში. ათაღლის თვეე არ დავაღლა
 ბიჭს. გუარამ გაბუნიას? რა იცი, იწენ მართლაც მეორე უმანე
 ჩხვიდე დამფარეო? ვის არ უყვარს სიციცხლე? იქნებ ომში
 მოკვდა მომაკალი ლერმონტოვი?
 ლევანი — მცე მაგას ვამბობ. ვინ განასჯოს ეს ყველაფერი?
 დათო — ისტორიანი.
 ლევანი — ისტორია ძეგლივსაცან სიციცხლეს ვერ ადადგენს.
 დათო — ისტორია ქვეყნიერების დიდი სიციცხლეა... ვისი ბრალაია
 ეს ყველაფერი შენის პრირი?
 ლევანი — პიტლერის, ძაღლის და მამაძაღლის!.. რა ვციც, ვისი
 ბრალაია.
 დათო — ახლა ყველა სიყვილის გზაჯარედინზე გადის. სომ ნახე
 არმაგირი, ტუაფე, მოზღვი. თბილისსაც ის დეე ვლის, თუ...
 ლევანი — არ ვიცი რა შემართება. ციგებათიე გამიჯდა ტანში რა-
 დაცე... წუწილე უცნაური სიზმარი ვნახე, დათო... მთებში ვარ,
 ირგვლე კუნაპეტი სიზნულეა, სამარისებური სიწუმე, თითქოს
 ზღვის ფსკერზე ვწევარ, ღრუბლები ძაღლებითე გადადიან
 ჩემს ზეშით. ხელში აწთებული ჩირაღდანი მიჭირავს და მაინც
 ვერაფრის ვხედავ. ციე ლოდებს ვეჭვრი, ხელის ფათურით მივიე-
 ვლეგ ვგას... უცებ კლდე შეირყა, ავიხედე და რას ვხედავ, მიჯაჭ-
 ვული ამირანის თავს დამფარებია. თვალებზე ღვარად ჩაბრძინის
 ცრემლები...
 დათო — შენთვის ეცალა ახლა ამირანის!.. შეკარა ჩანათა. ბიჭები სა-
 დავ არის მივლენ (ცნაზება, ჩანათა იკლდეს).
 ლევანი — ჩემს სიციცხლეთი ქათბიო არ დამიკლავს, ახლა კაცს
 უნდა ვესროლო...
 დათო — ის კაცი შენს მოსაკლავად მოდის, შენი მიწის ასასობრებად
 მოდის, შეუშვი თავში.
 ლევანი — ვიცი, ამაში ჩვენი ტრავედია.
 დათო — ლევან, ახლა ამ წუთის, იწენ არც შენ დავიჯრო, არც არა-
 ვინ. იქნებ ვერე მე ვთქვა ზუსტად რა მინდა, მაგრამ, ასე მეგონია,
 გარშემო რაღაც საკვირველი კაჟსაჟა სინათლე დავგა... მე დავი-
 ნახე ჩემი ბავშობაც და ჭილარა სიბერეე. აქ, ამ კლასში ვხედავ
 დაბრუნებულ ბავშვებს. ისინი იზრდებიან, სწავლობენ ფიზიკას,
 ასტრონომიას... ჩვენს ნაკლებებს მისდევენ, დავიქრებულები
 ჩერდებიან ობვლისკებთან. მე არ ვიცი რანაირები იქნებიან ის
 შორეული ბავშვები და მაინც მეგონია, პატავისცემით მომთინე-
 ნებ... თუცა ეს ყველაფერი მოსულეა... წაიდი, მიიღე პრო-
 ვინანტი.
 ლევანი — ბიჭები მოიტანენ, ორ ნაბიჯზე ზიდავ არ გაუჭირდებათ.
 დათო — ჯარისკაცი მარტვიად წყნება სიყვილ-სიციცხლის ფორ-
 მულს.
 ლევანი — ყველაზე ძნელად გადასაწყვეტ ფორმულა...
 (მირზა, გურამი, მისი, კარლო, ვახტანგი შემოდან, ზურგანთებე

შეკლებს გაუჩიან, ავტობატებს კისერზე იკლდებიან.)
 გურამი — (ლევანს) შენ პირივინაა, აწი თავად მოუარე! მისი...
 დათო — წავედით, ბიჭებო (ჯარისკაცს) ჩემგან ნურაფერს გუწმინებ...
 კასინაშვილი. ომია, მუდამ ვერ მოზიზა...
 (სახელებს, ლიტერატურებს, გასაჯვან წერილებს იქვე მდგარ ჯარის-
 კაცს ჩააბრუნენ და გზას გაუდგვიან, აღმასტუმბით ერთ მწკრივად
 მიემართებიან, თითქოს თოქით ვაღამებლები არიან. სცენა ბრუნავს.)
 დათო — თუთუნს ნურავინ მოსწიწეთ დაღამებულე.
 ლევანი — სადაც არის თოქი წაშობა, ბურუსეა.
 დათო — მაინც საშიშია, სნაიპერმა არ აკვივანოს მუშკულე.
 გურამი — მუშკაში მოწვეე, ჯარისკაცულად.
 დათო — შევიხვებოთ და მეგრე. ორი კილომეტრი დავგერს უღელტე-
 ხილამდე.
 გურამი — მისე რა მაგრად მოდის, ხედავ?
 მისი — გატირებება მაჩვენე და გატყვევს გიჩვენებო.
 გურამი — გამოტყვი, გენიშია, მოსე?
 მისი — მისე წინასწარმეტყველი მე არა ვარ, ტყვისი არ მემშინოდეს.
 გურამი — არა, მაინც ზურგზე ჭიანჭველები ისეე დავგირბინა?
 მირზა — მთხილე ვერ გახდი სიტყვაგირი, გურამ?
 გურამი — ლაპარაკით ვუდებ ამ გზას თორემ, სული ამომხდებოდა.
 კარლო — არ დამეწყო ასლა მონროლები.
 ვახტანგი — დავგინძობავები, ფიჭურული სახლი მიჩანს.
 გურამი — მოვლანდა... მირზა, თოქადა იცის.
 დათო — აღვე მტერილომეტი ვიყოფა?
 კარლო — გვეგვება მგონია ამ ვახაფთებულ ხალხს.
 დათო — მირზა, ლევან! დაწინაურდით. ჩვენ უკან მოვკვებით. აბ
 ფრთხილად...
 (ხელის ფარის სინათლე ვაღიბრებს ჯარისკაცებს სახეებზე. მეგრე უცებ
 დანებლდება. მხოლოდ ლევანს სახე რჩება განათებული. მის პარისპირ
 ვერბანულ ჯარისკაცს სახე ნაღებია. სადაც ყრულ ბავშვებს
 ვიგანტურეო ხარე.)

ლევანი — ვინ ხარ მწელეთში მოარული??
 გერმანელი — ადამიანი...
 ლევანი — აქ რას დავებე, მთებში უცხო, გადამთილე?
 გერმანელი — გზას ვეებ, მხარი ამებნა და თავგზა დავგარგე.
 ლევანი — ახლა აქ დამეს მასკროლიე ტყვია აწთებს.
 გერმანელი — შიშმა ვეჭვრე, იქ, ატლები არ მშინებია.
 ლევანი — თოფი გიტყრავს უტერუსულად...
 გერმანელი — ჰიანსიტი ვარ, ჩემი თითები კლავიებზე შევწე-
 ვალია.
 ლევანი — მერე კაცს ჭლავ?
 გერმანელი — მეც არ მინდა, მაგრამ ასეა...
 ლევანი — ვინც მახვილს იღებს, მახვილთვე დითორუნებს...
 გერმანელი — იქნებ გადავგრე? (ციურბისში ცილშვილი მელის...
 ლევანი — ვინაც შენ მოკალე, მის ცილშვილზე თუ გიფიქრია?
 გერმანელი — ბერი ვიფიქრე... გზა მასწავლე...
 ლევანი — ხსივების გვიკოს...
 გერმანელი — ხეს ვიკიხე, მაგრამ ხმა არ ვამცა, გზა არ მას-
 წავლა...
 ლევანი — ქვისთვის გვიკოსა.
 გერმანელი — ქვასაც ვიკიხე, მუნჯე გამოვდა.
 ლევანი — წყლისთვის გვიკოს...
 გერმანელი — წყალსაც ვიკიხე, არც იმან მიხიხრა.
 ლევანი — ჩემი ხე არი, ჩემი ქვაა, ჩემი წყალია. ჩემთვის მეტყვე-
 ლი, შენთვის უდამ მუნჯე იქნება...
 ლევანი — თბილი ბუნჯე მოუნახავს.
 ვახტანგი — ჩაივდე ენა, შე ოხერი. თხუნულავითი არ გამოვიტე-
 რეო?
 ლევანი — სად გიშველა ჭიდაობის იღეთმა? ალბათ გერმანელები
 სადმე ახლის არიან.
 ვახტანგი — რავა აბრილობს თვალებს ეს უხედური...

უკვლავი

(სცენაზე სიზნულეა, სიწუმე, თითქოს მსხვილად ბარდის. სიზნულეა გაქ-
 რანს ეთილდობი ვაგროლა. მეგრე ყველაფერი ისეე მიუარტლებ... და ჩვენ
 წინაშე მტრულად ნათება მეტროლოგების ადრინდელი ადგილსამყოფელი.
 ჯობის ფარის სინათლე ზოლად ეცემა ლევანის და ვახტანგის ფეხებზე და-
 დებულ უკან ხელებგარეულ ტყვე გერმანელს. მეგრე ფარის სინათლე ვე-
 ლებზე დავთორებს...)
 გერმანელი — აილდე!.. აილდე!.. (უყარის გერმანელი)
 ვახტანგი — რა აყვირებს ამ შობილადლს?

(დათო, მირზა, კარლო, გურამი და მოსე თითო-თითოდ შემოვლანდნენ შეტეოსადგურში).

დათო — ვინ ისროლა?

ვახტანგი — აგერ, დავგვხდა მასნიძელი.

დათო — (ლევანი) დიჭერი?

(ლევანმა ახლა შენიშნა ჩამოყოფილი სისხლი თიხებზე).

ლევანი — არაფერი მიგრძენია. (ჭრილობას იხევის, დათო ეხმარება შეხვევაში) ცოტა დამიბოკდა.

კარლო — პირველად ნანახი ცოცხალი გერმანელი.

დათო — ნუ გეშინია. ეტყობა ძვალს აცდა, რბილში გავიდა.

ლევანი — პირველი ტყვია მიახვ მე მოხვდა მარჯვის ყელთან.

დათო — კარლო, ერთი კითხე მაგას აქ საიდან გაჩნდა?

კარლო — მე ლიტერატურული გერმანული ვიცი, გაიგებს ვითმე?

დათო — გამოცდაზე ხომ არა ხარ ნიერაქმისთან?

გურამი — მიდი დახარე, რაც იცი.

კარლო — ვო ისტ იჩრე დავიბიწო?

გერმანელი — ის ვეის ნიტხს... ის ვეის ნიტხს...

კარლო — არაფერი ვიციო, გაიძახის.

მირზა — რაც იცოდა, მეორე ისიც დადავიწყდა შოშისკან.

ვახტანგი — ერთი კვითხე, რა უნდოდა აქეთ.

გურამი — რა უნდოდა? მეგრული დომი და ყველა, ზედ თითო ბოთ-ბოთ ხანავეყარა. ქერაბა თუ გაჭარბავდა ეს უბედური, პა?

დათო — ალბათ დინება მიგებში, თავისიანებს ჩამორჩა.

მირზა — შეხედეთ, როგორ ახამაშებს თვალებს.

გურამი — ესაა გოეთეს შთამომავალი? ამან უნდა დაამყაროს წეს-რეგი ევროპაში? უკ, შენი (ავტომატს მოუღერებს)

გერმანელი — ის ბინ გეუფანგენ, ის ბინ გეუფანგენ, პლენ, პლენ... კარლო — კიყერი კი გაიგისუქებია ღირრებით. ტყვე ვართ, გიძიხის.

მირზა — ჩვენი სათრევი ვაძვება. თუ აქვე არ მოგასკლავეთ.

დათო — მირზა, უკან! ხელი არ ახლო, იცოდე!

მირზა — ჰუმანიზმი გუქადგოთ? ამან ფუსტეჯანები გვესროლოს ჩვეუ ფუსტი წაუკვიბოთ?

დათო — გე ყველაფერს დაფუქავს შტაბში, მისწრება ჩვენივს.

გურამი — იწებე მაგისი ტყვია ჰქონდა მუცელში იმ ლენინგრა-დელს?

ლევანი — რაღა შორს მიდიხარ, ჩემს მკაცვს დახედე.

მირზა — ესენი დედაბუღინადა უნდა გატეიტო.

დათო — იწებე ესეც ძალით გამოირვეს ფრონტზე!

გურამი — პარისი გარშემო არ დავიწყებია. (თიხებიან პარისი გარშემონს ამოაღებს ვერანგულს) სიმღერ-სიმღერით მიდიოდა. იმღერე, ახლა იმღერე, შე შოხედაბლო!

კარლო — იმღერე დიტიშლანდ იუბერ ალელს! რაღას უცდა?

დათო — რამ გაგაცოფათ!

მირზა — სისხლი მომაწვა ყელში. გერ ვეუერტ.

გურამი — გაცეცხლდა ხვანი. მოაცილოთ!

(მირზა კეთილეს მიიღა. ვერანგულს არ უხუტებს).

კარლო — ფეხსაცმელები არ ჰქონია ურგიო. ნაღებით მოუჭვდა.

გურამი — არ ვიცი, გერმანელებს ცუდად აცვიათ ზამთრისათვისო, გიკიძიბით.

დათო — ეს საგანგებო ალბორი დღეიხია.

გურამი — სახელებსაც რანარის არჩვენეს ეს ოსრები — „იქედლევი-სი“, „ნახტიგალი“. „ნახტიგალი“ რა ეშმაკია, კარლო?

კარლო — ბუბუბუბუ.

გურამი — კაი ბუბუბულები ესენი არან, კაი მიყვით მაგათ.

ვახტანგი — ამალამ აქ ეშმაკი ვერ მოაღწევს.

დათო — მიანი თითო საათით ყველას მოგიწევს გარეთ დადარაკება. მირზა პირველ რიგში შენ გადი (მირზა ვალს)

(მოსე მივა. გერმანელს დაშტერდება)

გურამი — ძლიეს არ შეგხვდით ერთმანეთს, მოსე? რავა უხდებით რომ იცოდეთ

ვახტანგი — მოსე, ამღერე ერთი, თავიანთი მარმი ამღერე მაგ მა-მაძალეს.

კარლო — ნეტა რა პროფესიის კაცია?

(გერმანელმა ალბათ გაგო სიტყვა „პროფესია“. ხელები ისე შეათა-მავა ჰეარში, თითქოს თითებს კლავებზეზე დააცრებს).

მოსე — პიანისტი ყოფილა.

გურამი — იცოცხლე, მაგას დაამღერებინებს შტაბში ცირდურ გვერ-ვირავს.

ლევანი — (თავისთვის) მეტეოსადგური... რამდენიმე დღის წინ აქ ყოველდ მწვიდობიანი ადამიანები ცხოვრობდნენ. აგერადღობდნენ ცას, დრულებს, ვარსკვლავებს, ქარებს. მერც ეს უჩინარი, ყვე-ღასათვის უნებით კეთილი კაცები ამინდს ამწოდებდნენ ზღაპრ-მყოფ გვერებს, აერობორტებს. ახლა ეს სახლი უკრავა დაცრილი...

დათო — ფანჯრები მთელი გადარჩენილა. არ ეცვივება ღამით.

ლევანი — აქ ჯერ ყუბიზარა არ გამსდარა.

დათო — ტეტეს?

ლევანი — გამიჯრუდა, მეორე მისივდება.

გურამი — (ვერანგულზე უჩვენებს) ერთი კითხე, მოსე, რა უნდა, რას გერჩის ცხვარებით კაცს?

მოსე — მამაჩემს და მაგის მამას ქარვასლა ჰქონიათ საზიარო ორ-საბჭალში.

გურამი — ამალამ გვერდით მიუწევი მოსე. უშნოდ მოიწყენს.

მოსე — მეგონა მოულოდებოთ სასჯე ეწებოდა ჩანთა, ფინჩაა არა-ფერი დარჩენილა.

(მოკვლავიან, ზატეგანაობებს ჩარჩენილ პურსა და ძეხვს წაიხმებებენ, თვალს მოსატყვევებ მოსატყვევან).

კარლო — რამე მიუშვირეთ, მაგ უბედურს, სული არ გაქაგრეს შიმი-შილით.

ლევანი — თურმე რანაირია ადამიანი, ოღონდ დღეს დაძინე და ხვალ თუ გინდ სიკვდილი გვიროს ხელში. ხუმრობენ კიდევც გან-საცდელს შეეჩივრე და...

დათო — შენც წაუძინე.

ლევანი — რა დამაძინებს? ტეტეც დამიწყო ამ ხებრმა.

დათო — თუთუნი დავიჯრა?

ლევანი — უკანასკნელი მიიწევი.

დათო — კარლო, შენი მასობრა?

გურამი — აფსუსე „იუმბას“ იყო დაჩევეული.

კარლო — ცარიელი ქება შეძრნა...

დათო — მოსე, შენ ხარ თავმანახული კაცი.

მოსე — ერთი გახვევაც გამოვა (თუშუნს მიაქვას)

დათო — გურამ, რამე წამიკითხე, თუ ძმა ხარ.

გურამი — წამიკითხო?

დათო — ... სულერთია რასაც წამიკითხავ.

გურამი — ჰამეღებ?

დათო — რაც გინდა.

ლევანი — არ ჰგავს ელსინირას დარბაზს აქაურობა, თუ?

დათო — დაეცადე...

გურამი — (თიხებობს) „ყოფნა?.. არყოფნა?.. საკითხავი აი ეს არის.

სულ დიდ ქწილებას რა შეგქვრის? ის, რომ იტანჯოს და აიტანოს მწკრავ ბევის ნემტრითა გებრავა.

თუ შეგბორებო მომდევანდელ უბედურებს და ამ შეგბორებით მოსპობ იგი? სიცოცხლე მოსპობ.

ბოლო მოუღოს... შიშინოს სხვა არაფერი...

ამ მიმდინიერ გათავადება ის გულის ქეჩნა და ათასი სხვა ბუნებრივი უკუღმართება, რაიც ხორცშესხმულ ადამიანს წილად ხვდომია.

განა ეს ბოლო სანატრული არ უნდა იყოს?

მოგსთხო სიცოცხლე... დადინით... რომ დადინით, მერე სიხმრად იქ ენახათ რასმე? ძნელი ეს არი,

არ ვიცით მაშინ რა სიხმრები მოგვევლინება, როს სიკვდილის ძილს მივეციებით და განგზორდებით მოვალეობის ცხოვრების მღელვარებას...

ლევანი — გაჩუმი, გურამ, თუ ძმა ხმარ, გაჩუმი!

დათო — წამიკითხოს... ნუ უშმი, გესმის?

გურამი — ... აი ეს გვიმოს!

და გრძელ ცხოვრებას ჩვენსა იგი გრძელ ტანჯავადა ჰხდის. ვინ მოითმენდა უამისოდ ჯამბა სიმწერეს, მტარავალის ჩავგრას, სიამაყის თავგასულობას,

ტანჯავას მწარეს უარყოფილ სიყვარულისას.

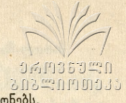
მართლ-მსაჯულების გვიანობას, მიღვრთ უკმრთობას...
 (სადღა ყრუ გაუგანა შესხრა ღამე. ყველანი სძინა იქნენ)
 და თო — აბათო სულ ახლის არიან...
 გურამი — აჰაჰ არ დამაგაღეს იმ ძაღლივითლებმა...
 ლევანი — ისინიც ახლა სადღაც მიწოლილან და ჩვენი მოსპობის
 გეგმებს ადგენენ. ვნადირობთ ერთმანეთზე... ესეც შენი მოცუე
 საკუენე, ცივილიზაცია, ვერც შეგასირმა უფშელა, ვერც გოიფემ...
 და თო — მავათ თოილი ვეროპა და ნახევაირი რუსეთი გააწმარეს. და-
 თოსლან მიიმიკიან.
 ლევანი — ბიჭებს ძალა გამოეოლიათ. შეხედე რას გვანან.
 და თო — ჯერ არ არსებობს ხელსაწყო ადამიანში მთელმარე ენერ-
 გიის ზუსტად გასაზომად.
 ლევანი — სადაც მე გახვდა ჯარისკაცია... რაზე ფიქრობ?
 და თო — თუ მარუხის ყელი ჩვენამდე დაიკავებს, ყველაფერი წაგებუ-
 ლია.
 ლევანი — ახლა იქით წასვლა სრულ უარსობას ჰგავს. რას აპირებ?
 და თო — ტყვეს შენ წაიყვან ხვალ დილით, ბატალიონს შეხედვები
 გვანდრამო.
 ლევანი — ბიჭო, არც ისე ცუდი კაცი ვარ, როგორც გვონია, ამ გა-
 ჭირებებში მიგატოვებ?
 და თო — ცალხელა კაცი რაში გამოგადგობები?

ლევანი — თუ არ წავა?
 და თო — გიბრძობ და წაგაო!..
 ლევანი — ბრძოლაში ჩამმა ხუთი კაციის იმედით?
 და თო — მე გვიარბებში მიიხისა ბევრჯერ. სპელეოლოგები უმეტესად
 მაშინ იღებებიან, როცა უკან დაისხვენ, იტყვებიან ხერულში
 და მორჩა. სპელეოლოგიაში არის ერთი ურყევი კანონი: გვიარ-
 ბის ერთი თავიდან მეორე თავში უნდა გასივდეს. ახლა ასე გვიო-
 ნია ჩვენც გვიარბაში შევდიეთ, ომის იღუპლა გვიარბაში... ბოლომ-
 დე უნდა გაივდეს, უკან დასვა დალუგებას უდრის. არა, ბიჭო,
 სიგდელსე არ ვუქვობო. სიციფტსებანი ყველაფერი ტყუელია.
 სიციფტსის ფასი უსაზღვროა, ბიჭო. იდოთი უნდა იყო, ასე
 იციოდე... და მინც მივდივარ, რა ძალს მივყავარ? ეს არც ფი-
 ზიკია, არც ბიოლოგია, არც ფსიქოლოგია... არის ეს ძალა ჩემში
 ალბათ შიშველი ფესისეულიებით შესული ძარღვებში ამ მიწიდან.
 თუ სიგდელი დამწვია, მინდა გაღმებულმა ატყდომ ამ ლურჯ
 ცას...
 ლევანი — თავს გაუფრთხილდი, და თო...
 და თო — ეგ გაფრთხილება ზემეტყობა...
 ლევანი — ტყვეს ადგილზე მივიყვანე, ნუ გეფიქრება. (დაღებავა)
 (ღუმლით ჰაჩიხლის წინ).

მარუხის ბაღალა

(ქარისკაცები ძალღონის მოსატრებად მიუვებან)
 და თო — წაყვინით. დღეს რა დღეა, ლევან?
 ლევანი — ოქტობრის ოქტომედი, სამშაბათი...
 და თო — ცოცხალი გაღნდარი იყავი მუდამ... სამშაბათის ვარ დაბა-
 დებული... დაიძინე. (თავს მიღებს)
 ლევანი — დათო! მირჩა!.. გურამი!.. (თვითონაც თავს მიღებს).
 რა უკებ მოწყდათ კისერი (საჩუქება) თოგს... თოილში იღებდა
 ჩვენი ნაკვალევია... (ფიქრებში მდის)
 და თო — ყველანი ფესიზობით და ერთმანეთს ისე ვარჩენებთ, თითქოს
 ღრმად გვიძინავს მხარითიფუე წამოწოლულებს.
 მირჩა — სურათს დაეყურებ ჩემი ბიჭის, სხვების ფარულად...
 ლევანი — რადიკანირი სიჩუქება, ხმაურზე მძაფერი...
 კარლო — თოგს საწებაროზე, მარუხზე თოგს, ალბათ თბილისშიც...
 გურამი — ჩვენიხაც ათოგს და იმასაც, ყინავს საწებარეში...
 ან ჩვენ ვიქნებით ან ისინი გარცხრავსას...
 და თო — ისე მშვიდად თოგს, გულსიტყვას გაგებ მიწის...
 ლევანი — დღდა, ფანჯრიდან თუ გაპყურებ თოვლიან თბილისს,
 ოთახში თბილა, მაფიდაზე ციფდება ჩაი...
 და თო — თამარ ძვირფასო, ხშირი თოვლი ბავშვივით გიყვარს...
 (აბჯახზე მიყრდო ქარისკაცებს შორის გამოჩნდება ელენე, მერე თა-
 მარი და კიდევ სამი თეთხალიანი ქალიშვილი).
 თამარი — გულგანი, ერთადერთი რომალზე ვიდაც უბრავეს...
 ლევანი — (გაბრაზებულ) იქნებ ამ კაცის სულში ისმის „ავე მარია“...
 და თო — იქნებ ჩვენ დღღანსა ვერ დაბერუნდეთ...
 თამარი — მე მიანიც გელოთ...
 და თო — იქნებ ერთი წლით, იქნებ ათით...
 თამარი — მე მიანიც გელოთ...
 ლევანი — სიციფტსე გვინდა, ვით ასფალტზე ამოსულ ბალასს...
 ელენე — დიდები გელოთ...
 და თო — უსაზღვროა თოვლის უღანბო...
 ელენე — სახეზე წვერი წამოგზრდათ, ჩემო ბიჭებო.
 და თო — შენც ნაოჭები გაგჩენია, მამიდამეო.
 თამარი — რატომ არ ცვევათ? წამოდმეით გათბებით თოვლიში...
 და თო — მძიმე ჩემებში ვაკაცია და მძიმედ დადივართ.
 თამარი — რად არ იცინით, გვლანნი სიცილი გიყვარს...
 და თო — დადლიობისაგან სიცილიც კი გადაგვაგვიწყდა.
 თამარი — სად გერჭებათ?
 და თო — პირველები გავალთ მარუხზე...
 თამარი — სიყვარულსთვის დობიადეთ...
 და თო — სიციფტსე შეგვხვებით...

ლევანი — თამში ჭადრა გამიჩნდა თუ თოვლის ფიჭობი?
 ელენე — მაგ სიამღღღზე ამ ღამეში არ გამყვინით.
 და თო — მიწა თბილია თოვლქვეშ...
 ლევანი — ლოგინი გაღაფეჩი...
 ელენე — ამ ქვის სხეთებში რა ძალა გაქვთ დადილი მუხლებში?
 და თო — არ გვინიავს, ისე თვალს ვაკვირებ, მამიდამეო...
 ელენე — ამ სიბნელეში როგორ იგლით უკნობაში?
 და თო — შენი ჭადრის შუიცი იყის ჩვენთვის სინათლე...
 თამარი — ჩვენ გელოთ, ჩქარი გევისიტები, ვითაღთ საათებს.
 I ქალიშვილი — უთქვენოდ რა ვართ? გვალვისაგან დამსკ-
 ხნარი მიწა.
 II ქალიშვილი — უთქვენოდ რა ვართ? უწყობისაგან გამ-
 ხნარი ნერვი.
 (ქარისკაცები დგებიან, წასახლლად ემზადებიან).
 ელენე — თქვენი ქორწილი გადუსვლილი, ვინ გადბაღოს?...
 (სამი ქალიშვილი სალაჭროდ გამოადგებულ ქარისკაცებს შორის თავდა-
 ვიწვევით ციფდება. ის ციფვა საბალეტო სურბას ჰგავს. ისინი თითქოს
 ბეჭებზე წაღვითი შიგრიოვლ ნერვებას თუ აიუტის უწყვილან ამ
 თავგანდობლად ბიჭებს. რამ წაოთავანს რა დასხეულია, ძალღონე დაშ-
 რტული ქარისკაცები მარუხის ყველან მჭებლის მტერეველ სიციფტსე,
 თოვლს და უკნობაში სიციფტსის პიისიპო? ამ ძალს რა ჰკვებავს
 მხოლოდ ერთი ფესი სიციფტსის, შემდგარია თანამეშველთა მუე-
 ხარბებისაგან თუ საღვლებში წამრტარია წამრტარია ღონისაგან და მი-
 ლანს ქარისკაცები უღღტებხლისცენ. ჰალშოვლებს სედიანი თვა-
 ლებს დაბახულა მზერა და იფანსციენს ცუთხეში მარტოცა ძმდარი,
 ძილაგატყარი დღღის ლიცა მიყვებია...
 ექვსნი ღვინა. ღვინა რჩება მძიმედ თავმორეველ ტყვე გერმა-
 ნელთან ერთად. მიღანს და მიმდებარს გარტარჯის ხმელ სიციფტსე. შე-
 ციფტსე სეულებს სიბრძინან თბილი ართოვლით ამოდს დაღუ-
 ბებულ სიციფტსე...
 „ქარისკაცე შევიდოდე,
 ლხინშიცა და ჭირშიც ძმანი,
 უთენია მივიდოდით
 ნაკვალევზე ამირანის.
 ისე განვლეს ყინულეთი
 მუსლი არსად ჩაუსრიათ.
 იმ კალთებზე გვიგუგუდოდით,
 სადაც თეთრი მარუხია.
 თოვლი ვწყვართ ღვილიძე ძმები,
 თოვლი ჩვენი საბანია;
 დაღვლილი ჩვენი ძლებით
 მარუხის მთას აბარია“...

და თო — ჩვენ ლანდები ვართ და მეორედ ვერაფერს მოგვკვალს...
 ბატალიონთან ერთად უხსოვრ მოვაბაჯრებდით.
 კარლო — ომის კავშირს ვაძულებ ვიარეთ,
 მირზა — თურგის წყალი ვსვით, ბატაკისი ჭუნჭუნობივ ბტოჟეთ.
 ტალახი ვზილეთ კარპატებში მძიმე ჩქებებით.
 მოსკე — ლურჯი დენიაც გადავცურეთ.
 ვისლაც ბავდით.
 ვახტანგი — ფილტვებში ჩაგერჩა ოსვენციის ღუმელთა ბოლი.
 ხროსიმიანდ გაევიგონეთ კვილი ქვების.
 და თო — და ყველგან დაგერიოთ საფლავების მწვენივ ბორცვებად.
 კარლო — ვმწვერთ ყუბანის პურის ყანებში,
 მირზა — თუ ვარშავაში, აშუკანებულ გავზონთა გასწვრივ.

ეპილოგის მახიბა

(მიღან ძველი ჯარისკაცები მარუხის ჯანად სიჩუმეში. მხოლოდ ადიდ-
 ბული გამოჩანა ბობოქრობის სიღაღ, ჩაიარეს ვეტერანებმა. ღვეან თუთ-
 ბერიძე და მისი მეგობრები გაიშინდებან, ავითვალ მათგან ჯარისკაცის
 ენგინი მუხარად უქობავს. დათო მამასთან მივან.)
 და თო — ნახებდის, მამა.
 ლევანი — მიდინარო, ბიჭო?
 და თო — მიდევარო. ხვალ დილით ტრავერსს ვიწყებთ.
 ლევანი — ვე მუხარადები რაღად გინდა?
 და თო — მყინვარზე ავიტანო, ნინად დაგტოვებთ.
 ლევანი — ამინდის არ გეშინია?
 და თო — სინობტოკოსები დარს ვარაუდობენ.
 ლევანი — მთა მიწვ მთაა, ბიჭო.
 და თო — ამ ტრავერსს თანრიგისნებივ შესძლებენ მამა, ჩვენთან
 ოსტატები არიან.
 ლევანი — ეს ქალიშვილიც თქვენთან მოდის?
 ნანა — მთაში პირველად არა ვარ, ბატონო ლევან.
 ლევანი — გაგიჭირდებათ.
 ნანა — გაუძლებთ.
 ლევანი — ნახე ბიძაშენი?
 და თო — ვახსე...
 ლევანი — ერთი ხნისანი ხართ ასლა. აბა შენ იცი, ბიჭო?
 და თო — შვილი ვიქნებით, არაფერი გაგიჭირდება.
 ლევანი — შვილი? ყოვლი რიცხვი ერთეულსგან შედგება.
 და თო — მთაში პირიქით არის?
 ლევანი — პირიქით?.. მაგით რა გინდა თქვა?
 და თო — მთაში ყოველ ერთეულში შვიდის ძალა იქნება.
 ლევანი — ცალცალკე რატომ იღუპებიან ხოლმე?
 და თო — შემთხვევაა, ბრმა შემთხვევა.
 ლევანი — შემთხვევის მერე არწყვევ.
 და თო — შემთხვევით ქუჩაზე შეიძლება დამარცხდეს კაცი.
 ლევანი — თქვენ ასე გჯერა?
 და თო — გეჯერა.
 ლევანი — შენ იცი, შვილო... წაიდი...
 და თო — მატკიე, მამა...
 ლევანი — იცოდე, შენ თუ რამე მოვიგედა, მე ძალიან, ძალიან გამი-
 ჭირდება...
 და თო — ვიცი...
 ლევანი — დედაშენისაც.
 და თო — ვიცი, მამა...
 ლევანი — ამათ შობობებსაც
 და თო — ვიცი მამა, ნუ გეშინია.
 ლევანი — ეს წლითი ნაწარდი შოშია, უბრალო ხიბრება არ გე-
 გონოს.
 და თო — გავიცი, მამა.
 ლევანი — ასლა წაიდი...
 (დათო, ნანა, რინარდი, თემო, მეგრის სალაშქროდ გამაბედლებზე
 უბრალოებით, თოკებით, შშით წრაბებით და წყარებითი აღუბ-
 ვილები მიეშურებან მოვირზე ბაზასესად. ღვეანი მთა დიდხანს დიდ-
 ხანს გაყურებს. უკვ რაღაც ვახსენდება, შვილს დაუქაზებს).

მოსკე — ან ბუდაპეშტში, გელერტის მთაზე,
 პრადის მდუბარე სასაფლაოზე;
 და თო — ჩვენთან მიიღან, ყვავილები მოაქვთ გოგონებს,
 რომლებიც მაშინ არ იყვნენ ქვეყნად,
 როცა ჩვენ მიგვევიდნო...
 კარლო — ჩვენ ყველგან ვართ.
 ამ შუთოთანი საუკუნის დიდძლი შვილები...
 „თოვლი ვეწვრთ დიდძლი ძმები,
 თოვლი ჩვენს სამანია,
 დაღწილი ჩვენი ძლები
 მარუხის მთას აბარია...“

ლევანი — დათო, მოიკა!
 და თო — (მიბრუნება) რა გინდა, მამა?
 ლევანი — (ღუტგრაიონიდან შალის სქელ ნაქსოვ სივრტის ამოღებას)
 დედაშენმა გამომატანა, მთაში ჩაივასო...
 და თო — გმადლობთ, მამა!.. (სივრტის გამოართობეს, მიღის).
 ლევანი — სისონუმი დაგეულოდები, ბიჭო. უშნიოდ არ წავალ თბი-
 ლისში.
 (ღვეანი გაყურებს მწერხვად მიმავალ ალხინეტებს და ამ დროს დათო
 ხუროშელის ხმა ესმის).
 და თო ხმამ — ხედავ? ჩვენი გზით წამოვიდნენ.
 ლევანი — აქ გზას რა უნდა?
 და თო ხმამ — ორმოცდაროში ჩვენ გაგაყფეთ, ჯარისკაცებმა.
 ლევანი — ის გზა თოვლია დაკარგული, დროცამმა შთანთქა.
 და თო ხმამ — სიციფტლის ფსავლ გატეხილი გზა არ იშლება.
 ლევანი — რას მიიღწეო?
 და თო ხმამ — შევაკავეთ სიყვდილის წარღვნა.
 ლევანი — ოცო წლით? ასლა უფრო დიდი ომით გეშუქებინან.
 და თო ხმამ — დაწვლი იწყებს საბაზუბო წინააღმდეგობას.
 ფიზიკისებმა ეს ყოველთვის კარგად ვიცითო.
 ლევანი — ამათაც უწევთ ჯარისკაცის მზარის ჩაცმა?
 და თო ხმამ — უწევთ... თუ ომის ქარიშხალი ვერ შევაკავებთ.
 ლევანი — პლანეტებს ვწოთი, ოს ვერაფრით ვერ მივერეთო.
 და თო ხმამ — მაგასაც დასძლებს კაცის ძალა...
 ლევანი — რითი?
 და თო ხმამ — გონებით.
 ლევანი — გონებამ შექმნა მუხარავი ატომის ბომბი,
 კაცის კვლა არის ვიტანაში, ცეცხლი ბობოქრობს.
 ზოგჯერ მეინია: დაგვიბრდა ჩვენი პლანეტა.
 და თო ხმამ — უგუნურებაც გონებასთან ერთად იზრდება.
 ლევანი — ბოლოს რა?
 და თო ხმამ — ბოლო არ არსებობს.
 ლევანი — საფლავი?
 და თო ხმამ — ჩვენი საფლავები სიციფტლს ნიშნავს.
 აგრე ოლოდ ფუხს ვერავინ გადამაიჭებს.
 ლევანი — სანამ გაუძლებს კაცის გული ამდენ დაწვლას?
 და თო ხმამ — პლანეტებს წოთი, კაცის გულის წონა არ იცი?
 ლევანი — სანამდე ვიყოთ ჯარისკაცი?
 და თო ხმამ — სანამ ბრძოლა...
 ლევანი — ძველ ჯარისკაცებს ისევ ომი მოგნატრებიანო.
 და თო ხმამ — შვილობის ფხი ქვეყნად არავინ იცის ჩვენსაეთი.
 ლევანი — მამანი ჩვენი შვილებს რად ეძიებთ სასაგალოზე?
 და თო ხმამ — ეს დრო ეძიებს საგაგალოდ და სამომავლოდ.
 ლევანი — ზოგს საფლავიც კი არ გრგვინიათ, არც ზედ წარწერა...
 და თო ხმამ — ჩვენ საფლავებზე ცეცხლის ალი სულია ჩვენი.
 ლევანი — არ კმარა მსხვერპლი, გაღებული მილიონობით?
 და თო ხმამ — თუ ზარი დარტყმა, ჩვენც ავადგები საფლავებში.
 ლევანი — ბრძოლა, დასწრებულნი ბრძოლა?
 და თო ხმამ — ასეთია ჩვენი საუკუნე
 (ღვენიცა ღვეანი აუჩქარებლად მიდის. სცენა ცარილდება. ავანცენაზე
 მყუბობრა მოაბიჯებს ორი კარისკაცი. იცვლება ყარაული. საათი რტყს).
 დასასრული

«САБЧОТА ХЕЛОВНЕБА» № 2 1968.

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ, ЛИТЕРАТУРНО-
ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ, ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ ЖУРНАЛ
МИНИСТЕРСТВА КУЛЬТУРЫ ГРУЗИНСКОЙ ССР

ВОСПИТАНИЕ МОЛОДЕЖИ — ПОБЕДА!

В формировании и просвещении современной молодежи огромную роль играет воспитание коммунистической морали у нового поколения. Эта мысль принадлежит В. И. Ленину, которую он высказал еще на III съезде комсомола. После этого прошло полвека и это требование остается действующей программой партии и правительства, в новом аспекте выявляется проблема воспитания молодежи в духе коммунистической морали.

Проблема воспитания молодежи не должна ограничиваться только влиянием школы и семьи. Активное участие в современной деятельности — вот главное, без чего мы не сможем получить полноценного человека с высокой моралью.

Жизнь, труд, борьба, творчество, успехи, радость, завоеванная преодолением трудностей, правильное восприятие объективного мира, преобразование и снова поиски нового, — вот движущая цель, которая лежит в основе действий и стремлений современной молодежи.

Илья Татишвили

ПАМЯТНИК БЕССМЕРТИЯ

Сталинград! Город на Волге, поле битвы не на жизнь, а на смерть... Во время Великой Отечественной войны на берегах русской реки Волги — между двумя сильнейшими армиями мира, в течение 135 дней и ночей проходила ожесточенные бои...

Все слышали о героической эпопее Сталинграда, о героизме его защитников.

И вот Сталинград сегодня. На Мамеевом кургане создано уникальное и волнующее творение, которое связано с исторической действительностью. Над ним в течение семи лет (1960—1967) работали вместе с Е. Вучетичем архитекторы: И. Белопольский, В. Бемин, П. Лысов, скульпторы: — М. Алещенко, В. Метросов, Л. Майстеренко, А. Мельник, В. Морунин, А. Новиков, А. Куреников; руководитель инженерной группы — В. Никитин, военный консультант, маршал Советского Союза Василий Чуйков.

Ансамбль состоит из 9 основных частей: он начинается со вступительной композиции, затем следует пирамидальная аллея тополя, площадь «Стоять насмерть», «Развалившиеся стены», «Площадь героев», «Монументальный рельеф», «Зал воинского величия» и памятник «Родина — Мать». Каждый из этих памятников сочетается друг с другом и восполняют один другого. Каж-

дая часть ансамбля, надписи или лозунги производят большое эмоциональное воздействие.

В Сталинграде пылает вечный огонь чл обелиска героика погибших бордов, пылает и языком пламени говорит о бессмертии погибших бойцов.

ХОРЕОГРАФИЧЕСКАЯ СЮИТА «ОКТЯБРЬСКОЕ ПЛАМЯ»

Этот танцевальный номер воспринимается как картина волнующих дней революции — взятие Зимнего дворца и напряженные дни после штурма. Хореографический апофеоз посвящается исторической заре революции, когда триумф зальт Аврора.

На авансцене тбилисский профтехический хореографический самодеятельный коллектив — лауреат Всеююзного фестиваля (художественный руководитель — заслуженный деятель искусств ГССР Важа Нодия, хореограф — Леван Бедиаидзе, художник Темур Гоцадзе).

Ушанг Зарекидзе

И ЭТО БЫЛО ГЕРОИСТВОМ...

Статья знакомит читателя с материалами о военно-шафной работе коллектива театра им. К. Марджанишвили в 1941—45 годах, рассказывает о том благородном и напряженном труде, который вели актеры в тяжелые дни Великой Отечественной войны.

Григор Абацидзе

ТЕАТР И ЛИТЕРАТУРА

Роль грузинских писателей в нашей общественной жизни с самого начала определяла его отношение к театру. Возрождение национального театра было одной из главных забот наших предшественников.

Грузинский театр, как и все другие области культуры, достиг расцвета в период Советской власти. Заботу о театре впервые взяла на себя Советское государство. Эта забота быстро показала свои плоды и грузинский театр сумел отобразить высокий талант своего народа.

Во все области грузинской литературы вошел большой поток молодых способных писателей. Они уже обосновались в грузинской поэзии и прозе, играют значительную роль в творческой жизни сегодняшней грузинской литературы, но в рядах драматургов мы не видим новых имен.

Наша партия и правительство повседневнo заботятся о театрах и писателях. И за последние годы чувствуется оживление грузинской драматургии и театра. Были созданы новые пьесы и после гастролей грузинского театра в Москве театр предстал перед зрителем социалистического Запада.

Георгий Хуашишвили

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ ТЕАТРА И ДРАМАТУРГИИ

В статье автор зоострел внимание на вопросах театра и драматургии, на путях развития грузинского театрального искусства и ее замечательных традициях. Здесь же отмечается какая огромная роль возложена на драматургию, которая не просто натуралистически копирует жизнь, а воссоздает жизнь современности со всеми страстями и революционным пафосом. Такая драматургия утверждает веру в жизнь, воспитывает способность на борьбу за лучшее будущее.

В связи с этим автор призывает грузинских писателей крепить связь с театром и не оправдываться тем, что драматургия — сложный жанр. В драматургии должна являться сила художественного слова, которое должно занять достойное место на сцене. Слово же, как говорил автор, «мне слыту тогда, когда его пишут мастера».

УЧА ДЖАПАРИДЗЕ 60 ЛЕТ

29 января в Тбилиском государственном академическом театре оперы и балета им. З. Палиашвили состоялся юбилейный вечер, посвященный 60-летию со дня рождения и 40-летию творческой деятельности Уча Джапаридзе. В театре собрались деятели культуры, партийные работники, множество гостей из Москвы, союзных республик, из городов и районов Грузии.

Уча Джапаридзе — народный художник Советского Союза, один из самых любимых художников грузинского народа. С творчеством и деятельностью Уча Джапаридзе тесно связан путь формирования и подъема грузинского советского изобразительного искусства. Как художник и педагог он неуклонно и последовательно защищал принципы реалистического национального искусства. На этих принципах воспитывал поколения художников, утверждал правдивое и здоровое идейное кредо высокого искусства.

Уча даво любимым творением народа стали его замечательные живописные портреты В. И. Ленина, Шота Руставели, Захария Палиашвили, Леси Украинки и др... Прославленных грузинских артистов — Верико Анджапаридзе, Ушанги Чхеидзе, Ваню Сарджиншвили и др. Кистью или карандашом, разными графическими материалами художник на полотне и бумаге воспроизводит замечательных представителей грузинской культуры.

Широко поле деятельности Уча Джапаридзе, как творца и гражданина. Профессор Тбилисской художественной академии на протяжении многих лет неизменно являлся членом Комитета по искусству, много лет стоял во главе Союза художников Грузии, а сейчас его почетный председатель. Он является членом Комитета по Ленинским премиям в области литературы и искусства, Комитета защиты мира Советского Союза, действительным членом Академии художеств Советского Союза.

04.09.2020

Мери Нагбамияшвили

Ладо Гуднашвили

БОЛЬШОЙ МАСТЕР КИСТИ УЧА ДЖАПАРИДZE

По случаю юбилея СССР Ладо Гуднашвили посвящает статью своему любимому учителю. Автор дает высокую оценку творчеству художника, отмечая, что У. Джапаридзе — один из основателей советского изобразительного искусства, большой мастер живописи и графики. Уча Джапаридзе своим творчеством внес драгоценнейший вклад в грузинское национальное искусство.

ЛЮБИМАЯ ГАЗЕТА ТБИЛИСЦЕВ

Десять лет назад, 15 января 1958 года, вышел первый номер еженедельной вечерней газеты «Тбилиси» на русском и грузинском языках, что явилось еще одним ярким доказательством заботы партии и правительства о народе. Издание газеты «Тбилиси» явилось большим событием в культурной жизни нашей столицы, столицы, которая отмечала свое 1500-летие.

Для истории десять лет — это очень мало, но сколько было сделано хотя бы в нашей республике, в ее столице на протяжении этого времени. Именно рост и развитие нашей столицы, его трудовую летопись вместе с другими органами печати отображает газета «Тбилиси».

Редакция «Тбилиси» оперативно воспроизводит значительные явления нашего города, шаг за шагом следит за ними, каждый номер газеты своеобразное зеркало, в котором отражается многообразие бурной тбилисского брата, партийной и советской работы, культуры, искусства, науки, спорта.

Михаил Топурия

ПАМЯТНИК ОСНОВАТЕЛЮ ТБИЛИСИ

Памятник Вахтангу Горгалсану лауреата премии им. Ш. Руставели Элгулужи Амашукели органически сливается с течением жизни Тбилиси — этого старейшего, но вечно молодого города и стал его одним из первых достопримечательностей.

Это величественное произведение грузинского художника — истинно классический образец и представляет собой символ Тбилиси.

Автор статьи дает глубокий анализ этого памятника, отмечая, что «Вахтанг Горгалса является одним из лучших монументальных произведений советского и мирового искусства».

Натела Сванишвили

НОВЫЕ ИСПОЛНИТЕЛИ НА БАЛЕТНОЙ СЦЕНЕ

Уже двадцатый год на сцене театра оперы и балета им. З. Панадзе успешно идет балет хореографа Д. Торадзе «Горда» (либретто О. Эгдзе).

Непревзойденный образ Горды создан В. Чабукиани. Его Горда пленяет зрителя героическим пафосом; шарманским благородством, пластической выразительностью.

Прежними исполнителями Горды — З. Чикадзе, Ш. Танадзе, Б. Монавардзашвили, Иреми — И. Джандieri и Л. Надарешвили, Джавари — Л. Митаншвили. Недавно в «Горде» впервые танцевали мо-

лодые солисты театра В. Абуладзе (Горда) и С. Абуладзе (Джавари).

В. Абуладзе с 1963 года солист балетной труппы. Он уже завоевал симпатии зрителя, участвуя в балетах «Симпатия» — (Агапали), «Спящая красавица» (принц), «Заревно» (юноша). Горда новая роль, которую Абуладзе исполняет с юношеской увлеченностью. Эта роль выявляет большую технику и эмоциональную выразительность тансора.

С. Абуладзе хорошо знает зритель. Она с успехом танцевала в «Спящей красавице», в «Лауренсии» (Паскуала), «Отелло» (Бьянка), «Заревно» (девушка). Сейчас она с успехом выступила в роли Джавари.

Нодар Джинджихашвили

КИНЕМАТОГРАФ И ЭСТЕТИЧЕСКОЕ СОЗНАНИЕ МАСС

Статья Нодара Джинджихашвили «Кинематограф и эстетическое сознание масс» — первая часть исследования о влиянии кино на эстетическое сознание масс. Она состоит из двух глав — I. «За и против» и II — «Аминус Плато».

Прияву верную грамоту о посвящении в раи Искусства еще в нынешнем столетии, кинематограф продемонстрировал небывалую скорость художественного развития и, безусловно, оказался эстетической доминантой нашей эпохи. Художественная ось современности, конечно же, проходит через кино.

А когда это так, — встает резонный вопрос: как же все это сказывается на обществе, точнее, какие изменения и сдвиги вызывает новый, наиболее массовый вид искусства в эстетическом сознании народа. Вопрос этот не праздный, ибо верный ответ конструктивно помогает осмысленной и эффективной конструировать художественное мышление людей. Поэтому остается лишь удивляться, что наши эстетика уделяют ему не proportionally мало внимания. На Западе же сложившаяся уже самостоятельная «теория популярных искусств». Теория эта, однако, носит далеко не оптимистический характер и сводится, в основном, к тому, что кино опоянато художественную мысль человека и являет собой непоборимый «эстетический демиург».

Итак, появление нового искусства, вместилища в свои аудитории все человечество, объявляется причиной безудержного распада и неукоснительного регресса его эстетического сознания. «Омассовое» искусство, «вторжение» или т. н. «восстание» массе не столь уж давно писал испанец Ортега-и-Гассет, но еще в прошлом столетии «приращение» народа к художественной культуре ввергло в бешенство Фридриха Ницше.

Первый фильм был прокурен в небольшом парижском кафе, но сразу же стало ясно, что адресатом нового искусства окажутся миллионы тех, кто так долго был отужден от художественной культуры. Более того: они и стали вершителями художественной судьбы кино, ибо в отличие от жесткой судьбы кино, эстетической своей природе кинематограф неспособен на резкое противопоставление «популярных» и «элитарных» форм; как никто другой он вынужден считаться со вкусами и запросами всего народа.

Итак, сам по себе прогрессивный процесс демократизации искусства, подчеркнутый рождением кинематографа, имел обратную сторону; вынужденное равнение его на неразвитое эстетическое мышление народа. Но в нашем обществе, например, эстетическая миссия кинематографа заключается не в одурачивании народа, а напротив: подобно другим искусствам он помогает человеку в художественном освоении современности. Понятно, если у нас не стоит вопрос о борьбе с приращиванием кино к наркотизму.

СПАРТАК БАГАШВИЛИ — ГОРДОСТЬ ГРУЗИНСКОГО ЭКРАНА

Каждое появление Спартака Багашвили на экране приносит большую радость зрителю. Всюобую любовь и признание получили роли, исполненные Багашвили — Арсен, царь Луарсаб, дядя Ваню, Хевсберия Гоца и др.

В 1936 году Багашвили впервые дебютировал в фильме Михаила Чиатурели «Арсен», где он создал незабываемый образ народного героя Грузии первой половины XIX века.

Выход в свет кинофильма «Арсен» явился большим событием для молодой грузинской кинематографии. Он был значительной победой грузинского национального кино. В 1941 году за блестящее исполнение роли Арсена Спартаку Багашвили была присвоена Государственная премия.

В статье подробно говорится о кинофильме «Арсен» и его герое. Более кратко рассмотрены следующие роли, исполненные Спартаком Багашвили в фильмах — «Каждый» (режиссер К. Пининашвили), где актер создал образ представителя народного дяди Ваню, «Георгий Саакадзе» — роль царя Луарсаба, «Кольбель поэта», где он исполняет несколько ролей — Важа Пшавела, Спартак Багашвили. Спустя десять лет Пшавела и воспитателя. Снова десять лет — роль Мартиа в кинофильме «Белый караван».

Затем мы видим его в картинах «Хевсберия Гоца». Роль, сыгранная в этой картине, в творческой жизни Багашвили — новая победа. Снимался он и в фильме Кэботкино студии им. Довженко — «Тени забытых предков». Спартак Багашвили участвует еще в двух новых фильмах «Змея» — по мотивам Важа Пшавела и «Трениние колокола». В этих фильмах со свойственным мастерством и обязательностью предстанет перед зрителем один из замечательных и оригинальных актеров нашего времени — Спартак Багашвили.

Кира Квездзе

ПОРТРЕТ, ОБРАЗ, КРАСКИ...

Пройдя длинный творческий путь, народный артист СССР, лауреат государственной премии Акакий Васаладзе приступил к художественному воплощению сценического образа Нерона. В многообразном и богатом творчестве Акакия Васаладзе этот образ явился совершенно отличным от всего предшествовавшего. В сознании народа остается, как большой живописный портрет, исполненный в лучших традициях живописи, отшлифованный и пластики выделенный образ.

После встречи с Нероном Акакия Васаладзе мы вновь убедились, что вместе с высокой сценической культурой и большой техникой, он обладает неисчерпаемой энергией, темпераментом, щедростью красок, живописностью.

В статье подробно проанализирована роль Нерона в исполнении Акакия Васаладзе.

Ламара Элошвили

НА ПУТИ БОЛЬШОГО ЭКРАНА

«Ее сценическая биография обыкновенная, началась так, как у многих других. О сцене театре мечтала с детства. Постоянная участница школьных спектаклей, она покорила всех замечательной внешностью и сценическими данными», — пишет автор статьи о способной актрисе Мери Цулукидзе.

Первых успехов М. Цулукидзе добился в годы работы в Сухумском театре. Здесь она исполнила главные роли в ряде спектаклей — «Первая любовь», «Сурамская крепость» и др.

Но настал долгожданный день и Мегри в 1954 году снялась в картине Ш. Мангадзе «Мастера грузинского балета» в эпизодической роли. После этого М. Цулукидзе участвует в кинокартинах: «Песнь Этери», «День последний, день первый», «Я слышу правду», «Фатима», «Чужие дети», «Никокопан», «Абесалом и Этери», «Дед Гигия», «Огонь и любовь».

Автор статьи подробно останавливается на трех картинах — «Шалистом», «Встреча с прошлым» и «Город просыпается» режиссера Сико Долидзе.

В фильме «Встреча с прошлым», актриса исполнила роль Дарине, женщины неведанной счастья в жизни. Автор подробно рассматривает сцену смерти Дарине, исполненную с большим мастерством.

В прошлом году на фестивале кинофильмов Украины и Закавказья за исполнение роли Дарине М. Цулукидзе был присужден приз журнала «Сабочта хеловнеба».

Роль Мегри в фильме «Город просыпается» — роль М. Цулукидзе была новой, очень интересной, т. к. актриса впервые исполнила роль своей современницы.

У М. Цулукидзе много творческих планов. Она мечтает вновь исполнить сильные, психологически сложные драматические образы, которые близки ее внутренней природе.

Георгий Долидзе

МАЯКОВСКИЙ И КИНО

В. Маяковский проявлял большой интерес и внимание к кинохронике. Он справедливо требовал, как можно лучше организовать хронку, т. е. хроника — газета, без которой нельзя жить. Хронку надо развивать, обогащать и совершенствовать — говорит поэт. Но это не значит, что поэт был принципиальным противником художественного кинематографа и именно с этой целью подчеркивал преимущество хронки. Маяковский никогда не противопоставлял художественное и документальное кино. Не надо забывать, как говорит автор статьи, какую высокую оценку давал поэт великим мастерам художественного кино — Чаплину, Эйзенштейну, Довженко, Шенгелая и др. Такие художественные картины, как «Броненосец «Потемкин», «Старое и новое», «Парижанка», «Земля и др. Маяковский всегда приводил в своих статьях и выступлениях, оценивая их идейные и художественные качества, отмечал о богатом опыте кинематографии, на основе которого должна была вырасти большая советская кинематография.

Василий Кикадзе

ВОСПОМИНАНИЕ О ГРУЗИНСКИХ РЕЖИССЕРАХ

В настоящее время наша творческая в основном пишут только о двух великих режиссерах — К. Марджанишвили и А. Ахметели. Но историческая действительность и интерес нашей национальной культуры требуют каждому отвести свое место. Не забывая о заслугах театральных деятелей — предшественников театрального искусства.

Статья посвящается деятельности грузинского режиссера, актера, драматурга и беллетриста Валерия Шаликшавили.

Автор ставит целью создать серию о сравнительно забытых грузинских театральных деятелях. Воспоминание о Валерии Шаликшавили начало этой серии.

Отар Эгадзе

ЮБИЛЕЙНАЯ ВЫСТАВКА УЧА ДЖАПАРИДZE

29 января 1968 года в Тбилиском государственном академическом театре оперы и балета им. З. Палиашвили состоялся юбилейный вечер, посвященный 40-летию со дня рождения и 40-летию творческой деятельности Уча Джапаридзе.

В эти дни в Государственной картинной галерее Грузии открылась персональная юбилейная выставка У. Джапаридзе. Три огромных зала были заполнены произведениями художника, но не хватало бы и четвертого, чтобы разместить все работы, многие оригиналы которых находятся за пределами Грузии. Несмотря на это, юбилейная экспозиция сумела ознакомить зрителя с путем, пройденным У. Джапаридзе, раскрыла многие уголки его многообразной творческой жизни. У. Джапаридзе — живописец, график, портретист, монументалист, пейзажист, мастер зарисовок. — В статье дан широкий анализ творчества художника.

Гено Келбакиани

ЕЩЕ МНОГО ЛЕТ...

Заслуженному деятелю искусств Шавле Килосанидзе исполнилось 60 лет. Его имя популярно среди работников искусства.

Любовь к театру, искусству зародилась в нем с детства. Ш. Килосанидзе всегда с необыкновенным интересом следит за театральной жизнью Тбилиси.

Ш. Килосанидзе на протяжении многих лет учился, а затем работал в театрах Москвы. Многообразной и плодотворной были годы учебы и работы в Москве. В 1933 году Ш. Килосанидзе возвращается в Грузию, где еще более развинулось поле его творческой деятельности, и по сегодняшний день он посвящает себя благородному делу — служению искусству.

Гиви Гогичаишвили

ЮБИЛЕИ АКТЕРА

Уже давно Чинтурский театр не вмещал такого огромного количества артистов. Благородный чинтурский зритель отметил 60 лет со дня рождения и 40 лет творческой деятельности замечательного актера, народного артиста ГССР Григола Ткабадзе. Г. Ткабадзе 40 лет провел на сцене Чинтурского театра. Здесь он родился, как актер, мужал и достиг творческого мастерства. Отсюда он вышел на большой экран. На протяжении этих лет им сыграно около трехсот ролей — сыграно искренне, жизненно, Шмага — «Без вины виноватые» А. Островского, Бенито — «Сам себе сторож» Кальдерона, Хахуди — «Свадьба колхозника» П. Какабадзе, Родриго — «Отелло» Шекспира.

На юбилейный вечер съехались множество гостей из Тбилиси и Кутанси, из Зестафона и Сачхере, из разных районов Грузии, приехали, чтобы поздравить любимого артиста в этот радостный день.

Ляна Микадзе

«ФРЕСКА»

Недавно наше юное поколение получило новый замечательный подарок. Это альманах «Фреска», составленный и изданный из-

дательством «Накалуде», «Альманах» — целью ознакомить подрастающее поколение с изобразительным искусством и архитектурой, возбудить интерес к искусству, — говорится во введении к альманаху.

Павел Чучуа

ДРУГ ГРУЗИНСКОГО ИСКУССТВА

«Будь полезным для искусства, если сам не художник». Эти слова Владимира Стасова как нельзя лучше подходят к заслуженному деятелю искусств Аполлону (Гугули) Кипиани. По роду деятельности он ни композитор, ни художник, и не танцор. Но на протяжении 30 лет с изумительной энергией, с большим желанием и преданностью занимается он делом развития национальной культуры. Уже 13 лет Г. Кипиани — художественный руководитель и директор Государственной Филармонии Грузии, которая благодаря огромному творческому размаху и достигнутым достижениям стала одной из ведущих концертных организаций Советского Союза.

Манана Ахметели

50 ЛЕТ ГРУЗИНСКОЙ КОНСЕРВАТОРИИ

Тбилисской государственной консерватории им. В. Сарджишвили исполнилось 50 лет, но летоисчисление этой грузинской музыкальной образования этой датой не определяется. Ей предшествует тот плодотворный период, который подготовил условия основания национальной консерватории и создал объективные условия для организации столь значительного национального дела.

1-го мая 1917 года на основе первого музыкального училища была основана Тбилисская консерватория. Нужно отметить, что она явилась первым высшим заведением в Грузии вообще.

В настоящее время в консерватории 16 кафедр: композиция, специальная фортепиано, сольного пения, виолончели, контрабаса и арфы, хоро-дирижерская, истории музыки, теории музыки, камерного ансамбля, инструментального ансамбля, физическое воспитание. 1230 студентов консерватории учают на дневном, и заочном отделениях, а также в подготовительном отделении. Музыкальное воспитание будущего поколения доверено педагогам высокой культуры и искусства, чья имена хорошо известны широкой общественности.

Грузинские композиторы и исполнители прославили имя нашей консерватории. Сегодня уже известно множество произведений грузинской советской музыки, которые звучат на всех континентах земного шара.

Наша общественность соответствующим образом оценила достижения Государственной консерватории им. В. Сарджишвили. С любовью была отмечена юбилейная дата, которая был посвящен цикл концертов и научная сессия.

Тинатин Табидзе

ТРУЖЕННИК НА ТЕАТРАЛЬНОМ ПОПРИЩЕ

Старшему консультанту отдела научного творчества Театрального общества Грузии Нику Келбакиани недавно исполнилось 60 лет и 40 лет творческой общественной деятельности.

В Театральном обществе часто устраиваются научные сессии, конференции, встречи, тематические доклады, юбилейные и творческие вечера. Н. Кевлишвили один из активных инициаторов и непосредственный участник всех этих мероприятий. 20 лет, как он ведет бескорыстную деятельность в этом обществе.

Н. Кевлишвили систематически читает лекции на научных сессиях общества, на фабриках и заводах, в самостоятельных кружках при домах культуры.

Особой заслугой Н. Кевлишвили нужно считать то, что он в своих статьях первой озакомил грузинскую общественность с жизнью своих соотечественников в Пластику. Н. Кевлишвили посвятил свою монографию («Грузинский деятель из Пластики») грузинской женщине патриотке Ольге Цитладзе, которая работает в Сочи и Адлере с 1920 года.

Перу Н. Кевлишвили принадлежит также монография о народном артисте республики П. В. Прангишвили. В 1956 году Н. Кевлишвили издал книгу «10 лет Театральному обществу Грузии». Им переведено много песен на грузинский язык, опубликовано множество писем о театральных деятелях, народных артистах республики — В. Нииндзе, М. Кварелашвили, Ш. Херхеулидзе и др.

Кона Микадзе

САМОДЕЯТЕЛЬНЫЙ МАСТЕР

Грузинский народ имеет старые и богатые традиции народного творчества. В нашей республике множество народных талантов. В Тбилиси в первом переулке Николадзе стоит одноэтажный дом. Осмотрев заднюю сторону дома можно прийти в изумление. Цветы, плетви, море разнообразных цветов. Эти цветы разводил Елена Джанаридзе. Из разных цветов и растений создает она портреты выдающихся деятелей. В дни юбилея Ш. Руставели, здесь была устроена выставка работ женщины-художника, которую посетили жители нашего города, общественные деятели, писатели, поэты, художники и др.

Ею созданы фрески «Ш. Руставели», «Царица Тамара и Ш. Руставели», «Вано Сарджишвили», «Захарий Палиашвили» и др.

Скоро все прогрессивное человечество будет праздновать 100-летие со дня рождения В. И. Ленина. Художник-самоучка Елена Джанаридзе этой дате посвящает свое новое произведение — «Ленин и революция».

Лери Квицидзе

БИБЛИОТЕКА ТЕАТРА

В деле изучения искусства того или иного народа большое значение имеет историко-критическая литература. В связи с этим, которая по распространению билетов театральных зрелищ и учреждений рекламных изданий при Министерстве культуры ГССР, взялась за создание серии «Театральная библиотека» (редактор серии Сико Вадачория). Читатель уже получил три книги этой серии. (Авторы художественного оформления Н. Маджохия и Д. Дундуа). Вскоре выйдут в свет следующие книги серии, в результате чего мы получим полное серию издание творческих портретов известных деятелей нашей сцены, которое украсит личные библиотеки всех любителей грузинского театрального искусства.

Соломон Лапаури

«НЕУДАЧЛИВЫЙ ТАЛАНТ»

Несколько лет назад издательство «Накадули» издало воспоминания поэта Сико Па-

шалашвили — встречи с незабываемыми людьми. Автор поэтично описал несколько интересных эпизодов из жизни и творчества талантливого композитора Нико Сулханшвили и назвал его «неудачливым талантом».

В № 6 журнала «Сабчота хеловнеба» 1966 года была опубликована статья кандидата филологических наук В. Гавахария, где автор требует уделить большое внимание изучению и собиранию наследия Н. Сулханшвили. В. Гавахария отмечает, о том как мало еще сделано для изучения творчества Н. Сулханшвили.

На сегодняшний день уже найдены значительные материалы. Они освещают некоторые стороны жизни и деятельности композитора.

Несколько лет назад по грузинскому телевидению был передан концерт из произведений Н. Сулханшвили. Грузинская общественность впервые услышала утраченное произведение композитора «Сагаолобли».

Свою статью автор заканчивает словами: «Долг нашей общественности усердно присоединить свой голос к названию журнала «Сабчота хеловнеба», вернуть грузинскому народу драгоценное наследие большого художника».

ВПЕРВЫЕ В СТОЛИЦЕ

В феврале этого года в столице нашей страны, Москве гастролировал Батумский драматический театр им. Илья Чавчавадзе. Грузинские артисты представили два спектакля «Святые в аду» — Акакия Генадзе и «Море и любовь» — Александрия Самсония (режиссер-постановщик обоих спектаклей Т. Абуадзе).

Нужно отметить, что москвичские трудящиеся и театральная общественность проявили большой интерес к гастролерам батумцев. После окончания гастролей по инициативе Российского театрального общества и Управления театрами при Министерстве культуры СССР был устроен разбор этих спектаклей. На разборе председателем являлся главный редактор журнала «Театр», критик Юрий Рыбаков.

«ШЛИ СОЛДАТЫ НА ПЕРЕВАЛЕ»

«Шли солдаты на перевале» — пьеса героико-драматического жанра. В содержании о сегодняшней действительности вставлена новость о событиях двадцатипятилетней давности — о днях Великой Отечественной войны в Кавказских горах. Участники Марухского героического похода встанут из ледяных могил и преобладают перед нами словно живые.

Повесть о героической самоотверженности этих известных солдат горами лежала под покровом снегов. В двадцатую годовщину Великой Отечественной войны в ознаменование этой битвы солдаты, поднявшиеся на Марухи, встретились со своими соратниками и, в их воспоминаниях перед нашими глазами предстал путь пройденный ими до Маруха.

Ретроспективным методом драма показывает молодежь 40-х годов, их взаимоотношения, любовь, споры о жизни. Двоеродные братья, воспитанные как родные — Дато и Леван Тутберидзе с самого начала не ладят друг с другом. Дато — гражданин нашего времени, борец, активная личность. Он считает, что быть бойцом — это почетная обязанность человека. Леван отрицает всякую битву; Он сторонник спокойной обывательской жизни. Война наконец оглодела позиции этих двух людей. Леван вынужден был бороться, но он все же не стал солдатом. Дато цену жизни доказал свое моральное превосходство, вместе с друзьями погиб в Марухи. Спор между Дато и Леваном об обязанности быть бойцом в жизни, продолжается и по сей день. Но Леван спорит сейчас со своим сыном, он не хочет чтобы его единственный сын шел туда, в котором полно опасностей, не хочет чтобы в нем пропущусь будущий солдат. Спор Дато с Леваном решился в пользу первого. И Леван Тутберидзе пришел в конце к тому решению, что когда на нашей планете идет историческое бремя, оставаться в стороне нельзя. Он отпускает сына в поход на непроходимые вершины ледников и признает правоту, доказанную бесмертием погибших.

Илья Угурашвили
 Портрет девушки

SOVIET ART

CONTENT

EDUCATION OF YOUTH MEANS THE VICTORY	5
<i>Ilia Tatischwili</i>	
MONUMENT OF IMMORTALITY	8
CHOREOGRAPHIC SUITE „THE FLAME OF OCTOBER“	15
<i>Uschangi Zarekidze</i>	
IT WAS HEROISM TOO	16
<i>Grigol Abaschidze</i>	
THEATER AND LITERATURE	17
<i>Giorgi Khukhashvili</i>	
FOR THE RELATION THEATRE AND DRAMA	18
BELOVED PAPER OF INHABITANTS OF TBILISI	23
THE AKHALTSIKHE STATE THEATRE	24
UCHA JAPARIDZE—60 YEARS OLD	28
<i>Lado Gudiaschwili</i>	
FOR THE JUBILEE OF A FRIEND	31
<i>Mikheil Topuria</i>	
MONUMENT TO THE FOUNDER OF TBILISI	32
<i>Natela Swanishvili</i>	
NEW SINGERS ON THE STAGE OF THE TBILISI OPERA	34
<i>Nodar Jitjikhashvili</i>	
CINEMA AND AESTHETIC EDUCATION OF PEOPLE	36
OTAR GORDELI'S CONCERT	38
<i>Meri Nagebaschwili</i>	
SPARTAK BAGASHVILI—THE PRIDE OF GEORGIAN SCREEN	39
<i>Kira Kweidze</i>	
PORTRAIT, IMAGE, COLOURS	42
<i>Lamara Eliotischwili</i>	
ON THE WAY OF GREAT SCREEN	44
<i>Giorgi Dolidze</i>	
MAIAKOVSKI AND FILM ART	48
<i>Waso Kiknadze</i>	
RECOLLECTION OF GEORGIAN PRODUCERS	50
<i>Otar Egadze</i>	
THE JUBILEE EXHIBITION OF U. JAPARIDZE	55
<i>Geno Kelbakiani</i>	
MANY, MANY YEARS	61
<i>Giwi Gogichaishvili</i>	
JUBILEE OF AN ACTOR	64
<i>Paule Khuchua</i>	
UNTIRING PROPAGANDIST OF GEORGIAN MUSIC	65
<i>Manana Akhmeteli</i>	
50 YEARS OF THE TBILISI CONSERVATOIRE	70
<i>Tinatini Tabidze</i>	
MERITED	73
<i>Kona Mikadze</i>	
SELF-FOUGHT MASTER	74
<i>Leri Kiknadze</i>	
THE LIBRARY OF THEATRE	76
<i>Solomon Lapauri</i>	
UNLUCKY TALANT	78
TOUR OF THE BATUMY THEATRE IN MOSCOW	80
<i>Giorgi Khukhashvili</i>	
SOLDIERS WALKING ON PASS	81

On p. 2-3 sculptural—architectural ensemble of The Mamai Kurgan; on p. 4 „Victory“ by R. Sturua; on p. 5 „Lenin“ by V. Shegolev; on p. 8—13 part of the monument to the Mamai Kurgan; on p. 14 suite „The Flame of October“, performed by amateur dance company. p. 22 sitting of editorial colleague of the paper „Tbilisi“; on p. 23 evening, devoted to 10 years jubilee of the paper „Tbilisi“; on p. p. 24—27 creative company of The Akhaltsikhe state Theatre; on p. 28 People's painter of USSR U. Japaridze; on p. p. 29-30 U. Japaridze's jubilee; on p. p. 32-33 „Monument to V. Gorgasali“ by E. Amaschukeli; on p. 34 S. Abuladze as Javara; on p. 35 V. Abuladze as Gordia; on p. 38 Otar Gorgel's concert; on p. p. 39—41 a film about M. Tsulukidze; on p. p. 44-47 stils from films with M. Tsulukidze; on p. 62 Sh. Kilosanidze; on p. 73 N. Kevlishvili; on p. 75 E. Japaridze's works; on p. p. 76-77 covers of books „Kote Marjanishvili“, „Sandro Akhmeteli“, „Aleksandre Tsuisunava“.

SOCIAL-POLITICAL, LITERARY-ARTISTIC AND THEORETICAL
MONTHLY ORGAN OF THE MINISTRY OF CULTURE OF
GEORGIAN SSR.

Editor-in-Chief: *Otar Egadze*. Editorial staff: *Shalva Amiranashvili, Gela Bandeladze, Koko Gogodze, Aleksi Machavariani, Natela Urushadze, Grigol Popchadze, Dimitri Janelidze, Vano Tsulukidze*.

Marjanishvili Street 5, Tbilisi, Georgian SSR.

INHALT

SOWJETKUNST

ERZIEHUNG DER JUGEND—DAS IST SIEG!	5
<i>Ilia Tatischwili</i>	
DENKMAL DER UNSTERBLICHKEIT	8
CHOREOGRAPHISCHE SUITE „FLAMME DES OKTOBERS“	15
<i>Uschangi Zarekidze</i>	
AUCH DAS WAR HELDENTUM	16
<i>Grigol Abaschidze</i>	
THEATER UND DICHTKUNST	17
<i>Georg Chuchaschwili</i>	
BEZIEHUNGEN DES THEATERS MIT DER DRAMATURGIE	18
DIE LIEBLINGSZEITUNG VON TBILISERN	23
DAS SCHOPPERISCHE KULTURANSEMBLE DES STAATSTHEA- TERS IN ACHALZICHE	24
DAS 60-JÄHRIGE JUBILÄUM DES VOLKSKÜNSTLERS U. DSHA- PHARIDSE	28
<i>Lado Gudiaschwili</i>	
ZUM JUBILÄUMSFEST DES FREUNDES	31
<i>Mikheil Thophuria</i>	
DENKMAL FÜR EHREN DES STIFTERS UNSERER STADT	32
<i>Natela Swanishvili</i>	
NEUE DARSTELLER AUF DER BÜHNE DER BALLETTKUNST	34
<i>Nodar Dshidshichaschwili</i>	
FILMREGISSEUR UND DAS ÄSTHETISCHE DENKEN DER VOLKSMASSEN	36
<i>Meri Nagebaschwili</i>	
SPARTAK BAGASHVILI—ZIERDE DER GEORGISCHEN FILMKUNST	39
<i>Kira Kweidze</i>	
PORTRAIT, BILDNIS, FARBEN	42
<i>Lamara Eliotischwili</i>	
AUF DEM WEG ZUR BREITEN LEINWAND	44
<i>Gogi Dolidze</i>	
MAIAKOWSKI UND FILM	48
<i>Waso Kiknadze</i>	
ZUM GEDENKEN DER GEORGISCHEN REGISSEURE	50
<i>Otar Egadze</i>	
JUBILÄUMSAUSSTELLUNG VON UTSCHA DSHAPHARIDSE	55
<i>Geno Kelbakiani</i>	
NOCH VIELE JAHRE	61
<i>Giwi Gogichaishvili</i>	
JUBILÄUM DES SCHAUSPIELERS	64
<i>Paule Chutschua</i>	
EIN UNERMÜDLICHER WERBER UM DIE GEORGISCHE KUNST	65
<i>Manana Akhmeteli</i>	
50 JAHRE DES TBILISER KONSERVATORIUMS	70
<i>Tinatini Tabidze</i>	
EIN VERDIENETER SCHÖPPER	73
<i>Kona Mikadze</i>	
EIN VOLKSTÜMLICHER MEISTER	74
<i>Leri Kiknadze</i>	
THEATERBIBLIOTHEK	76
<i>Solomon Lapauri</i>	
TALENT OHNE SEGEN	78
<i>Georg Chuchaschwili</i>	
GASTSPIELE DES BATUMY THEATERS IN MOSKAU	80
<i>Georg Chuchaschwili</i>	
DIE SOLDATEN SCHRITTEN DURCH DEN PASS	81

Auf den Seiten 2—3 Architektonisch—plastische Gestaltung des Mamai Kurgans in Stalingrad. S. 4 R. Sturua „Sieg“, auf der 5. Seite W. Schtschegolev „Lenin“. S. 13 Teilschnitt der architektonischen Denkmaler auf dem „Mamai Kurgan“. S. 14 Die Bühnenaufführung der Laiengruppe von den Gewerkschaftern. Suite: „Flamme des Oktobers“. S. 22 Sitzung des Redaktionskollegiums der Zeitung „Tbilisi am Abend“. S. 23 Auf dem Jubiläumabend zum 10-jährigen Bestehen der Zeitung „Tbilisi“. S. 24—27 Die Theatergruppe in Achalziche. S. 28 Volkskünstler der UdSSR U. Dshapharidse. S. 29—30 Feierabend zum 60. Jahrestag seit dem Geburt des Künstlers. S. 32—33 E. Amaschukeli „Denkmal von Wachtang Gorgasali“. S. 34 S. Abuladze als Dshawara. S. 35 Abuladze als Gordia. S. 38 Auf dem Autorenenkonzert von O. Gordeli. S. 39—41 Szenen aus den Filmen unter der Mitwirkung von Spartak Bagaschwili. S. 44—47 Szenen aus den Filmen unter Mitwirkung von M. Zulukidze. S. 62 Sh. Kilosanidze. S. 73 N. Kevlishwili. S. 75 Kunsterzeugnisse von E. Dshapharidse. S. 76—77 Buchumschläge: „Kote Mardshanischwili“, „Sandro Akhmeteli“, „Alexander Zuzunawa“.

POLITISCH—GESELLSCHAFTLICHE. BELLETRISTISCHE UND
THEORETISCHE MONATSSCHRIFT DES KULTURMINISTERIUMS DER
GEORGISCHEN SSR.

Chefredakteur—*Otar Egadze*, Redaktionskollegium: *Sch. Amiranashvili, G. Bandeladze, K. Gogodze, A. Matschawariani, N. Urushadze, G. Popchadze, D. Dshanelidze, W. Zulukidze*.

Georgische SSR, Tbilisi, Mardshanischwili, 5. Fernruf: 95-10-24.
T. 95-10-24.

ИНДЕКС
76178